

Folkbildningsforskning som fält

– från framväxt till konsolidering

Anna Lundin

Linköpings universitet
UTBILDNINGSVETENSKAP

Linköping Studies in Behavioural Science No. 130
Linköpings Universitet
Institutionen för beteendevetenskap och lärande

Linköping 2008

Linköping Studies in Behavioural Science No. 130

LINKÖPINGS UNIVERSITET
Institutionen för beteendevetenskap och lärande
SE-581 83 Linköping

*Folkbildningsforskning som fält – från framväxt
till konsolidering*

Anna Lundin

ISBN: 978-91-7393-891-4
ISSN: 1654-2029

Tryck: LiU-Tryck, Linköping 2008

Förord

Jag har ofta föreställt mig det ögonblick då jag skriver förordet som något speciellt, som det sista jag gör med avhandlingen. Mycket riktigt känns det nu bra att avsluta detta arbete, i vetskap om att jag har gjort vad jag har kunnat. Denna avhandling är ett resultat av mitt möte med akademien – och de undringar kring *den själv* som uppstått i samband med detta.

Ett antal personer har betytt mycket för min resa. Gunnar Sundgren, Stockholms universitet, har varit min huvudhandledare. Gunnar har varit en förebild när det gäller det goda akademiska samtalet. Han har också hjälpt mig med min tillgång till det vetenskapliga hantverket. Det kommer jag att ha glädje av under lång tid. Annika Ullman, Stockholms universitet, har varit min bihandledare. Hon har frikostigt delat med sig av sina kunskaper om Bourdieu och skrivandets konst. Det har varit enormt värdefullt.

Morten Nørholm, Danmarks Pædagogiske Universitet, har varit min goda kollega under arbetets gång. Vi har följts åt med liknande avhandlingsprojekt. Så gott som dagligen har vi utbytt idéer. Det har naturligtvis betytt mycket. Ingrid Heyman, Lärarhögskolan i Stockholm, har ingående kommenterat mitt manus vid ett antal tillfällen. Skärpa och tro på mitt projekt bidrog då till min fortsatta resa. Kerstin Rydbeck, Uppsala universitet, har också varit en av mina granskare. De ingående synpunkter jag fick vid mitt slutseminarium, kring innehåll såväl som form, har varit viktiga för min process. Ann-Marie Laginder, Linköpings universitet, är en annan kunnig och engagerad granskare, som vid olika tillfällen stöttat mitt projekt.

Forskarskolan i vuxnas lärande, som jag har varit knuten till, har varit en spännande och lärorik miljö. Jag vill särskilt nämna Staffan Larssons seminarier. Per Andersson har varit en god studierektor. Jag vill också nämna Rita Foss Lindblad som en av forskarskolans engagerade handledare/kursledare. Goda samtal med doktoranderna har bidragit till min process – Song-ee Ahn, Rose-Marie Axelsson, Andreas Fejes, Erik Jakobsson, Kicki Johansson, Ulrik Lögdlund, Staffan Nilsson, Henrik Nordvall, Anita Nordzell, Sandra Riomar, Caroline Runesdotter.

Doktorandkollegan och vännen Marita Ohls, Stockholms universitet, har delat min resa som doktorand. Ofta har vi utbytt funderingar och

tankar. Vid Mälardalens högskola har jag fått min grundutbildning och haft min doktorandtjänst. Goda kollegor har på olika sätt stöttat mitt projekt och min vardag. Jag vill särskilt nämna Ingrid Johansson, Anette Sandberg, Kerstin Åman, Dan Tedenljung, Karin Andersson, Laila Niklasson och Carina Carlhed.

Att skriva avhandling har varit enormt lärorikt. Inte bara på ett professionellt plan. Jag vill nämna mina föräldrar, Christina och Tommy Lärk, som engagerat sig i mitt projekt, och stöttat när det funnits behov. Min livskamrat, Morten Nørholm, har varit med mig i ur och skur. Denna avhandling tillägnas er!

Köpenhamn i april 2008

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

KAPITEL 1	11
Inledning	11
<i>Bakgrund</i>	11
<i>Syfte och forskningsfrågor</i>	14
KAPITEL 2	15
Område och forskningsdesign	15
<i>Folkbildningsforskning</i>	15
<i>Val och frånval</i>	16
<i>Disposition</i>	17
KAPITEL 3	19
Tidigare forskning och teoretiska verktyg	19
<i>Forskning om folkbildningsforskning</i>	19
<i>Bourdieuiska verktyg och tidigare användning</i>	23
Doxa	23
Konsekration	25
Kapital	28
Fält	30
KAPITEL 4	33
Metod och material	33
<i>Ledsagande metodperspektiv</i>	33
<i>Material och analyser</i>	34
Kunskapsöversikter och programförklaringar	35
Dokument från centrala arenor	36
Mimer – nationellt program för folkbildningsforskning	37
Föreningen för folkbildningsforskning	38
Staten utvärderingar av folkbildningen	38
Doktorsavhandlingar	39
Uppgifter kring agenters positioner och kapital	40
Laboration längs en tidsaxel	41
Avgränsning	42
<i>Reflexivitet</i>	42
<i>Etik och trovärdighet</i>	43

KAPITEL 5	47
Konsekrationsinstanser och arenor	47
<i>En första konsekrationsinstans och konsekratör</i>	47
<i>Tre nya kunskapsöversikter som bidrar</i>	51
Dialog mellan forskare och folkbildare	51
Folkbildning som vuxenpedagogisk forskning	53
Folkbildningsforskningens vetenskapliggörande	56
<i>Mimer nationellt program för folkbildningsforskning</i>	59
Mimerbladets betydelse – några exempel	62
Forskningspolitisk roll	63
Tjänstetillsättningar och policyförskjutningar	64
Forskningsansökningar	68
Forskarkatalog, skriftserier och forskarkonferenser	70
<i>Föreningen för folkbildningsforskning</i>	71
<i>Statens utvärderingar av folkbildningen</i>	75
KAPITEL 6	81
Framväxten 1954-1979	81
<i>Några första avhandlingar som konsekreras</i>	82
Kvarvarande aktualitet	84
Tidig och ofta citerad	87
Ett specifikt bidrag	91
En avhandling med svag konsekkring	92
Den första centrala agenten	93
Sista avhandlingen från 1970-talet	96
<i>Framväxten – en grund för fältets formering</i>	98
KAPITEL 7	103
Expansionen 1980-1989	103
<i>Fler avhandlingar bidrar med bredd och styrka</i>	103
Mot en bred och explicit konsekration	105
Kulturområde i motvind	107
Pedagogisk särart och deltagarfokus	108
Dubbla ärenden – kultur och genus	110
Rörelse och pedagogisk syn	112
Att beforska och stödja erfarenhetsutbyte	114
Kulturpedagogik och motstånd	115
Lärande och målgrupper	116
Metaperspektiv	118
Vuxnas lärande – en utjämnande historia	119
Bildningsideal	120

Expansionen – mot en doxisk ordning 122

KAPITEL 8 125

Institutionaliseringen 1990-1999 125

Avhandlingar som bidrar till att etablera fältet 126

Att bidra, utan att delta själv 127

Bildningsbegreppet tar täten 127

Konsekrationen i ett fältliknande tillstånd 130

Att ingå i en symbolisk kontra social formering 132

Lärandebegreppet 133

Att knyta *an* och att knyta *samma* 134

Vad folkbildningen är och kan 136

Folkuppfostran och folket 137

Forskningsdiskussioner 138

Livsvärld, demokrati och kommunikativ rationalitet 139

Borgerlig bildning och arbetarbildning 140

Nykter läsning – vilka deltar? 142

Folk och folkbibliotek 143

Folket, vetenskapen och de stora namnen 144

Ungdomsteater och folklig bildning 144

Folk och rörelser – brett beforskat 146

Kvinnor i folkbildningen – forskning att stödja 147

"Nyttig" forskning 148

Bidrag till ett tema 149

Att ge tid och att ge röst 150

Att tala *om* och *med* folkbildningen 151

Bredd och anknytning till området 153

Det specifika, aktuella och forskning som tar tid 154

Folkbildning och etnicitet – skilda perspektiv och värden 155

Institutionaliseringen – fältet etableras 158

KAPITEL 9 161

Konsolideringen - 2000-2007 161

Avhandlingar som stärker fält och positioner 162

Att knytas an till och att själv knyta an 163

Tyngdpunkt i folkbildningsforskningen 166

Svensk folkbildnings egenart i relation till omvärlden 167

Vad folkbildningen är, kan och bör vara 168

Traditionella folkbildningsvärden i fokus 169

Konsolideringen – spänningar mellan starka positioner 174

KAPITEL 10	177
Agenter, positioner, kapital	177
<i>Ett galleri av symboliska karaktärer</i>	178
Folkbildningsnestorn	178
Att ingå i en bredare kanon	178
Från folkbildning till akademiskt erkännande	179
Intresse för personen	179
Folkbildningsforskningskapital	180
Insatser för att främja forskning om folkbildning	181
Forskarpionjärerna	182
Grund i folkbildningsforskningen och i bredare kontexter	182
Den viktige konsektratören	183
Festskriften och nätverken	183
Professorerna	185
Giltiga kapital i olika kontexter	185
Tyngd i akademien brett sett	188
Förnyarna	191
Att bryta en manlig definition av folkbildning	191
Stark position i folkbildningsforskningen och en bredare bas	193
Drivande i Mimers nätverk	194
Yngre pretendenter	195
Representanter för 2000-talets utveckling	196
Kritisk stöttepelare	197
Mimerkapitalet specifikt	198
Viktiga gäster	200
KAPITEL 11	205
Fält och doxa –framgång, gränser och utmaningar	205
<i>Från framväxt till konsolidering</i>	205
<i>”SUFO2 är inte ett SARs-virus” – men en utmaning av doxa?</i>	208
<i>”Ska vi nu riva den här folkbildningskyrkan...” – utmaningen införlivas?</i>	212
<i>Genus och kultur – andra utmaningar av fält och doxa</i>	215
<i>Metodreflektion</i>	218
<i>Kort socioanalys av avhandlingsförfattaren</i>	218
<i>Slutsatser och fortsatt forskning</i>	220
Summary	223
Litteraturreferenser	231
Övriga källor	244

Bild:	12
Bild 1, Ölands folkhögskola, Behnn Edvinsson, om <i>Folkbildningens särart?</i>	209
Figur:	
Figur 1, Översikt analyserat material	247
Bilagor:	249
Bilaga 1, Sammanställning av material kring relevanta avhandlingar	249
Bilaga 2, Materialet kring agenterna	261
Tabell 1) Deltagande i arenor	261
Tabell 2) Eftersökt information om agenterna	271
Bilaga 3, Materialet kring debatt och diskussion i anslutning till SUFO2	281

KAPITEL 1

Inledning

Denna avhandling har sin upprinnelse i den statliga offentliga utvärderingen av folkbildningen från 2001-2004 (SUFO2) där jag inom ramen för projektet FolkSär medverkade i ett av delbetänkandena. Vetenskaplig ledare för projektet var professor Gunnar Sundgren. Vårt projekt behandlade olika aspekter av folkbildningens särdrag och särart. Projektet resulterade år 2003 i delbetänkandet *Folkbildningens särart? Offentlighet, forskning och folkbildares självförståelse* bestående av tre delrapporter: Gunnar Sundgrens ”Folkbildningens särart som fenomen och problem”, Annelie Anderséns ”Talet om särarten och dess konstruktion i svenska folkbildningstidskrifter” samt Anna Lundins ”Folkbildningens särart – såsom konstruerad i avhandlingar inom folkbildningsforskning”. Sammantaget ledde projektet till att vi satte ett frågetecken kring folkbildningens självförståelse om särskildhet.

I arbetet med min delrapport om hur avhandlingarna inom folkbildningsområdet medverkade till att konstruera och legitimera ett särartstänkande väcktes idén om att i en större studie undersöka hur olika agenter inom folkbildningssfären förhöll sig till varandra i denna fråga. Intrycket av att det bland olika berörda fanns en särskild laddning kring frågan om folkbildningen och dess särart, och inte minst – forskningen omkring detta – förstärktes i samband med de relativt starka och omfattande reaktionerna som uppstod i kölvattnet av vårt delbetänkandes publicering. Det tycktes som vi rört vid vad den franske kultursociologen Pierre Bourdieu (1984/1996, 2001/2004) brukar kalla doxan eller vad som kan förstås som den allra heligaste överenskomsten inom ett socialt fält.

Två exempel får illustrera. Det första exemplet är från tidskriften *Folkhögskolan* där en av folkbildningens centrala personligheter, Gösta Vestlund kommenterade våra rapporter under rubriken ”Grundvärdena i ideologisk kärna viktigare än särart”.¹ I artikeln understryks folkbildningens och forskningens gemensamma ansvar för de politiska processerna.

---

¹ Vestlund, G., 2004.

Det andra exemplet är hämtat från Ölands folkhögskola och dess hemsida, våren 2004.² Kommentaren till våra rapporter är här en konstnärligt utformad nid- eller skämtteckning. Teckningen är under-tecknad Behnn Edvinsson, rektor för Ölands folkhögskola.

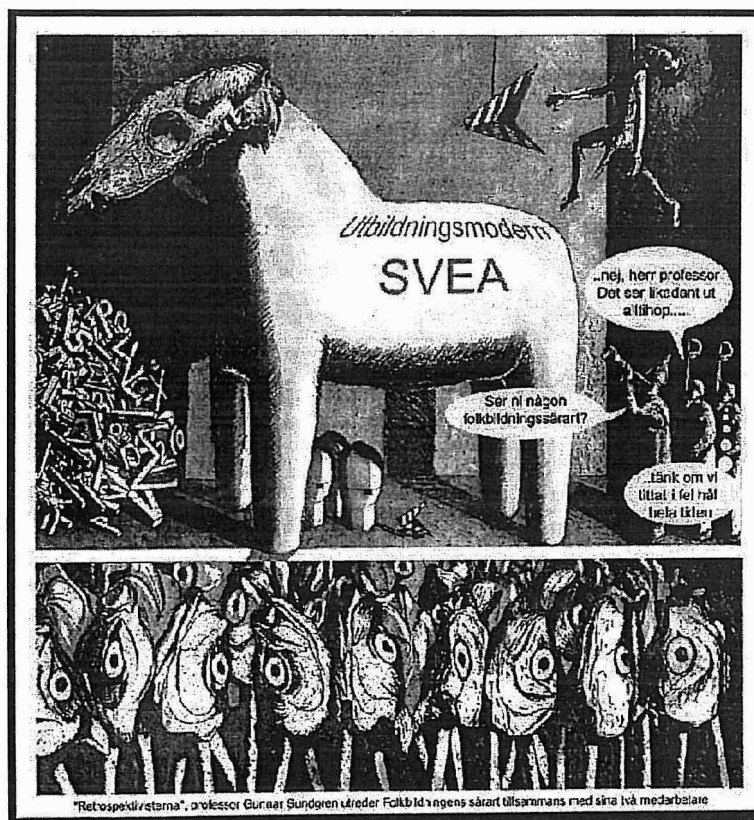

Bild 1, Ölands folkhögskola, Behnn Edvinsson, om *Folkbildningens särart?*

”Retrospektivisterna”, professor Gunnar Sundgren utreder Folkbildningens särart med sina två medarbetare” lyder den förklarande texten.³ I centrum ser vi en häst kallad ”Utbildningsmodern SVEA”. Till

² Ölands folkhögskolas hemsida, Behnn Edvinsson, 2004-01-27. Bilden publiceras här med tillstånd från Behnn Edvinsson. Ingressen till bilden löd: ”SUFO2 är inte ett SARS-virus som har drabbat folkbildningen utan en statlig offentlig utredning...”.

³ Ibid.

höger finns en biskopsliknande figur som med en kikare tittar upp mot bakkdelen på hästen. Bakom den biskopsliknande står två munkliknande figurer med varsin stav i handen. ”Ser ni någon folkbildningssärart?” frågar den biskopsliknande sina kolleger i en pratbubbla. ”... nej, herr professor. Det ser likadant ut alltihop...” svarar den ena, ”... tänk om vi tittat i fel håll hela tiden” säger den andra.

Min tolkning av bilden är att den antyder en felaktighet eller ett problem i vårt sätt att närma oss frågan om folkbildningen och särartens betydelse. Jag tolkar den även som ett uttryck för ett engagemang och intresse för vad forskare har att säga. Folkbildningsforskningen har relationer till såväl folkbildningens företrädare som till politiska instanser, och självklart till akademin. Diskussionerna kring våra rapporter gällde, som jag ser det, olika uppfattningar om hur vetenskapliggörandet av folkbildningen borde gå till.

Min tidigare studie av folkbildningssärartsfrågan samt mina funderingar kring reaktionerna på våra rapporter är alltså bakgrunden till föreliggande avhandlingsstudie. De frågor som uppstod var: Hur kan reaktionerna förstås? Vilka intressen finns i forskningen om folkbildningen och dess särart? Vari ligger det provocerande i att betrakta en etablerad och ideologiskt laddad praktik på distans med kyliga forskarögon? Vad har föregått de nu aktuella skedena?

Den teoretiska utgångspunkten tar jag i Bourdieus fältbegrepp.⁴ Detta är ett redskap för att förstå hur en grupp agenter skapar och upprätthåller en gemensam bas, samtidigt som de särskiljer sig från varandra. Tanken om erkännande och utmaning, uttryckta i till exempel begreppen konsekration och doxa, är centrala i förståelsen av ett fält. Ytterligare en central aspekt av fältbegreppet är tanken om att strukturen förstås som en del av genesen och vice versa.

Särartsfrågan blir då en av flera ingångar i avhandlingen. Och även om vi kan anta, som vi gjorde i vår rapport om folkbildningens särart, att folkbildningsforskningen delvis är hänvisad till att ta särarten för given eller att på något sätt förhålla sig till den, så ryms där också en hel del annat som handlar om folkbildningens innehåll och gränser. Till exempel finns diskussioner om huruvida folkbibliotek, museer, radio och TV ska inkluderas i folkbildningsbegreppet. Ett återkommande tema är också om folkbildning bör studeras kvalitativt, huma-

---

⁴ Bourdieu, P., 1984/1996; 2001/2004.

nistiskt, fristående från det institutionella eller med fokus på de verksamheter som studieförbund och folkhögskolor genomför.

Studiens fokus är alltså folkbildningsforskningen och dess framväxt som ett socialt och kulturellt fält. Längs en tidsaxel mellan 1954-2007 undersöker och analyserar jag framväxten av ett innehåll och en social formering. En utgångspunkt för min studie är det jag förstår som ett villkor för folkbildningsforskningen – den samtidiga närheten till akademien, den folkbildande praktiken och politiken.

Att jag nu i min avhandling, inom ramen för Forskarskolan i Vuxnas lärande, beforskar en del av forskarvärlden som jag har en anknytning till, och med professor Gunnar Sundgren som huvudhandledare, själv en aktör i fältet, placerar mig i ett intrikat förhållande till mitt studieobjekt. I detta arbete tar jag stöd av Bourdieus metodtankar, där ett konstruktivt distanseringsarbete är centralt.⁵ Detta innebär en brytning med vardagsförståelsen, men också ett reflexivt förhållningssätt till den egna rekonstruktionen. Jag återkommer till detta med min egen position.

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur folkbildningsforskningen etablerar sig och blir till ett särskilt fält att strida på och om. Hur sker dess framväxt? Vilka är de centrala värden (doxa) som håller samman och bär upp fältet och var går dess gränser? Vilka är agenterna på fältet? Hur når de erkännande och på vilka grunder sker det? Vilka är de arenor som fungerar som instanser för erkännande?

---

⁵ Bourdieu, P., Chamboredon, J-C., Passeron, J-C., 1968/1991; Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

KAPITEL 2

Område och forskningsdesign

Folkbildningsforskning

I *Nationalencyklopedin* (NE) definieras folkbildningsforskning som ”vetenskapliga studier av frivillig folkbildningsverksamhet”.⁶ Den disciplinära hemvisten beskrivs som pedagogik, historia, idéhistoria och litteraturvetenskap. I texten anges att forskningen länge försvagades av splittringen på olika discipliner, men att det sedan 1990-talet har gjorts försök till ökat tvärvetenskapligt samarbete. Vidare listas här betydelsefulla projekt och institutioner, nätverk samt mötesplatser mellan forskare och folkbildare.

Här nämns Mimer nationellt program för folkbildningsforskning, startat 1990 vid Linköpings universitet. Här berättas om Stockholms arbetarinstitutsförening som sedan 1970 årligen delar ut stipendier på doktorandnivå. Här refereras till Föreningen för folkbildningsforskning, grundad 1991, som enligt NE sammanför forskare och folkbildare och sedan 1994 utger "Årsbok om folkbildning". Och här nämns de särskilda forskningsresurser som har tillförts området genom Folkbildningsrådet och SUFO96 (den statliga utvärderingen av folkbildningen från 1994-1996).

Beskrivningen av forskningens fokus, som ”frivillig folkbildningsverksamhet”, är bred och allmän. I de material och sammanhang jag studerar finns en betydligt mer laddad diskussion kring denna fråga. De projekt och institutioner som listas av NE refererar till akademien, men också till folkbildande praktik och politik. Min uppfattning är att definitionen speglar en etablerad uppfattning av folkbildningsforskningen, men också ett känt och erkänt praktiskt-pedagogiskt verksamhetsområde.

Vid en Google-sökning i augusti 2007 gav folkbildningsforskning och liknande begrepp ett stort antal träffar. ”Folkbildningsforskning” fick 757 träffar, ”folkbildningsforskare” fick 94 träffar, medan ”forskning

---

⁶ NE, webversionen, 2007-08-10. Definitionen har ingen utsatt författare.

om folkbildning” fick 462 träffar.⁷ Vi kan alltså konstatera att begreppet finns och används. Träffar leder till institutioner, organisationer, författare, översikter och studier. Liksom definitionen i NE speglar google-träffarna kring begreppen något etablerat visst, inte bara i form av ett innehåll utan också något socialt.

I en sökning i Libris nationella söksystem (aug. 2007), gav ordet ”folkbildning” 3031 träffar varav 560 i titeln.⁸ ”Folkbildningsforskning” fick som sökord 45 träffar, och som förekommande i titeln 15 träffar. Motsvarande sökning på bibliotekskoden för folkbildning, ”Ev” (okt. 2007) gav så många som 4708 träffar.⁹

Att begreppet folkbildningsforskning görs till föremål för översikter och analys är intressant sett ur ett fältperspektiv.¹⁰ Området skriver sin egen historia, och skapar en specialiserad diskussion, på ett metaplan. Här ingår diskussioner omkring vad folkbildningsforskning är och bör, det vill säga hur en gemensam plattform kan skapas, med en bredd och styrka.

Val och frånval

Föreliggande avhandling är resultatet av mitt möte med den franske kultursociologen Pierre Bourdieu och den svenska folkbildningsforskningen. Slutprodukten bygger på ett antal val, av fokus och tillvägagångssätt. En central tanke är att erkännande och utmaning säger något viktigt om, och hänger samman med, det sociala fält som under hand växer fram kring folkbildningsforskningen. De skådeplatser för detta, som jag har valt att studera, är kunskapsöversikter och programförklaringar, anmälningar, referenser, förord, artiklar, ledare, debattinlägg, seminarier, samt framträdanden och uppdrag av olika slag. I dessa fora ger agenter uttryck för olika värden och tillhörigheter, positioner och kapital. Detta innebär att jag har valt bort andra möjliga ansatser och tillvägagångssätt.¹¹

---

⁷ Google, 2007-08-10.

⁸ Libris, 2007-08-10.

⁹ Op. cit., 2007-10-10.

¹⁰ Jämför Broady, D., 1998a, 2002; Winell-Garvén, I., 2005.

¹¹ Se vidare metodkapitlet.

Disposition

I föregående kapitel (1) har denna studies bakgrund samt syfte och frågeställningar beskrivits. I detta kapitel (2) har jag närmare introducerat studiens problemområde och forskningsdesign. I nästa kapitel (3) kommer jag att närmare diskutera den teoretiska begreppsapparat och de tidigare studier som utgör referenspunkter för föreliggande studie om folkbildningsforskningen som ett fält. I metodkapitlet (4) redogör jag för de metodiska perspektiv som väglett mitt arbete samt de empiriska studier jag har genomfört. I ett första analyskapitel (5) introducerar jag centrala konsekutionsinstanser och arenor. Därefter rekonstruerar jag folkbildningsforskningens framväxt, expansion, institutionalisering och konsolidering (kapitel 6-9). I kapitel 10 rekonstruerar jag folkbildningsforskningens fältkaraktär med hjälp av ett galleri av agenter och positioner. I avhandlingens sista kapitel (11) diskuterar jag återigen debatten om folkbildningens särart som ett av flera uttryck för doxa.

KAPITEL 3

Tidigare forskning och teoretiska verktyg

Ett konstruktivt sätt att studera sociala och idémässiga förtätningar och strider är att hämta inspiration från den franske kultursociologen Pierre Bourdieu (1930-2002). Användbara teoretiska verktyg är såsom jag tolkar det doxa, fält, kapital och konsekration. Jag skall här mejsla ut de viktigaste begreppen för min studie och ge exempel på några bourdieuinspirerade studier som har stor bäring för min egen studie och dess uppläggning. Först emellertid, en mycket kort redovisning av vad som vanligtvis brukar avses med tidigare forskning inom området.

Forskning om folkbildningsforskning

Lars Arvidson (2004) har diskuterat folkbildarpersonligheterna Oscar Olsson och Carl Cederblad, verksamma under folkbildningens tidiga år. Dessa representerar olika förhållningssätt till folkbildning och akademi, Olsson mer rörelseorienterad och Cederblad mer inspirerad av universitetsvärlden. Cederblad försökte, enligt Arvidson, att etablera en folkbildningsforskning, men fick inget större genomslag. Oscar Olsson intresserade sig även han för att ge folket tillgång till vetenskaplig kunskap, och för att utveckla utbytet mellan folkbildningen och akademien. Detta har även studerats av Ingvar Törnqvist (1996). Också Olssons framgångar var, skriver Törnqvist, måttliga. Arvidsons och Törnqvists studier av folkbildarpersonligheterna Oscar Olsson och Carl Cederblad utgör något av en bakgrund och historia till de skeden jag studerar kring folkbildningsforskningens fältblivande. Både Olsson och Cederblad sökte ett utbyte mellan folkbildningen och akademien. Folket skulle få tillgång till vetenskapen och folkbildningen skulle beforskas. Att framgångarna blev så begränsade kan ha berott på att vid den tiden så var folkbildningen så att säga sig själv nog. Senare flyttas en del av tolkningsföreträdet till folkbildningsforskningen och akademien.

Crister Skoglund (1991) beskriver relationen mellan universitetsstudenter och folkrörelser som laddad. De båda bildningstyperna särskiljer sig från varandra samtidigt som ett utbyte finns. Enligt Skog-

lund så var det faktum att några av folkrörelsens framträdande personligheter, som Oscar Olsson, hade en akademisk bakgrund, något som sällan omtalades i folkbildningskretsar. Björn Olsson (1994) beskriver ett liknande problem. Författarna ger en bild av det tveeggade utbytet, där akademien ser ut att vara viktig att förhålla sig till, liksom bevarandet av folkbildningens position eller särart. Denna laddning ser ut att kvarstå i de senare sammanhang jag studerar, där forskningen emellertid förefaller ha tagit över en del av tolkningsföreträdet. Också Kenneth Abrahamsson (1993b) beskriver, i sin analys av forskningscirklar, mötet mellan arbetare, vetenskap och folkbildning som motsägelsefullt.

Några få kultursociologiska studier av folkbildning finns, men inte med folkbildningsforskning som studieobjekt.¹² Donald Broady (1998a) diskuterar folkbildningen som en specifik väg för socialt uppåtstigande, och på så sätt intressant ur ett kultursociologiskt perspektiv. Hos Bourdieu (1992) finns en diskussion om användningen av begreppet "folk", som del i en social strategi. De kultursociologiska perspektiven på folket, dess konstruktion och användning, liksom folkbildningen som bärare av ett specifikt kapital är andra referenspunkter för föreliggande studie. Detta innebär att folkbildningen, och forskningen om den, skulle kunna förstås som del av en social formering, ett fält-blivande.

Det finns, sedan några år tillbaka några kunskapsöversikter och diskussionsinlägg kring folkbildningsforskningens olika inriktningar. Det är emellertid inte många tidigare studier som haft folkbildningsforskningen som studieobjekt, och som har analyserat dess relation till folkbildningen och andra intressenter. Dock, några finns det, som bidrar med för min studie användbara perspektiv.

Gunnar Sundgren har studerat det spänningsfält som upprättats kring folkbildningsforskningen under senare tid, i "Folkbildningens särart som forskningsproblem" (2003). Det breda sammanhang som folkbildningsforskningen placeras i förklarar något av dess villkor och karaktär. Folkbildningsagenter och institutioner konstituerar enligt Sundgren ett eget socialt och kulturellt fält. Detta fält söker inte bara bidra till människors utveckling och samhällets demokratisering, utan sysslar

---

¹² Nitzler, R., Landström, I., Andersson, I. M., Eriksson, K., 1996.

också med att reproducera sig självt. I detta sammanhang fyller talet om folkbildningen och dess särart en funktion. Som väsentlig del i detta sammanhang ingår behovet att upprätthålla en legitimitet i förhållande till de statliga målen, för att kunna bibehålla statsbidraget. Detta blir än viktigare i och med en ökad konkurrens inom utbildningsväsendet. Det vill säga att kunna förmedla en bild av vilka man är och vad man kan bidra med. Folkbildningsforskningen fyller en central funktion i detta scenario.

Sundgren gör en närmare analys av folkbildningsforskningen. Han talar om dominerande, antydda och oppositionella diskurser. Tre *dominerande* särartsdiskurser diskuteras: en som omfattar talet om demokratifunktion och kulturbidrag; en där bildningssyn, folkbildarets, och existensproblematik lyfts fram; och en som diskuterar särart i pedagogik och didaktik. Vidare analyseras några diskurser som är mer *antydde* än fullt utvecklade: en gäller talet om att folkbildningens villkor och inramning skulle vara särartsgrundande; en handlar om det korporativa samarbetet mellan rörelser, intresseorganisationer och stat, som en grund för svensk folkbildnings egenart; samt en som uppstår som resultat av folkbildningens möte med den nya teknologin, och införandet av IKT. Slutligen diskuteras *oppositionella diskurser eller motdiskurser*: en om folkbildningen som mothegemonisk kraft; och en om folkbildningen som (en)könad praktik.

Sundgrens karaktärisering av ett antal diskurser kring folkbildningens särart, och dynamiken dem emellan, är en referenspunkt för föreliggande studie. Författaren beskriver olika forskarpositioner med utgångspunkt i begrepp som demokrati, bildning, samt pedagogik eller didaktik. Denna diskussion, om dynamiken mellan dominerande, antydda och oppositionella diskurser/motdiskurser, har relevans för min tolkning av fältblivandet. Det bygger på skapandet av en innehållslig kärna, med bredd och styrka och av möjligheter, vilket även medför en ökande differentiering. Sundgren diskuterar ett folkbildningsfält, där talet om särart har en betydande funktion. I detta sammanhang ingår folkbildningsforskningen som en betydande aktör. Detta perspektiv är betydelsefullt för föreliggande studie.

Annelie Andersén (2003) har studerat talet om folkbildningen, såsom det framträder i folkbildningens egna tidskrifter. Författaren skriver fram ett antal folkbildningsdiskurser som etableras vid olika tidpunkter, och därefter existerar parallellt. Detta antyder en dynamik mellan

diskurser, mer eller mindre etablerade, men också präglade av sin samtid till exempel av marknaden.

Vidare talar Andersén om folkbildningens starka ideologiska orientering under åren 1880-1940, med centrala frågor om folkrörelser, samhällsförändring, bildning, åsiktsbildning, karaktärsfostran och ett socialt bildningsideal.¹³ Författaren identifierar också en vuxenutbildningsdiskurs från 1960-talet och framåt, där frågor om komplettering och konkurrens, samverkan och gränsdragningar är aktuella. Slutligen visar Andersén fram en marknadssdiskurs, som växer fram under 1970-talet. Denna typ av rekonstruktion är intressant för min studie, där forskare ser ut att knyta an till det tidigare talet om folkbildningen, för att delvis vidareutveckla och förändra detta.

Författaren laborerar med ett antal framväxande diskurser. Hon menar dock att det i vissa fall är fråga om "kejsarens nya kläder". Denna typ av reproduktion är intressant för min studie, där forskare knyter an till det tidigare befintliga, för att delvis vidareutveckla och förändra detta. Kring talet om eller de innehållsliga frågorna finns också andra sammanhållande faktorer, av socialt slag. Bourdieu talar om just framväxten av nya områden, som består av en social formering snarare än ett klart och entydigt innehåll.¹⁴ Min egen studie (Lundin, 2003), kring konstruktionen av folkbildningens särart i avhandlingstexter, har jag diskuterat i inledningen och går inte närmare in i här.

Anderséns studie kring framväxten av diskurser kring folkbildningens särart utgör alltså en referenspunkt för föreliggande studie. Författaren laborerar med följande diskurser: en ideologisk orientering, ett fokus på vuxenutbildning samt en marknadssdiskurs. Dessa diskurser utgör en bakgrund till, och en rimlig beskrivning av innehållet, i det vetenskapliggörande av folkbildningen som jag studerar. Andersén talar om ett återskapande av diskurser, som endast delvis förändras. Hennes diskussion kring detta i termer av "kejsarens nya kläder" ger en bild av diskursernas arbiträra karaktär. Detta har en relevans för min diskussion om fältblivandet som skapandet och upprätthållandet av ett innehåll, som forskare på olika sätt knyter an till.¹⁵ Fältblivandet har endast delvis med innehållet att göra. Lika betydelsefulla är de sociala

---

¹³ Andersén, A., 2003, s 107.

¹⁴ Bourdieu, 2001/2004.

¹⁵ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

funktioner diskurserna fyller. I detta sammanhang tillför Andersén viktiga perspektiv.

Bourdieuiska verktyg och tidigare användning

Det är framförallt fyra teoretiska begrepp från Bourdieu som jag använder som redskap i denna undersökning: doxa, konsekration, kapital och fält.

Doxa

Det bourdieuska begreppet *doxa* introducerades redan i avhandlingens inledning när jag försökte förstå hur det kunde komma sig att våra rapporter väckte så starka reaktioner bland folkbildare och folkbildningsforskare. Kunde det vara så att vi, genom våra kritiska studier av den hyllade särarten, bröt mot den allra heligaste överenskommelsen?

I sin studie om det franska universitetsfältet, *Homo Academicus* (1984/1986), använder Bourdieu doxa för att beteckna en tyst trosföreställning, som inte har något behov av rättfärdigande i form av ortodoxi, en uttrycklig trosbekännelse. Han citerar lectorn, som förhåller sig till doctorn, vars uppgift är "att uppgå i det verk som det endast tillkommer honom att 'förklara och göra älskat'".¹⁶ Svårigheten ligger i att argumentera för detta något, att försvara det som inte kan försvaras, det tysta eller självklara.¹⁷

Bourdieu intresserar sig för *krisen*, som bryter med eller uppenbarar en doxisk ordning: "vi kan inte förstå krisen utan att i dess innersta sanning förstå den doxiska ordning som den bryter med."¹⁸ Krisen har att göra med "ett brott i varaktigheten".¹⁹ Det aktuella fall som Bourdieu diskuterar är omvälvningen av det franska utbildningssystemet, dess värde och successionsordning, kring 1968. Krisen tvingar doxa att

---

¹⁶ Bourdieu, P., 1984/1996, s 144.

¹⁷ Jämför Bourdieu om kabyllerna, som förmår spela spelet kring hedern trots eller därför att de misskänner det. Bourdieu, P., 1986/1994.

¹⁸ Bourdieu, P., 1984/1996, s 181.

¹⁹ Op.cit., s 210.

tala, vilken då framstår som ortodox. Utmaning i form av heterodoxa eller kättare hör annars spelet till, och stör i normalfallet inte doxa.²⁰

I *Science of science and reflexivity* (2001/2004) utvecklar Bourdieu tanken om *konfrontationen*, som en del av spelet, det vill säga en delvis men inte fullständig utmaning av det befintliga. Konfrontationen har att göra med agenternas argumenterande för sin position, för att bidra med något visst:

Agents, with their systems of dispositions, their respective competence, their capital, their interests, confront one another within the space of a game, the field, in a struggle to impose recognition of a form of cognition (an object and a method).²¹

Vi kan alltså förstå det som att doxa fyller en sammanhållande funktion, också när den delvis utmanas. När den ruckas i sina grundvalar är en omstöpning av mer omfattande slag på gång.

Även om doxa kanske inte är det bourdieuska begrepp som har fått störst spridning så finns det flera exempel på studier där begreppet har kommit till användning. Håkan Gunneriusson visar, i sin studie *Det historiska fältet: svensk historievetenskap från 1920-tal till 1957* (2002a), på betydelsen av att erkänna de underförstådda regler som är en förutsättning för att kunna agera på fältet. Att negligera dessa ordningar uppfattas som ett hot mot tidigare agents investeringar, enligt gällande regler.²² Annika Ullman talar, i *Rektorn. En studie av en titel och dess bärare* (1997), om doxa som den underliggande överenskommelsen eller drivkraften bakom ett socialt kampfält.²³ Carina Carlhed särskiljer, i *Medicinens lyskraft och skuggor - om trosföreställningar och symbolisk makt i habiliteringen 1960-1980* (2007), mellan doxa i det oomtvistade eller odiskutabla rummet och hetero/ortodoxa i det diskursiva rummet.²⁴

---

²⁰ Op.cit., s 143. Heterodoxa förstår jag som nykomlingars/pretendents, eller mer perifera positioners, utmaning av området. Jämför pretendent och arvtagare i Bourdieu, P. & Passeron, J-C., 1964/1979; 1970/1990. Jämför även fält som spännvidd, hos Gunneriusson, H., 2002a; Broady, D., 1998a.

²¹ Bourdieu, P., 2001/2004, s 62.

²² Gunneriusson, H., 2002a., s 20.

²³ Ullman, A., 1997, s 290, 297.

²⁴ I det senare krävs argument, åsikter finns, Carlhed, C., 2007, s s 37-38.

För min avhandlingsstudie är doxa ett viktigt verktyg för att laborera med krisens och konfrontationens funktioner eller betydelse under olika perioder. I fokus är den doxiska ordning som utgör grunden för den gemensamma plattformen. Granne med krisen och konfrontationen är erkännandet. Begreppet konsekration utvecklas nedan. Ett alternativt uttryck för doxa som jag utforskar i min text är *sam-ordning*. Det vill säga, doxa fyller en samlande såväl som ordnande funktion.

Konsekration

Bourdieu (2001/2004) talar om *erkännandet* som en förutsättning för att delta i ett vetenskapligt fält. Det gäller att tillföra något av vetenskapligt värde, som erkänns av andra:

To exist scientifically is to have a 'plus' in terms of the categories of perception prevailing within the field, that is to say for one's peers ('to have contributed something'), to have distinguished oneself (positively) by a distinctive contribution.²⁵

Erkännande och konsekration sker enligt Bourdieu (1984/1996): "genom utnämningar, tilldelningar av kredit eller, a fortiori, genom konsekrationshandlingar".²⁶ För att få erkännande inom vetenskapliga fält spelar citeringar en central roll:

In scientific exchange, the scientist makes a 'contribution' for which he is recognized by acts of public recognition such as citation among the sources of the knowledge used.²⁷

Alltså, när jag citerar dig i mina vetenskapliga texter så visar jag att jag igenkänner och erkänner dig som forskare. När du bjuder in mig som huvudtalare på din konferens så ger du mig ett uppdrag som lyfter fram mig och min forskning som adekvat och meningsbärande. Konsekrationen sker på så sätt både i det stora och det lilla, i större uppdrag såväl som i citeringar.²⁸

---

²⁵ Bourdieu, P., 2001/2004, s 55.

²⁶ Bourdieu, P., 1984/1996, s 133.

²⁷ Bourdieu, P., 2001/2004, s 55.

²⁸ Jämför symboliskt och socialt kapital nedan.

Att konsekreras och att konsekra går menar Bourdieu vidare hand i hand:

Scientific capital is the product of recognition by competitors (and an act of recognition brings capital to the extent that the person who makes is himself autonomous and rich in specific capital).²⁹

Att vara den som konsekrerar förutsätter ett kapital, som förstärks via konsekurationsakten. Konsekurationen har således en integrerande såväl som differentierande och särskiljande funktion. Eller som Bourdieu uttrycker det:

Det erkännande som varje grupp ger i gengäld för det erkännande som ges åt gruppen, åt dess värderingar, dess förpliktelser, dess traditioner och åt de ritualer genom vilka den ånyo bekräftar sitt vara och sitt värde, ligger här till grund för en form av inre auktoritet, relativt oberoende av den i egentlig mening vetenskapliga auktoriteten.³⁰

Gunneriusson (2002a) lyfter särskilt fram recensioner som kontext eller arenor för erkännande och konsekuration. Att recensioner har olika värde, beror av i vilken instans den publiceras och vem som författar den:

Det är en skillnad mellan artiklar publicerade av läroverkslektorer i marginella landsortstidningar eller en recension i *Historisk Tidskrift*, skriven av en professor.³¹

Eftersom möjligheten att skriva och publicera sig utgör själva navet i den akademiska karriären blir just detta grundläggande. Att det dessutom spelar roll var man publicerar sig och av vem man recenseras av är ingen hemlighet. Till Gunneriussons diskussion (2002a) hör också konsekurationshandlingens dubbelverkan. Att dela ut värde till andra handlar också om att positionera sig själv. Detta gäller agenter med stor såväl som liten konsekurerande makt. Skribenter använder vidare, på olika sätt, referenser för att markera den grupptillhörighet man har

---

²⁹ Bourdieu, P., 2001/2004, s 55.

³⁰ Bourdieu, P., 1984/1996, s 126. Jämför begreppet doxa ovan.

³¹ Gunneriusson, H., 2002a, s 25.

eller vill ha. Detta är vanligt förekommande i till exempel doktorsavhandlingars förord. Denna tanke finns även utvecklad av Gunneriusson i *En lyckad disputation* (1999). Genom att lyfta fram vilka prominenta personer som har läst ens avhandling i manus eller korrektur, så talar man om vilka positioner i fältet man har stöd från. Sålunda får manus- och/eller korrekturläsarna en på fältet invigande funktion, utan att de egentligen gör så mycket mer än att läsa avhandlingen.³² Erkännandet får konsekvenser på så sätt att ett avstånd skapas till något annat, ibland uppstår konflikter.³³ Att uppmärksamma något visst, på bekostnad av något annat, är troligen den viktigaste kanalen för att göra sig gällande. En annan viktig poäng hos Gunneriusson är de indirekta och subtila sätten att utdela kritik.³⁴ Man skulle kunna säga att kritik är en variant av erkännandet. Att diskutera kritiskt, i till exempel en recension, är att ta något på allvar.

Vikten av att ha tillgång till den konsektrerande makten uppmärksammas också av Iréne Winell-Garvén i *Vägen till parnassen: en sociologisk studie av kvinnligt konstnärskap i Sverige 1864-1939* (2005). I detta sammanhang handlade konsektrationen om att definiera vad som var konst och vem som var konstnär. Kritiker, förordsförfattare, konsthandlare och förläggare för fram konstnärers verk via utställningar, utgivning eller andra iscensättningar. Referensverk är en annan central arena i sammanhanget. Liksom instanser som Konstakademin, museer, samlare, konstnärers sammanslutningar och stödjande grupper av olika slag. Att upptas i kanon är att upptas i fältet.³⁵ Donald Broady (1998a), har formulerat det som att konsektrationsinstanserna *hallstämplar verk och agenter*. Att ett område tillskapat egna konsektrationsinstanser blir därmed ett viktigt mått på dess styrka och relativa autonomi.

Begreppet konsektration är väsentligt i denna studie. Jag uppmärksammar själva konsektrationsakten, både vad och vem som konsektreras/konsektrerar. Mitt intresse är att ta reda på hur forskare refereras till och definieras som intressanta för folkbildningsforskningen. Det vill säga hur forskare knyter – och knyts – an till området och de olika arenorna genom en eller flera konsektrationsakt/er. Detta sker på olika sätt

---

³² Gunneriusson, H., 1999, s 7.

³³ Gunneriusson, H., 2002a, s 27.

³⁴ Op. cit., s 26.

³⁵ Vilket i sin tur innebär en möjlighet att påverka kanon, att uppta andra etc.

och i olika omfattning. Det kan till och med vara så att forskare associeras till området utan att själva delta i det. Konsekrationens former kan, skriver Winell-Garvén, vara både öppna och dolda, samtida, underhållskonsekrerande och re-konsekrerande.³⁶

Kapital

Det bourdieuska kapitalbegreppet är mitt redskap för att titta närmare på *vad* det är som har och ges ett värde. Bourdieu tänker sig att det finns olika slag av kapital. Förutom ekonomiskt kapital laborerar han med begrepp som kulturellt kapital, vetenskapligt kapital, socialt kapital etc. Själva poängen med ett kapital är att det *igenkänns och erkänns som ett värde*. På det vetenskapliga fältet är det vetenskapliga kapitalet den huvudsakliga valutan.³⁷ Inom folkbildningsforskningsområdet är det rimligt att tänka sig att vetenskapligt och akademiskt kapital kompletteras med symboliskt kapital från folkbildningens erfarenhets- och organisationsområden. En rimlig hypotes är att agenter med olika slags kapital står för olika bidrag till folkbildningens vetenskapliggörande – praktiskt, politiskt och akademiskt.

Enligt Bourdieu drar symboliskt kapital till sig liknande tillgångar.³⁸ Agenter i ett fält befinner sig i en konkurrens- men också samarbetsituation med varandra.³⁹ Bourdieu skiljer på olika typer av kapital i forskarvärlden. Han skiljer mellan ”den makt eller auktoritet som kommer till uttryck i att leda ett forskarlag” och ”den vetenskapliga prestige mätt efter det erkännande som det vetenskapliga fältet (särskilt i utlandet, genom citat och översättningar) skänker”.⁴⁰ Ett specifikt vetenskapligt värde finns i att skapa resonemang av generellt eller principiellt värde: ”the process of depersonalization, universalization, departicularization of which the scientific fact is the product”.⁴¹ Det är

---

³⁶ Winell-Garvén, I., 2005, s 53.

³⁷ Bourdieu, P., 2001/2004, s 34. Citat: "scientific capital is a particular kind of symbolic capital, a capital based on knowledge and recognition".

³⁸ Op.cit., s 56.

³⁹ Se även Gunneriusson, H., 2002a, s 19-22. Kampen består i att ackumulera kapital och att definiera vad som är ett giltigt kapital.

⁴⁰ Bourdieu, P., 1984/1996, s 109. Se även Gunneriusson, H., 2002a, s 19, om symboliska kapital och formaliserade positioner.

⁴¹ Bourdieu, P., 2001/2004, s 76. Fortsättningen på citatet säger att denna norm "is all the more likely to actually take place the more autonomous and international the field

detta kapital som verkar inom varje vetenskapsgren där det finns "en komplex och omdiskuterad hierarki av tidskrifter och förlag /.../ och symposier".⁴² Och även i detta sammanhang kan det vara på sin plats att påminna sig om konsekurationsdiskussionen kring det vetenskapliga import- och exportarbete, som handlar om att delta, att bjudas in och att bjuda in.⁴³ Kapitalet *manifesteras* i texter och dokument av olika slag och som Bourdieu påpekar "inget är mer avslöjande i detta avseende än företal, inledningar, presentationer och förord".⁴⁴

Av betydelse för min avhandlingsstudie är också Bourdieu uppmärksammande av att det strikt vetenskapliga kapitalet inte är det enda som är verksamt inom forskningsvärlden. Här opererar också de som på olika sätt har makt över forskningens villkor och förutsättningar:

The field is the site of two kinds of capital: a capital of strictly scientific authority, and a capital of power over the scientific world which can be accumulated through channels that are not purely scientific.⁴⁵

I *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg* (1998a) illustrerar Donald Broady med ett exempel från pedagogikdisciplinen, där det finns olika typer av symboliskt kapital som lagrats i olika institutioner, tidskrifter, forskargrupper och konkurrerande vetenskapliga riktningar. De olika tillgångarna är en del av grupperns formering och sär-skiljande från andra grupper inom samma ämne.⁴⁶ I *Arkeologin och det symboliska kapitalet* diskuterar Broady (2005) betydelsen av ett:

Arkeologiskt kapital, dvs. renommé som arkeolog och förmåga att förhålla sig till pågående och tidigare strider om arkeologins metoder, mål och mening.⁴⁷

---

is". En variation mellan olika delar av universitetet finns alltså, även om normen i viss mån sätts i de mer etablerade och prestigefyllda områdena. Se vidare i Bourdieu, P., 1984/1996.

⁴² Bourdieu, P., 1984/1996, s 52.

⁴³ Op.cit., s 128.

⁴⁴ Op.cit., s 47.

⁴⁵ Bourdieu, P., 2001/2004, s 57.

⁴⁶ Broady, D., 1998a, s 20.

⁴⁷ Broady, D., 2005, s 17.

Det bourdieska kapitalbegreppet är alltså mitt redskap för att titta närmare på *vad* det är som har ett värde i folkbildningsforskningens fält-blivande. Jag uppmärksammar att agenter bereds möjligheter i form av olika uppdrag, och att agenter erkänns i form av referenser, positiv kritik och utmärkelser. Agenters tillgångar analyserar jag som uttryck för olika typer av kapital. En grundläggande distinktion finns mellan *symboliska* och *sociala* kapital. Dessa kapital har att göra med bidrag när det gäller innehåll såväl som möjligheter till forskning och sociala plattformar ("former"). Att delta och erkännas i dessa sammanhang innebär ett *folkbildningsforskningskapital*. Det kan då handla om bidrag till förståelsen av begrepp som bildning, lärande och offentlighet, eller om bidrag till driften av Mimer, det nationella programmet för folkbildningsforskning. Andra centrala värden har att göra med folkbildningsforskningen som en del av akademien. Detta innebär att ett bredare *vetenskapligt* eller *akademiskt kapital* bör betänkas. Dessutom innebär folkbildningsforskningens nära relationer till, och bakgrund i, folkbildningen, att jag även laborerar med ett *folkbildningskapital*.

Fält

Jag har väntat med att introducera *fält-begreppet*. Det kan tyckas lite bakvänt. Dock förekommer det redan i avhandlingstiteln och har därefter nämnts åtskilliga gånger i samband med presentationerna av de andra tre bourdieuska begreppen. Genom att ta vägen via *doxa*, konsekration och kapital, vill jag vinna i tydlighet och perspektiv när det gäller min tolkning av fältbegreppet.

För Bourdieu, och de flesta som inspirerats av honom, är fältbegreppet själva utgångspunkten. I en av hans mest kända studier, *Homo Academicus* (1984/1996), har han undersökt det akademiska fältet i Paris. I en annan studie, *Konstens regler* (1992/2000), var det genesen och strukturen hos det franska litterära fältet som undersöktes. En komprimerad definition av detta bourdieuska fältbegrepp har jag hämtat ur Donald Broadys inledning till antologin *Kulturens fält* (1998b):

Ett fält är ett system av relationer mellan positioner besatta av människor och institutioner som strider om något för dem gemensamt.⁴⁸

---

⁴⁸ Broady, D., 1998b, s 11.

Flera forskare har gjort bruk av den prosopografiska metod som Bourdieu själv brukade använda vid sina brett upplagda studier av sociala fält. Andra, liksom jag själv, har istället använt de begreppsliga verktygen mer tentativt. Utöver de fältstudier som jag redan refererat till i anslutning till doxa-, konsekration- och kapitalbegreppen, skall jag här lyfta fram några som har särskild bäring för hur jag har lagt upp min studie.

Ylva Hasselberg diskuterar, i *Det akademiska fältet och makten* (2005b), förekomsten av ett starkt innehåll kontra sociala strategier i nya forskningsområden som utbildningsvetenskap och genus. Hasselberg visar här att även om innehållet är delvis nytt, så måste det förstås som ett expansionsutrymme för redan etablerade forskningsområden.⁴⁹ Karin Anna Petersens *Sygeplejevidenskab – myte eller virkelighed? Om genese og struktur af feltet af akademiske uddannelser og forskning i sygepleje* (1998) och Ingrid Heymans *Gånge hatt till... Omvårdnadsforskningens framväxt i Sverige – sjuksköterskors avhandlingar* (1995) ger dock båda bilder av det motstånd som väletablerade och dominerande forskningsområden kan bjuda de nya forskningsområden som försöker etablera sig.⁵⁰

Morten Nørholm har i sin artikel *Danske producenter af det som kalder sig og anerkendes for at være evalueringsforskning: Felt eller subfelt? Relativ autonomi eller ikke?* (2005) särskilt lyft fram hur utvärderingsforskare refererar till varandra, samt förekomsten av egna tidskrifter, föreningar, organisationer och begrepp relativt specifika för gruppen. Han påpekar också vikten av att något kallas för, och erkänns som, utvärderingsforskning. Nørholms slutsats är att det finns en fältliknande formering inom dansk utvärderingsforskning, men att den är relativt svag. Det är tydligt att fältets autonomi försvagas av närheten till utvärderingspraktiken och den ekonomisk/administrativa sfären, samt av att den saknar bredd i sina vetenskapliga perspektiv. Som en

---

⁴⁹ Hasselberg, Y., 2005b, s 11-14. Se även Hasselberg, Y., 2005a. Se vidare kring relationen mellan bakgrund och översättning till något nytt, hos Bourdieu, P., 2001/2004; Bourdieu, P., 1992; Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D., 1992; Broady, D., 1998a; Callewaert, S. & Petersen, K. A., 1994.

⁵⁰ Här finns en medicinsk dominans. Vidare finns en splittring mellan forskning *om* och *för* praktiken, Heyman, I., 1995, s 181. Se även Albert, M., Hodges B., Regher, G., 2007.

konsekvens av detta tenderar utvärderingsforskningen att orientera sig till teorier *för* utvärdering, och inte *om* utvärdering.⁵¹

Karl Matons artikel *Languages of legitimation: the structuring significance for intellectual fields of strategic knowledge claims* (2000) handlar om forskares fältformering kring s.k. cultural studies. Här finns numera särskilda organisationer, tidskrifter, konferenser, kurser, forskningscentra och centrala texter. Matons bidrag handlar framförallt om hur ämnet legitimeras av sina förespråkare. En spänning finns mellan forskare som investerat inom det specifika cultural-studies-fältet och forskare från andra, och mer traditionella vetenskapliga fält.

En annan, för mig viktig, inspirationskälla är kanadensaren Yves Gingras studie (1991) kring framväxten av ett specifikt vetenskapligt fält där han identifierade tre utvecklingsfaser. Och även om Gingras studie handlar om framväxten av fysik och vetenskaplig forskning i Kanada mellan 1850 och 1960, så kan man se flera likheter med framväxten av den svenska folkbildningsforskningen under åren 1954-2007.

Under den första fasen handlar det enligt Gingras främst om att det växer fram en *egen forskningspraktik*. Den andra fasen, inträder enligt Gingras, när de tidiga företrädarna för området börja forma institutioner efter sin forskning och skapa möjligheter till långvarig reproduktion av gruppen. Det är också under *institutionaliseringsfasen* som etableringen av egna tidskrifter tar fart. Den tredje fasen handlar enligt Gingras om *formandet av en social identitet*, antingen disciplinär (skapandet av en vetenskaplig sammanslutning) eller professionell (i form av en korporation). Här handlar det även om att kommunicera utåt och att skapa intresse för gruppens arbete.

I en senare studie har Gingras (2007) följt upp sina resultat genom att undersöka hur fysikforskarna inom det vetenskapliga fältet refererar till varandra, och på vilket sätt detta skapar förtätningar. Refererandet skapar anknytning till ett större eller mindre antal andra forskare. I och med att forskare skapar nätverk och är aktiva inom ett område så tätar det. Samtidigt som det också blir mer differentierat.

---

⁵¹ Frågor i analysen handlar om är sättet att förhålla sig till utvärderingar, i forskning och i genomförande av egna utvärderingar, med en teoretisk eller praktisk orientering. Vidare analyseras medförfattare/redaktörer, titel och anställning. Se även Nørholm, M., 2007.

KAPITEL 4

Metod och material

Den design jag har valt för föreliggande studie av folkbildningsforskningen som fält är kultursociologiskt inspirerad. Formulerat i traditionella metodbegrepp kan min studie beskrivas som kvalitativt och historiskt orienterad. Den struktureras längs en tidsaxel, där jag för fram skeden och material som tillför min diskussion något av värde. Jag gör *inte* en fält-rekonstruktion i strikt bourdieusk mening.

Här använder jag några av de studier jag tidigare presenterat som betydelsefulla inspirationskällor till att också exemplifiera och tydliggöra mitt tillvägagångssätt.⁵² Hos Bourdieu (1984/1996, 2001/2004) finns denna typ av kvalitativa och historiska studier, men då ofta koplade till statistiska korrespondensanalyser.

Ledsagande metodperspektiv

Enligt Bourdieu är det ”omöjligt att undkomma arbetet med att konstruera objektet och det ansvar det för med sig”.⁵³ I metodboken, *The Craft of Sociology* (1968/1991), rekommenderar han tillsammans med sina två medförfattare, Chamboredon och Passeron, brytning och rekonstruktion som aspekter av ett vetenskapligt tillvägagångssätt. Brytningen handlar om att ta avstånd från förutfattade meningar om studieobjektet, men också om att problematisera sin forskarroll:

Den sociolog som studerar sin egen värld, det mest närliggande och familjära, bör inte /.../ göra det exotiska hemvant, utan i stället göra det hemvanda exotiskt.⁵⁴

Rekonstruktionen handlar om att undersöka vad det är som har en betydelse eller effekt i ett fält eller en social sfär. Ett illustrativt exempel

---

⁵² Se t.ex. Winell-Garvén, I., 2005, som diskuterar sin egen studie som ett mellanting till omfattande kvantitativa studier och studier som går på djupet med några få individer. Se även Gunneriusson, H., 2002a, om sitt sätt att uppmärksamma formativa moment och material.

⁵³ Bourdieu, P., 1984/1996, s 39.

⁵⁴ Op.cit., s 255.

är Bourdieus egna studier av de nordafrikanska kabylerernas känsla för heder, som rekonstrueras *som* en symbolisk och social ekonomi eller praktik.⁵⁵ Rekonstruktionen är forskarens, och inte det samma som sker, eller ledsagar det som sker. Kabylerna förmår spela spelet samtidigt som de misskänner – är omedvetna om eller saknar ord för – själva spelet. Det samma förhållandet gäller vid undersökningar av vetenskapliga och konstnärliga fält. Där agenterna själva säger sig vägledas av rent intresse eller skär begåvning, kan kultursociologen också uppenbara mönster som mer har med fältmekanismer att göra. Härmed kan man med Bourdieu säga att forskaren hoppas på: "att hans traktat över de akademiska passionerna ska bli för andra vad den har varit för honom själv, ett instrument för en samhällsanalys."⁵⁶

Konsekvenserna för detta avhandlingsarbete är att jag har försökt skapa en forskningsdesign som skiljer sig från tidigare studier eller förutfattade meningar om folkbildningsforskning. Genom att sätta de bourdieuska verktygen i arbete är min strävan att kunna säga något nytt om folkbildningsforskningen. I reflexiv anda så analyserar jag också mig själv som agent och avhandlingsförfattare. Som nämnts är rekonstruktionen min, i anledning av de artefakter agenter har lämnat efter sig. Jag tillskriver inte agenterna motiv, de rekonstrueras i föreliggande studie som delar i ett relationsnätverk av positioner.

Material och analyser

Mitt huvudsakliga material är de doktorsavhandlingar som under årens lopp *konsekreras* som folkbildningsavhandlingar, främst i översikter och i anmälningar i *Mimerbladet*. Dessa avhandlingar går jag närmare in i, med fokus på vilka agendor som drivs, vilka referenser som används med mera. I anslutning till detta följer jag något av agenternas fortsatta bana inom området med hjälp av eftersökningar kring deras positioner och kapital.

Jag analyserar även översikterna som konsekutionsinstanser. På liknande sätt analyserar jag ledaren i *Mimerbladet*, Mimers Brunn, mellan åren 1991-2003. Vidare gör jag en analys av centrala arenor: Mimer nationellt program för folkbildningsforskning, Föreningen för folk-

---

⁵⁵ Bourdieu, P., 1986/1994.

⁵⁶ Bourdieu, P., 1984/1996, s 39.

bildningsforskning samt de två statliga utvärderingarna av folkbildningen SUFO96 och SUFO2. Jag analyserar närmare delar av verksamheten samt hur olika uppdrag fördelar sig bland områdets agenter. Slutligen gör jag en analys av några av områdets agenter, positioner och kapital.

Det empiriska materialet är offentligt och har insamlats via bibliotek eller Internet. När det gäller *Mimerbladet* samt deltagarlistor och program för Mimers årliga forskarkonferens har dessa tillhandahållits mig från Mimer. Materialet sträcker sig mellan åren 1954-2007. Här nedan gör jag en närmare presentation av materialet.

Kunskapsöversikter och programförklaringar

De sju kunskapsöversikter och programförklaringar som ingår i urvalet har antingen fokus på folkbildningsforskning, eller också ingår de i ett bredare vuxenpedagogiskt sammanhang. Urvalet bygger på ett antagande om att detta är centrala referenser inom området. Härmed skulle man kunna tänka sig att de också spelar en stor roll för formeringen av det sociala fältet. Kunskapsöversikterna har kommit till i olika sammanhang och är av olika karaktär, något som jag skall återkomma till i nästa kapitel.⁵⁷

Jag börjar här nedan med att presentera de fem mer renodlade kunskapsöversikter och programförklaringar som jag har studerat på detta vis:

* Lars Arvidson, (1987), *Folkbildning som forskningsområde. Avgränsningar och forskningsbehov*. Universitetet i Linköping. Institutionen för pedagogik och psykologi;

* Kenneth Abrahamsson, (1993), *Folkbildningsarbetet som kunskapsfält. Idéer och förslag för FoU-dokumentation och kunskaps-spridning inom folkbildningsområdet*. Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek;

---

⁵⁷ Mer specifikt tittar jag närmare på listning, sammanfattning, närmare diskussion, värdeomdömen, utgångspunkter, referenser, sätt att beskriva urval och tillvägagångssätt, analys, diskussion, programförslag, samt de konsekurerade/ande agenternas positioner och kapital.

* Per Andersson & Nils-Åke Sjösten, (1997), *Vuxenpedagogik i Sverige. Forskning, utbildning, utveckling. En kartläggning*. SOU 1997:120;

* Gunnar Sundgren, (1998), *Folkbildningsforskning - en kunskapsöversikt. Om forskningsfältets historiska bakgrund, nuläge och framtid*. Del 1, Stockholm: Folkbildningsrådet/Mimer; *Folkbildningsforskning - en kunskapsöversikt. Kommenterad bibliografi*. Del 2, Stockholm: Folkbildningsrådet/Mimer;

* Föreningen för folkbildningsforskning/Carl Holmberg & Alvar Svensson, (2007), *Folkbildningsforskning. Vita fläckar och viktiga problemfält*. Föreningen för folkbildningsforskning.

Ytterligare två dokument tillkommer i sammanhanget. Detta är de två slutbetänkandena från SUFO96 och SUFO2, som jag väljer att betrakta som kunskapsöversikter:

* Slutbetänkande. *Folkbildningen - en utvärdering*. SOU 1996:159;

* Slutbetänkande. *Folkbildning i brytningstid. En utvärdering av studieförbund och folkhögskolor*. SOU 2004:30.

Dokument från centrala arenor

Under denna rubrik har jag valt att lyfta fram fyra slags material som också ingår i min empiri: material från Mimer, material från Föreningen, material från SUFO96 och SUFO2 samt de doktorsavhandlingar som konsekurerats som folkbildningsforskning.

Mimer nationellt program för folkbildningsforskning

Mimer nationellt program för folkbildningsforskning (Mimer) menar jag är en central arena inom folkbildningsforskningen. Mimer har ett tydligt fokus på folkbildningsforskning, och har betydande möjligheter till konsekriering i form av publiceringar, konferenser och tjänster. *Mimerbladet* är ett kontakt- och informationsblad som utges med cirka 2-3 nummer/år från och med 1991.

När det gäller *Mimerbladet* analyserar jag: a) anmälningar av avhandlingar, med avseende på konsekriationen av agendor och agenter; b) resonemang i ledaren Mimers Brunn – med avseende på diskussioner kring folkbildningsforskningens och Mimers innehåll och former. Vidare analyserar jag delar av Mimers verksamhet, som publikationer och konferenser, med hjälp av de texter och dokument som jag har listat här nedan. Framförallt är jag intresserad av hur olika uppdrag fördelar sig bland agenter inom området. Liksom när det gäller översiktarna så är jag även intresserad av författarna till anmälningarna och ledarna, som konsekri~~erande~~ och konsekri~~erade~~ agenter.

Hela empirin kring Mimer ligger dessutom till grund för det material kring agents positioner och kapital som diskuteras närmare nedan. Materialet består av *Mimerbladet*, Mimerantologierna, dokumentation kring Mimers årliga forskarkonferenser samt beskrivningar på Mimers hemsida. Mer specifikt ser detta ut som följer:

* *Mimerbladet*. I huvudsak anmälningar av avhandlingar samt diskussioner i ledaren, Mimers Brunn, mellan åren 1991-2003 (även några senare nummer). Några artiklar med annat innehåll analyseras;

* Medverkan i Mimerantologier: *Folkbildningens innebörder* (1995, Bergstedt, B. & Larsson, S., red.); *Folkbildningen och musiken* (1997, Öhrström, E., red.); *Folkbildning och genus* (2001, Nordberg, K. & Rydbeck, K., red.); *Folkbildning - samtidig eller tidlös?* (Landström, I. & Laginder, A-M., 2005, red.);

* Mimers årliga forskarkonferenser. Program och deltagarlistor mellan 1994-2003;

* Beskrivning av Mimers verksamhet på hemsidan.

Föreningen för folkbildningsforskning

Materialet från Föreningen för folkbildningsforskning (Föreningen) är intressant på liknande sätt som det ovan diskuterade materialet från Mimer. Dock i den begränsade meningen att det i huvudsak används i analysen av Föreningen som konsekurationsinstans och arena. Olika delar av verksamheten analyseras samt fördelningen av uppdrag bland agenter. Urvalet av materialet bygger på liknande tankegångar som när det gäller Mimer. Föreningen är en central arena. Den både liknar och särskiljer sig från Mimer. De syftar båda till att stärka folkbildningsforskningen, och vänder sig till forskare såväl som folkbildare. Föreningen är dock ideell och har vad jag förstår ett tätare samarbete med folkbildningen, medan Mimer är en programverksamhet inom akademien och har därmed en starkare universitetsförankring.

Empirin ligger även till grund för det material kring agenter positioner och kapital som diskuteras närmare nedan. Materialet består av publikationer, främst i form av ett dokumenterande index över artiklar i medlems- och årsskriften. Vidare används dokumentation kring ett antal seminarier samt beskrivningar på hemsidan. I detalj ser materialet ut på detta sätt:

- * Föreningens publiceringar. Index på hemsidan;
- * Föreningens seminarier/Sigtunaseminarier. Dokumentation på hemsidan;
- * Beskrivning av Föreningens verksamhet på hemsidan.

Statens utvärderingar av folkbildningen

De två statliga utvärderingarna av folkbildningen: SUFO96 (1994-1996) och SUFO2 (2001-2004) ligger till grund för analysen av arenor, på liknande sätt som Mimer och Föreningen. Vidare använder jag dem i analysen kring agenter positioner och kapital. Materialet som används är slutbetänkanden, samt debatt och diskussion kring SUFO2, framförallt dess särartsbetänkande. Dokumentation kring debatten har jag samlat in genom sökningar av olika slag. Som nämnts ovan behandlar jag även slutbetänkanden som kunskapsöversikter och konsekurationsinstanser. I analysen av avhandlingar ingår betänkandena ock-

så som konsekrerande instanser. Att medverka i utvärderingarna, i någon funktion, tolkar jag som ett kapital. Övrigt material består av:

* Debatt och diskussion i anslutning till SUFO2. Cirka 30 insamlade artiklar, seminarie- och debattdokumentation, samt projektbeskrivningar har samlats in genom eftersökningar via Google, hemsidor, dagstidningar och facktidskrifter under åren 2003-2005. Jag har inte eftersökt motsvarande debatt kring SUFO96. En översikt finns i bilaga 3.

Doktorsavhandlingar

De doktorsavhandlingar (och i några fall licentiatuppsatser) som på olika sätt uppmärksammats och anmälts i de sju översikterna samt i *Mimerbladet* utgör underlag för min analys. Jag intresserar mig för vilka avhandlingar som konsekreras och på vilket sätt. I texterna kring avhandlingarna finns sammanfattande resonemang som ofta också ger en inblick i vad det är för innehåll och fokus som härmed räknas in i folkbildningsforskningen. Några av avhandlingarna studeras närmare, genom att jag går in i olika textavsnitt, förord, referenslistor, sammanfattningar och/eller abstracts.⁵⁸ Vidare följer jag några av avhandlingsförfattarnas fortsatta banor inom området.

Mellan de avhandlingar som förekommer i kunskapsöversikterna och i *Mimerbladet* finns en stor överensstämmelse. Urvalet har skett så att jag initialt valt de avhandlingar som förekommer i *Folkbildningsforskning – en kunskapsöversikt* (Sundgren, G., 1998) och/eller i *Mimerbladet* (1991-2003). Detta innebär att sammanlagt 69 avhandlingar ingår i materialet (se bilaga 1). Därefter har jag även kompletterat med material från andra översikter och källor.

Mitt argument för att lägga ett något tyngre fokus på Sundgrens översikt och anmälningarna i *Mimerbladet* är att jag bedömer dem som relevanta källor för urval på grund av dessas grundlighet, i urval och diskussion. De är också ofta använda och refererade. *Mimerbladet* är

---

⁵⁸ Urvalet av avhandlingar, vars textavsnitt, referenser och förord jag går närmare in i beror av ett antal faktorer. Dels har jag velat jämföra några avhandlingsförfattares egna ord med översiktsförfattares och anmälares. Dels har jag i en tidigare studie (Lundin, 2003) gått närmare in i ett antal avhandlingar, som jag i någon mån går vidare med här. Vidare har jag gjort ett slumpmässigt urval vid ett tillfälle då jag hade ett trettiotal avhandlingar i min bokhylla.

även intressant på så sätt att vi där får ta del av olika anmälares perspektiv.

Uppgifter kring agenter positioner och kapital

Som tidigare nämnts så har jag också i någon mån följt avhandlingsförfattarnas fortsatta bana. Framförallt har det varit av intresse när någon avhandlingsförfattare senare återkommer i en konsekrerande funktion i *Mimerbladet* eller någon av kunskapsöversikterna. Jag ser dem som agenter inom området. Till grund för denna analys har jag samlat in information om de centrala agenternas positioner, och symboliska kapital (tjänster/titlar, publikationer i Libris, träffar i Googles sökmotor).

Detta material ligger även till grund för det avslutande kapitel där jag låter ett antal agenter representera folkbildningsforskningens fältblivande över tid. En agent kan till exempel anmälas i *Mimerbladet*, medverka i båda statliga utvärderingarna av folkbildningen samt vara författare till en kunskapsöversikt. Detta analyserar jag som olika kapital inom området.

Här nedan beskriver jag materialet i ett antal punkter. Påpekas bör att materialet under punkt 1 bygger på systematiska genomgångar av de aktuella dokumenten. Detta ger en kvantitativ bild av agenter deltagande och uppdrag i olika arenor. Medan materialet under punkt 2 och 3 är mer fritt eftersökt för ett antal av agenterna. Alternativt som något enskilda agenter är bärare av, som ett exempel på skillnader i positioner och kapital. Till exempel används festskrifter, konsekrerung i *Nationalencyklopedin* och internationella publiceringar. Materialet listas här nedan:

1. Allmän förteckning över agenternas symboliska tillgångar

- * avhandlingar som anmäls i kunskapsöversikter eller *Mimerbladet*;
- * publikationer i anslutning till Mimer och Föreningen;
- * tjänst eller styrelseuppdrag i Mimer och Föreningen;
- * deltagande i Mimers årliga forskarkonferens;
- * presentation i Mimerbasen;
- * uppdrag i SUFO96 och SUFO2, inlägg i debatt kring den senare.

2. Specifik förteckning över de mest centrala agenternas kapital

- * boktitlar i Libris (antal, förlag, fokus);
- * träffar Google;
- * lärosäte, disciplin;
- * disputationsår, födelseår, kön;
- * titel/tjänst.

3. Övriga indikatorer:

- * författande av kunskapsöversikt el. anmälning, ledare eller artikel i *Mimerbladet*;
- * refereras i senare studier;
- * uttryck för tillhörigheter och kapital i förord och referenser;
- * refereras i *Nationalencyklopedin*.
- * föremål för en artikel i *Nationalencyklopedin*;
- * ge ut sina memoarer;
- * intervjuats i böcker, tidskrifter eller dagstidningar (några exempel);
- * tilldelats medalj, blivit hedersdoktor;
- * tillägnats en festskrift;
- * ha en hemsida, med CV, förekomma i författarpresentation (några exempel);
- * vara (eller har varit) rektor, professor, landshövding etc.
- * ha internationella publiceringar (några exempel);
- * omnämns som särskilt betydelsefull eller "lovande" i t.ex. *Mimerbladet*;
- * deltagit i debatt och diskussion kring t.ex. SUFO2.

En sammanställning av ovanstående material finns i bilaga 2.

Laboration längs en tidsaxel

Avhandlingar, konsekutionsinstanser, arenor och agenter analyseras i de följande kapitlen längs en tidsaxel indelad i fyra perioder: *Framväxten* (1954-79), *Expansionen* (1980-89), *Institutionaliseringen* (1990-99) samt *Konsolideringen* (2000-2007). Några inkonsekvenser i materialinsamlingen och obalanser i analysunderlaget finns. Analysen av avhandlingar gäller för disputationsåren 1954-2003. Den första kun-

skapsöversikten (Arvidsons) och därmed också den första samtida konsekurationsinstansen kom år 1987. Först under institutionaliseringsfasen under 1990-talet började *Mimerbladet* att komma ut, och under samma period utökas kunskapsöversikterna med Abrahamssons (1993); Andersson & Sjöstens (1997); samt Sundgrens (1998).⁵⁹ För att rekonstruera 1990-talsperioden görs även en särskild analys av det nystartade Mimer och den nybildade Föreningen. De två statliga utvärderingarna SUFO96 och SUFO2 ägnas naturligtvis också utrymme i periodanalyserna. I slutet av avhandlingen ägnas ett helt kapitel åt folkbildningsforskningens agenter. Ett galleri av karaktärer ur olika generationer födda mellan 1910-1970-talet ställs där upp.

Avgränsning

Ett viktigt påpekande bör göras kring mitt sätt att avgränsa materialet. Mitt fokus är på forskning och avhandlingar. Jag har därför valt bort Folkbildningsrådet som aktör. Förvisso engagerar rådet forskare till att utföra utvärderingar, men dessa konsekureras inte – liksom i t.ex. SUFO2 och SUFO96 – som forskning. Folkbildningsrådet som organ är dessutom i huvudsak "till för" folkbildarna och inte forskarna. De namn som förekommer i Folkbildningsrådets utvärderingar gör det dessutom i regel på andra arenor i mitt material. De tillför alltså inte så mycket. Dessutom har jag behövt avgränsa en redan omfattande empiri. Som konsekvens får det dock att några forskare som är mer framträdande i Folkbildningsrådets utvärderingar inte lika tydligt framträder i mitt material.⁶⁰

Reflexivitet

Till det metodologiska greppet med "brytning" och "rekonstruktion" hör en reflexivitet. Framförallt genom att forskaren problematiserar sin egen roll och position. Bourdieu (1984/1996, 2001/2004) talar om det

---

⁵⁹ Se även slubetänkanden från SUFO96 och SUFO2 samt översikten från Föreningen/Holmberg, C. & Svensson, A., 2007.

⁶⁰ Uppmärksammade utvärderingar, som sannolikt också har påverkat folkbildningsforskningen mer allmänt har t.ex. Lena Lindgren (1997) och Eva Andersson (2001) bidragit med.

nödvändiga i att objektivera objektiveringen, det vill säga att studera forskningens perspektiv och betydelse. Försök till detta görs i diskussionen kring etik och trovärdighet här nedan, samt i slutdiskussionen där jag analyserar mig själv som avhandlingsförfattare. Reflexiviteten ligger menar Bourdieu i själva perspektivet, genom den spegelbild som riktas emot inte bara de beforskade utan även forskaren själv:

One cannot talk about such an object without exposing oneself to a permanent mirror effect: every word that can be uttered about scientific practice can be turned back on the person who utters it.⁶¹

Kunskapsanspråket är konstruktivt och handlar om att stärka forskningens kvalitet:

Cognitive tools that can be turned back on the subject on the cognition, not in order to discredit scientific knowledge, but rather to check and strengthen it.⁶²

Till studiens bidrag hör att den på ett eller annat sätt också kommer att kunna uppfattas som en konsekurationsakt, och att den därmed också bidrar till fältets konstruktion. Konstruktionen av ett fält inkluderar enligt Broady (2002) också att någon eller några ägnar sig åt att skriva fältets historia. Möjligen är det här min studie kommer in.

Etik och trovärdighet

Min studie bygger helt och hållet på offentligt material, som endast vid några få tillfällen har kunnat avidentifieras på ett meningsfullt sätt. Rekonstruktionen är som tidigare nämnts min, forskarens. Bourdieu (1984/1996) skiljer epistemiska individer från empiriska. Det forskaren kan säga något om är de epistemiska, eller re-konstruerade individerna, de som framträder som delar i ett relationsnätverk. Läsaren kan dock lägga in betydelser i den epistemiska individen, som om denne vore empirisk. Här lyfter Bourdieu ett varnande finger:

---

⁶¹ Bourdieu, P., 2001/2004, s 4.

⁶² Ibid.

Det räcker med att bara nämna personnamn – och hur kan man helt undvika detta när det rör sig om ett universa där det bland annat gäller att "göra sig ett namn"? – för att man ska uppmuntra läsarens böjelse att reducera den konstruerade individen till den konkreta.⁶³

Sett ur andra forskningsperspektiv hade det varit rimligt att fråga – att intervjua – de personer det gäller, för att få deras syn på saker och ting. Men enligt Bourdieus perspektiv skulle dessa intervjuer inte vara mer sanna än annat material. Allt material är i någon mening en konstruktion. Somliga forskare låter t.ex. sina agenter komma till tals genom citat.⁶⁴ På motsvarande sätt är det agenternas artefakter som studeras här i min studie. Dessutom är det viktigt att betona att det är i sin profession som agenterna framträder.⁶⁵

Min etiska och vetenskapliga ledstjärna är att göra materialet rättvisa och att förhålla mig till det som har värde för fältets rekonstruktion. Här ingår att enbart argumentera för det jag menar mig ha grund för. I delar av analysen har jag aidentifierat materialet.⁶⁶ För den insatte är det möjligt att knäcka denna aidentifiering. Min ambition har varit att leva upp till Bourdieus tanke om relationsnätverk, och inte enskilda agenter, som det intressanta. I etikdiskussioner berörs vanligen inte heller offentligt material. Jag kan stödja mig på liknande studier av offentligt material, samt generella rekommendationer om att väga förväntat kunskapsbidrag mot möjlig skada.⁶⁷

En annan fråga i sammanhanget handlar om forskarens roll och position i relation till det studerade. Bourdieu (1984/1996) talar om närheten till forskningsobjektet som dramatiserad. I sin diskussion kring det franska universitetsfältet talar han om mandarinerna som avslöjar mandarinernas spelregler. Själv framhäver han perspektivets konstruktiva potential. Närhet kan handla om både kontext och tid. Barbro Andersson (2006) framhäver perspektivets laddning: "att jag har studerat konst med sociologiska redskap har upprört".⁶⁸ Hon talar om en närhet

---

⁶³ Den empiriska individen är den som är möjlig att skåda, Bourdieu, P., 1984/1996, s 35.

⁶⁴ Gunneriusson, H., 2002a.

⁶⁵ Jämför Heyman, I., 1995.

⁶⁶ Se t.ex. de kvantitativa analyserna av uppdrag och deltagande inom arenor som Mimer nationellt program för folkbildningsforskning.

⁶⁷ Vetenskapsrådet, 2002; Gustafson, B., Hermerén, G., Petersson, B., 2005.

⁶⁸ Andersson, Barbro, 2006, s 16.

inte bara när det gäller kontext utan även tid, att hon skriver om levande personer, nu verksamma:

De flesta som har hört talas om att jag ägnat mig åt att analysera "Lars O:s" förehavanden har alltså varit nyfikna och engagerade /.../ Inte minst har intresset varit stort för vad han själv skulle säga om att bli föremål för en vetenskaplig undersökning av detta slag. Några har trott att han, om han över huvud taget skulle reagera på vad en obetydlig doktorand tagit sig före, skulle bli smickrad över uppmärksamheten och den bekräftelse på hans betydelse som den innebär. Men de flesta har vädrat blod, både mitt och hans. De har uppfattat det som ett självmordsuppdrag att ta sig an uppgiften att studera någon som haft en sådan i konstfältet framträdande position, och som därtill ännu är i livet (konstvetare intresserar sig som bekant vanligen mest för de sedan länge döda).⁶⁹

Andersson kommer så att säga utifrån, tittar på konsten, och blir involverad i den, genom reaktioner och att läsare intresserar sig för det hon skriver. I huvudsak tar hon dock, liksom flera av de forskare jag influeras av, avstånd från objektet, med hjälp av rekonstruktionen, det empiriska materialet och det teoretiska perspektivet. Vad som är en närhet till forskningsobjektet kan menar jag diskuteras. Jag ser mig själv som endast delvis delaktig i det studerade området. Om jag tillämpar min egen analys på mig själv, så är jag en av de agenter som har ett bredare forskningsintresse, där folkbildningen ingår som en del eller ett case. Samtidigt så *blir* jag involverad, när jag ger mig in i området.⁷⁰

En mer akut trovärdighetsfråga är möjligen hur jag förhåller mig till materialet, agenterna och arenorna. Etisk och vetenskaplig integritet är ledstjärnor i detta sammanhang. Till exempel ingår jag själv, och mer eller mindre bekanta personer, i mitt eget material. Min handledare är en central agent, medan jag själv är en perifer sådan. Reaktioner kring forskares delbetänkanden, bland annat det jag själv har varit med om att författa, används som empiri. Min handledares översikt används som empiri. Av stor vikt blir då det vetenskapliga tillvägagångssättet. Värderingen av vad som är av betydelse, och på vilka grunder jag häv-

---

⁶⁹ Op. cit., s 17.

⁷⁰ Jämför bilaga 2. Liknande upplevelser, av reaktioner kring perspektivet eller bara det att bli beforskad, gör Petersen, K. A., Høyen, M. och Åberg, A., 2003, till föremål för analys.

dar detta blir avgörande för min analys. Detta innebär att inte heller av bekvämlighetsskäl utesluta sådant som är närliggande, till exempel min handledares översikt, som är en central källa inom området och därför inte kan uteslutas. Allt detta beaktat inom rekonstruktionens kvalitetskrav och etiska hänsyn.⁷¹ Det kultursociologiska perspektivets konstruktiva potential, är att *inte* betrakta agenters agerande som en konspiration, *utan som en nödvändighet*, betingad av de värden som står på spel.⁷²

---

⁷¹ Underlättar gör här att ett relativt stort antal agenter och texter behandlas, vilket balanserar perspektiven, och speglar den relativa spännvidd och formering som finns.

⁷² Gunneriusson, H., 2002a, s 10. Citatet lyder: "Skildringen av de sociala nätverkens osynliga och illegitima värld kan lätt framstå som konspiratorisk. Sett utifrån agenternas situation och ambitioner var inte agerandet en fråga om någon konspiration. Det var en nödvändighet betingad av de värden som stod på spel".

KAPITEL 5

Konsekrationsinstanser och arenor

Jag inleder här avhandlingens analysavsnitt med en presentation av de konsekrationsinstanser och arenor som är så centrala för folkbildningsforskningens fältblivande och inleder med kunskapsöversikterna.

En första konsekrationsinstans och konsekratör

Lars Arvidsons kunskapsöversikt *Folkbildning som forskningsområde - avgränsningar och forskningsbehov* (1987) är en första konsekrerande instans. Denna översikt, som är av programkaraktär, bidrar till att etablera "folkbildning som forskningsområde".⁷³ Författaren är och fortsätter att vara en betydande konsekratör.⁷⁴

Jag vill hävda att denna kunskapsöversikt, här fortsättningsvis omnämnd som "KÖ87", är betydelsefull för områdets fortsatta utveckling. Möjligen bidrar den till att etablera något av en doxisk ordning. I översikten talas om ett behov av avgränsningar och vikten av forskning, vilket bidrar till att etablera något av områdets kärna och gränser. Därav också dess konsekrerande styrka. Det KÖ87 gör är att samla centrala referenser – teman, perspektiv och agenter. Den bidrar härmed till en såväl symbolisk som social formering. Konsekrationen blir både implicit och explicit. Det handlar om utgångspunkter och fokus, samt diskussioner kring önskvärd fortsättning. Som jag ser det så representerar KÖ87 nya möjligheter, för ett område på frammarsch. Att kunskapsöversiktens författare, Lars Arvidson, redan själv var en av områdets framträdande forskare borgar för att KÖ87 gavs en stor betydelse. Översikten har också fortsatt att vara en central referens inom området.⁷⁵

---

⁷³ Publicerad av Linköpings universitet, Institutionen för pedagogik och psykologi.

⁷⁴ Jämför bilaga 2.

⁷⁵ Se t.ex. Sundgren, G., 1998/KÖ98.

Så, hur kan vi då förstå den kärna och de gränsmarkörer som KÖ87 – och dess efterföljare – bidrar till att producera? En ingång är beskrivningen av urval och tillvägagångssätt. Antingen så är den mer given, som ett resultat av författarens icke-explicita metod. Eller så förs utförliga resonemang kring sökandet efter, och värderandet av, källor. Detta förstår jag som en skillnad i positioner, som delvis beror av vilken fas området befinner sig i.⁷⁶ Talande i sammanhanget är naturligtvis även författares sätt att argumentera för syftet med kunskapsöversikten, liksom hur deras argumentation kring folkbildningsforskningens nuläge och fortsättning byggs upp.

KÖ87 inleds med en beskrivning av dess tillkomst i anslutning till ett utredningsarbete. Syftet sammanfattas som "att klarlägga förutsättningarna för en samlad folkbildningsforskning".⁷⁷ Formuleringen ger därmed explicit uttryck för en önskan om att skapa, eller institutionalisera, det framväxande området. Bourdieu talar om forskning som en "collective construction apparatus, used collectively".⁷⁸ Detta ska förstås som ett samordnande av sociala strategier, omgärdade av en tro, knuten till symboliska värden.⁷⁹ Kunskapsöversikterna fyller en funktion i detta sammanhang. I KÖ87 talas om behovet av att "avgränsa och beskriva" forskningsområdet.⁸⁰ När en forskningsansats eller forskningsrapport här lyfts fram och diskuteras seriöst, tillskrivs den värde. Att inkludera och exkludera är alltså viktiga delar av processen.⁸¹ I KÖ87 motiveras behovet av att avgränsa och beskriva med folkbildningsbegreppets "vidsträckt[a] innebörd och skiftande tolkningar".⁸² Sett ur Gingras (1991) perspektiv på fältblivandet kan detta förstås som att underlaget nu finns, redo att utveckla och samordna.

KÖ87 ingår i en argumentation för fortsatt folkbildningsforskning. Arvidson hänvisar till bristande finansiering och vetenskaplighet. Detta

---

⁷⁶ Jämför Gingras, Y., 1991.

⁷⁷ KÖ87, s 1.

⁷⁸ Bourdieu, P., 2001/2004, s 70.

⁷⁹ Jämför Broady, D., 1998a.

⁸⁰ Arvidson hänvisar till att forskning om folkbildning hittills har bedrivits inom olika discipliner såsom pedagogik, historia, idé och lärdomshistoria och litteraturvetenskap, KÖ87, s 1.

⁸¹ Jämför Gunneriusson, H., 2002a; Winell-Garvén, I., 2005.

⁸² KÖ87, s 1.

leder till splittring. Istället ska en stark forskning skapas.⁸³ Däri ingår finansiering och vetenskaplighet som centrala värden:

Publicerade avhandlingar, forskningsrapporter och mer populärt hållen litteratur ger – liksom en blick på fördelningen av projektanslag från olika fonder – en splittrad bild av folkbildningsforskningen. En stor del utgör exempelvis till sin karaktär rapportering av utvecklingsarbete snarare än teoriförankrade forskningsrapporter.⁸⁴

Diskussionen i KÖ87 kretsar kring folkbildningsbegreppet, som en central utgångspunkt. Definitionen sätter fokus på folkbildningens karaktär, som förstås som "popularisering av vetenskap", "Fri och frivillig folkbildning" samt folkbildning som "självbildning" eller "motkultur". En huvudsaklig utgångspunkt tas i "folkbildning /.../ som en process (och inte en institution eller ett tillstånd) /.../ i verksamheter och sammanhang av olika slag".⁸⁵ Folkbildningens rörelsekaraktär är här central. Tolkningen av begreppet slår an vägen för fortsatt forskning. Folkbildning ska, menar Arvidson, förstås som "ett dynamiskt forskningsområde, vilket inte enbart kan utgå från eller inrikta sig på vissa institutioner med folkbildning som specialitet".⁸⁶ Utifrån dessa tankegångar formuleras ett forskningsprogram med en samordning av resurser och en tvärvetenskaplighet:

Om den företeelse, som man skall söka kunskap om, kan finnas i olika sammanhang, blir en naturlig slutsats att forskningen inte kan bedrivas inom en enda disciplin enligt den traditionella universitetsorganisationen. I stället behöver kunskaper, metoder och erfarenheter från flera ämnen tas till vara.⁸⁷

Mer detaljerade frågeområden finns angivna. Enligt KÖ87 är ett första steg för folkbildningsforskningen att ange vad som är adekvata forsk-

---

⁸³ Jämför begreppen symboliskt och socialt, Bourdieu, P., 2001/2004, s 57.

⁸⁴ KÖ87, s 17.

⁸⁵ KÖ87, sammanfattning/abstract.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ KÖ87, s 3.

ningsproblem.⁸⁸ Översikten fyller på så sätt en normerande funktion. Arvidson exemplifierar:

I vilka sammanhang och i vilka former uppenbarar sig folkbildning? /.../ Vilken bildningssyn kan iakttas hos företrädare för folkbildning? /.../ Folkbildningens betydelse för demokrati- och samhällsbyggande /.../ Folkbildningens relation till yrkesstruktur och yrkesutbildning /.../ Folkbildning som vuxenutbildning /.../ Språkets, litteraturens och konstens roll i folkbildningen /.../ Deltagarstudier /.../ Jämförande studier.⁸⁹

Ord som adekvata, möjliga och angelägna forskningsproblem förstärker resonemangens betydelse. Innehållet rekonstruerar jag som att det gäller folkbildningens arenor, dess betydelse och relation till andra verksamheter samt företrädarnas bildningssyn.

XX

För att kunna säga något om Arvidsons position, som den kommer till uttryck i KÖ87, så tittar jag närmare på utgångspunkten i begrepp och referenser. Översikten menar jag speglar positionen såväl som områdets möjligheter.⁹⁰ Arvidson tar sin utgångspunkt i ett folkbildningsbegrepp knutet till folkrörelsehistorien. Referenserna är relativt få. En större del består av kända folkbildarpersonligheter, "stora namn" som Hans Larsson, Knut Kjellkvist, Ellen Key och Gunnar Hirdman. En annan kategori av referenser är forskare som framträder i mitt material, som folkbildningsforskare. Till exempel i periodens publicerade avhandlingar.⁹¹ Dessa förekommer i relativt liten omfattning i denna första kunskapsöversikt inom området. Kända namn från den folkbildningsforskande sfären är Kjell Rubenson och Ronny Ambjörnsson.⁹² Referenser från en bredare akademisk diskussion är Gunnar Rickardsson, Wilhelm Sjöstrand och Lars Furuland. Internationella och teori-

---

⁸⁸ KÖ87, s 12-16.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Jämför Gunneriusson, H., 2002a; Broady, D., 1998a.

⁹¹ T.ex. Andersson, B., 1980; Andersson, G., 1982; Arvidson, L., 1985; Hellblom, L., 1985; Talerud, B., 1985; Åkerstedt, J., 1967.

⁹² Jämför bilaga 1 och 2.

orienterade referenser finns t.ex. i form av hänvisningar till Gramsci och Bourdieu.

Arvidsons resonemang tar alltså sin utgångspunkt i, och refererar till värden knutna till stora folkbildare, folkbildningsforskare, bredare orienterade forskare samt teoretiker av generellt slag. I forskningens senare skede görs referenser mer sällan till stora folkbildare. Istället ser vi referenser till folkbildningsforskare och bredare teoretiska resonemang. Folkbildningen blir då *caset* och inte hemmaplanen. Vidare, hos Arvidson finns ingen närmare beskrivning av urval och tillvägagångssätt som en del av positionen och området vilket det däremot gör i senare översikter. KÖ87 har en tydlig karaktär av programförklaring.

Tre nya kunskapsöversikter som bidrar

Att så många som tre nya kunskapsöversikter publiceras under 1990-talet måste betraktas som tecken på en kraftig expansion inom folkbildningsforskningen. Mellan översikterna finns knytpunkter. Samtidigt som de skiljer sig åt. Detta bidrar till områdets tyngd och spännvidd. En hypotes är att i och med att området blir starkare så blir konsekrationens former mer utvecklad och subtil.⁹³ Detta ska jag återkomma till. Översikterna refererar till, och vidareutvecklar, definitionen av centrala teman, perspektiv, värden, agenter och positioner. Kritiska punkter är vad och vem som konsekreras, som intressant folkbildningsforskning/forskare. Vilka insatser görs, för att stötta vad? Argumentationen såväl som beskrivningen av urvalsförfarande, värdering av källor och tillvägagångssätt är centrala ingångar i detta sammanhang. I senare översikter som Andersson och Sjöstens (1997) och Sundgrens (1998) är dessa frågor väl beskrivna. Både frånvaron och närvaron av utförliga resonemangen tolkar jag som del i en positionering, med olika typer av värde och legitimitet.

Dialog mellan forskare och folkbildare

I Kenneth Abrahamssons *Folkbildningsarbetet som kunskapsfält: Idéer och förslag för FoU-dokumentation och kunskapsspridning inom folk-*

---

⁹³ Jämför Gunneriusson, H., 2002a; Winell-Garvén, I., 2005; Bourdieu, P., 2001/2004; Broady, D., 1998a.

bildningsområdet (1993) finns ett fokus på att utveckla dialogen mellan forskare och folkbildare.⁹⁴ Författaren frågar hur "aktiva brukarkontakter [kan] stimuleras mellan forskning, annat FoU-arbete och praktisk verksamhet inom folkbildningen?"⁹⁵ Jag tolkar detta som ett intresse för *form* snarare än innehåll. Det vill säga på vilket sätt bör forskningen bedrivas? Med vilket ändamål?

I denna kunskapsöversikt – fortsättningsvis kallad "KÖ93" – finns en tydlig förankring i, och nyttoorientering för, den folkbildande praktiken. Men som centrala värden räknas också anknytningen till folkbildningsforskningen och akademien. Översikten är programförklarande. En plan för fortsatt folkbildningsforskning finns. På så sätt liknar den sin föregångare KÖ87. Här anges dock syftet som att "ge en rapsodisk överblick av folkbildningen som kunskapsområde /.../ att diskutera villkoren för en bättre dialog mellan forskare och praktiker inom folkbildningsområdet".⁹⁶ Den handfasta planen förstår jag som knutet till områdets tidiga skede. Bredare, teoretiska, resonemang saknas.

Kunskapsöversikter fyller en värdeskapande funktion på så sätt att de sätter området på kartan. I KÖ93 argumenteras för "behovet av, och former för, en bättre dokumentation och information om folkbildningsforskning".⁹⁷ Jag argumenterar för benämningens betydelse, liksom bidraget till begrepps- och verktygslådan.⁹⁸ I KÖ93 lyfts själva folkbildningsarbetet fram som kunskapsfält. Den specifika definitionen bör här förstås som en del av det önskade praktikerperspektivet. Att förhålla sig till folkbildningsbegreppet är något av en doxisk kärna eller ordning.⁹⁹ Vad är folkbildning, och hur kan den förstås? Dessa diskussioner ser ut att uppstå i mötet med något nytt eller annat.¹⁰⁰ Motbilder används i KÖ93 för att beskriva och diskutera folkbildningen:

Hur skall gränserna dras mot massmedier, datorer och annan informationsteknik, mot politik och folkrörelser, mot kultur och ska-

---

⁹⁴ Publicerad av Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek, SPPB.

⁹⁵ KÖ93, s 3.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, s 55.

⁹⁹ Jämför KÖ87.

¹⁰⁰ Se vidare SUFO2 och avhandlingarna.

pande arbete, mot forskning, vetenskap och det offentliga utbildningsväsendet?¹⁰¹

Vidare väcks i KÖ93 frågor kring värderingen av olika vägar till kunskap. Bör det vara "enbart forskning (mer eller mindre auktoriserad), utvecklingsarbete, utvärdering eller kulturskapande verksamhet – och vilka krav på dokumentation skall föreligga".¹⁰² Denna reflexiva diskussion bidrar till områdets värde, dess doxa.¹⁰³ Översikten diskuterar även hur ansvaret för forsknings- och kunskapsutveckling, informationsspridning och dokumentation, bör fördelas mellan olika centrala aktörer, som Mimer, Folkbildningsrådet och Statens Psykologisk-Pedagogiska Bibliotek (SPPB).¹⁰⁴ Jag menar att listningen av aktörer i sig är en konsekurerande akt. KÖ93 ligger i tiden såtillvida att skapandet av *former*, sociala plattformar och formaliserade positioner, står på dagordningen snarare än innehållsfrågorna.¹⁰⁵ Referenser görs till organisationer och sammanslutningar, och inte bara till enskilda agenter. Hur urvalet av dessa skett diskuteras inte närmare.

Folkbildning som vuxenpedagogisk forskning

Per Andersson & Nils-Åke Sjöstens *Vuxenpedagogik i Sverige: Forskning, utbildning, utveckling åren 1980-1996. En kartläggning*, publicerades 1997.¹⁰⁶ I denna "KÖ97" finns argument för en specifik utbildningspolitisk position, där folkbildningen ingår som en del av det bredare vuxenpedagogiska området. Det utvalda innehållet spänner över olika värden, knutna till såväl praktik och akademi. Detta förstår jag som att denna tredje kunskapsöversikt inom området tagit ytterligare ett kliv mot *ett* slags vetenskapliggörande. Argumentationen, kring tillvägagångssätt och värdering av källor, ser jag som ett uttryck för en tydlig akademisk förankring även om många av referenserna är till

---

¹⁰¹ KÖ93, s 3.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Jämför övriga översikter. Jämför Broady, D., 1998a, 2002; Winell-garvén, I., 2005.

¹⁰⁴ KÖ93, s 3. SPPB hade vid den här tiden uppgiften att nationellt ansvara för litteraturen på folkbildningsområdet.

¹⁰⁵ Jämför Gunneriusson, H., 2002, s 19; Gingras, Y., 1991.

¹⁰⁶ Översikten författas inom ramen för det s.k. kunskapslyftet, SOU1997:120.

artiklar och skrifter utom akademien.¹⁰⁷ I förordet anges även att syftet med kunskapsöversikten är att utveckla vuxenutbildningen. KÖ97 säger sig också vilja bidra med möjligheter att orientera sig inom området, för studerande, lärare och forskare. Detta ser jag som olika exempel på värden knutna till praktik såväl som akademi, liksom argument för en vuxenpedagogisk position.

I uppdraget innefattas "vuxenpedagogik/vuxenutbildning med en bred definition".¹⁰⁸ Jag menar att det, i rekonstruerad mening, är betydelsefullt att knyta an till, men också vidareutveckla, förståelsen av vad som är relevant verksamhet och forskning.¹⁰⁹ KÖ97 laborerar med följande definition: "utbildning vid kommunal vuxenutbildning, folkhögskolor, studieförbund, universitet och högskolor samt distansutbildning och arbetslivsrelaterad utbildning".¹¹⁰ Vidare ingår "allmänna frågeställningar kring vuxenutbildning och vuxnas lärande". Det förra har att göra med kontexten som utgångspunkt. Det senare, principiellt gångbara, förstår jag som ett specifikt värde, som lägger grunden för den vuxenpedagogiska positionen som KÖ97 gör sig till tals för:

Detta fält går utöver vad som traditionellt räknas till vuxenpedagogik/vuxenutbildningsfältet /.../ syftet med detta är att kunna samla och ta vara på kunskaper och erfarenheter även utanför det område där man normalt rör sig.¹¹¹

En grundtanke i min studie är att forskare konsekvrerar, genom fokus och sätt att skriva. I KÖ97 listas, vid sidan av mer allmänna referenser, också avhandlingar och andra forsknings- och utredningstexter inom folkbildningsområdet. Dessutom görs närmare genomgångar av ett tiotal.¹¹² Dessa representerar centrala teman och perspektiv, som lärande, deltagande, rörelse, bildning och kultur. I texten förs en diskussion kring hela det vuxenpedagogiska området. Som jag ser det tilldelas texter med vuxenpedagogisk allmängiltighet men också forskning som

---

¹⁰⁷ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004.

¹⁰⁸ KÖ97, s 15-16.

¹⁰⁹ Jämför Broady, D., 1998a; Winell-Garvén, I., 2005.

¹¹⁰ KÖ97, s 15-16.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² De är: Borgström, L., 1988; Larsson, S., m fl, 1986; Höghielm, R., 1985; Sundgren, G., 1986; Öhlund, T., 1996; Arvidson, L., 1985; Ginner, T., 1988; Gustavsson, B., 1991; Skoglund, C., 1991; Hartman, P., 1993.

knyter an till centrala frågor inom folkbildningsforskningen ett värde i översikten. De avhandlingar som ingår överensstämmer till stor del med dem som anmäls i *Mimerbladet*. Detta tyder på förekomsten av en etablerad förståelse, en viss kritisk massa inom folkbildningsforskningsområdet. Samtidigt som alltså KÖ97 bidrar till att etablera en särskild vuxenpedagogisk position.

Till skillnad från de tidigare kunskapsöversikterna, finns här en ingående diskussion kring tillvägagångssätt, urval och värdering av källor. Tidigare var det mer givet vad som skulle ingå och vad som skulle vara inriktningen. Att notera är att det härmed uppstår en skillnad i hur man kan konsekvrera olika studier.¹¹³ I KÖ97 talas om en avgränsning, utifrån de områden som skall finnas med i uppdraget, men också om en värdering av "den centrala litteraturen".¹¹⁴ Kännedom om vad som är ett rimligt urval härstammar från författarnas, och kollegornas, kunskaper: "urvalet måste ytterst bygga på våra kunskaper om fältet och litteraturen och de kunskaper vi kan inhämta från våra kollegor under arbetets gång".¹¹⁵ Denna typ av formulering ser jag som ytterligare tecken på en kritisk massa, symbolisk såväl som social. KÖ97 tillkommer i denna kontext, liksom i relation till det statliga "uppdraget", att kartlägga hela det vuxenpedagogiska fältet inom ramen för det s.k. kunskapslyftet.

I KÖ97 förs inga direkt programförklarande resonemang, varken om det vuxenpedagogiska området i stort eller när det gäller folkbildning. Däremot finns en diskussion kring forskningens villkor. Detta läser jag som ett argument för fortsatt stöd för de inblandade. Betydelsen av SUFO96 diskuteras, där etablerade folkbildningsforskare deltagit. Även HSFR-projekt nämns, som betydelsefulla för att sätta fokus på folkbildningen. Vidare nämns Folkbildningsrådets utvärderingar som man menar har "givit ett visst ytterligare tillskott".¹¹⁶ Projekten är dock starkt tidsbegränsade. Det tvärvetenskapliga forskningsnätverket *Mimer* beskrivs som bidragande till utvecklingen, trots mindre resurser än vad som ursprungligen planerades.¹¹⁷

---

¹¹³ Se vidare avhandlingarna.

¹¹⁴ KÖ97, s 17-19.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Op. cit., s 32, 25.

Jag menar att det under 1990-talet pågår ett omfattande arbete med att skapa sociala plattformar och möjligheter till formaliserade positioner. Det vill säga ett symboliskt kapital som kombineras med en bana och karriär inom området.¹¹⁸

Folkbildningsforskningens vetenskapliggörande

Gunnar Sundgrens *Folkbildningsforskning – en kunskapsöversikt* (1998) – fortsättningsvis kallad "KÖ98" – består av två delar: Del I *Om forskningsfältets historiska bakgrund, nuläge och framtid* och Del II *Kommenterad bibliografi*.¹¹⁹ Den är in i 2000-talet en återkommande referens inom folkbildningsforskningen. Sundgren har med tiden blivit en av de tyngre professorerna inom området.¹²⁰ Utgångspunkten i KÖ98 är folkbildningsbegreppets skiftande innebörder. Här görs en åtskillnad mellan statens, folkbildares och forskares sätt att tolka detta. Denna tydlighet kring källor ser jag som en del av den analytiska ansatsen – som jag menar kännetecknar KÖ98. Bland referenserna finns en bredd i orienteringen till teori och folkbildningsforskning. I ett avsnitt diskuteras vad forskare säger om folkbildning som forskningsfält och här refereras givetvis bl.a. till de tidigare nämnda översikterna. I diskussionen kring forskningens nuläge konsekkreras ett 30-tal avhandlingsförfattare.¹²¹

Jag har tidigare argumenterat för benämningens betydelse.¹²² I KÖ98 används begreppet folkbildningsforskning specifikt och här är urvalet omfattande och grundligt. Studier listas, sammanfattas, analyseras och diskuteras. Fortsatta behov påtalas. Den analytiska ambitionen ser jag som ett steg framåt i områdets utveckling. Tydligheten kring tillvägagångssättet likaså. Innehåll diskuteras, vad som finns och vad som be-

---

¹¹⁸ Jämför Gunneriusson, H., 2002a.

¹¹⁹ Arbetet initierades av författaren och utfördes inom ramen för tjänsten som Mimerlektor men finansierades av Folkbildningsrådet.

¹²⁰ Bilaga 2.

¹²¹ De är: Sörbom, P.; Olsson, B.; Bergstedt, B.; Gustavsson, B.; Arvidson, L.; Rydbeck, K.; Skoglund, C.; Åkerstedt, J.; Ginner, T.; Gustavsson, K.; Törnqvist, I.; Andersson, B.; Byström, J.; Linnér, B.; Hellblom, L.; Nilsson, U.; Rosén, G-M.; Törnqvist, K.; Hartman, P.; Sparrman, K.; Sundgren, G.; Sjösten, N-Å.; Torstensson, M.; Myrstener, M.; Alzén, A.; Lundgren, S.; Nordberg, K.; Talerud, B.; Chaib, C.; Larsson, B.

¹²² Jämför KÖ87.

höver utvecklas. Villkoren för forskningen likaså. På så sätt rör sig resonemangen på en symbolisk såväl som en social nivå. I KÖ98 finns en tonvikt på vetenskapliga värden som distansering, problematisering och att utmana praktikens självförståelse – men också att gå verksamheten in på livet.¹²³ Som jag ser det är översikten central i detta sammanhang, och i områdets utveckling.

KÖ98 innehåller utförliga resonemang om bakgrund, inriktning, urval och hur bidragen värderas. Detta bidrar som jag ser det till vetenskaplig legitimitet, både internt och externt. Att söka relevant forskning inom området låter sig inte enkelt göras, skriver Sundgren.¹²⁴ Databasökningar har kombinerats med genomgångar av tidigare översikter, och sökningar efter aktuell litteratur i tidskrifter. Det gäller, enligt översiktens författare, "att lita på egen kunskap och andras tips".¹²⁵ Till exempel används källor som KÖ97 och *Mimerbladets* anmälningar. Detta refererar till, vad som kan förstås som, en kritisk massa.

Vidare finns en diskussion kring värderingen av olika kunskapskällor. Texters subjektivitet ställs emot akademisk status och omfång. Jag läser detta som en öppenhet inför olika källor. Diskussionen fyller en värdeskapande men också ordnande funktion. Detta har med benämmandet att göra, att området visas fram och att ambitioner diskuteras.¹²⁶ Vilket fyller både en intern och extern funktion. Enligt Sundgren så finns en grundläggande svårighet i bristen på en "enhetlig och gemensam tolkning av folkbildningsbegreppet".¹²⁷ Jag menar att begreppet är en central utgångspunkt, för forskare att förhålla sig till. Outforskade aspekter är en möjlighet för såväl den enskilda forskaren som för området i stort. Att bidra till förståelsen av begreppet är ett särskilt värde. Möjligen kan detta knytas an till Gingras (1991) tankar om etablerandet av en social identitet.

I KÖ98 kategoriseras befintliga arbeten och påtalas fortsatta forskningsbehov. Detta ser jag som ett sätt att sam-ordna området, det vill säga att ta vara på men också ordna befintliga resurser. Enskilda kate-

---

¹²³ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, s 76.

¹²⁴ KÖ98, del 1, förord.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Jämför analysen av *Mimerbladets* ledare.

¹²⁷ KÖ98, del 1, förord.

gorier tilldelas olika status eller värde. De kan vara självklara, övergripande, överlappande, särskilda och dagsaktuella. De kan också vara i behov av uppmärksamhet. Kategorierna ger en bild av vad som finns, hur detta värderas och i vilken riktning forskningen bör gå.

Vad ryms då i KÖ98's kategorier? De *självklara* refererar till de etablerade institutionerna: "studieförbund/studiecirklar, folkhögskolor och folkbibliotek, museer och medieverksamhet av folkbildande karaktär".¹²⁸ Notera att de senare två ser ut att ha en särställning, med verksamhet "av folkbildande karaktär". Den *överlappande* kategorin sägs ha att göra med "den 'fria' kulturverksamheten som ofta är självorganiserad men inte sällan an knyter till någon av folkbildningsinstitutionerna". Märk skillnaden mellan en institution som man vet vad den är, en verksamhet av "folkbildande karaktär" samt verksamhet som "an knyter" till någon av institutionerna. Vidare finns en "särskild kategori av mer *övergripande* slag".¹²⁹ Hit förs folkbildningens idédebatt, idéhistoria, filosofiska grund och politiska aspekter. Andra kategorier har sin relevans genom att de är *dagsaktuella*. Det gäller folkbildningens förhållande till arbetslösa, men också forskningscirkelarna där universitet, arbetsliv och folkbildning förenas. Det gäller vidare folkbildningens roll för människor med funktionshinder. Som ytterligare teman som kan behöva *särskild uppmärksamhet* nämns folkbildningens förhållande till genusaspekter samt demokrati i allmänhet.

Enligt KÖ98 har folkbildningsforskningen hittills haft en övervikt för perspektiv på folkbildning som "ett individuellt självbildningsprojekt". Här har funnits en idealistisk dominans, med fokus på mål och intentioner. Därför är det nu viktigt att tillföra bredare samhällsvetenskapliga perspektiv, liksom ingående beskrivningar av vad som händer i verksamheten. Till skillnad mot KÖ93 där fokus var på praktikförankrad forskning argumenterar KÖ98 för distansering, problematisering och utmaning av den egna självförståelsen:

Vi behöver sammanfattningsvis en folkbildningsforskning som förmår distansera sig från verksamheten och de mer eller mindre retoriska mål som formuleras på den politiska arenan. En folkbildningsforskning som problematiserar målen och förmår sätta in dem i en bredare samhällsanalys och vågar utmana fältets självförståel-

---

¹²⁸ KÖ98, del 1, s 7-8.

¹²⁹ Ibid. Min kursivering.

se. Detta samtidigt som den går verksamheten in på livet och kan beskriva, tolka och förstå folkbildningens praktik, både deltagare, ledare/lärare och den bildningsprocess dessa medverkar i. Inte minst behöver vi en folkbildningsforskning som förmår problematisera och utveckla förståelsen av folkbildningens förhållande till demokratin.¹³⁰

Mimer – nationellt program för folkbildningsforskning

Förutom de fyra kunskapsöversikterna (-87, -93, -97, -98) räknar jag ”Mimer nationellt program för folkbildningsforskning” som en av de viktigaste arenorna och konsekutionsinstanserna. Det nationella programmet för folkbildningsforskning, fortsättningsvis omtalat som Mimer, inrättades vid Linköpings universitet 1991 på uppdrag av regeringen. Syftet med Mimers verksamhet har sedan starten 1991 varit att ge byggandet av en stark folkbildningsforskning en fastare form.¹³¹

Tjänster, publikationer, forskningsmedel och konferenser har etablerats som erbjuder olika möjligheter till konsekration. Att publiceras i Mimers skrifter, att anmäla/s i *Mimerbladet*, att ha tjänst inom Mimer, att sitta i Mimers styrelse, att delta i Mimers årliga forskarkonferenser samt att lägga ut en presentation i Mimerbasen kan betraktas som viktigt kapital inom folkbildningsforskningsområdet. Merparten av uppdragen, tjänsterna och styrelseuppdragen, publikationerna samt författandet av anmälningar i *Mimerbladet* och av ledaren, den sk. Mimers Brunn, domineras av en mindre grupp av agenter.¹³² Själva grupperingen stärker kapitalets värde. Det vill säga, vem man figurerar tillsammans med, i till exempel en antologi, har en betydelse.¹³³ Deltagande i Mimers konferenser och presentation i Mimerbasen täcker en större grupp av agenter. En stor del av dessa har en mer perifer position inom området. Här finns alltså utrymme för alternativa röster.¹³⁴

---

¹³⁰ Ibid. Vidare nämns värdet av internationell förankring. Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, s 109.

¹³¹ Mimers hemsida, 2007-04-27.

¹³² Jämför bilaga 2.

¹³³ Jämför Gunneriusson, H., 2002a, 1999.

¹³⁴ Jämför bredare fält och smalare position, Broady, D., 1998a.

Inom Mimers konferens finns olika uppdrag som seminarieledare, presentatör i plenum eller deltagare/åhörare. Att tilldelas ett uppdrag, genom en urvalsprocess, ökar uppdragets värde. Det vill säga, även inom en mer öppen delarena så finns sär-skiljda/ande uppdrag.

Så, hur ser det insamlade materialet för agenter positioner och kapital ut när det gäller Mimer? Bland de 240 agenter som totalt framträder i mitt material så är det 160 som deltar i Mimers sammanhang.¹³⁵ Jag går vidare med fördelningen bland de 160 agenterna, i de olika delarna av verksamheten. När det gäller *Mimers skriftserier* så är det relativt få agenter som publicerat sig, 38 av de 160. Oftast med en enstaka artikel, men ibland med flera. Jag menar att det här kan vara frågan om en intern värdehierarki mellan teman, perspektiv och agenter.¹³⁶ Principiella resonemang, kring folkbildningsbegreppets definition, refereras oftare än skrifter om genus och kultur.

58 av de 160 har fått sina skrifter uppmärksammade i *Mimerbladet*. Vissa konsekreras vid flera tillfällen. 15 av de 160 agenterna figurerar själva som recensenter i *Mimerbladet*.¹³⁷ Ledaren, Mimers Brunn, har under åren författats av 7 centrala folkbildningsforskare.¹³⁸ En del av dem har skrivit många gånger, andra endast vid några få tillfällen. Bland uppdragen förefaller det finnas en "fallande skala" – ju färre som innehar dem, desto större värde tycks de ha. Detta bidrar till de konsekrerande uppdragens värde.¹³⁹ Vi kan delvis anta att uppdraget är av praktisk art, och att det faller på de ansvariga. Oavsett vad uppdraget gäller har det en konsekrerande effekt.

Tretton av de mest centrala agenterna har haft *uppdrag i Mimerrådet*, dvs. den styrelseliknande funktionen. Inom ramen för Mimer finns ett *lektorat* och en *doktorandtjänst*. Under den period jag studerat har tre

---

¹³⁵ Bilaga 2.

¹³⁶ Se vidare avslutande resonemang, 1980-talet.

¹³⁷ Dessa är: Lars Arvidson, Eva Flogell, Lennart Falklöf, Bosse Bergstedt, Gunnar Sundgren, Inger Landström, Kjell Gustavsson, Bernt Gustavsson, Per-Anders Fors-torp, Erik Olsson, Ann-Marie Laginder, Kerstin Rydbeck, Staffan Larsson, Roger Qvarsell, Stellan Boozon.

¹³⁸ Dessa är: Lars Arvidson, Eva Flogell, Bosse Bergstedt, Gunnar Sundgren, Kjell Gustavsson, Staffan Larsson, Ann-Marie Laginder.

¹³⁹ De är också knutna till centrala agenter inom området. Jämför Gunneriusson, H., 2002a, s 25.

personer varit fast förordnade på lektortjänsten och tre har varit doktorander i programmet.¹⁴⁰

När det gäller Mimers konferenser finns möjligheter till ett bredare deltagande. En del agenter deltar vid flera tillfällen, andra vid något enstaka tillfälle. Som *talare och paperpresentatörer* framträder agenter vid 173 tillfällen. En stor andel deltar vid flera tillfällen, samtidigt som en del deltar någon enstaka gång.¹⁴¹ Inom ramen för konferenserna har också 19 agenter framträtt som *samtalsledare*. Flertalet samtalsledare framträder vid flera tillfällen. Samtalsledarna är centrala inom området. Uppdraget har på så sätt en särställning, i konferensens kontext.

Mimers ambition är, som tidigare nämnts, att skapa en stark folkbildningsforskning och ett möte mellan forskare och folkbildare. Ser vi till Mimers konferenser så uppfylls denna ambition på olika sätt. En genomgång av programblad och deltagarlistor från de senaste tio åren pekar på några tendenser.¹⁴² Bland deltagarna dominerar forskarna, även om också folkbildare i någon mån deltar. Det gäller både antalet deltagare såväl som, förefaller det, ifråga om talutrymme. Vidare utvecklas över tid en tyngdpunkt bland agenter kända från området. Samtidigt som konferensen drar till sig gäster, som föreläsare eller åhörare. Teman och perspektiv som tas upp under konferenser återkommer delvis, och knyter an till området i stort.¹⁴³ En bredd växer fram.¹⁴⁴ Deltagarantalet ökar över tid, upp emot 50-75 deltagare under slutet av 1990- och början av 2000-talet.¹⁴⁵ Vidare utvecklas programinnehållet, så att det under slutet av 1990-talet också ges presentationer av nya doktorsavhandlingar.¹⁴⁶ Även teman och urvalsförfaranden av bidrag till planerade publikationer förekommer.¹⁴⁷ Konferensens utveckling ligger på så sätt i linje med områdets fältblivande.

---

¹⁴⁰ Någon har även innehaft en typ av projektanställning, med anknytning till Mimer.

¹⁴¹ Vid några av konferenserna sker presentationer i seminarieform. Här tillkommer ytterligare 19 presentationer.

¹⁴² Programblad och deltagarlistor, arkivmaterial erhållet från Mimer.

¹⁴³ T.ex. 1997 års konferens.

¹⁴⁴ 2002-2004 års konferenser.

¹⁴⁵ 1997 och 2001 års konferenser.

¹⁴⁶ 1999 års konferens.

¹⁴⁷ Under konferensen år 2000 tas arbetet med Mimerantologin *Folkbildning och genus* upp, där de som bidrar med paper kan komma ifråga med medförfattande till publikationen.

Utöver ovanstående Mimeraktiviteter finns *Mimerbasen, en databas för folkbildningsforskning och forskare*. Relativt många agenter presenterar sig här, 48 av de 160.¹⁴⁸ Mimerbasen framstår dock inte som särskilt prestigefylld, jämfört med till exempel tjänsterna eller publiceringarna.

Mimerbladets betydelse – några exempel

Eftersom Mimer syns vara en av de viktigaste arenorna och konsekra-tionsinstanserna skall jag här ge ytterligare en introduktion. I det första numret av *Mimerbladet*, februari 1991, deklarerar ambitionen för Mimers verksamhet:

Var så god, här är det första kontaktbladet från Mimer, det nationella programmet för folkbildningsforskning. Vår förhoppning är att kontaktbladet ska ge en bild av vad som händer inom folkbildningsforskningen runtom i landet, och att det kan bidra till att personer med likartade intressen upptäcker varandra. I detta nummer berättar vi om flera möjligheter till möten över ämnesgränser och mellan forskare och personer verksamma ute på folkbildningsfältet.¹⁴⁹

Möten och samordning är här nyckelord. Publikationen kallas för ett kontaktblad. Den kontakt som önskas är mellan personer med likartade intressen, forskare över ämnesgränser, samt verksamma på folkbildningsfältet. Resonemangen förstärks med ord som att ge en bild av, bidra till, upptäcka varandra och möjligheter till möten. Denna ambition förstår jag som signifikant för 1990-talets strävan att vilja utveckla det som tidigare grundlagts. Med Gingras begrepp (1991) så skulle man härmed kunna säga att folkbildningsforskningen här påbörjat en institutionalisering *och* ett skapande av en social identitet.

Jag har, när det gäller kunskapsöversikterna, visat på varierande fokus i innehåll respektive form. I resonemangen här är det formen som är i fokus. Innehållet definieras av de inblandade agenterna. Vidare menar jag att benämningarna har en funktion. Att ambitioner och över-

---

¹⁴⁸ Relativt få agenter med högre vetenskapliga titlar, som docent och professor, framträder här.

¹⁴⁹ *Mimerbladet*, februari 1991, Lars Arvidson och Eva Flogell.

väganden offentliggörs blir då ett sätt att skapa intresse och värde för folkbildningsforskningen.

Ledaren i *Mimerbladet*, Mimers Brunn, författas av olika agenter, knutna till Mimers verksamhet. Typiskt består den av en introduktion av det aktuella bladets innehåll, samt resonemang kring frågor av intresse för Mimer och folkbildningsforskningen. Jag menar att ledaren är en specifik konsekurationsinstans och arena, för sam-ordning.¹⁵⁰ Detta förstår jag som att det ligger i linje med 1990-talets tendens till att skapa en forskning av tyngd, och möjligheter för denna forskning.

Forskningspolitisk roll

I *Mimerbladets* första ledare, februari 1991, presenteras anmälan av Bernt Gustavssons avhandling, i målstyrningens intåg. Här finns en aktualitet, för folkbildningen. Denna har, heter det, att göra med "ändrade former för utbetalning av statsbidragen /.../ 'målstyrning' av folkbildningen.¹⁵¹ Introduktionen av Gustavsson, som "folkhögskollärare" och författare till en "aktuell doktorsavhandling" appellerar till för området centrala värden – praktikförankring och vetenskapliggörande. Att det är just Lars Arvidson som diskuterar Bernt Gustavssons avhandling är i sammanhanget intressant. Tunga agenter, teman och perspektiv sätter här tonen för Mimers påbörjade verksamhet.¹⁵² Diskussionen fyller, menar jag, en forskningspolitisk roll.

I *Mimerbladets* ledare, maj 1993, rapporteras kring Mimers position i en aktuell forskningsproposition och motion.¹⁵³ Mimers betydelse för en kontinuerlig kunskapsuppbyggnad, inte minst seminarieverksamhetens betydelse för forskarstudierande, uppmärksammas där. En önskan är också att Mimer ska ta upp amatörkulturen. Verksamheten konsekureras alltså i det politiska sammanhanget. Samtidigt som önskan om fortsatt riktning finns. När det gäller anslag av medlen så ligger i propositionen kvar på tidigare nivå, medan motionen föreslår en höjning.

---

¹⁵⁰ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004; Winell-Garvén, I., 2005.

¹⁵¹ *Mimerbladet*, februari 1991, Lars Arvidson.

¹⁵² Jämför bilaga 2.

¹⁵³ *Mimerbladet*, maj 1993, Lars Arvidson.

Annat stöd, söks och erhålls, av universitetsstyrelsen vid Linköpings universitet.¹⁵⁴

Resonemangen kring ambitioner, att sträva efter och realiserade, återkommer i *Mimerbladets* ledare. Benämmandet av status och läge är, menar jag, ett sätt att skapa intresse och värde. Både utåt och inåt sett.¹⁵⁵ Till exempel i oktober 1994 konstateras att svensk folkbildningsforskning går i rätt riktning.¹⁵⁶ Tecken på detta är, hävdas det, ett ökande antal forskningsprojekt och att fler universitet och högskolor runt om i landet finns representerade.¹⁵⁷ Med detta som grund behöver man nu "blicka framåt och bygga vidare på den grund som nu skapats". I detta sammanhang nämns seminarier och arbetet med egna skriftserier. Åtta år senare, i mars 2002, beskrivs områdets bredd i intressen och perspektiv. Folkbildning är då "en aldrig sinande källa att forska om".

Avhandlingar produceras i en jämn ström /.../ två avhandlingar behandlar tiden runt sekelskiftet 1900, men ur helt olika perspektiv. Historikern Samuel Edquists avhandling anmäls i detta blad och i början av april disputerar sociologen Micael Björk. I slutet av april disputerar pedagogen Lisbeth Eriksson med en avhandling om folkbildning i vår samtid. Jag vet dessutom att flera doktorander har kommit långt med sin forskning om folkbildning inom olika discipliner och vid olika lärosäten.¹⁵⁸

Senare samma år kan bladet rapportera om nya möjligheter att forska om folkbildning uppstår i och med starten av Forskarskolan vuxnas lärande.¹⁵⁹

Tjänstetillsättningar och policyförskjutningar

Mimerbladets ledare är också en källa till informationsspridning om tjänstetillsättningar och policyförskjutningar. I september 1991, berättar

---

¹⁵⁴ *Mimerbladet*, september 1992, Lars Arvidson.

¹⁵⁵ Jämför Gingras, Y., 1991.

¹⁵⁶ *Mimerbladet*, oktober 1996, Bosse Bergstedt och Lennart Falklöf.

¹⁵⁷ Vidare sägs att: "Bilderna av folkbildningsforskning som en mångvetenskaplig företeelse blir också mer tydlig". Ibid.

¹⁵⁸ *Mimerbladet*, mars 2002, Ann-Marie Laginder.

¹⁵⁹ *Mimerbladet*, september 2001, Ann-Marie Laginder.

tas att Bosse Bergstedt anställs på den utlysta doktorandtjänsten och att Lars Arvidson fortsätter som samordnare av Mimer.¹⁶⁰ Möjligheten till tjänster med inriktning på folkbildningsforskning innebär, som tidigare nämnts, att området går in i en ny fas. *Informationen* kring tillsättningarna innebär en legitimering av verksamheten, som också görs intressant för läsekretsen.¹⁶¹ Att tjänsterna fungerade som kapital för den fortsatta karriären visas av att Bergstedt och Arvidson fortsätter att vara drivande inom området.¹⁶²

Med Gunnar Sundgren, som ny Mimerlektor, kan man säga att det slås an en delvis ny ton i Mimers Brunn. Diskussionen är mer innehållsorienterad, vilket kan förstås som en del av en vetenskaplig agenda.¹⁶³ I november 1996 och i maj 1997 skriver han om deltagandets karaktär och betydelse.

Är folkbildning idag i växande grad en fråga om att människor på sin fritid söker identitet och mening? Är det människors strävan efter livskvalitet snarare än samordnad politisk handling som är verksamhetens kärna?¹⁶⁴

Sundgren diskuterar frågor kring Kunskapslyftet och folkbildningen, som ska utvärderas. I relation till talet om "samhällsekonomisk nytta" för han fram andra värden, av demokratiskt eller humanistiskt slag. Ett alternativt forskningsprogram skrivs fram. Här finns även tankar om former, för samarbete mellan forskare och folkbildare:

Det skulle vara intressant att följa ett "kunskapslyft" som utgick från det vida kunskapsbegrepp som nu tycks få en renässans, där både vardagskunnande, "skönhetssinne" (som Ellen Key kallar de kreativa och estetiska förmågorna) och levnadsvisdom inryms vid sidan av pragmatisk nytta. En verksamhet och utvärdering där

---

¹⁶⁰ *Mimerbladet*, september 1991, Lars Arvidson, Bosse Bergstedt och Lennart Falklöf.

¹⁶¹ Jämför Gingras, Y., 1991; Gunneriusson, H., 2002a; Broady, D., 1998a.

¹⁶² Jämför bilaga 2. De driver vad som kan förstås som Mimers agenda, men också egna intressen och perspektiv. Arvidsons specialområde är knutet till folkbildningens rörelseanknytning, medan Bergstedt utforskar folkbildarpersonligheten Grundtvigs tankar kring den livsupplysande texten.

¹⁶³ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

¹⁶⁴ *Mimerbladet*, november 1996, Gunnar Sundgren.

folkbildare och forskare tillsammans kunde utforska folkbildningens innebörder.¹⁶⁵

Kjell Gustavsson författar ledaren Mimers Brunn i mars 1998, maj 1998 och september 1998. Liksom Sundgren så uppehåller han sig vid innehållsfrågor, i relation till aktuella skeden. Gustavsson trycker på folkrörelsekaraktären, vars ”precisa” betydelse behöver ytterligare belysning. Denna behöver relateras till offentligt tal och förändringar inom verksamheten. Jag menar att folkbildningens relation till något nytt eller annat är en återkommande fråga.¹⁶⁶ Forskarnas uppgift är central i detta sammanhang. Kopplingen mellan praktik och forskning är signifikant för området. Samtidigt som diskussionen kan förstås som del i en vetenskaplig strävan. Till syvende och sist innebär detta en argumentation för forskningens egna värden. Gustavsson skriver:

Vilken kunskap lyfter? /.../ I den tradition, där folkbildningen ingår, har ambitionen varit att deltagarna ska få kunskapsmässiga lyft /.../ Många folkrörelser upplever idag en legitimitetskris, vilket t.ex. leder till allt färre medlemmar. /.../ Även forskningen drabbas av den dominerande ekonomistiska ideologin med tillhörande ”ny-språk”. Det medför att det ställs krav på forskare att tänka och skriva snabbare.¹⁶⁷

Såväl folkbildningens som forskningens uppgift, att bidra med perspektiv på det goda samhället, diskuteras vidare av Gustavsson. En gemensam agenda skrivs alltså fram, som en variant av mötet mellan områdets intressenter:

Hur kan studieförbund, folkhögskolor, bibliotek samt folkbildningsforskning bidra till ett perspektivrikt, fördjupat och insiktsfullt offentligt samtal om tänkbara förändringar av samhället?¹⁶⁸

Ann-Marie Laginder presenteras som ny Mimerlektor, av Staffan Larsson i *Mimerbladets* ledare, mars 1999. Jag har tidigare argumenterat

---

¹⁶⁵ *Mimerbladet*, maj 1997, Gunnar Sundgren.

¹⁶⁶ Jämför SUFO96 och SUFO2.

¹⁶⁷ *Mimerbladet*, september 1998, Kjell Gustavsson.

¹⁶⁸ *Ibid.*

för att sättet att "presentera" refererar till centrala värden inom området.¹⁶⁹ Här framhålls Laginders förtrogenhet med folkbildningen såväl som universitetsvärlden. Enligt Larsson kommer Laginder att "få en central roll i en folkbildningsforskning, som blir alltmer intressant".¹⁷⁰

Laginder inleder med att presentera sina ambitioner i *Mimerbladets* ledare, oktober 1999. Nätverket beskrivs som omfattande. Funderingar inför framtiden handlar om hur man kan skapa "en mer kontinuerlig och ömsesidig kontakt inom nätverket".¹⁷¹ Laginder lyfter fram utforskade områden i *Mimerbladet*, september 2000 och mars 2001. Det vill säga diskussionerna handlar om former såväl som innehåll. Resonemangen är konsekvrerande – genom att de talar om vad området är och kan bli.

Till exempel lyfter Laginder fram Kerstin E. Wallins avhandling (2000), som banar väg för internationella utblickar. Wallin har, skriver Laginder, "forskat om folkbildning på 'export' med fokus på studie-cirklar och fackligt bistånd i Chile".¹⁷² En annan angelägen fråga är i sammanhanget könsproblematiserande folkbildningsforskning.¹⁷³ Laginder nämner här arbetet med Mimers kommande antologi och en ny avhandling "som sätter en av folkbildningens kvinnliga pionjärer i centrum". Ambitionen är, skriver Laginder, att "inspirera fler forskare att ta sig an området och även stimulera diskussionen bland folkbildare".¹⁷⁴ Det finns nämligen områden som är mer glömda än andra. På ett mer generellt plan efterfrågas forskning som "kritiskt analyserar, synliggör och fördjupar kunskapen om folkbildning och dess betydelse".¹⁷⁵

I *Mimerbladets* ledare, maj 2003, diskuterar Laginder mötet mellan forskning och folkbildning, som möjlighet men också källa till frustration. Vad som föranleder denna reflektion är oklart. Möjligen sammanfaller den med några av de tendenser jag tycker mig se under 1990-

---

¹⁶⁹ Se t.ex. presentationen av Gustavsson, B., 1991, ovan.

¹⁷⁰ Både Larsson och Laginder fortsätter att vara drivande inom området. Bilaga 2.

¹⁷¹ Vidare skrivs: "Olika delar i verksamheten, *Mimerbladet*, hemsidan, Mimernet, syftar till att "underlätta gränsöverskridande kontakter /.../ förstärka omvärldens kunskap om forskningsfältets bredd och betydelse." *Mimerbladet*, oktober 1999, Ann-Marie Laginder.

¹⁷² *Mimerbladet*, mars 2001, Ann-Marie Laginder.

¹⁷³ *Mimerbladet*, september 2000, Ann-Marie Laginder.

¹⁷⁴ *Mimerbladet*, mars 2001, Ann-Marie Laginder.

¹⁷⁵ *Mimerbladet*, september 2000, Ann-Marie Laginder.

och 2000-talet. Då ökande bredd och starka positioner skapar spänning. En spänning finns, enligt Laginder, mellan det ”ändlösa reflekterandet” och ”förväntningar om bidrag till problemlösning”.¹⁷⁶ Bortom frustrationen finns dock "en fruktbar dynamik i dessa möten mellan verkligheter”. Detta förstår jag som en variant av diskussionen om värdet av en praktisknära men också akademiskt förankrad folkbildningsforskning. Vi kan se det som att några av områdets centrala värden uppdateras, eller "räddas hem", i enlighet med förändrade villkor. Skillnader i fokus lyfts då fram som något positivt:

Martin Lundberg riktar sitt sökarljus på hur åsiktsbildning utvecklas i samspel mellan deltagarna i överläggande samtal. Susanne Köpsén studerar fackligt arbete och lärande i vardagen. I Jorun M. Stenøiens avhandling får vi ta del av berättelser i intervjuer med aktivister inom kvinno- och miljörelsen.¹⁷⁷

Vidare definieras här syftet med Mimers årliga forskarkonferens, som att ”beröra, uppröra och inspirera”.¹⁷⁸ I detta sammanhang prövas kunskapen i samtal mellan forskare och mellan forskare och folkbildare. Även dessa uttalanden ska förstås som del av en mer laddad kontext.

Forskningsansökningar

I *Mimerbladets* ledare, januari 1992, går att läsa om arbetet med en forskningsansökan.¹⁷⁹ Diskussionen kring denna kommer att återkomma. Att arbetet synliggörs tillför, tolkar jag det som, området värde. Det ger intryck av handlingskraft och kapacitet. Samtidigt som det verkar konsekrerande på teman, perspektiv och agenter. Efter en första träff med forskare och forskarstuderande rapporteras kring projektiden "Studiecirkeln 2002". Detta knyter an till centrala frågor inom området, nämligen studiecirkeln som tradition och i ett framtidsperspektiv.¹⁸⁰ Agenter som konsekreras i sammanhanget är de forskare och forskarstuderande som driver projektet. Även Mimers styrelse och

---

¹⁷⁶ *Mimerbladet*, maj 2003, Ann-Marie Laginder.

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ *Mimerbladet*, januari 1992, Lars Arvidson, Bosse Bergstedt, Lennart Falklöf.

¹⁸⁰ Jämför avhandlingarna.

Folkbildningsrådets FoU-delegation, som man har samrått med, är centrala i sammanhanget. Detta ger ytterligare stoff till vår diskussion om akademien och folkbildningen som centrala intressenter eller legitimerande värden. Ett projekt som detta bidrar till att odla nätverket, såväl som fältrelationerna.¹⁸¹ Detta ligger i linje med 1990-talets utveckling, såväl som Mimers ambitioner.

I *Mimerbladets* ledare, maj 1992, kan vi följa den fortsatta processen med forskningsansökan. Projektidén har då utvecklats till något av en programförklaring.¹⁸² Arbetstiteln är "Folkbildning 2002".¹⁸³ För projektets slutgiltiga utformning redogörs i ledaren från februari 1993.¹⁸⁴ Ett tydligare fokus finns där på "folkbildningens långsiktiga effekter" och "pedagogiska processer". Som tidigare nämnts knyter detta an till för området etablerade, och kvarvarande, värden. Fokus är folkbildningens syn, betydelse och karaktär. Andra nyckelord är effekt och pedagogik. Möjligen tydliggörs detta under processens gång.

Ansökan kan, i rekonstruerad mening, förstås som en fråga om att vilja etablera en stark forskning och ett innehåll. Detta följs åt av frågan om former. Till exempel betydelsen av samverkan mellan forskare och praktiker. Detta genom "seminarier och medverkan från ett antal praktiker i datainsamlingen" som "en reell tillämpning av grundprincipen om varaktigt samarbete mellan forskning och fält".¹⁸⁵

I *Mimerbladets* ledare, maj 1994, rapporteras att man har fått en del av de sökta forskningsmedlen.¹⁸⁶ De forskare som beviljas medel är, eller blir, centrala agenter inom området. De erhållna medlen framställs som betydelsefulla för området. Mimer vill fortsatt spela en roll i

---

¹⁸¹ Jämför Gunneriusson, H., 2002a; 1999; Gingras, Y., 1991.

¹⁸² *Mimerbladet*, maj 1992, Lars Arvidson, Bosse Bergstedt, Lennart Falklöf.

¹⁸³ Med följande delområden: Folkbildning, bildningssyn och ideologi; Folkbildning, förändringskraft, etableringsväg eller anpassningsmetod?; Folkbildningens etableringsformer, dess sociala och politiska processer.; Folkbildningen och de kulturkommunikativa kanalerna.; Folklig bildning i ett nordiskt, europeiskt och internationellt perspektiv.

¹⁸⁴ *Mimerbladet*, februari 1993, Lars Arvidson, Bosse Bergstedt, Lennart Falklöf.

¹⁸⁵ Ibid.

¹⁸⁶ De tre projekt som fick anslag var det övergripande "Folkbildning 2002", samt de två delprojekten, "Möten mellan bildningsprojekt i folkbildningens vardag" (Staffan Larsson och Bernt Gustavsson) och "Folkbildningens konsekvenser" (Kjell Rubenson). Beviljade medel ca 1.2 miljoner skr. *Mimerbladet*, maj 1994, Bosse Bergstedt, Lennart Falklöf. Jämför bilaga 2.

detta sammanhang.¹⁸⁷ Arbetet med ansökan tillför alltså området reella medel, såväl som symboliska och sociala värden.

Forskarkatalog, skriftserier och forskarkonferenser

Mimerbladets ledare är också den viktigaste anslagstavlan för många andra nyheter och evenemang inom fältet. I maj 1992, tas det påbörjade arbetet med forskarkatalogen upp.¹⁸⁸ Enligt författarna kommer fler nya projekt och ämnen till. Som tidigare nämnts fyller konstaterandet av att utvecklingen går framåt en värdeskapande funktion. Nyckelord är i sammanhanget det som "kommer till". Forskarkatalogen är ett slags översikt. Samtidigt som den, i senare versioner, kommer att likna en plattform, där forskare lägger in egna presentationer.¹⁸⁹

Mimers skrifter är centrala referenser inom området.¹⁹⁰ Arbetet med dessa diskuteras i *Mimerbladets* ledare, i mars 1995, september 1995 och maj 1996. Syftet med skrifterna är att "göra folkbildningsforskningen mera tillgänglig men också att bidra till debatt och reflektion av såväl historia som framtid".¹⁹¹ Citatet knyter an till centrala värden, kring forskningens relevans. Centrala innebörder är tillgänglighet, historisk förankring och framtidsblick. Två skriftserier diskuteras, småskrifterna och antologierna. Småskrifterna är tänkta att "rikta sig till aktiva folkbildare runt omkring i landet".¹⁹² Närheten till praktiken är här det centrala värdet. Antologin *Om folkbildningens innebörder* introduceras som "den första skriften i sitt slag i svensk folkbildningsforskning". Den vetenskapliga ambitionen väger här tungt. I samband med denna rapportering argumenterar man även för förbättrade ekonomiska anslag.¹⁹³ På så sätt går symboliska värden hand i hand med sociala och konkret praktiska.¹⁹⁴

---

¹⁸⁷ Se citatet: "Detta stärker naturligtvis möjligheten för att på lång sikt kunna förverkliga visionerna om ökad folkbildningsforskning. Det är viktigt att Mimer fortsätter arbetet för att fler bidragsgivare skall upptäcka betydelsen av denna forskning". Ibid.

¹⁸⁸ *Mimerbladet*, maj 1992, Lars Arvidson, Bosse Bergstedt, Lennart Falklöf.

¹⁸⁹ Då som Mimerbasen.

¹⁹⁰ Se t.ex. Bergstedt, B. & Larsson, S., 1995, red..

¹⁹¹ *Mimerbladet*, mars 1995, Bosse Bergstedt, Lennart Falklöf.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ *Mimerbladet*, maj 1996, Bosse Bergstedt, Lennart Falklöf.

¹⁹⁴ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004; Gunneriusson, H., 2002a.

Mimers årliga forskarkonferens innebär möjligheter för forskare och praktiker att mötas. I *Mimerbladets* ledare, mars 2000 och mars 2001, finns rapporter kring denna. Här finns fler diskussioner kring status och läge, som grund för fortsatt arbete. Enligt rapporten från år 2000 så fanns ett växande intresse, där fler deltog och papers höll en hög kvalitet:

Det var hög kvalitet på både texterna och de presentationer som gjordes i plenum och i olika sessioner /.../ illustrerade ett glädjande stort intresse för samtida folkbildning både ur individ- och samhällsperspektiv.¹⁹⁵

Fortsättningsvis utgör konferensen en viktig mötesplats. En styrka är ”att igenkännandets bryggor uppstår mellan olika forskare med till synes helt skilda infallsvinklar”.¹⁹⁶ Nyckelord är kvalitet och igenkännande mellan forskare och perspektiv. I rekonstruerad mening utgör detta ett exempel på sam-ordnandet av resurser som ett centralt värde. Det mångkulturella perspektivet lyfts fram i rapporteringen, som betydelsefullt och aktuellt.¹⁹⁷ Ett samhälle under förändring väcker frågor om vilken roll folkbildningen spelar när det gäller människors integration i det svenska samhället och att verka för ett jämlikt erkännande av människors olikheter. Detta är ett exempel på hur mer specifika perspektiv konsekreras. Samtidigt som övergripande resonemang förs, kring kvalitet och möten mellan forskare och perspektiv. Konferensen utgör en reell möjlighet till detta, liksom rapporteringen kring den får ett symboliskt och socialt värde.

Föreningen för folkbildningsforskning

Föreningen för folkbildningsforskning, fortsättningsvis här kallad Föreningen, bildades 1991 och har idag ca 300 medlemmar.¹⁹⁸ Föreningen möjliggör publicering i skrifter och deltagande i seminarier där det

---

¹⁹⁵ *Mimerbladet*, mars 2000, Ann-Marie Laginder.

¹⁹⁶ *Mimerbladet*, mars 2001, Ann-Marie Laginder. Vidare finns ett intresse för ”forskningsprocessens olika faser och av forskningsinnehållets mångfacetterade innehåll”.

¹⁹⁷ *Mimerbladet*, mars 2000, Ann-Marie Laginder.

¹⁹⁸ Föreningens hemsida, 2007-05-25.

finns utrymme för folkbildare såväl som forskare att framträda. Därmed utgör den också en arena för "alternativa" röster. Genom sin verksamhet har Föreningen en konsekurerande effekt om än inte lika stark som Mimers. Flertalet agenter som framträder i Föreningens verksamhet återfinns inte i någon större utsträckning i mitt material.¹⁹⁹ Undantaget är några av de i Föreningen drivande agenterna, som också framstår som centrala inom folkbildningsforskningsområdet.

Jag använder här materialet över agents positioner och kapital, för att få en bild av Föreningen betydelse.²⁰⁰ Det visar att 140 av de 240 agenter som framträder i mitt material deltar i något av Föreningens sammanhang. Huvudsakligen i form av bidrag till skriftserierna. Föreningen ger som tidigare nämnts i större grad än Mimer utrymme för folkbildare i sina skriftserier. En skillnad finns dock mellan de olika skriftserierna, medlems- och årsskriften. Detta ser jag som exempel på särskiljda/ande uppdrag, inom Föreningen som arena.

I medlemsskriften, *Forskning om folkbildning*, publicerar sig folkbildare och företrädare för Föreningen och i viss mån forskare, totalt cirka 50 av de 140 agenter som deltagit i Föreningens verksamhet. När det gäller artiklar i medlemsskriften är det 25 agenter som har fler än 2 artiklar (upp till 8, med ett snitt på 2-3). Lika många är representerade med en enda artikel i medlemsskriften. Deltar med bidrag gör folkbildare och företrädare för Föreningen och i viss mån forskare.²⁰¹ Skriften har ett brett innehåll.²⁰²

Medan i årsskriften, *Årsbok om folkbildning*, är det hela 100 av de 140 agenterna som publicerar sig. Av dessa representeras 75 med en

---

¹⁹⁹ Bilaga 2.

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ Se t.ex. nr 1, 2007, där bidrar folkbildarpersonligheter som Gösta Vestlund och Anders Ekman, men inga kända forskarnamn. I nummer 2, 2005, finns en blandning av forskare och folkbildare. Föreningens hemsida, index över publikationer, 2007-05-25.

²⁰² Vid en analys av ett ämnesindex över artiklarna i medlemsskriften så framträder en tyngdpunkt kring vissa teman. I storleksordning är de: folkbildningsforskning; kultur; minnen, bibliografier, jubileumsskrifter; folkhögskola; nordiskt/internationellt; pedagogik och metod; bibliotek/dokumentation; studieförbund; bildningsbegreppet; medier; litteraturläsning/skrivande; demokrati; folkbildning allmänt; folk rörelser och organisationer; historia och hembygd; genus; invandrarfrågor; funktionshindrade; arkiv. Ibid.

enda artikel medan 25 har bidragit med 2-7 stycken. Deltar med bidrag gör främst forskare, med några undantag.²⁰³

På Föreningens hemsida finns även dokumentation kring ett antal seminarier.²⁰⁴ Här möts föreläsare, forskare och folkbildare men också andra deltagare. Seminarierna fyller en konsekurerande funktion, i form av teman, perspektiv och agenter som lyfts fram. Föreläsare är ofta forskare, inte sällan från andra forskningsområden. Det vill säga trots att folkbildare framträder i skrifterna så finns ett företräde för forskare, kanske särskilt från bredare områden.

År 2007 kom Föreningen ut med en egen kunskapsöversikt, *Folkbildningsforskning: Vita fläckar och viktiga problemfält*, författad av Carl Holmberg och Alvar Svensson. Min tolkning är att denna bidrar till områdets reproduktion. Utgångspunkter, liksom önskemål inför fortsatt forskning, är sedan tidigare kända.

Jag förstår som tidigare nämnts Föreningen som en bred arena, med en öppenhet för folkbildningens företrädare. Översikten bidrar till att tydliggöra forskningsintresset, både det befintliga och en önskvärd fortsatt inriktning. Som titeln antyder så diskuteras områden som anses vara obeforskade och viktiga problemfält. På så sätt fyller översikten *per definition* en programförklarande, och konsekurerande, funktion.

Texten är relativt kortfattad, med ett antal bilagor. Referenser säger menar jag något om positionens grundläggande värderingar. En av bilagorna består av formuleringar från regeringens senaste folkbildningsproposition. Bilagt finns även ett index över Föreningens egna publiceringar. Tyngre forskarreferenser finns, men de är relativt få.²⁰⁵ Det vill säga, en tyngdpunkt finns i programförklarande resonemang, på grundval av politiska dokument och de egna, praktikorienterade publikationerna. En viss forskartyngd finns, men den är inte en huvudsak. Detta får här representera Föreningens position.

---

²⁰³ Ser vi till årsskriften från 2005 så är det fler forskare som bidrar med artiklar. Detta gäller även tidigare årgångar (2004, 2003), även om några folkbildare eller företrädare för Föreningen bidrar. Ibid.

²⁰⁴ Seminarier i samarbete med Mimer, Folkbildningsrådet etc. Föreningens hemsida, 2007-05-25.

²⁰⁵ T.ex. Arvidson, L.; Borgström, L.; Hartman, P.; Waldén, L.; Andersson, A.; Sundgren, G.; Larsson, S.; Lindgren, L.; Bergstedt, B.; Paldanius, S.. Föreningen/Holmberg, C. & Svensson, A., 2007.

I de inledande formuleringarna i översikten framhålls en positiv utveckling av folkbildningsdiskussionen, men också ett fortsatt forskningsbehov. Jag menar alltså att denna typ av resonemang har en betydelse för att skapa intresse för området och dess fortsatta möjligheter.²⁰⁶ Att tillgodose dessa intressen är också något av dess inbyggda villkor. Perspektivrikedom diskuteras som betydelsefull för fortsatt forskning. Folkbildningens breda implikationer förs där fram som argument för ett brett samhällsvetenskapligt forskningsfält. Med Bourdieus ord (1984/1996) kunde vi tala om att göra en dygd av nödvändigheten. I översikten går att läsa:

Folkbildning har implikationer på flera nivåer i samhället och bedrivs i många sammanhang och organisationsformer. Den har konsekvenser för enskilda individer, för lokalt och regionalt kultur-, närings- och politiskt liv och på övergripande samhällelig nivå. Den återfinns i formella, ickeformella och informella sammanhang. /.../ De teman som kort presenteras i det följande bör således kunna leda såväl till tvärvetenskapliga studier med exempelvis en statsvetenskaplig, sociologisk, pedagogisk eller nationalekonomisk utgångspunkt.²⁰⁷

Citatet ger, menar jag, uttryck för något av folkbildningens spännvidd och potential – i en rekonstruerad forskardiskurs – kring traditionen i mötet med sin tid, med nya grupper och verksamhetsformer. Ett deltagarperspektiv, med hjälp av livsberättelser, framställs också som värdefullt i översikten.²⁰⁸ Att ta utgångspunkt i implikationer påminner om den diskussion om folkbildningsbegreppet som vi mött tidigare.²⁰⁹ Detta knyter an till något av en doxisk ordning, en grundläggande förställning om vilken typ av forskning som betraktas som värdefull i översikten. I översikten samlas befintliga resurser, symboliska och sociala, inom denna ram. På så sätt finns en tröghet men också förändring, knuten till områdets reproduktion.²¹⁰

---

²⁰⁶ Op. cit., s 1. Jämför analysen av Mimers Brunn.

²⁰⁷ Op. cit., s 1.

²⁰⁸ Op. cit., s 2-8.

²⁰⁹ Jämför KÖ87, KÖ93.

²¹⁰ Jämför Beedholm, K., 2003; Gingras, Y., 1991.

Statens utvärderingar av folkbildningen

Slutligen lyfter jag här bland konsekutionsinstanser och arenor fram de statliga utvärderingarna SUFO96 och SUFO2 som både möjliggjorde större forskaruppdrag och erbjöd en rad administrativa positioner. I de båda utvärderingarna deltog sammantaget cirka 100 agenter.²¹¹ Forskare, folkbildare, administratörer och politiker har olika funktioner. Ett antal personer deltar i omgivande debatt. Huvudsakligen rör det sig om agenter med en anknytning till folkbildningsforskningen. En del av dessa innehar de formella och omfattande uppdragen. Ett trettiotal inlägg i debatt och diskussion, i form av artiklar, intervjuer eller seminariedokumentation, involverar ett antal agenter, både folkbildare och politiker. Genom utvärderingarna skapas arenor som ger utrymme också för alternativa röster – samtidigt som de domineras av en folkbildningsforskande elit.

Bland agenterna finns en fördelning mellan olika typer av uppdrag och funktioner. Alla uppdrag är betydande och kräver någon form av kapital. Här finns ansvariga ministrar som tillsätter utvärderingarna (3 st).²¹² Här finns särskilda utredare (2 st)²¹³ och särskilda sekreterare (4 st).²¹⁴ I SUFO96 fanns 9 experter och i SUFO2 fanns 12 experter dvs. sammantaget 21.²¹⁵ Ytterligare 46 framträder som författare till delbetänkanden.²¹⁶ I SUFO96 deltar 18 som författare. I SUFO2 deltar 28

---

²¹¹ I materialet som helhet finns ca 240 agenter. Bilaga 2-3.

²¹² Dessa är: Beatrice Ask, Ingegerd Wärnersson, Lena Hallengren.

²¹³ Dessa är: Carl-Gustaf Andrén, Gerd Engman.

²¹⁴ Dessa är: Agneta Charpentier, Lars Göransson, Anders Ekman, Alvar Svensson.

²¹⁵ Dessa är: Staffan Larsson, Kerstin Rydbeck, Louise Waldén, Lars Furuland, Roger Säljö, Filip Wijkström, Jan O. Jonsson, Michele Micheletti och Rolf Paulsson, Kerstin Svensson, Ants Viirman, Toni Eriksson, Kerstin Svensson, Keneth Wising, Gudrun Wikström, Johanna Åfreds, Erik Peurell.

²¹⁶ Dessa är: Jan O. Jonsson & Michael Gähler; Eva Andersson, Ann-Marie Laginder, Staffan Larsson, Gunnar Sundgren; Ragnhild Nitzler, Inger Landström, Inger M. Andersson, Ulrika Eriksson; Yvonne Andersson & Louise Waldén; Alvar Svensson; Lena Lindgren; Kjell Rubenson, Petros Gougoulakis, Thomas Öhlund; Annelie Andersén, Anna Lundin, Gunnar Sundgren; Lisbeth Eriksson & Ali Osman; Stig Larsson, Hanna Egard, Kerstin Olofsson; Sam Paldanius; Bosse Bergstedt & Glenn Helmstad; Statskontoret, Rörelsefolkhögskolornas Intresseorganisation, Landstingsförbundet; Mikael Andersson, Inger Landström, Per Andersson, Jan Byström, Gunnar Sundgren och Kajsa Tegnér, Ethel Dahlgren, Agneta Hult, Tor Söderström, och

som författare: 11 i större delbetänkanden, samt lite oklart hur många författare som deltar i *Fyra rapporter om folkbildning*.²¹⁷ 14 deltar i antologin om IKT och lärande, samt 2 i en snabbtillkallad utredning. I debatt och diskussion i relation till SUFO2 är deltagandet relativt stort. Cirka 30 agenter deltar i större omfattning.²¹⁸ Min tolkning är att SUFO2 har en större omfattning, och att den också tilldrar sig ett större intresse.²¹⁹

Slutbetänkanden från de båda utvärderingarna (2004, 1996) utgör, hävdar jag, också viktiga konsekutionsinstanser genom sättet att referera till avhandlingar och tidigare forskning. Vidare får i varje fall det senare betänkandet också karaktär av kunskapsöversikt och programförklaring. Författarna till slutbetänkandena är företrädare för politisk administration, folkbildning och akademi brett sett.²²⁰ Referenser görs till forskares delbetänkanden och andra texter. Särskilt i den andra utvärderingsomgången finns en centrering kring folkbildningsforskare. Jag förstår utvärderingarna som en möjlighet, över tid erövrad av områdets expertis. Detta åtföljs av en spänning mellan positioner.²²¹ Förmågan att införliva något nytt i fältets logik är ett av de kriterier Broady (1998b, 2002) lyfter fram som tecken på ett fälts relativa autonomi.²²²

Slutbetänkandet från SUFO96, *Folkbildningen – en utvärdering*, har en mindre omfattande genomgång av delbetänkanden och tidigare

---

David Livingstone, Eva Andersson, Bengt Petersson, Sandra Riomar, Eva Andersson och Ann-Marie Laginder; Nina Wadensjö, Anna Wennerstrand.

²¹⁷ Ants Viirman nämns som en författare, tillsammans med organisationer som Statskontoret och RIO etc.

²¹⁸ Som arrangörer, artikelförfattare etc. Bilaga 3. Jag har inte eftersökt motsvarande debatt kring SUFO96. Genom personlig kommunikation med några av deltagarna i SUFO96 har jag förstått att debatt fanns, men inte i lika laddad mening som i SUFO2.

²¹⁹ Se vidare analysen av agenter.

²²⁰ I SUFO2 står Gerd Engman, Anders Ekman och Alvar Svensson som författare till slutbetänkandet. I SUFO96 är författarna Carl-Gustaf Andréén, Agneta Charpentier och Lars Göransson.

²²¹ Inom utvärderingen men också i relation till omgivande debatt. Se vidare analysen av agenter.

²²² Se även att översätta kapital, Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004; Hasselberg, Y., 2005a.

forskning.²²³ Genomgången är i huvudsak sammanfattande och inte värderande. Därmed fyller den, menar jag, en mindre konsekurerande funktion. Medan det i slutbetänkandet från SUFO2, *Folkbildning i brytningstid - en utvärdering av studieförbund och folkhögskolor*, finns en relativt omfattande genomgång av tidigare forskning. Ett urval görs bland de delbetänkanden som författats inom utvärderingen och referenser av annat slag. Dessa diskuteras i olika omfattning och på olika sätt. På så sätt finns en varierande konsekration.

I slutbetänkandet från SUFO96 finns ett fokus på folkbildningens betydelse och kapacitet, i bekräftande och ideologisk men också kritiskt problematiserande mening.²²⁴ Dessa teman och perspektiv knyter i huvudsak an till, vad jag förstår som, folkbildningsforskningens etablerade ordning. Slutbetänkandet från SUFO2 står för något av en "egen" agenda.²²⁵ Genomgången av forskning har karaktären av analys eller kommentar, kring delbetänkanden och tidigare forskning. Referenser används för att föra fram olika teman och perspektiv. Ett sådant tema är etnicitet.²²⁶ Ett annat gäller folkbildningens effekter för deltagare och lokalsamhälle, eller studieförbunden allmänt.²²⁷ Dessa frågor får stort utrymme. Referenserna i slutbetänkandet från SUFO2 utgörs, i linje med detta, i huvudsak av namn kända från folkbildningsforskningen.²²⁸ Min tolkning är att en grund för detta läggs i den tidigare utvärderingen. Det vill säga, en stark expertis inom folkbildningsforskningen har etablerats i anslutning till de båda utvärderingarna.

---

²²³ Delbetänkandena diskuteras i liknande omfattning och på liknande sätt. Författarnas egna sammanfattningar används i slutbetänkandet, varefter en analys och diskussion följer.

²²⁴ Huvudrubriker är förväntningar på folkbildning (och vuxenutbildning), deltagandet, samt erfarenheter och resultat av folkbildningen. Ytterligare rubriker i kapitlet handlar om profileringen, vem bestämmer om verksamheten i folkbildningen, samt Folkbildningsrådet. Slutbetänkandet SUFO96, s 136-154.

²²⁵ Slutbetänkandet från SUFO2 är mer omfattande än sin tidigare förlaga, med 334 jämfört med 169 sidor text. Kommittédirektiven är med omfattande etc.

²²⁶ T.ex. Andersson A, 1999; Eriksson, 2002; Osman, 1999.

²²⁷ T.ex. Berndtsson, R., 2000. Arvidson, L., 1985; Hellblom, L., 1985.

²²⁸ T.ex. Byström, J.; Sundgren, G.; Bergstedt, B.. Samtliga referenser är: Andersson, A.; Bergstedt, B.; Sundgren, G.; Berndtsson, R.; Borgström, L.; Gougoulakis, P.; Höghiell, R.; Byström, J.; Ekman, B.; Eriksson, L.; Osman, A.; Hartman, P.; Hellblom, L.; Larsson, S.; Nicklasson, L.; Nordberg, K.; Rydbeck, K.; Paldanius, S.; Öhlund, T.; Thörn, H.. Slutbetänkandet, SUFO2.

Urvalsförfarande och fokus i kunskapsöversikter säger något om dess grundläggande värderingar och position. Ingående diskussioner, som ett led i att skapa vetenskaplig legitimitet, står emot ett mer ogrundat urvalsförfarande, där det framstår som givet vad som är relevant. I slutbetänkandet från SUFO2 beskrivs utvärderingsförfarandet i stort, men ges ingen närmare beskrivning av hur urval av litteratur har skett eller med vilket fokus det skrivits. Det samma gäller för övrigt slutbetänkandet från SUFO96.²²⁹

Tar vi slutbetänkandet från SUFO2 som exempel och jämför med andra kunskapsöversikter som KÖ98 och KÖ97 så finns där i båda fallen ingående resonemang kring urval och värdering – av centrala texter med vetenskaplig tyngd. Medan det i KÖ87 och KÖ93 fanns färre resonemang av detta slag. Utgångspunkten tas där i folkbildningsbegreppet och dess innebörder. Konsekrationen – agendan – står därmed på olika grund. Hur (och om) forskningens innehåll och form värderas, blir därmed också en del av positioneringen.

Slutbetänkandet från SUFO2 får fortsatt exemplifiera. Här tas utgångspunkten i olika teman och perspektiv, som dels kan knytas till utvärderingens egen agenda, genom kommittédirektivet, och dels till en, tillsammans med folkbildningsområdets starka aktörer, framförhandlad agenda. I detta slutbetänkande sker en i huvudsak implicit konsekration, genom vad som ingår och i vilken utsträckning. Vidare lyfts olika områden fram, i behov av ytterligare belysning. På så sätt får det programförklarande drag.²³⁰ Den konsekrerande styrkan blir synlig också genom hur utvärderingen refereras till av andra. Till exempel är dess program en central utgångspunkt för den allra senaste kunskapsöversikten på området, Föreningen för folkbildningsforsknings tidigare nämnda *Folkbildningsforskning: Vita fläckar och viktiga problemfält* (2007).²³¹

Jag har tidigare argumenterat för att diskussioner om folkbildningsforskning, dess värde och inriktning präglar områdets senare skede. I

²²⁹ Slutbetänkande SUFO2, kapitel 1. Slutbetänkande SUFO96, s 9-30.

²³⁰ Slutbetänkande SUFO2, s 331.

²³¹ Här finns ett exempel på närhet mellan områdets arenor och agenter. Huvudsekreterare i SUFO2 var också sekreterare i Föreningen.

slutbetänkandet från SUFO2 används forskning, och föreslås en fortsatt riktning. Diskussionerna, kring forskningens villkor, värden och fokus saknas emellertid. Så gör också en diskussion av tillvägagångssätt för urvalet av referenser. Slutbetänkandet intar, som jag ser det, något av en egen position i fältet. Det, liksom det tidigare slutbetänkandet från SUFO96 och Föreningens översikt (2007), tycks bidra till att reproducera området och att ge det en ökad bredd, samtidigt som den politiska agendan gör sig gällande.

KAPITEL 6

Framväxten 1954-1979

Innan jag introducerar den första tidsperioden, 1954-1979, så behöver något sägas om tidsaxeln som helhet (kapitel 6-9). De teoretiska begreppen ledsagar min analys. Vad och vem som konsekreras och konsekreras är centrala frågor liksom doxa, skapandet av tro och ordning.²³² Doxa vilar i sig själv eller är utmanad och i kris. Denna typ av laddning söker jag i min analys. Skapandet av, och förhandlandet kring, värde bidrar till att bygga upp ett innehåll, en kritisk massa.²³³ Liksom det vidare leder till nya sociala plattformar, möjligheter till fortsatt forskning och karriärvägar. På detta sätt konstruerar jag folkbildningsforskningen som ett fält i vardande.

Under framväxtens period 1954-1979 etableras ett innehåll, en formering och karriärvägar inom en framväxande folkbildningsforskning. Som underlag för rekonstruktionen använder jag exempel på hur några första avhandlingsförfattare konsekreras som betydelsefulla för folkbildningsforskningen. Jag studerar hur dessa avhandlingsförfattare bygger upp sina resonemang och skapar tillhörighet, genom referenser till begrepp och andra forskare. Vidare följer jag något av avhandlingsförfattarnas fortsatta med- och motgångar inom den folkbildningsforskande sfären. Utgångspunkten i avhandlingsförfattare som konsekreras i olika sammanhang blir en ingång till de konsekrerande instanserna, samt till avhandlingsförfattarna själva som konsektratörer.

Jag bygger mina resonemang kring denna konsekrerande väv. I slutet av varje kapitel följer en summerande och tematisk analys. Jag analyserar olika typer av dokument och källor som jag refererar till och analyserar.

---

²³² Jämför Bourdieu, P., 1984/1996; 2001/2004.

²³³ Jämför Gingras, Y., 1991.

Några första avhandlingar som konsekreras

Mellan 1954-1969 kommer två avhandlingar som senare lyfts fram och diskuteras som folkbildningsforskning i KÖ98.²³⁴ Det är Kurt Törnqvists studie från 1954 och Jonas Åkerstedts studie från 1967. Under 1970-talet kommer ytterligare fyra avhandlingar som konsekreras i KÖ98: Per Sörboms (1972), Bengt Bogärdes (1974), Jan Byströms (1976/77) och Karl Johan Sparmans (1978). Studierna refereras även i andra sammanhang. Jonas Åkerstedts studie är något av en central referens.²³⁵ Jan Byström är även en fortsatt stark agent inom området.²³⁶

Att dessa tidiga avhandlingsförfattare konsekreras som fortsatt intressanta för området ger dem status av grund- eller stöttepelare för området. En avhandling skriven 1954 (Törnqvist) kan alltså också ges fortsatt relevans i en översikt från 1998 (KÖ98). Min hypotes är att de tidiga avhandlingsförfattarna lägger en grund i form av teman och perspektiv som följs upp och vidareutvecklas av andra. Detta fyller en symbolisk såväl som social funktion i formeringen av folkbildningsforskningen.²³⁷ Fortsättningsvis följer jag *vad* och *vem* som lägger en grund inom området, som följs upp eller försvinner ut ifrån folkbildningsforskningsfären.

Minst lika viktig som konsekrationen i ett senare skede, som bör förstås som ett tecken på stor genomslagskraft, är formeringen där och då.²³⁸ I det tidiga skedet finns exempel på att agenter påbörjar en formering av fältet genom att referera till varandra och gemensamma begrepp och källor.

De teman och perspektiv som etableras av de tidiga avhandlingsförfattarna är intressanta som frö till det innehåll som senare expanderar och differentieras. Vi har här ett slags mini-karta över det område

---

²³⁴ Sundgrens översikt (Sundgren, G., 1998/KÖ98) är min urvalskälla för perioden 1954-1979. Efter att urvalet gjorts använder jag även andra källor. Jämför bilaga 1.

²³⁵ T.ex. i *Nationalencyklopedin*, webversionen uppslagsord "folkbildning", 2007-08-13.

²³⁶ Bilaga 2.

²³⁷ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, s 57; Gunneriusson, H., 2002a, s 19-22; Gingras, Y., 1991.

²³⁸ Jämför Winell-Garvén, I., 2005, s 53.

som senare tänjs ut och där detaljerna fylls ut och tydliggörs. I *Den litterate arbetaren* (Åkerstedt, 1967) förs en diskussion med utgångspunkt i bildningsbegreppet. I fokus är arbetarens frigörelse och kompetens. Författaren förhåller sig kritisk till ledares ambitioner och ideal för folkbildande verksamhet. Detta är, menar jag, centrala och återkommande teman i folkbildningsforskningen. *Alla "studiecirklar" blir inte studiecirklar* (Byström, 1976/77) handlar om studiecirkeln potential och ideal kontra realisering. I studien finns en diskussion kring pedagogisk särart och form. Några av slutsatserna handlar om att folkbildningen inte lever upp till sin potential. Detta är en annan central och återkommande fråga inom området. *Studiemotiv och studieintresse för vuxna* (Törnqvist, 1954) är en empiriskt undersökande studie av bredare slag, utan ideologisk underton. Författaren ställer frågor kring vuxnas intresse för att studera. Något som också återkommer i fortsatt forskning om folkbildning och bidrar till dess spännvidd. I *Folkhögskolor med profil* (Sparrman, 1978) finns en annan narrativ med fortsatt bäring, i rörelsebegreppet. Författarens slutsats är att folkbildningen delvis lever upp till sin ambition om att rörelsen ska avspeglas i verksamheten. Frågan om rörelsekaraktär går som jag ser det på tvärs över de andra här skisserade områdena. Som jag uppfattar det knyter forskare an till eller särskiljer sig från andra forskare och begrepp och skapar på så sätt sin egen profil.²³⁹

Efter denna inflygning följer min genomgång av de olika avhandlingsförfattarnas studier och fortsatta karriär. Min blick är riktad på konsekrationen, det vill säga hur studier beskrivs och tilldelas värde. Det sker såväl av konsekratören som av avhandlingsförfattaren själv – och inte minst av mig. Mina grundläggande frågor kan vara bra att ha med sig i den fortsatta läsningen – vad och vem konsekreras/r och får därmed en betydelse i byggandet av folkbildningsforskningen? De tidiga avhandlingarna diskuterar jag relativt ingående. I senare avsnitt förhåller jag mig mer kortfattat till avhandlingarna och koncentrerar mig till sådant som kan tillföra min analys något nytt.

---

²³⁹ Andra studier från denna period representerar en tidig folkbildningshistoria, där "läsning för folket" identifieras som central (Sörbom, P., 1972). Vidare finns en studie om folkhögskolan och dess lärarförening (Bogårde, P., 1974). Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, s 55.

Kvarvarande aktualitet

Kurt Törnqvists studie från 1954, *Studieintresse och studiemotiv hos vuxna: En sociologisk-pedagogisk undersökning av vuxnas fritidsstudier i smågrupper inom Folkuniversitetet*, diskuteras i KÖ98 som förhållandevis tidig inom folkbildningsområdet. Avhandlingen både sammanfattas och används som grund för mer principiella resonemang. Här kan det vara på sin plats att påminna om att KÖ98, d.v.s. Gunnar Sundgrens *Folkbildningsforskning - en kunskapsöversikt*, genom sin vetenskapliga ambition, sin omfattning och sin spridning har haft en betydande konsekkrerande funktion. Studier tilldelas där värde, av olika slag och i olika omfattning. De listas, sammanfattas, analyseras, diskuteras eller ingår i mer principiella resonemang. Sett ur det perspektivet så är konsekrationen av Törnqvists studie både explicit och omfattande. Bland de studier som listas i översikten sammanfattas ett mindre antal. Ännu färre tilldelas ett principiellt värde.

Vad och vem är det då som konsekkreras, och hur? I KÖ98 sammanfattas studiens fokus, som en:

Undersökning av drygt 4500 cirkeldeltagares studieintresse och studiemotiv från knappt 270 studiecirkelar vid Folkuniversitetets kursverksamheter i Lund, Göteborg, Stockholm och Uppsala.²⁴⁰

Min tolkning av Törnqvists studie är att den representerar ett allmänt och brett intresse för studiecirkelar, där vuxnas studier är i fokus. Detta är ett återkommande tema i folkbildningsforskningen. Vi kan utgå från att det är folkbildningen som kontext, men också det perspektiv som anläggs, som här tilldelas relevans för området.

Studien konsekkreras, genom att ingå i översikten, som folkbildningsforskning. Alternativt handlar det om forskning av intresse för folkbildningsforskningen. Ett mer explicit värde tilldelar KÖ98 studien genom att anföra dess aktualitet i relation till senare studier.²⁴¹ Cirkelverksamheten har, sägs det då, genomlysts i ”flera olika rapporter inom ramen för både departementets och Folkbildningsrådets utvärderingar”.²⁴² En av de rapporter som KÖ98 refererar till är Sou:n *Cirkelsam-*

---

²⁴⁰ KÖ98, del 2, s 43.

²⁴¹ KÖ98, del 1, s 32.

²⁴² Ibid.

hället. Till de samstämmiga resultaten, mellan dessa studier och Törnqvists hör:

Kvinnodominansen i cirkelarna, betydelsen av deltagarnas vilja att fördjupa ett intresse, vikten av det sociala samspelet i cirkeln och den ännu olösta frågan om cirkelns betydelse för demokratin.²⁴³

Citatet ovan säger något ytterligare om vad och vem som konsekreras, och därmed bidrar till att forma folkbildningsforskningen. Här kan det sammanfattas i frågor som: vilka deltar, på vilket sätt och med vilken betydelse. Ett annat värde som jag vaskar fram i KÖ98 är det praktik- och utvecklingsnära perspektivet, där forskningen tilldelas en betydelsefull roll i diskussioner om folkbildningens framtid.²⁴⁴

Törnqvists avhandling konsekreras i ett sammanhang, där den knyts an till andra och senare studier. De referenser som ges i detta sammanhang säger något ytterligare om den folkbildningsforskande sfären och dess villkor. I KÖ98 refereras till avhandlingar, utredningar och andra forskningstexter, som relevanta källor inom området. De kanaler för publicering som gör sig gällande är akademien och folkbildningsforskningens arenor samt det statliga offentliga utvärderingssammanhanget. Det sammanhang som Törnqvists studie ingår i rekonstruerar jag som del i och resultat av något fältligt.

Ett argument för detta är översiktens diskussion kring de samstämmiga resultaten. Kring förståelsen av folkbildningen, och en avgränsad del som studiecirkelarna, formas en kritisk massa, symbolisk såväl som social. Denna massa skapas och återskapas över tid.²⁴⁵ Vid tiden för KÖ98 kan referenser göras till en kritisk massa, vilket är en styrka i argumentationen. Så har det inte alltid varit. På Törnqvists tid fanns inte samma kritiska massa att tillgå. Detta menar jag går att utläsa i avhandlingens referenslista, som är kort och av bred karaktär.²⁴⁶ Referenserna består av dokument kring folkbildningen och generella teoretiska texter. Inga namn från den framväxande folkbildningsforskningen går att finna. Törnqvist var "före sin tid". Genom de referenser han an-

---

²⁴³ Ibid.

²⁴⁴ Ibid.

²⁴⁵ Jämför Winell-Garvén, I., 2005; Broady, D., 2002.

²⁴⁶ Törnqvist, K., 1954.

vänder markerar han något av sin position, av det bredare slaget. Jag kommer att återkomma till användandet av referenser, som en del i skapandet av området, och enskilda forskares positioner inom detta.²⁴⁷

Redan under 1980-talet och framförallt senare under 1990-talet och 2000-talet blir förutsättningarna annorlunda. Då kommer att finnas en kritisk massa av folkbildningsforskare, folkbildarpersonligheter och folkbildningsinstanser²⁴⁸, samt en bredare vetenskaplig diskussion. Då kommer vi att se en ökning i antalet referenser, men också en större skillnad mellan olika studier som kan anknyta till en särskild grupp av folkbildningsforskare, folkbildarpersonligheter, *eller* en bredare vetenskaplig diskussion.

En annan central källa som bidrar till fältets formering är avhandlingsförfattares förord. Törnqvist (1954) ger uttryck för ett personligt intresse för, och en anknytning till, folkbildningen i sitt förord.²⁴⁹ Detta står som komplement eller kontrast till den bredare belysningen av området. Uttryck för en personlig anknytning till folkbildningen finns i flera författares förord.²⁵⁰ Andra speglar tillhörigheter av annat slag, eller ger en saklig beskrivning av arbetets förlopp och finansiering.²⁵¹ Det som kommer först och sist i avhandlingstexter, förord och referenslistor, förstår jag alltså som signifikanta uttryck för den framväxande folkbildningsforskningens villkor och värden.

En viktig fråga att fundera på är förhållandet mellan att refereras av andra och att själv ansluta till, delta eller referera till området. Törnqvist till exempel positionerar sig på ett bredare plan, med generella hänvisningar till folkbildningen och generell teori. I förordet finns en personligare ton, som talar för ett engagemang för folkbildningen. Törnqvist har inte möjlighet att referera till andra folkbildningsforskare, men listas fyrtiofyra år efter sin disputation som ett intressant verk i KÖ98. De teman och perspektiv Törnqvist lyfter får o/medvetet efterföljare, i till exempel resonemangen kring vuxnas lärande.²⁵² Frågan

---

²⁴⁷ Jämför Gunneriusson, H., 2002a.

²⁴⁸ T.ex. Folkbildningsrådet.

²⁴⁹ Tillsammans med en beskrivning av hur han engagerades för ett uppdrag inom området och att skriva avhandlingen. Törnqvist, K., 1954. I några fall går jag till avhandlingstexterna själva. Detta markeras specifikt.

²⁵⁰ T.ex. Byström, J., 1967/77; Gustavsson, B., 1991; Gougoulakis, P., 2001.

²⁵¹ T.ex. Arvidson, L., 1985; Svanberg Hård, H., 1992; Paldanius, S., 2002.

²⁵² T.ex. Borgström, L., 1988.

blir då: Är eller blir Törnqvist folkbildningsforskare? I vilken mån finns folkbildningsforskningen, som en symbolisk och/eller social formering?

Jag avslutar denna genomgång av Törnqvists avhandling, och det har att säga om folkbildningsforskningen, med några ord kring studiens kvarvarande tema och perspektiv. Studien ger en allmän belysning av studiecirklar, studiemotiv och studieintresse. På ett övergripande plan kan detta förstås som frågor om: Varför studiecirklar? Varför delta i dem? Senare studier ställer liknande frågor, om än uppdaterade i relation till aktuella problem och pågående diskussioner. Annat tonas ner, som den kvantitativa ansats Törnqvist begagnar sig av. Kvalitativa och historiska studier tar relativt snart ett starkt grepp om folkbildningsforskningen.²⁵³ Törnqvists studie representerar alltså en allmän och bred belysning av deltagandet, den vuxnes intressen och motiv, snarare än ett utforskande av bildning, i relation till specifika målgrupper, som arbetare eller folket.²⁵⁴ Så förstår jag Törnqvists tema och perspektiv i relation till några av de centrala narrativer som senare etableras. I efterföljande studier vidareutvecklas frågor om vad deltagandet bidrar med och vad det får för effekt.²⁵⁵

Tidig och ofta citerad

Nästa avhandling som, kronologiskt sett, förs fram som intressant för området är Jonas Åkerstedts licentiatavhandling från 1967, *Den litterate arbetaren: Bildningssyn och studieverksamhet i ABF 1912-1930*. Studien presenteras i KÖ98 som tidig och ofta citerad.²⁵⁶ Detta tolkar jag som konsekrerande ord. Att studien benämns som ofta citerad talar för att den tidigare konsekrerats. För att ta ett uttryck från Bourdieu: "symbolic capital flows to symbolic capital".²⁵⁷

---

²⁵³ Deltagarperspektivet och att forskarna borde ta sig ut i verksamheterna är dagsaktuella frågor inom folkbildningsforskningen. Se analysen av agenter.

²⁵⁴ Jämför t.ex. Åkerstedt, J., 1967.

²⁵⁵ Mellan begreppen bildning och lärande finns senare en skiljelinje, samt mellan en idéhistorisk, empiriskt, historisk-materialistisk eller fenomenografisk ansats.

²⁵⁶ KÖ98, del 1, s 29.

²⁵⁷ Bourdieu, P., 2001/2004, s 56, även s 55. Se även re-konsekriering hos Winell-Garvén, I., 2005.

Jag spinner här vidare kring detta med att referera/s, som en tillgång för forskare. I min genomgång av referenser, i översikter, avhandlingar och andra texter framkommer att Åkerstedt ofta citeras.²⁵⁸ Ytterligare en källa som författaren förekommer i är *Nationalencyklopedins* (NE) definition av folkbildning.²⁵⁹ Att refereras till i NE faller möjligen något utanför de folkbildningsforskande sammanhangen. Jag argumenterar ändå för att detta avspeglar ett erkännande, ett slags etablerat faktum, i föreställningen om vad folkbildning är och vilka referenser som är centrala. Värdet av att omnämnas i samband med definitionen menar jag också har att göra med att det är fråga om ett mindre antal, och återkommande, referenser. I detta sammanhang ingår alltså Åkerstedts studie. Och, liksom för Törnqvists studie (1954), över en lång tidsperiod. Åkerstedt är en av de äldre referenserna i NE:s definition. Det vill säga att ingå i NE tolkar jag som tecken på ett bredare genomslag, att ingå i kanon eller att vara en del av "common sense" på området.²⁶⁰

Jämför vi med sättet som Åkerstedt refereras på med hur Törnqvist refereras så kan vi fråga oss: är konsekrationen knuten till en specifik position, och en avgränsad del av forskningsområdet, eller har den en mer principiell bäring? Törnqvists studie refereras i huvudsak av Sundgren (KÖ98), i resonemangen om studiecirklar. Medan Åkerstedt refereras i större omfattning och i bredare diskussioner. En hypotes är att detta har att göra med styrkan i det tema och de perspektiv Åkerstedt etablerar.

Vad är det då för en studie som Åkerstedt gör? Jag menar att författaren föregår något av den bildningsdiskussion, som är central inom senare folkbildningsforskning. Utgångspunkten i bildningsbegreppet, som har att göra med vad folkbildningen kan och gör, är uppbyggt av ett ideologiskt patos. Av Åkerstedts titel, *Den litterate arbetaren*, går ett fokus på arbetarens frigörelse och kompetens att utläsa. Även om Åkerstedt i sin text förhåller sig mer kritiskt än väntat. Hans slutsatser (1967) säger till exempel att något kvarvarande drag i folkbildningen är svårt att finna.²⁶¹ Åkerstedt är, som forskare, även tidig med diskus-

---

²⁵⁸ Av t.ex. Byström, J., 1976/77; Abrahamsson, K., 1993; Wallin, K., 2000.

²⁵⁹ NE, webversionen, uppslagsord "folkbildning", 2007-07-23.

²⁶⁰ Till detta hör en aspekt av tid. Jämför Winell-Garvén, I., 2005; Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

²⁶¹ Åkerstedt, J., 1967.

sioner om folkbildningens rörelsekaraktär, samt relationen mellan ideologi och praktik.

Den stora relevansen har troligen att göra med kunskapstillskottet till folkbildningens rötter i arbetarrörelsen, och dess potential när det gäller att ge tillgång till bildning, här *litteraturen*.²⁶² Avhandlingens titel, *Den litterate arbetaren*, ser jag som en fullträff i sammanhanget. Under nästkommande period, Expansionen (1980-89), kommer flera titlar av liknande karaktär, som Ronny Ambjörnssons *Den skötsamme arbetaren* (1988), Thomas Ginner's *Den bildade arbetaren* (1988) och Björn Olssons *Den bildade borgaren* (1994).²⁶³ Vi kan med tiden se en förlängd och detaljerad bildningsdiskussion, med gemensamma nämnamnare men också med sär-skiljda drag. Ambjörnsson diskuterar en skötsamhetsnorm, medan Ginner diskuterar olika bildningsideal, särskilt ett polytekniskt sådant. Olsson förstår arbetarbildningen som delvis inspirerad av, eller formulerad i relation till, borgarnas bildningssträvanden. Åkerstedts studie kan alltså ses som något av ett frö till ett folkbildningsforskande träd, med som med tiden får andra grenar och rötter, men som är väl så betydande.

Åkerstedt föregår också något av diskussionen kring folkbildningsrörelse och arbetarkultur.²⁶⁴ Rörelsebegreppet kommer under 1980-talet att få en stark företrädare i Lars Arvidson och hans avhandling *Folkbildning i rörelse - Pedagogisk syn i folkbildning inom svensk arbetarrörelse och frikyrkorörelse under 1900-talet - en jämförelse* (1985), som anknyter till bildningsbegreppet men framförallt till tanken om folkbildningens rörelsekaraktär. Enligt Åkerstedt är folkbildningsrörelsens och arbetarklasskulturens historia ett område som hittills inte belysts tillräckligt. På så sätt argumenterar Åkerstedt för ett forskningsbehov.

De ideologiska fundamenten ställs i studien emot den praktiska verksamhetens karaktär. På så sätt anar jag den tidigare nämnda kritiskt undersökande tonen hos Åkerstedt:

---

²⁶² Det bokliga är ett starkt och återkommande intresse, att jämföra med mer dominerade teman som kultur, konst och hantverk. Se vidare kring 1980-talets avhandlingar.

²⁶³ Se vidare kring avhandlingar, 1980-90-tal.

²⁶⁴ Åkerstedt, J., 1967, summary, s 235.

*I have tried to demonstrate the ideological foundations of the efforts to promote popular education and to explain the substance of the practical studies as they were in fact carried on.*²⁶⁵

Åkerstedt fokuserar talet i folkbildningens ledande skikt, kring folkbildningens betydelse och funktion. Författaren avskriver tanken om ett inneboende värde, som ett självändamål. Snarare, menar han, ger folkbildningens ledarskikt uttryck för verksamheten som medel för att uppnå något önskvärt mål, något pragmatiskt.²⁶⁶ Detta utgör en intressant replik till den aktuella debatten kring SUFO2, där särartsideologi ställs mot särarten som en konstruktion.²⁶⁷ Åkerstedt skriver:

*The only literally constant factor in the hundred years of discussion that been followed here is the view that popular education has no intrinsic value but is an instrument for some other end regarded as desirable. Roughly speaking, there are two kinds of discernible similarities in the recorded attitudes in the aims of popular education. One lays stress upon the individual and the other emphasizes society at large.*²⁶⁸

Här finns återigen perspektiv som återkommer senare. Vi kan till exempel knyta an formuleringarna om ideologi kontra praktik till Jan Byströms *Alla "studiecirklar" blir inte studiecirklar* (1976/77). Byström utforskar där en liknande figur, kring folkbildningens potential kontra hinder för dess realisering.²⁶⁹ I senare forskning finns gott om exempel på hur folkbildningen möter, eller tar till vara, förändrade verksamheter, nya målgrupper eller aktuella problem. I SUFO2 så diskuteras till exempel folkbildningens möjligheter och problem när det gäller integration, funktionshinder, unga vuxna eller folkbildning och lärande med IKT-stöd.

Bland senare forskare finns en spänning mellan utvecklingsinriktade kontra mer kritiska eller pragmatiska perspektiv. Detta ska jag återkomma till.

---

²⁶⁵ Ibid.

²⁶⁶ Vidare finner Åkerstedt ett fokus på individ kontra samhälle i ledarnas tal.

²⁶⁷ Se vidare analysen av agenter.

²⁶⁸ Åkerstedt, J., 1967, summary, s 236.

²⁶⁹ Se även Berndtsson, R., 2000.

Ett specifikt bidrag

Under 1970-talet kommer fler studier, i snabbare takt. Per Sörboms *Läsning för folket: Studier i tidig folkbildningshistoria* (1972) beskrivs som på olika sätt intressant i KÖ98. Sörboms avhandling diskuteras i relation till den idéhistoriska, allmänhistoriska och principiella kategori som Sundgren konstruerar. Enligt denna så bidrar Sörbom där med något specifikt. Detta förstår jag som konsekrerande ord och handling. Att bidra med något specifikt, som kan knytas an till principiella resonemang, ser ut att vara ett centralt värde inom området.²⁷⁰

Sörboms studie knyts i KÖ98 an till senare forskning, och ingår på så sätt i ett konsekrerande sammanhang. Studien beskrivs som intressant och inträngande:

Ser vi till hur de idéhistoriska, allmänhistoriska och principiella frågorna behandlats av samtidens folkbildningsforskning, finner vi en rad intressanta avhandlingar. Flera inträngande bilder av specifik folkbildningshistoria har givits.²⁷¹

Studien förebådar några centrala teman och perspektiv i folkbildningsforskningen. Dels sträcker Sörbom ut det historiska perspektivet, till tidiga folkbildningssträvanden, vilket enligt KÖ98 är ett viktigt bidrag.²⁷² Den konsekreras också mer implicit, genom att helt enkelt vara användbar i översiktens resonemang. Sörbom studerar sällskapet för nyttiga kunskapers spridning. Något som i KÖ98 tolkas som en liberal strävan med fokus på att fostra och förädla arbetarklassen. Översikten lyfter på så sätt fram det jag tolkar som Sörboms kritiska ton. Den kritiska tonen ser ut att formera sig kring begreppet folkuppfostran.²⁷³ Detta kan jämföras med begreppet folkupplysning, som har en mer "positiv" klang. Medan begreppet folkbildning ofta refererar till empiriska studier med utgångspunkt i folkbildningens institutioner.

---

²⁷⁰ Se t.ex. Bergstedt, B. & Larsson, S., 1995; Nordberg, K. & Rydbeck, K., 2001. Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, 1984/1996.

²⁷¹ KÖ98, del 1, s 27-28.

²⁷² KÖ98, del 1, s 27-28, del 2 s 18.

²⁷³ Jämför Sjösten, N-Å., 1993.

Syftet med studien är, enligt KÖ98, "att undersöka bakgrunden till och karaktären av dessa tidiga folkbildningssträvanden".²⁷⁴ *Läsning för folket*, skriftserien som är avhandlingens objekt, speglar dåtidens ambition att sprida och ge tillgång till det bokliga. Folket och dess bildning är givetvis ett centralt tema inom området.²⁷⁵ Likväl som det fokus på vuxna och arbetare, som vi sett i tidigare forskning, är det.²⁷⁶

Jag återknyter här till de tidigare diskuterade avhandlingarna. Dessa studier, Törnqvists (1954), Åkerstedts (1967) och Sörboms (1972), är spännande på så sätt att de ger en bild av centrala teman och perspektiv som återkommer och vidareutvecklas inom området. Detta förstår jag som något av den symboliska och sociala formering som växer fram kring forskning om folkbildning. Gemensamma begrepp och referenser bidrar till att skapa en kritisk massa och en samhörighet, med särskilda positioner. Med hjälp av begreppen folkuppfostran, folkupplysning och folkbildning så kan vi karaktärisera något av den tidiga forskningens karaktär.²⁷⁷

Forskare tar utgångspunkt i gemensamma begrepp eller institutioner. Dessa positioner växer sig med tiden starka, och blir till nischer, som samverkar och konkurrerar om utrymme och privilegier. Grunden för detta ser vi alltså här.

En avhandling med svag konsekvrering

En tidig avhandling som listas men inte diskuteras närmare i KÖ98 är Bengt Bogärdes studie, *Svenska folkhögskolans lärarförening och staten 1902-1970: En studie i organisationsinflytande* (1974). Att listas tolkar jag som en konsekration, men den är svagare än att sammanfattas, diskuteras och ingå i principiella resonemang. På så sätt återspeglas en hierarki i erkännandet av studier, som bör förstås som en knutet till konsektratörens position men även en hierarki inom området som helhet. Titeln, *Svenska folkhögskolans lärarförening och staten 1902-1970: En studie i organisationsinflytande*, ger en bra bild av studiens fokus. Bogärde bidrar till att föra in folkhögskolan, lärarkåren och dess

---

²⁷⁴ KÖ98, del 2, s 18.

²⁷⁵ Jämför Åkerstedt, J., 1967.

²⁷⁶ Jämför Törnqvist, K., 1954; Åkerstedt, J., 1967.

²⁷⁷ Jämför Vestlund, G., 1996.

organisering, i folkbildningsdiskussionen, liksom dessas relation till staten. Dessa intresseområden förefaller vara betydelsefulla också i fortsatt forskning, men inte i samma omfattning som forskning om studiecirklar och övergripande frågor om bildning. Jag uppfattar heller inte forskning om lärare och ledare som lika frekvent som intresset för deltagare.

Vi kan alltså redan här ana något av dynamiken mellan teman och perspektiv. Där somligt erkänns mer än annat, som del av en doxisk ordning. Att det som förs fram stämmer överens med ett slags etablerad och gemensam förståelse menar jag återspeglas i de källor och referenser som förekommer i *flera* översikter och källor. Samtidigt som Sundgren i KÖ98 möjligen lyfter fram egna intressen, till exempel forskning om folkhögskola och om folkbildningens korporativa drag, som del av den egna positionen. Bogärdes studie refereras inte i någon större utsträckning i senare forskning. Den konsekreras här i ett specifikt sammanhang. Enligt KÖ98 fokuseras folkbildningens stora namn ofta snarare än dess verksamhet. I detta sammanhang tillför alltså Bogärde något specifikt.

Den första centrala agenten

Jan Byströms avhandling *Alla "studiecirklar" blir inte studiecirklar* (1976/77) är, liksom Åkerstedts (1967), ett tidigt och centralt verk i folkbildningsforskningen. Byström kommer att få en särställning som forskare och agent inom området.²⁷⁸ Han är den förste folkbildningsforskaren som blir, och fortsätter att vara, drivande inom fältet. På så sätt representerar han något av områdets framväxande möjligheter – att verka och göra karriär.

Byström har ett omfattande deltagande i folkbildningsforskningens arenor. Samtidigt som han har en nära anknytning till folkbildningen. Denna bredd i kapital är, menar jag, relaterat till områdets villkor och karaktär. Samtidigt som en skillnad finns, mellan agenter som representerar en bredd respektive agenter som intar en sär-skild position, med ett snävare kapital.²⁷⁹ Min hypotes är att den bredd som vi ser hos

---

²⁷⁸ Bilaga 2. Se även presentationen av styrelsen på Föreningens hemsida, 2007-05-29.

²⁷⁹ Jämför t.ex. Osmans (1999) teoretiska orientering med Gougoulakis (2001) bredd i referenser.

Byström i huvudsak representerar det tidiga framväxtskedet. Med tiden blir området mer differentierat, med sär-skiljda positioner. Samtidigt som agenterna naturligtvis värnar om den gemensamma plattformen.²⁸⁰ Sett utifrån min teoretiska verktygslåda så är detta ett rimligt antagande. Gunneriusson (2002a) talar om agents anknnytning till nätverk respektive fält. Denna figur förklarar något av den smala respektive breda anknnytningen. Med hjälp av Gingras (1991) tankar om fält-faser kan vi anta att det tidiga skedet präglas av skapandet av en gemensam fältpraktik. Medan de senare skedena präglas av differentiering. En liknande utveckling tycker jag mig här urskilja. En agent som Byström bär fältets bredd i sin verksamhet. Senare agenter förhåller sig förvisso till fältet som helhet, men behöver i högre grad stå för en "tydlig" position.²⁸¹ Kraven ser på olika sätt ut att öka. Hos Bourdieu (1986/1994) finns stöd för att det pre-institutionaliserade kapitalet är förkroppsligat i större utsträckning än det institutionaliserade.²⁸² Det Byström och andra forskarpionjärer gör är att lägga grunden till detta.

Efter denna teoretiska utveckling återvänder jag till KÖ98s konsekration av Byströms studie där det också framkommer att detta är en av de första folkbildningsavhandlingarna inom pedagogik-disciplinen.²⁸³ Min tolkning är att här skapas inte bara en historia för folkbildningsforskningen, utan även för pedagogikämnets position inom området. Skrivandet av den egna historien är enligt Broady (2002) ett centralt drag i ett områdes institutionalisering.²⁸⁴ Fram till nu hade avhandlingar om folkbildningsområdet producerats i olika ämnen. Från och med mitten av 1980-talet kommer det att uppstå en tyngdpunkt inom pedagogik-ämnet. Byströms studie har troligen en betydelse i detta sammanhang. I KÖ98 framhålls att Byströms avhandling blir och förblir en betydelsefull referens.²⁸⁵ Detta tolkar jag som en omfattande konsekration.

---

²⁸⁰ Kontakten mellan agenter sker över tid alltmer via gemensamma referenser och sociala mötesplatser.

²⁸¹ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, s 55.

²⁸² Medan Gingras ger exempel på hur fältpraktiken i senare skeden finner andra sätt att reproducera sig.

²⁸³ KÖ98, del 2, s 35-36.

²⁸⁴ Jämför Winell-Garvén, I., 2005.

²⁸⁵ KÖ98, del 2 s 35-36, del 1 s 30.

I tidigare diskussioner har jag uppehållit mig vid kvarvarande teman och perspektiv, antydda eller etablerade i tidig forskning. Inte minst Byström tillför något av detta slag. Att bidraget såväl som agenten framstår som starkt/a väcker ytterligare frågor relaterade till min teori-ram. Tidigare avhandlingsförfattare har lämnat ett bidrag, men inte på samma sätt kommit att framträda på folkbildningsforskningens arenor. Är det då bidraget som skapar positionen, eller positionen som skapar bidraget? Kapital leder till kapital säger Bourdieu (2001/2004). I Byströms fall finns exempel på ett symboliskt såväl som ett socialt/formaliserat kapital. Kombinationen blir svaret på frågan om vad och vem som driver folkbildningsforskningen framåt – åtminstone i Byströms fall. Winell-Garvén (2005) uppmärksammar även betydelsen av att ingå i, och ha inflytande över, *kanon*. Till denna kan Byströms studie föras.

Härmed går jag närmare in i de teman och perspektiv som Byström använder sig av. Studien är tidig med att utgå från en kvalitativ ansats, vilket senare blir dominerande inom folkbildningsforskningen. Titeln på avhandlingen, *Alla "studiecirklar" blir inte studiecirklar*, är något av en metafor inom området. Den representerar utforskandet av folkbildningens potential, hinder och möjligheter för dess förverkligande. Författaren för även ett resonemang kring studiecirkeln's särart. Till detta kommer flera forskare att återvända. Byströms syfte är, enligt KÖ98, "att belysa och analysera vad som händer i studiecirklar samt analysera vad som är speciellt utmärkande för denna studieform".²⁸⁶ Resultaten visar att alla cirklar inte svarar mot idealen:

Resultaten är mångfacetterade men några av de centrala är /.../ att alla cirklar inte svarar mot de cirkelideal som vanligen omfattas bland folkbildare. Många cirklar liknar verksamheten i den obligatoriska skolan eller påminner om kommunal vuxenutbildning. Deltagarnas förväntningar är heller inte entydigt "folkbildningsmässiga."²⁸⁷

Byström talar om hot och brister, för potentialens förverkligande. Motbilder, som kafferep eller skolklass, används i detta sammanhang. Han lyfter fram betydelsen av ledarna och dess kompetensutveckling. Den

---

²⁸⁶ KÖ98, del 2, s 35-36.

²⁸⁷ Ibid.

praktiska förankringen framstår som betydelsefull, vid sidan om empiriska och teoretiska resonemang. I KÖ98 lyder sammanfattningen:

Cirkelledaren är en central person i cirkeln och att hon behöver förberedas väl för sin uppgift och gärna också ges stöd under cirkelns gång /.../ genom att beredas tillfälle att träffa andra cirkelledare.²⁸⁸

Tidigare har jag uppehållit mig vid sättet att referera. Byström (1976/77) refererar till vad jag förstår som en framväxande kritisk massa. Bland referenser och begrepp finns en spännvidd mellan historiskt grundade bildningsideal, teoretiska referenser av bredare slag, omfattande empiriska studier och en utvecklingstanke. Detta förstår jag som ett steg vidare från det mer snäva refererandet som finns i till exempel Törnqvists studie (1954). Bredden representerar centrala värden inom området. Antalet referenser är fler än i tidigare studier. De empiriska studierna är mer omfattande. Byströms avhandling förefaller modern och förebådande något av den framväxande folkbildningsforskningen. I Byströms inledning går en personlig hållning till folkbildningens potential att utläsa.²⁸⁹ Referenser och förord ger ytterligare exempel på den bredd i anknytning och kapital som jag inledde mina resonemang kring Byström med.

En slutsats jag drar här är att det att förhålla sig till frågan om folkbildningens tradition, värde och potential är något av en doxisk ordning inom folkbildningsforskningen.²⁹⁰ Denna figur finns med i en så tidig avhandling som Byströms, och återkommer i olika varianter i senare forskning, i det framväxande folkbildningsforskande trädet.

Sista avhandlingen från 1970-talet

Den sista av de tidiga avhandlingarna som lyfts fram i KÖ98 är Karl Johan Sparrmans *Folkhögskolor med profil: Rörelsekaraktären hos*

---

²⁸⁸ Ibid.

²⁸⁹ Jämför med Törnqvist (1954) som beskriver ett intresse och engagemang för folkbildningen, kombinerat med ett forskningsuppdrag inom området. Medan Åkerstedt (1967) och Bogårde (1974) som inte har förord eller uttrycker en personlig anknytning till folkbildningen.

²⁹⁰ Jämför Eriksson, L., 2002; Berntsson, R., 2000.

svenska folkhögskolor med anknytning till kristna samfund (1978). Enligt översikten så bidrar Sparrman med specifika perspektiv på folkhögskolan.²⁹¹ Jag har tidigare argumenterat för att det "specifika" framhålls som ett värde inom folkbildningsforskningen.²⁹² Här knyts detta till ett begränsat delområde. Sparrman har studerat de religiösa huvudmännens förhållande till folkhögskolornas verksamhet. Han finner där en koppling mellan ideologi och praktik.

Jag jämför detta med några av de tidigare presenterade avhandlingarna. Åkerstedt (1967) ser i mindre utsträckning en tydlig ideologisk grund för folkbildningen i sin analys av studieförbunds ledarskikt. Byström (1976/77) konstaterar att studiecirkel endast i någon mån lever upp till sin potential – de riskerar att bli till skolklass eller kafferep. Sparrmans studie befinner sig någonstans i detta landskap, genom att belägga och närmast återupprätta den ideologiska förankringen och rörelsekaraktären. Frågan om rörelsekaraktären ska senare utvecklas till något av ett centralt tema i folkbildningsforskningen. Jag förstår detta som ett sätt att diskutera, och knyta an till, frågan om folkbildningens värde och potential.²⁹³

Sparrman anknyter till existerande teman och perspektiv, men tillför också diskussionen något nytt. Till exempel när det gäller sättet att referera. Sparrman tar sin utgångspunkt i statliga folkhögskoleutredningar, som handlar om vad folkbildningen bör och skall vara. Detta bidrar till studiens ideologisk/politiska ton. Senare ska detta framträda som ett centralt värde i det framväxande forskningsområdet. Han skriver, enligt KÖ98, att "att rörelsekaraktären ska sätta spår i såväl verksamhet som rekrytering".²⁹⁴

I sin empiriska studie jämför Sparrman rörelseanknutna och profana folkhögskolor, med hjälp av statliga dokument och enkäter. Resultatet visar att rörelsekaraktären finns representerad i framförallt special- och kortkurser.²⁹⁵ Medan de långa kurserna har en allmän och kompetensgivande inriktning, utan anknytning till skolornas huvudmannarörelser.

---

²⁹¹ KÖ98, del 1, s 33.

²⁹² Jämför Sörbom, P., 1972.

²⁹³ Jämför t.ex. Arvidson, L., 1985; Gelfgren, S., 2003; Stenöien, J., 2003.

²⁹⁴ KÖ98, del 2, s 28.

²⁹⁵ Ibid.

Sparrmans studie refereras inte i någon större utsträckning i senare studier. Det vill säga den är konsekurerad, men i mindre utsträckning.

Framväxten – en grund för fältets formering

Under åren 1954-1969 produceras de första doktorsavhandlingarna som berör folkbildningsområdet. Under 1970-talet är takten något snabbare. Samtliga avhandlingar som här presenteras har s.a.s. konsekurerats i efterhand. Alla har lyfts fram i KÖ98. En del av dem nämns även i andra översikter. Avhandlingarna refereras i olika omfattning i fortsatt forskning. Särskilt Åkerstedts (1967) och Byströms (1976/77) studier är fortsatt betydelsefulla. Byström är även, som agent, något av en nyckelperson inom området.²⁹⁶ Bland författarna från denna period finns ett påbörjat, och senare intensifierat, refererande till en framväxande formering. Denna är av symboliskt såväl som socialt slag.²⁹⁷ Det vill säga ett innehåll skapas såväl som sociala kontaktnät. Vi kan även se ökade möjligheter, att göra karriär, vilket följs av framväxande differentiering. Byström intar en framträdande position, medan andra forskare ägnar sig åt bredare diskussioner, eller framstår som mer perifera.

I den senare konsekrationens perspektiv, här främst i KÖ98, utgör de tidiga studierna något av områdets historia och grund. Enligt Winell-Garvén (2005) så kan konsekrationen vara både samtida, underhållskonsekurerande och rekonsekurerande.²⁹⁸ Exempel på detta ser vi i formeringen *där och då* (1954-1979), men också *här och nu* (1998). Skapandet av samhörighet och värde – men också begynnande differentiering – tolkar jag som något av fältblivandets motor.²⁹⁹

Användandet av referenser är centralt för min analys av områdets villkor och värden. Vad är viktigt att förhålla sig till? Vad är möjligt att göra? Forskarna tar i olika utsträckning sin utgångspunkt i folkbildningens egna dokument, bredare teoretiska referenser, tidigare studier om folkbildning, samt folkbildarpersonligheters formuleringar. Detta

---

²⁹⁶ Bilaga 2.

²⁹⁷ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004; Hasselberg, Y., 2005b.

²⁹⁸ Hon problematiserar även begreppet kanon. Jämför Bourdieu, P., 1984/1996; Broady, D., 2002.

²⁹⁹ Jämför Gingras, Y., 1991.

förstår jag som något av områdets grundläggande stråk. Det folkbildningsforskande trädets rötter och bärande grenar börjar här att framträda. De teman och perspektiv som etableras i de tidiga studierna lägger en grund för, eller förebådar något av, den senare forskningen. Genom att de konsekreras i ett längre perspektiv bildar de en doxisk grund för området, dvs. en symbolisk och social ordning.³⁰⁰ Nya studier utmanar doxa, men inte på något avgörande sätt. I senare skeden (2000-) uppträder något av en doxisk kris. Möjligen ska detta förstås som en del av att fältet blivit mättat.³⁰¹ Men också som en del av ett konsoliderat fält – med starka och sär-skiljda positioner. Grunden för detta läggs alltså här.

De teman och perspektiv – och agenter – som framträder i de tidiga studierna tilldelas olika typer av värde. De konsekreras, implicit och explicit, och genom fortsatta uppdrag inom folkbildningsforskningen.³⁰² I de tidiga studierna finns en spännvidd mellan olika fokus, potential och förverkligande, hinder och utveckling, kartläggande eller kritiska aspekter. Byström (1976/77), Sparrman (1978) och Åkerstedt (1967) uppehåller sig på olika sätt vid folkbildningens potential och förverkligande. Byström finner en verksamhet som delvis lever upp till sin potential, och föreslår sätt att utveckla den. Sparrman diskuterar en delvis realiserad rörelsekaraktär. Åkerstedt problematiserar en pragmatisk inställning i ABF:s ledarskikt, snarare än en kvarvarande ideologi. Sörbom (1972) förhåller sig kritiskt granskande till den tidiga folkbildningens folkuppfostrande drag. Törnqvist (1954) belyser vuxnas motiv och intressen för studier. Den senare är av bred och kartläggande karaktär. Ett flertal studier handlar om studieförbund och studiecirklar. Sparrman (1978) och Bogärde (1974) tillför perspektiv på folkhögskolan. Sparrman i relation till rörelsekaraktären, Bogärde i relation till lärarkåren och dess organisering.

Sammanfattningsvis förhåller sig forskarna mer eller mindre kritiskt till folkbildningens potential, ambitioner och karaktär. Folkbildningens historia och institutioner är i fokus eller används som case för bredare diskussioner, med utgångspunkt i teoretiska begrepp.

---

³⁰⁰ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, s 181; Gunneriusson, H., 2002a.

³⁰¹ Eller för utspänt och splittrat. Jämför Bourdieu, P., 2001/2004; Hasselberg, Y., 2005b; Petersen, K. A., 1998.

³⁰² Jämför Gunneriusson, H., 2002a.

Studierna konsekreras bl.a. genom att refereras i KÖ98. De tilldelas alltså värden som fortsatt relevans, tidig, ofta citerad, något specifikt eller principiellt. Agenter refereras i andra sammanhang, och tilldelas uppdrag inom området.³⁰³ Deras fortsatta banan inom folkbildningsforskningens domäner är något jag följer. En del av agenterna fortsätter att verka på andra områden. Som tillhörande en äldre generation av forskare förekommer inte Kurt Törnqvist och Jonas Åkerstedt på andra sätt i mitt material än att de refereras och diskuteras i översikter och fortsatt forskning. Det vill säga de finns inte representerade i Mimers plattformar eller i de statliga utvärderingarna av folkbildningen. Vid sökningar i Libris finns så många som sextiosju titlar av Törnqvist, dock utan fortsatt koppling till folkbildningsområdet. Endast avhandlingen har denna förankring. Det visar sig även att Åkerstedts avhandling (1967) var både hans första och sista publikation. Törnqvist och Åkerstedt har alltså en kvarvarande position, som referenser, men framträder i övrigt inte i mitt material. Per Sörbom ser ut att vara fortsatt verksam inom akademien, men utan närmare anknytning till folkbildningsforskningen. Bogärde likaså. Sparrman har författat några fler publikationer inom området. Varken Sörbom, Bogärde eller Sparrman framträder i övrigt i mitt material, utan refereras i huvudsak i Sundgrens översikt.

Jan Byström är den av de tidiga avhandlingsförfattare som alltså fortsatt framträder inom området.³⁰⁴ Hans publikationer handlar med några undantag om folkbildning. Det vill säga han har en tyngd som folkbildningsforskare, men också en bredd. Jag menar att detta utgör en styrka i sammanhanget. Han har varit en central ledamot i både Mimer och Föreningen för folkbildningsforskning. Vidare har han bidragit till ett av delbetänkandena om folkbildning och lärande med IKT-stöd i SUFO2. Byström är även den första författaren till en doktorsavhandling inom pedagogikämnet, med detta fokus. En disciplin som senare kommer att dominera folkbildningsforskningen. Andra forskare, med sin moderdisciplin t.ex. i litteraturvetenskap eller historia, har i högre utsträckning sin bas i andra forskningsmiljöer. Ibland har de folkbildning som fokus, men de har alltså en annan bas än pedagogiken och folkbildningsforskningen.

---

³⁰³ Bilaga 2; Libris, 2007-03-22; Google, 2007-03-22.

³⁰⁴ Bilaga 2; Libris, 2007-03-22; Google, 2007-03-22.

Denna fördelning, mellan mer eller mindre framträdande teman, perspektiv, ämnen och agenter är signifikant för området som helhet. Formeringen utgörs av en kärntrupp, som samverkar med mer perifert anknutna agenter, med andra huvudsakliga tillhörigheter.³⁰⁵ Alltså, de agenter som har sin bas i folkbildningsforskningen är ännu få. Byström representerar något av en framväxande möjlighet på denna front. I senare skeden etableras fler möjligheter – till tjänster, publikationer och forskningsmedel. Fortsättningsvis finns dock en skillnad när det gäller agenters huvudsakliga bas. Oavsett bas så tycks forskarna förhålla sig till områdets värden, i all sin bredd.

Olika tiders forskare förhåller sig till folkbildningen på olika sätt. Jag har tidigare nämnt att Byström har en stark anknytning till såväl akademien som till folkbildningen. Något som han gärna också framhåller i förord etc.³⁰⁶ Och också hos senare avhandlingsförfattare, som Rosén (1984) finns en sådan förankring. Gustavsson (1991) berättar på ett målande sätt att hans avhandling har tillkommit i mötet mellan akademien och folkbildningens livsluft. Medan andra och senare avhandlingsförfattare, som Osman (1999) och Trotzig (1997), ger uttryck för tillhörighet av annat slag, till andra miljöer och referenser. Ytterligare en variant är forskare som ger uttryck för en stark anknytning till folkbildningsforskningens domäner – namn, miljöer och finansiärer.³⁰⁷

Min hypotes är att närheten till folkbildningen i högre grad hör till det tidiga skedet. Det blir med tiden vanligare med en tydligare förankring i akademiens domäner.³⁰⁸ Skillnader av detta slag bidrar till att ge det framväxande fältet en spännvidd och kan innebära att doxa utmanas och försätts i kris.

---

³⁰⁵ De tidiga avhandlingarna läggs fram i sociologi/pedagogik, litteraturhistoria/sociologi, idéhistoria, statsvetenskap och pedagogik. Från mitten av 1980-talet kommer pedagogikämnet att få en stark position, fortfarande tillsammans med andra ämnen. De tidiga avhandlingarna läggs fram vid de stora lärosätena, som Lund, Uppsala, Stockholm och Umeå. Under 1980-talet är Stockholm en stark miljö för forskning, bland andra starka miljöer. Det ska dröja till mitten av 1990-talet innan, den under 2000-talet dominerande, miljön i Linköping, framträder som stark i mitt material. Linköping, Stockholm och Örebro är under senare år starka miljöer för folkbildningsforskningen.

³⁰⁶ Jämför Guneriusson, H., 2002a; Bourdieu, P., 1984/1996.

³⁰⁷ Se t.ex. Berndtsson, R., 2000.

³⁰⁸ Se vidare analysen av agenter.

KAPITEL 7

Expansionen 1980-1989

I detta avsnitt ägnar jag mig åt perioden 1980-1989 som jag konstruerar som expansionen. Jag argumenterar för att det under denna period etableras större möjligheter, som följs av en differentiering.³⁰⁹ Den första kunskapsöversikten, Lars Arvidsons *Folkbildningsforskning som forskningsområde – avgränsningar och forskningsbehov* (KÖ87), bidrar till att positionera området. Ett större antal avhandlingar skapar tyngd och nyansrikedom. Fler forskare framträder och kan indefinieras i området. En del av dem kommer att bli drivande i den fortsatta utvecklingen. Andra tilldelas ett mer perifert värde. Skapandet, och differentieringen, av värde sker bl.a. i KÖ87 – som *konsekrationsinstans*. Liksom i forskares sätt att referera och framträda inom området.

Här nedan går jag igenom de teman, perspektiv och agenter som konsekreras/r mellan 1980-1989 – med utgångspunkt i avhandlingar. Studierna från föregående period, 1954-1979, förs i olika sammanhang fram som centrala referenser. I huvudsak bidrar de till områdets historia och grund. 1980-talets avhandlingar har som jag tolkar det en större aktualitet. Detta innebär att de konsekreras i större omfattning, och med en differentierad/ande vokabulär. Vår diskussion kan alltså ta ett steg framåt.³¹⁰

Fler avhandlingar bidrar med bredd och styrka

Under perioden 1980-1989 läggs tretton doktorsavhandlingar fram, som på olika sätt konsekreras som intressanta för folkbildningsforskningen.³¹¹ Avhandlingar från denna period uppmärksammas i högre

---

³⁰⁹ Jämför Gingras, Y., 1991; Broady, D., 1998a.

³¹⁰ Jag gör ingen större sak av institutionell tillhörighet, förutom när det gäller pedagogikämnets framväxande dominans. Huvudsaklig förankring när det gäller ort är Stockholm och Lund. Samtidigt som pedagogikämnet blir starkare, så tillkommer fler ämnen som litteraturvetenskap, historia och musikvetenskap. Liksom fler institutioner tillkommer, som Göteborg, Linköping, Uppsala och Umeå.

³¹¹ Att jämföra med sex stycken avhandlingar från perioden 1954-1979, bilaga 1. Sundgrens översikt (Sundgren, G., 1998/KÖ98) är min urvalskälla för perioden 1954-1979. Efter att urvalet gjorts använder jag även andra källor. Jämför bilaga 1.

grad, än under 1954-1979, i olika konsekurationsinstanser. Både där och då och här och nu. Vi har till exempel KÖ98 men också KÖ87 och KÖ97.³¹² Detta bidrar till en breddad konsekuration. Vidare ska jag argumentera för att de teman och perspektiv som presenteras under perioden 1980-1989 bär tydliga spår av tidigare studier. Att knyta an till, men också vidareutveckla, dessa är att bidra till en symbolisk och social formering.³¹³ En annan aspekt av den doxiska ordning som är under etablering är skillnader i genomslag – för teman, perspektiv och agenter. Fler agenter får en fortsatt stark position inom området. Samtidigt som andra "försvinner ut". Centrala agenter blir under den här perioden till exempel översiktsförfattarna Lars Arvidson och Gunnar Sundgren.³¹⁴

För vår fortsatta diskussion kan vi ta stöd i fälttankens paradox, i form av samarbete och konkurrens.³¹⁵ Som jag ser det går folkbildningsforskningsområdets utveckling under 1980-talet in i ett nytt skede, där olika teman och perspektiv utvecklas.³¹⁶ Centrala värden etableras, som del i en doxisk ordning. Häri ingår förankringen i, liksom relevansen för, en folkbildande praktik men också föreställningen om behovet av teoretisk utveckling, oftast med hjälp av empiriska studier.

I avhandlingarna så finns dels ett brett perspektiv på folkbildning.³¹⁷ Detta innebär att folkbildningen studeras i en större kontext, i samhället och historiskt. Alternativt som ett möte mellan aktör och struktur. Begrepp som demokrati, offentlighet, medborgare och myndighet är centrala i detta sammanhang. Studierna är teoretiska, empiriska och kritiska. Dels finns resonemang kring det specifika med folkbildningen, i en folkhögskolepedagogik, delvis i jämförelse med något annat.³¹⁸ Begreppet folkbildning framstår som centralt att utforska och fördju-

---

³¹² Förkortningarna har presenterats, och upprepas här för tydlighets skull: Sundgren, G., 1998/KÖ98; Arvidson, L., 1987/KÖ87; Andersson, P. & Sjösten, N-Å., 1997/KÖ97.

³¹³ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004; Gunneriusson, H., 2002a; Broady, D., 1998a.

³¹⁴ Jämför bilaga 2.

³¹⁵ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004.

³¹⁶ Jämför Gingras, Y., 1991.

³¹⁷ Se t.ex. Andersson, B., 1980; Hellblom, L., 1985; Sundgren, G., 1986.

³¹⁸ Sundgren, G., 1986; Linnér, B., 1984.

pa.³¹⁹ Folkbildningens rörelsekaraktär och den pedagogiska synen är andra närliggande frågor. I flera av dessa studier förekommer begreppet pedagogik eller pedagogisk syn.

Att definiera något *som* folkbildning förstår jag som en positionering och en del i byggandet av området. Detta gäller området i stort men kanske särskilt nya områden som kulturen. Blåsmusikkårerna diskuteras *som* bildning och nöje. De interna stridigheterna kring kulturen i folkbildningen, trots kulturpolitiska mål, diskuteras.³²⁰ Andra studier tar sin utgångspunkt i diskussioner kring lärande, med större eller mindre anknytning till folkbildningens institutioner.³²¹ Bildningsspåret vidareutvecklas i *Den bildade arbetaren* med definitioner av olika bildningsideal, särskilt ett polytekniskt sådant.³²² Ett av folkbildningens stora namn förekommer som utgångspunkt för en avhandling, Alf Ahlberg.³²³

Sammantaget förstår jag detta som en förstärkning av centrala teman och perspektiv, som lever vidare i senare tid. Särskilt gäller detta begrepp som bildning, rörelse, lärande, medborgare, demokrati. Avhandlingar bidrar med bredd och styrka i folkbildningsforskningens expansiva skede – och begynnande differentiering. Konsekrationens former är i sammanhanget avgörande.

Mot en bred och explicit konsekration

Den första avhandlingen från 1980-talet är Bo Anderssons *Folkbildning i perspektiv. Studieförbunden 1870-2000: organisering, etablering och profilering* (1980). Denna refereras såväl i KÖ98, KÖ87, KÖ93 och i *Nationalencyklopedin*. Studien konsekreras i fler källor än tidigare avhandlingar. Över tid blir konsekrationen även mer explicit och differentierad.

KÖ98 konsekrerar studien såsom relevant för området, den tillför perspektiv och stoff till aktuella studier och frågor. I översikten efterlyses en ansats, som sätter ”folkbildningen i relation till samhällsutveck-

---

³¹⁹ Arvidson, L., 1985.

³²⁰ Andersson, G., 1982; Rosén, G-M., 1984.

³²¹ Borgström, L., 1988; Selander, S-Å., 1986; Nilsson, U., 1986.

³²² Ginner, T., 1988.

³²³ Krantz, K., 1989.

lingen i stort".³²⁴ Anderssons studie diskuteras i detta sammanhang. Resultaten ger en bild av olika intressen som bidrar till att forma folkbildningens karaktär. I översikten heter det att: "det är tidens bildningsbehov och statens anslagspolitik som skapar den verksamhet som dominerar de olika tidsepokerna".³²⁵ Detta knyter an Anderssons arbete till aktuella studier och frågor. I KÖ98 skriver Sundgren:

Samtidigt ger också han den bild vi fått från andra arbeten, folkbildningen har blivit alltmer marknadsorienterad. Han pekar också på det paradoxala i att på en gång hävda att folkbildningen ska vara "fri och frivillig" samtidigt som staten efterlyser en tydligare profilering av verksamheten utifrån huvudmännens ideologiska bas.³²⁶

De konsekurerande resonemangen förstärks av ord och uttryck som: "att också han ger den bild" och "han pekar också på det paradoxala i".³²⁷ Erkännande och utmaning är här närmast inbyggda i den akademiska formen.³²⁸ Avhandlingen har något av en kvarvarande relevans. Den konsekureras som folkbildningsforskning, och som intressant för en viss position. Jämför vi med tidigare studier så är Anderssons ansats kritiskt undersökande och pragmatisk snarare än ideologisk och aktionsbaserad. Detta bidrar möjligen till dess relevans.

Författare ger uttryck för samhörighet med området, och positioner inom det. Andersson (1980) refererar till tidigare avhandlingar inom området. I förordet får vi en bild av hans personliga anknytning till folkbildningen, till exempel när Andersson tackar folkbildarpersonligheten Sigfrid Leander i starka ordalag: "Den välgörande inverkan han haft för folkbildningsforskningen i vårt land är omöjlig att i ord ge full rättvisa åt".³²⁹ Referenser och förord ger uttryck för olika värden, som uppfattas som centrala att förhålla sig till inom området. Andersson knyter an till bredare akademiska diskussioner, folkbildningsforskningens referenser och folkbildningens stora namn. Bredden i etablerade värden har att göra med områdets grundläggande villkor, vill jag hävda. Inom ramen för dessa mejslas över tid olika positioner fram,

---

³²⁴ KÖ98, del 1, s 30.

³²⁵ Ibid.

³²⁶ KÖ98, del 1, s 30.

³²⁷ Ibid.

³²⁸ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004.

³²⁹ Andersson, B., 1980, förordet.

med hjälp av en tydligare orientering till något/några av dessa värden. Samtidigt som agenterna knyter an till området som helhet.³³⁰ Referenserna till folkbildarpersonligheter skiftar. Här bidrar hänvisningen till Leander till områdets historieskrivning, vad jag kan se är den specifik för Andersson.

Jag inledde detta avsnitt med att säga att Andersson konsekreras som intressant för området i ett antal källor. Han framträder dock inte som agent i någon annan mening.³³¹ Detta öppnar upp för olika tolkningsmöjligheter. Antingen så "lånas han in" från ett annat område, från vilket han har en stark lyskraft och ett socialt kapital. Eller så befinner han sig i folkbildningsforskningens skugga, med symboliskt kapital, men utan social förankring i det området.³³²

Kulturområde i motvind

Greger Anderssons avhandling *Bildning och nöje: Bidrag till studiet av de civila svenska blåmusikkårerna under 1800-talets senare hälft* (1982) listas men diskuteras inte närmare i KÖ98. Den nämns också i KÖ87. Jag har tidigare argumenterat för att detta med att listas, utan att diskuteras närmare, är en konsekration, men relativt svag.

Av de bibliografiska uppgifterna i KÖ98 kan vi förstå att det handlar om blåmusikkårer *som* bildning och nöje. Verksamheten görs relevant för folkbildningen, liksom forskningen knyts an till ett sammanhang. Denna typ av argumentation hör som jag ser det till den akademiska genren.³³³ Särskilt tydlig framstår den dock när det gäller nya och dominerade områden, som kulturen. Andersson bidrar till att föra in kulturen i folkbildningsforskningen. Författare lägger generellt sett ner ett arbete på att knyta an till folkbildningsforskningens begrepp. Senare kommer Chaib (1996) att på ett liknande sätt diskutera amatörteaterverksamhet *som* personlighetsutveckling och bildning. Jag knyter alltså här an Anderssons studie till senare studier, av liknande slag. Detta menar jag ger en bild av positionen och dess ev. genomslag.

---

³³⁰ Jämför Gunneriusson, H., 2002a.

³³¹ Bilaga 2.

³³² Jämför Carlhed, C., 2007.

³³³ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004.

Fortsättningsvis har kulturen en marginell position, jämfört med boklig sysselsättning som utgångspunkt för bildning.³³⁴ Detta förhållande reproduceras som jag ser det i senare forskning. Relativt få studier med fokus på kultur kommer. De som finns ger en bild av en verksamhet i underläge. Till exempel Rosén (1985) studerar omdiskuterade konst- och konsthantverkscirklar. Hartman (1993) problematiserar en oförverkligad potential i folkbildningens arbete med kultur.

De forskare som ägnar sig åt kulturområdet intar heller inte centrala positioner i området.³³⁵ Det samma gäller Andersson. Han refereras i viss utsträckning, men framträder inte som agent inom området. Ett annat exempel på en mer undanskymd tematik är, som vi senare ska se, genusperspektivet i folkbildningsforskningen. I vilken utsträckning verksamheter lever upp till sin potential, ser dock ut att vara en narrativ som återkommer även i mer principiella resonemang.³³⁶ Andersson bidrar i detta sammanhang.

Pedagogisk särart och deltagarfokus

Bengt Linnérs *Litteratur och undervisning: Om litteraturläsningens institutionella villkor* (1984) konsekreras i KÖ98. Dels genom att ingå i en aktuell diskussion, men också i form av direkta värdeomdömen. Studien diskuteras i relation till forskning om pedagogisk särart. Enligt översikten ger Linnér ”en ljusare bild av folkbildningspedagogiken i sin jämförande studie mellan två studiegrupper, inom KOMVUX respektive ABF”.³³⁷ Jag har tidigare argumenterat för att karaktäriseringen, med hjälp av jämförelser är en central narrativ inom området.³³⁸ Vi ska se den återkomma och bli mer markant i senare studier. Att den "samlas ihop" på det sätt den gör i översikten ser jag som betydelsefullt i sammanhanget. KÖ98 uttrycker även ett värdeomdöme, att "en ljusare bild" framträder i Linnérs resultat. Även detta tolkar jag som en del av spelets regler, att forskningen ska ha en praktisk relevans och förankring.

---

³³⁴ Se t.ex. Åkerstedt, J., 1967, *Den litterate arbetaren*; Sörbom, P., 1972, *Läsning för folket*.

³³⁵ Bilaga 2.

³³⁶ T.ex. Byström, J., 1976/77; Hartman, P., 1993; Berndtsson, R., 2000.

³³⁷ KÖ98, del 1, s 31.

³³⁸ Jämför Byström, J., 1976/77; Sparrman, K-J., 1978.

Tittar vi närmare på Linnérs ansats tillför den som jag ser det området något vitalt. Han leder, av vad jag kan utläsa i KÖ98, in diskussionen på "mjukare" värden – i sin användning av begrepp som erfarenhet, samtal, reflektion och förståelse.³³⁹ De speglar både en ambition för verksamheten och fungerar som teoretiska begrepp. Vidare finns här ett fokus på deltagare, utifrån en kvalitativ empiri:

Tanken är att deltagarna, som själva har arbetslivserfarenhet och är lågutbildade, ska kunna relatera litteraturen till egna erfarenheter och genom samtal och reflexioner utveckla sin förståelse av sig själva och arbetslivet.³⁴⁰

Linnér visar även fram något av en tyngre teoretisk referensram. Denna typ av värde ser jag som mer centralt över tid. Det att studiecirkeln "faller bättre ut" förklaras med hjälp av Urban Dahllöfs och Ulf P. Lundgrens ramfaktorteoretiska tolkningar samt Basil Bernsteins kodbegrepp.³⁴¹ Den institutionella inramningen blir här betydelsefull.

Alltså, att knyta an till frågan om folkbildningens karaktär eller särart förstår jag som något av ett doxiskt villkor. Den ram som läggs kring frågan har att göra med olika positioner. Linnérs studie, såsom den diskuteras av Sundgren, bidrar till att etablera föreställningen *om* en särart. Den specifika tolkning som görs är knuten till tanken om det institutionella villkoret. Detta kan jämföras med Åkerstedt (1967) som söker efter en kvarvarande ideologi som en fråga om särart. Linnér använder sig, enligt de konsekurerande resonemangen i KÖ98, av en motbild, Komvux som skola:

Strukturen i skolmiljön leder till instrumentalisering och till ett främmandegörande av den egna erfarenheten /.../ framstår där inte som en möjlig kunskapskälla.³⁴²

Linnérs studie för områdets utveckling framåt som jag ser det, genom att lyfta frågor om pedagogisk särart. Vidare i användningen av det mjukare perspektivet i vilket också erfarenhet och reflexion inryms.

---

³³⁹ KÖ98, del 2, s 38-39.

³⁴⁰ KÖ98, del 1, s 31.

³⁴¹ KÖ98, del 2, s 38-39.

³⁴² KÖ98, del 1, s 31.

Den teoretiska förankringen är av ett tyngre slag. Studien konsekreras på olika sätt. Linnér framträder dock inte som agent inom området.³⁴³

Dubbla ärenden – kultur och genus

Gull-Marie Roséns avhandling *Konst- och konsthantverkscirklar under 1970-talet: De fyra största studieförbundens syn på denna verksamhet med anledning av den nya kulturpolitiken* (1984) konsekreras både i KÖ98 och i KÖ97. Författaren tar, enligt KÖ98, sin utgångspunkt i den starka expansion som den estetiska verksamheten fick under 1970-talet, samt tidens kulturpolitiska diskussion.³⁴⁴ Mot den bakgrunden undersöker hon studiecirkelnas hållning till KOSKO-, konst- och konsthantverkscirkelnas. Kring dessa cirklar finns en kritisk debatt. Rosén förenar, i sin ansats, några av områdets etablerade värden – samtidigt som hon delvis bryter med dem.

Jag har tidigare argumenterat för att frågan om hur folkbildningen lever upp till sin historiska potential är en central narrativ inom området. Liksom hur verksamheten förhåller sig till aktuella politiska påbud.³⁴⁵ Hos Rosén finns något av detta dubbla ärende. Dels tar hon ett reflexivt steg åt sidan, för att granska *debatten* om konst- och konsthantverkscirkelnas, som empiri. Dels vill hon säga något av central betydelse för verksamheten. Det dubbla ärendet förstår jag också som ett uttryck för något av områdets grundläggande värden, att forskningen ska vara av vetenskaplig karaktär, *och* den ska ha ett nyttovärde för praktiken.³⁴⁶

Rosén (1985) använder sig av ett lite nischat begrepp, estetisk bildning, för att tala om dessa cirklar. Användningen av begreppet estetisk bildning är som jag ser det ett sätt att knyta an till området. Samtidigt som det bidrar till att upprätthålla föreställningen om det estetiska som något specifikt. Rosén skriver:

---

³⁴³ Bilaga 2.

³⁴⁴ KÖ98, del 2, s 41.

³⁴⁵ Jämför Gustavsson, B., 1991; Sundgren, G., 1986; Onser-Franzén, J., 1992; Hartman, P., 1993; Eriksson, L. & Osman, A., 2003; Bergstedt, B. & Helmstad, G., 2003; Byström, J., Sundgren, G., Tegnér, K., 2004.

³⁴⁶ Se även Roséns utgångspunkt i kulturpolitiska mål i aktuell proposition, Sundgren, G., 1998, del 2, s 41. Jämför med Gougoulakis, P., 2001.

Praktiska KOSKO-cirklar har särskilda målkrav ställda på sig /.../
Trots det kan praktiska cirklar urarta till rena hobbycirklar, med
enbart produktion av alster som mål. Den estetiska bildningen blir
därmed i stort sett obefintlig.³⁴⁷

Jag har tidigare argumenterat för att kulturverksamheten befinner sig i ett underläge i folkbildningen. Roséns resultat tillför perspektiv på detta. I den debatt hon studerar används, skriver Sundgren i KÖ98, motbilder som ”hobby-, kvinno-, fritids-, och amatör-cirklar”.³⁴⁸ Debatten liknar 2000-talets särartsdiskussioner. Motbilderna har en negativ laddning, vilket bidrar till verksamhetens underordnade position. Rosén förklarar detta med att cirklarna inte är ekonomiskt fördelaktiga och att de till sin utformning är ”icke-traditionella”. Kulturen framstår inte som kärnan i folkbildningens självförståelse. Detta återspeglas i forskningen.³⁴⁹ Rosén förenar två eftersatta forskningsområden, kultur och genus. Hon har själv en särställning som den första kvinnan att disputerat, och att konsekreras, inom området. Hon har dock ingen fortsatt bana inom folkbildningsforskningen.³⁵⁰ Detta förklaras möjligen av studiens laddade objekt.

Mellan specifika och principiella bidrag finns som jag ser det en hierarki. Kultur och genus tillhör det förra. Folkbildningens innebörd och historia hör till det senare.³⁵¹ Kultur och genus måste efterfrågas. Annat kommer av sig självt. Rosén skriver om estetisk bildning, som alternativ till boklig bildning. Att bidra eller anknyta till principiella resonemang förstår jag som ett centralt värde i forskning om folkbildning.³⁵² En tolkning jag gör är att Rosén utmanar doxa i sin avhandling, på

---

³⁴⁷ Rosén, G-M., 1985, s 6.

³⁴⁸ KÖ98, del 2, s 41.

³⁴⁹ Bilaga 1 och 2. Den första kvinnan disputerar 30 år efter att den första avhandlingen läggs fram inom området. Det ska dröja in i 1990-talet innan kvinnliga forskare intar formaliserade positioner inom området.

³⁵⁰ Bilaga 2.

³⁵¹ Jämför t.ex. Bergstedt, B. & Larsson, S., 1995, red., *Folkbildningens innebörder*; Gustavsson, B., 1991, *Bildningens väg*. Bland titlar framgår även att det som fokuseras är litteraturen, läsningen, folket, arbetaren, och den vuxnes, vilket förstärker bilden av en boklig men också manlig dominans.

³⁵² Jämför Hartman, P., 1993, *Skola för ande och hand*. När det gäller genus: Nordberg, K. & Rydbeck, K., 2001, red., *Folkbildning och genus*.

samma sätt som kulturverksamheten gör det. Min tolkning är att studien anknuter för lite till områdets etablerade värden, därav utmaningen.

Rörelse och pedagogisk syn

Lars Arvidsons avhandling *Folkbildning i rörelse: Pedagogisk syn i folkbildning inom svensk arbetarrörelse och frikyrkorörelse under 1900-talet - en jämförelse* (1985) konsekreras i KÖ98, slutbetänkandet från SUFO2, KÖ97 samt i Arvidsons egen kunskapsöversikt (KÖ87). Studien är en vanligt förekommande referens i senare avhandlingar, in i 2000-talet. Att refereras i den omfattningen, över en så lång tidsperiod, förstår jag som en omfattande konsekration. Arvidson har också en särställning inom området.³⁵³ Författaren bidrar till att etablera en central narrativ inom området, knutet till rörelsebegreppet. Tanken finns tidigare antydd och kröns här i en framgångsrik form, av en författare som senare blir en framträdande agent. En liknande utveckling sker när det gäller bildningsbegreppet.³⁵⁴

Studiens syfte är, enligt KÖ98, att ”beskriva och analysera den pedagogiska synen i rörelseförankrad folkbildning i Sverige under 1900-talet samt göra jämförelser mellan olika slag av rörelser”.³⁵⁵ Detta med pedagogisk syn bidrar till att rikta in blicken mot tankens och ambitionens betydelse för verksamheten och troligen också mot dess förankring i pedagogikämnet. Min tolkning är Arvidson, på ett framgångsrikt sätt, bidrar till en karaktärisering av folkbildningen som fått betydande genomslag.

I olika källor finns variationer i konsekrationen och sättet att använda studien. KÖ98 för fram Arvidsons tankar kring folkrörelsernas kulturförnyande potential, som motpol till majoritetskulturen.³⁵⁶ Detta läser jag som ett argument eller belägg för en pedagogisk särart, med vissa förbehåll. Arvidsons slutsats refereras av Sundgren i KÖ98:

---

³⁵³ Bilaga 2.

³⁵⁴ Jämför Gustavsson, B., 1991.

³⁵⁵ KÖ98, del 2, s 8-9.

³⁵⁶ Dessa begrepp tillför området nya formuleringar, av fortsatt bäring.

Att studiecirkeln fortsätter att existera som pedagogisk form men att dess karakteristika har förändrats åtskilligt under perioden 1910-1980.³⁵⁷

De förändringar som nämns ger även KÖ97 en bild av. Enkelt uttryckt handlar det om en utveckling från rörelseanknytning till självständig position.³⁵⁸ I slutbetänkandet från SUFO2 diskuteras Arvidsons studie i samband med frågor om bildningsarbetet som förändringsredskap:

Bildningsarbetet har, menar forskare, fungerat som redskap för den förändring av samhället som folkrörelserna strävat efter /.../ Arvidson har tolkat arbetar- och frikyrkorörelserna som rörelser för kulturförnyelse och beskrivit bildningsarbetet som ett instrument för såväl den egna situationen som samhället i stort.³⁵⁹

Går vi till Arvidsons egna engelska abstract (1985) så ges en delvis annan bild av förändringen knuten till ålder, rekrytering, ledarskap och metoder. Det vill säga författarens egna text, och sätt att använda och referera till denna varierar. Detta ligger i linje med en över tid breddad och differentierad konsekration.

Arsenalen av referenser är något jag återkommer till. Arvidson refererar, enligt KÖ98, till kända folkbildarpersonligheter, folkbildnings- och folkrörelseteori, men också teoretiker som Weber och Gramsci.³⁶⁰ Den senare är en återkommande referens, som förefaller svara emot områdets intresse för folkbildningens "frigörande kraft". Arvidsons referenser kan sägas representera områdets centrala värden. Att en teori benämns just folkbildningsteori tjänar här som argument för positionen och området. Arvidson står i sammantaget för en teoretisk tyngd och bredd som jag ser som en del av den senare folkbildningsforskningen.

I sitt förord fokuserar Arvidson (1985) sin anknytning till en forskarmiljö trots sin bakgrund i studieförbundsvärlden. Denna markering skiljer sig från en del av de tidigare studiernas förord, med stark förankring i folkbildningen. Arvidson markerar en större vetenskaplig

---

³⁵⁷ KÖ98, del 2, s 8-9.

³⁵⁸ KÖ97, s 109.

³⁵⁹ Slutbetänkandet SUFO2, s 31.

³⁶⁰ KÖ98, del 2, s 8-9.

ambition.³⁶¹ Arvidson kommer också att förbli en central agent inom området. Han har ett mycket omfattande kapital. Under 90-talet står han som en av initiativtagarna till Mimer och är flitigt verksam, till exempel som författare till anmälningar och ledare i *Mimerbladet*. Vid sin 70-årsdag föräras han en festskrift. Han har en bred och omfattande publicering också med viss internationell förankring.

Att beforska och stödja erfarenhetsutbyte

Lena Hellbloms avhandling *Från primitiv till organiserad demokrati: En studie av några offentligheter inom den socialdemokratiska arbetarrörelsen med utgångspunkt i 1970-talets studiecirklar i Vikmanshyttan och Söderfors* (1985) konsekreras i ett antal källor: KÖ98, KÖ87 och slutbetänkandet från SUFO2. Studien rymmer en bredd i perspektiv och värden, centrala för folkbildningsforskningen. Med utgångspunkt i det aktionsorienterade tar Hellblom, enligt KÖ98, stöd i offentlighetsteori och arbetardidaktik. Den empiriska studien är lokalhistorisk.³⁶² Förankringen i, och betydelsen för, praktiken är centrala värden. Liksom den vetenskapliga ambitionen. Dessa värden konsekreras här på olika sätt.

Enligt KÖ98 fungerade Hellblom som resursperson och cirkelledarutbildare för de studiecirklar som startades samtidigt som hon bedrev sitt forskningsarbete: "Med utgångspunkt i egna erfarenheter som en av flera engagerade forskare tillkallade att studera skeendet kring två omfattande industrinedläggelser".³⁶³ Jag läser KÖ98 som positivt konsekrerande, genom ord som "engagerad" forskare. Resonemangen kan också läsas som en mer generell forskningsdiskussion, där förankring i praktik, och vetenskaplig ambition, premieras.

Vidare, de teoretiska redskapen kommer enligt KÖ98 från Habermas offentlighetsteori samt arbetardidaktikerna Negt och Kluge. De senare två ser offentlighet som "en arena där det kan ske ett erfarenhetsutbyte mellan människor".³⁶⁴ Hellblom tilldelas ett principiellt värde för sitt

---

³⁶¹ Bilaga 2. Jämför dock KÖ87 där en stark utgångspunkt finns i folkbildningens personligheter.

³⁶² KÖ98, del 2, s 18-19.

³⁶³ Ibid.

³⁶⁴ De aktuella kontexter för socialdemokratisk arbetarrörelse som studeras är facket, pressen och studiecirkeln. Ibid.

bidrag till diskussionen om offentlighet och demokrati.³⁶⁵ Hon är något av en föregångare inom denna position, som senare återkommer inom folkbildningsforskningen.³⁶⁶ Vi kan jämföra studien med Arvidsons avhandling (1985) som på ett framgångsrikt sätt får centrala teman och perspektiv "på plats". Detta med erfarenhetsutbyte är en annan central narrativ både inom forskning och folkbildande verksamhet.³⁶⁷ Hellbloms slutsatser handlar, enligt den senare konsekrationens perspektiv (KÖ98), om en försvagad rörelsekaraktär, i och med den organiserade demokratins utveckling och dess successiva förstelning. I de aktuella cirklarna återupprättades något av potentialen i arbetarnas formande av egna offentligheter.³⁶⁸ Karaktär och potential är andra centrala begrepp inom folkbildningsdiskussionen.

I slutbetänkandet från SUFO2 konsekreras Hellbloms bidrag till diskussionen om "folkrörelserna och deras bildningsarbete som en ny form av offentlighet där arbetarklassens erfarenheter och intressen gjordes synliga".³⁶⁹ Detta sätt att använda, och referera till, studien är präglad av en politisk och ideologisk agenda. Sammanfattningsvis, Hellbloms studie konsekreras i olika sammanhang. Hon framträder dock inte fortsatt som agent inom området.³⁷⁰ Det vill säga erkännandet av henne är huvudsakligen av symboliskt slag.

Kulturpedagogik och motstånd

Bo Taleruds *Kulturpedagogik i tekniksamhälle: Om möjligheter till kulturell utveckling genom pedagogisk verksamhet* (1985) konsekreras i KÖ98 och KÖ87. Talerud utvecklar en kulturpedagogisk tanke. Resonemangen är präglade av Gramscis figurer motstånd och frigörelse. Jag förstår detta som en variant av den återkommande frågan om potential och realisering. Syftet är, enligt KÖ98, att bidra till teori såväl

---

³⁶⁵ KÖ98, del 1, s 31. Hon ingår även i en diskussion om folkbildningens framtid och demokratibidrag.

³⁶⁶ Jämför Niklasson, L., 2002; Lundberg, M., 2003.

³⁶⁷ Jämför Linnér, B., 1984.

³⁶⁸ KÖ98, del 2, s 18-19.

³⁶⁹ Slubetänkandet SUFO2, s 31.

³⁷⁰ Bilaga 2.

som metoder.³⁷¹ Utgångspunkten tas i Gramscis tankar om att ”ge dominerade och förtryckta grupper röst”. Den emancipatoriska figuren växer sig över tid stark i folkbildningsforskningen. Som motbild eller kontextualisering använder författaren Mumfords så kallade megamaskin.³⁷² Denna sätter fokus på civilisationens teknikdominans och hierarkiska makt. Motbilder är ett återkommande grepp i diskussionen om vad folkbildningen är – och inte är. Olika rörelsers potential i sammanhanget diskuteras: arbetarrörelsens, kvinnorörelsens och ungdomskulturen.³⁷³ Enligt Talerud så svarar de bara delvis upp emot potentialen. Särskilt arbetarrörelsen har, återger KÖ98, varit "alltför passiv inför den dominerande industriella kulturen".³⁷⁴ En möjlighet finns dock i rörelsens antikommersialism och tradition att betona arbetets värde. Att bidra till denna utveckling framträder som ett centralt värde för forskningen.

Vidare för Talerud, enligt KÖ98, resonemang i relation till en bredare kontext, som "en humanistisk helhetssyn förverkligad inom en rad av samhällets institutioner och verksamheter".³⁷⁵ Att *föra ut* folkbildningen handlar också om att föra ut folkbildningsforskningen till en bredare sfär.³⁷⁶ Detta tillför området olika värden vilket är av intresse för vår fortsatta diskussion. Talerud framträder inte i övrigt i mitt material, det vill säga han refereras i huvudsak i KÖ98 och KÖ87.³⁷⁷ Fortfarande är det så att forskare knyter eller knyts an till folkbildningsforskningen mer eller mindre tillfälligt, de kan ha en annan plattform av större betydelse.

Lärande och målgrupper

Två avhandlingsförfattare från 1986 tar utgångspunkt i begreppet livslångt lärande: Urban Nilsson och Sven-Åke Selander. Lärande blir

---

³⁷¹ KÖ98, del 2, s 57-58. Talerud vill, enligt Sundgrens diskussion, "bidra till utvecklingen av en specifik kulturpedagogik".

³⁷² Jämför Byström, J., 1976/77; Linnér, B., 1980.

³⁷³ KÖ98, del 2 s 57-58.

³⁷⁴ Ibid.

³⁷⁵ KÖ98, del 1, s 36.

³⁷⁶ Jämför Gingras, Y., 1991.

³⁷⁷ Bilaga 2.

senare en central narrativ inom folkbildningsforskningen.³⁷⁸ Folkbildningens karaktär och bidrag fångas där genom deltagarnas perspektiv. Samtidigt som diskussionen knyter an till bredare begrepp som refererar till, och bidrar till, bestämningen av områdets centrala värden.

Nilssons *Pensionärer och studieverksamhet* (1986) konsekreras i KÖ98 samt i KÖ97.³⁷⁹ Lärandebegreppet är här knutet till policy men också teori och empiri. Detta förklarar, menar jag, något av dess fortsatta relevans. Författaren utvecklar, som jag läser översikterna, även något av ett målgruppstänkande.³⁸⁰ Detta ser jag som en variant av att förhålla sig till folkbildningens potential. Det vill säga vad kan folkbildningen bidra med för specifika grupper? Jag har tidigare diskuterat in-definieringen av verksamheter, till exempel kulturen, som relevanta för folkbildningen men också för forskningen. Argumentationen för olika målgrupper har liknande drag. En utgångspunkt tas, skriver Sundgren i KÖ98, i policy: ”den principiella hållningen kring livslångt lärande.”³⁸¹ Pensionärer beskrivs som en betydande målgrupp. Potentialen består i det sociala motivet, vid sidan av ämnesintresse och behov av avbrott i vardagen. Rekryteringsstrategier liksom systematisk utvärdering för att kunna undanröja eventuella studiehinder bör därför diskuteras. Detta förstår jag som en önskan om praktisk förankring och nytta. Den teoretiska utgångspunkten bidrar till karaktäriseringen av bidrag och innebörd. På så sätt bidrar Nilsson till vår karta över folkbildningsforskningen. Nilsson konsekreras alltså i KÖ98 samt i KÖ97, men refereras inte i fortsatt bemärkelse. Han framträder inte fortsatt som en agent inom området.³⁸²

Selanders *Livslångt lärande i den svenska kyrkoförsamlingen: Fleninge 1820-1890* (1986) listas endast i KÖ98. Däremot diskuteras den närmare i KÖ97. Studien refereras i övrigt inte i större utsträckning. Selander framträder heller inte som agent inom området.³⁸³ Enligt åter-

---

³⁷⁸ Jämför Borgström, L., 1988; Svanberg Hård/Hård af Segerstad., H., 1993.

³⁷⁹ KÖ98, del 1, s 31; KÖ97, s 105.

³⁸⁰ Jämför arbetare, vuxna eller folket hos Åkerstedt, J., 1967; Törnqvist, K., 1954; Sörbom, P., 1972. Se även SUFO2 om unga vuxna, funktionshindrade och invandrade.

³⁸¹ KÖ98, del 2, s 39-40.

³⁸² Bilaga 2; Libris, 2007-08-21.

³⁸³ Bilaga 2; Libris, 2007-08-21.

givningen av studiens resultat, i KÖ97, har kyrkan haft ett helhetsperspektiv på undervisning, som senare ersatts av, eller försvunnit i och med, skolans intåg. Studien konsekreras för dess ”försök att se undervisningsprocessen utifrån ett helhetsperspektiv”.³⁸⁴ Vidare för den blick som riktats mot informella undervisningstillfällen som tidningsspridning, sockenbibliotek. Avhandlingens generella perspektiv är återkommande i folkbildningsforskningen.³⁸⁵

Metaperspektiv

Gunnar Sundgrens *Folkhögskolepedagogik mellan myndighet och medborgare: En studie av ett forsknings- och utvecklingsarbete på fem folkhögskolor 1975 - 1978* (1986) konsekreras i Sundgrens egen kunskapsöversikt KÖ98 samt i KÖ97. Författaren anlägger ett metaperspektiv på utvecklingsprojektet ”pedagogiska modeller för folkhögskolan /.../ Stor-PUFF-projektet”, som syftar till att stärka folkhögskolans folkbildningskaraktär.³⁸⁶ Detta ser jag som ett steg vidare i vetenskapliggörandet av området, med hjälp av teori och distansering. Ett antal begrepp används i studien, som jag förstår som betydelsefulla i den fortsatta karaktäriseringen av folkbildningen. Det gäller till exempel titelns begrepp folkhögskolepedagogik, myndighet och medborgare. Sundgren stärker den teoretiska förankringen, och möjligheten att distansera sig från praktiken. Till grund för detta finns, enligt KÖ98, bl.a. ”en kritik av ramfaktorteoris begränsningar och /.../ en omtolkning av Basil Bernsteins teori om utbildningskoder”.³⁸⁷ Med hjälp av denna diskuterar författaren projektets framgångar och hinder. Jag har i olika sammanhang nämnt frågan om potential och realisering som en återkommande narrativ. Variationer finns i sätt att förhålla sig till den, här i form av Sundgrens kritiskt-hermeneutiska och konflikt-teoretiska perspektiv.

Resultaten omfattar bl.a. en beskrivning av folkhögskolepedagogik som situerad mellan objekt- och subjektkrafter. Statens kontroll och likriktning står emot individens identitet och livsmening. Denna typ av begrepp förstår jag som centrala i fortsatt folkbildningsforskning.

---

³⁸⁴ KÖ97, s 105.

³⁸⁵ Jämför exempelvis Gelfgren, S., 2003; Sparman, K., 1978; Arvidson, L., 1985.

³⁸⁶ KÖ98, del 2, s 29-30, del 1, s 33-34.

³⁸⁷ Ibid.

Sundgrens slutsats, som den återges (av honom själv) i KÖ98, är att den pedagogiska traditionen kan förändras, men att:

Det kräver betydande uppoffringar av medverkande lärare och elever och att ansvariga myndigheter måste understödja förändringsprocessen genom att förändra ram- och regelverk /.../.³⁸⁸

Min tolkning av Sundgrens avhandling är alltså att den för områdets utveckling ett steg framåt när det gäller teoretisk förankring och distansering. De begrepp som används återkommer i senare forskning. Jag har tidigare argumenterat för att begrepp knutna till pedagogikdisciplinen bidrar till en doxisk ordning. Sundgrens studie knyter an till, och vidareutvecklar definitionen av, centrala värden. Som agent är han, liksom Byström och Arvidson, central inom området.³⁸⁹ Hans initiativ till och genomförande av KÖ98 är en del av positionen, liksom att han ofta refereras. I avhandlingens förord gör Sundgren (1986) en biografisk not, där det framgår att en personlig anknytning till folkbildningen finns.

Vuxnas lärande – en utjämnande historia

Lena Borgströms *Vuxnas kunskapssökande – en studie av självstyrt lärande* (1988) konsekreras i KÖ98 samt i KÖ97. Borgström bidrar med ett vuxenpedagogiskt perspektiv i fortsatt folkbildningsforskning. Lärandebegreppet problematiseras och vidareutvecklas. Bidraget till demokratin lyfts fram. Detta har, tolkar jag det som, bäring för området. Utgångspunkten tas, enligt KÖ98, i sättet som livslångt lärande och livslång utbildning behandlats i centrala UNESCO-dokument och i annan internationell litteratur.³⁹⁰ På så sätt knyts politiska resonemang till teoretiska och empiriska. Enligt KÖ98 finns en potential i "höjd livskvalitet, yrkesmässig och ekonomisk utveckling, demokrati, social och personlig utveckling".³⁹¹ Denna diskussion kring bidrag och innebörd är som jag ser det central inom området. Borgström uppehåller sig särskilt vid begreppet självstyrt lärande. Detta relateras till formell

---

³⁸⁸ KÖ98, del 2, s 29-30.

³⁸⁹ Bilaga 2; Sundgren, G., 1986, förord.

³⁹⁰ KÖ98, del 2, s 10-11.

³⁹¹ Ibid.

utbildning. En slutsats, som de båda konsekurerande översikterna framhåller, är att formell utbildning fungerar utjämnande för dem som inte ägnar sig lika mycket åt självstyrt lärande.³⁹² Det vill säga båda formerna fyller en demokratisk funktion. Förhållandet mellan den formella utbildningen och det informella självstyrda lärandet har en bred bäring, till exempel för förståelsen av folkhögskolan.

Vidare positionerar sig författaren genom att knyta an till en bredare diskussion och empiri bortom folkbildningen, något som återkommer i senare forskning, som en del av områdets breddning och förankring i akademien. Studien bidrar även till att tydliggöra ett deltargarperspektiv.³⁹³ Jag har tidigare argumenterat för att verksamheter och målgrupper indefinieras som intressanta för folkbildningen, och forskningen om den. Möjligen konsekureras studien som användbar *för*, snarare än *som*, folkbildningsforskning. Borgström framträder fortsatt som agent inom området, dock inte centralt.³⁹⁴ Hon är knuten till en bredare vuxenpedagogisk diskussion, och har alltså bara delvis sin bas inom folkbildningsforskningen. Detta ligger i linje med den positionering hon gör i sin avhandlingsstudie.

Bildningsideal

Thomas Ginner *Den bildade arbetaren: Debatten om teknik, samhälle och bildning inom Arbetarnas bildningsförbund 1945-1970* (1988) konsekureras i KÖ98, KÖ97 och KÖ93. Ginner bidrar till att etablera de bildningsideal som kommer att utgöra centrala narrativer inom området – de olika sätt att förstå och karaktärisera folkbildning som vi hittills sett "utspritt" bland olika författare. Så förstår jag något av dess fortsatta genomslag.³⁹⁵ Författaren anknyter, enligt KÖ98, till Arvidsons studie, som han vill komplettera.³⁹⁶ Att forskare anknyter till varandra bidrar till områdets tyngd och sammanhållning. Det Ginner vill komplettera är bilden av "arbetarrörelsen och folkbildningen dels när det gäller den studerade tidsperioden, som är 1945-1970, dels när det

---

³⁹² Ibid; KÖ97, s 82.

³⁹³ Jämför Törnqvist, K., 1954.

³⁹⁴ Bilaga 2; Libris, 2007-08-21.

³⁹⁵ Han samlar dem, men lägger också en fortsatt grund. Se vidare Gustavson, B., 1991.

³⁹⁶ KÖ98, del 2, s 12-13.

gäller frågan om verksamhetens innehåll".³⁹⁷ I fokus är ABF:s verksamhet såsom den framträder i diskussionen på förbunds nivå. Ginner tar upp tråden kring bildning och arbetarkultur.³⁹⁸ I särskilt fokus är det polytekniska idealet, som har att göra med bildning knutet till arbete. Kring denna fråga finns en laddning inom folkbildningen. Detta fokus minskar möjligen något av studiens – och agentens – genomslag.³⁹⁹ Ginner definition av det polytekniska bildningsidealet återges i den konsekurerande instansen från 1998:

Dialektik mellan bildning och produktion/arbete inrymmer den 'totala människan', dvs. också människan som arbetare och producent /.../ teknisk och vetenskaplig kunskap ses som stärkande för det fackliga och politiska arbetet och är inte i motsättning till humanistisk och medborgerlig bildningssträvan.⁴⁰⁰

Vidare laborerar Ginner med ett medborgarbildnings- och personlighetsbildningsideal. Diskussionen förstår jag som en variant av den återkommande frågan av potential och realitet. Sammanfattningsvis, Ginner studie konsekureras i olika sammanhang. De teman och perspektiv han presenterar förstår jag som mycket betydelsefulla i fortsatt folkbildningsforskning. Ginner framträder dock inte senare som agent på områdets arenor.⁴⁰¹

xx

Avslutningsvis, en sista kategori när det gäller 1980-talets avhandlingar ger jag rubriken "stora namn". Kjell Krantz tar i sin studie, *Filosofen i exil: Publicisten och folkbildaren Alf Ahlberg* (1989), sin utgångspunkt i en folkbildarpersonlighet – ett stort namn – för att diskutera folkbildningen mer generellt. Detta grepp återkommer i senare forskning.⁴⁰² Tidigare forskning har tagit folkbildarpersonligheter som teoretisk utgångspunkt medan de här blir föremål för analys och historie-

---

³⁹⁷ Ibid.

³⁹⁸ Jämför Åkerstedt, J., 1967.

³⁹⁹ Tiden var troligen inte helt "redo" för studien, jämför Landström, I., 2004.

⁴⁰⁰ KÖ98, del 2, s 12-13.

⁴⁰¹ Bilaga 2; Libris, 2007-08-21.

⁴⁰² Jämför Gustavsson, B., 1991; Törnqvist, I., 1996; Bergstedt, B., 1998; Lindberg, B., 2000.

skrivning.⁴⁰³ Krantz studie listas men diskuteras inte närmare i KÖ98. Författaren framträder inte fortsatt inom området.⁴⁰⁴

Expansionen - mot en doxisk ordning

Så, vad ger genomgången av den period som jag här kallat för expansionen (1980-1989)? Några centrala pusselbitar, i folkbildningsforskningens fortsatta etablering och expansion, kommer som jag ser det på plats. En första kunskapsöversikt (KÖ87) publiceras, i syfte att samordna forskning om folkbildning. Ett större antal avhandlingar knyter an till, och vidareutvecklar, förståelsen av centrala teman, perspektiv och värden. Dessa konsekreras i olika källor och det finns en skillnad i genomslag. Större möjligheter finns under 1980-talet att etablera sig socialt, i formaliserade positioner.⁴⁰⁵ Samtidigt som en majoritet av agenterna ingår i en symbolisk gemenskap – eller med andra plattformar som huvudsaklig bas. Under framväxtperioden 1954-1979 lades en första grund för området. I 1980-talets expansionsperiod växer något av en doxisk ordning fram.

Arvidsons översikt, *Folkbildning som forskningsområde* (KÖ87), bidrar alltså till att sätta området på kartan. Författaren önskar samla, men också avgränsa, förståelsen av folkbildning. Ett detaljerat program för fortsatt inriktning skrivs fram. Översikten ger rimligen uttryck för samlade intressen, samtidigt som det är Arvidson som för pennan. Han är en första central agent inom området.⁴⁰⁶ KÖ87 utgör en första konsekurationsinstans.

Mina grundläggande frågor var: Vad och vem konsekreras/r? 1980-talets avhandlingar ger en bild av olika teman, perspektiv och agenter som tilldelas värde i en framväxande doxisk ordning. Dels där och då och i ett senare perspektiv. Avhandlingarna från denna period har en större aktualitet, än sina föregångare. De konsekreras i flera källor, och i mer explicita termer (ex. Andersson, B., 1980). I bruset som uppstår

---

⁴⁰³ Jämför KÖ87.

⁴⁰⁴ Bilaga 2; Libris, 2007-08-21

⁴⁰⁵ T.ex. som fortsatta möjligheter att forska och publicera och i ett längre tidsperspektiv göra karriär. Jämför bilaga 1 och 2.

⁴⁰⁶ Bilaga 2.

krävs starkare och tydligare röster. Mellan teman och perspektiv finns en framväxande värde-hierarki. Kulturområdet befinner sig i något av en motvind (ex. Andersson, G., 1982). Medan pedagogisk särart och deltagarfokus blir centrala narrativer inom området (ex. Linnér, 1984). De senare fyller en funktion i diskussionen om folkbildningens karaktär och potential.

Forskare svarar emot, men utmanar också, de värden som etablerar sig inom området. En kritisk distansering, kombinerad med praktisk nytta, är en del av genren (ex. Rosén, 1985). Författare indefinierar nya verksamheter eller frågor, som intressanta för folkbildningen och forskningen, till exempel kultur och genus. Andra forskare knyter samman centrala teman, som folkrörelse och pedagogisk syn (ex. Arvidson, 1985). Detta utgör något av en doxisk kärna. Förankringen i praktik såväl som teori finner vi i aktionsforskningen. Andra viktiga begrepp är offentlighet, demokrati och erfarenhetsutbyte (ex. Hellblom, 1985). Eller, att ge röst åt de dominerade och förtryckta (ex. Tale-
rud, 1985).

Lärande introduceras, som policy men också som teoretiskt begrepp (ex. Nilsson, 1986 och Selander, 1986). Vad kan folkbildningen erbjuda olika målgrupper? Begreppet placerar folkbildningen i en bredare kontext, av betydelse för områdets akademiska förankring. Begreppet problematiseras i relation till individens självstyrda lärande och formell utbildning (ex. Borgström, 1988). Den demokratiska, utjämnande, funktionen diskuteras. Lärandebegreppet intar senare en central position.

Ett metaperspektiv innebär en tydliggjord teoretisk och empirisk distans (ex. Sundgren, 1986). Folkhögskolepedagogik förstås i ett brett perspektiv, mellan stat och individ, objekt- och subjektkrafter. Denna typ av begrepp återkommer i fortsatt forskning. Centralt är också etablerandet av bildningsideal, som sätt att samla olika förståelser av, och ambitioner för, folkbildningen (ex. Ginner, 1988). Det polytekniska bildningsidealet ses som en oförverkligad potential. En sista studie från 1980-talet tar utgångspunkt i en folkbildarpersonlighet, ett stort namn (ex. Krantz, 1989). Detta utgör ytterligare en ingång i till studiet av folkbildningen, som ska återkomma.

1980-talets avhandlingar får större uppmärksamhet än avhandlingarna från 1954-1979. Som jag ser det ingår de i ett socialt konstruerat sammanhang. Avhandlingar från perioden 1954-1979 uppmärksammas i

framförallt KÖ98. Åkerstedts studie (1967) refereras även i andra instanser – som KÖ93 och i *Nationalencyklopedin*. Medan 1980-talets avhandlingar får mer uppmärksamhet i senare kunskapsöversikter och programförklaringar: i KÖ98, men också KÖ87 och KÖ93, samt i slutbetänkandet från SUFO2. 1980-talets avhandlingar ingår i en värdegemenskap. Till detta hör en hierarki.

Avhandlingarna refereras i olika omfattning och på olika sätt, i senare forskning och i översikter. Det skapade värdet är av symboliskt och socialt slag. Relativt få agenter har en formaliserad, social, position inom området. Bland 1980-talets avhandlingsförfattare urskiljer jag olika sätt att fortsatt publicera sig och verka. En majoritet fortsätter att publicera sig inom sina respektive specialområden eller ämnesdiscipliner, till exempel musik, kultur eller litteratur, snarare än folkbildningen specifikt.⁴⁰⁷ Undantag finns i till exempel Gunnar Sundgren och Lars Arvidson, som fortsätter att driva utvecklingen inom området. Några avhandlingsförfattare fortsätter att publicera sig inom folkbildningsområdet, men i mindre omfattning.⁴⁰⁸ Andra publicerar sig inte alls.⁴⁰⁹ Många deltar tillfälligt, som en del av en bredare position. Andra kan ses som på väg, som pretendenter eller arvtagare.

Det vill säga inte bara på ett symboliskt, utan även på ett socialt, plan läggs grunden för en doxisk ordning – där teman, perspektiv och agenter tilldelas olika typer av värden.

---

⁴⁰⁷ T.ex. Greger Andersson fortsätter att publicera sig inom musikområdet, liksom Linnér inom läsområdet. Rosén fortsätter, i mindre utsträckning, inom kulturområdet. Talerud fortsätter inom vad som ser ut att vara allmän pedagogik, Selander inom området kyrka och religion. Libris 2007-03-26.

⁴⁰⁸ T.ex. Ginner fortsätter delvis inom folkbildnings- och teknikområdet. Krantz publicerar något mer inom folkbildningsområdet. Hellholm fortsätter delvis inom folkbildningsområdet. Borgström fortsätter inom vuxenutbildning bredare sett. Libris 2007-03-26.

⁴⁰⁹ Nilsson. Libris 2007-03-26.

KAPITEL 8

Institutionaliseringen 1990-1999

I detta kapitel ägnar jag mig åt perioden 1990-1999 som jag rekonstruerar som institutionaliseringen, i ett fältliknande tillstånd. Detta består av "knytpunkter" – gemensamma plattformar och liknande banor. Och av "brytpunkter" – mellan teman, perspektiv, värden och agenter. Som en följd av tidigare perioders utveckling ökar menar jag under 1990-talet möjligheterna att göra karriär inom området drastiskt – och som en andra sida av detta, differentieringen och hierarkin.⁴¹⁰

Perioden är händelserik. Ett större antal kunskapsöversikter bidrar till områdets tyngd och spännvidd. Under perioden kommer tre nya: Abrahamssons (KÖ93), Andersson & Sjöstens (KÖ97) samt Sundgrens (KÖ98). Jag har när det gäller den föregående perioden argumenterat för att KÖ87 fick en viktig betydelse för folkbildningsforskningens sam-ordning. Att det nu under 1990-talet publiceras så många nya kunskapsöversikter – konsekurationsinstanser etableras – är ett tecken på kraftig expansion. En annan ny och viktig konsekurationsinstans för 1990-talet är anmälningar i *Mimerbladet*. Ofta är det opponenter, från disputationen, som skriver anmälan. Detta tillför ytterligare en "röst" i vårt konsekurerande galleri. Nämnas kan även slutbetänkandet för SUFO96. Mellan kunskapsöversikterna, anmälningarna och referenserna, finns knytpunkter. Samtidigt som de skiljer sig åt. Detta bidrar till bilden av områdets tyngd och spännvidd. En hypotes är att i och med detta så blir konsekurationens former mer utvecklade och subtila.

Vidare etableras under 1990-talet en ny typ av arenor, med möjligheter till publiceringar, tjänster och konferenser med mera. De jag uppmärksammar här är: Mimer nationellt program för folkbildningsforskning (Mimer); Föreningen för folkbildningsforskning (Föreningen); samt de statliga utvärderingarna SUFO-96 och SUFO2. Liksom översikterna bidrar dessa till områdets styrka men också differentiering. Mer specifikt kan nämnas att olika uppdrag inom dessa arenor fördelar sig brett, men också kring en folkbildningsforskande kärna.

---

⁴¹⁰ Jämför Gunneriusson, H., 2002a, s 27; Gingras, Y., 1991; Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

Under 1990-talet läggs ett mycket stort antal avhandlingar fram.⁴¹¹ Avhandlingar är i fokus i detta kapitel. De tidigare diskuterade konsekra-tionsinstanserna och arenorna utgör något av kontexten för dessa. Här sätts de i ett delvis nytt ljus. Avhandlingarna konsekreras som intres-santa för folkbildningsforskningen. De konsekreras i en mängd källor, av ett större antal konsektratörer. Kring konsekrationen har under 1990-talet en subtil och varierad genre etablerats.⁴¹² Bland avhandlingarna finns en bredd men också formering kring starka positioner. Ett större antal av författarna, än under tidigare perioder, har en möjlighet att fortsatt verka inom området. De ingår, liksom översikterna och arenor-na, i ett fältliknande och institutionaliserat sammanhang. Vår diskus-sion tar på så sätt ett steg framåt.

Avhandlingar som bidrar till att etablera fältet

Under 1990-talet läggs inte mindre än trettiofyra avhandlingar fram. Dessa konsekreras i olika översikter och anmälningar, och som refe-reanser i fortsatt forskning. Författarna erhåller fortsatt uppdrag och karriärmöjligheter.

En konsekra-tionsinstans, som jag inte tidigare diskuterat, är anmäl-ningar i *Mimerbladet*. Jag har tidigare diskuterat ledaren. Dessutom anmäls ett stort antal avhandlingar i *Mimerbladet*, av olika anmälare. Förekomsten av olika anmälare bidrar till en rik flora av representerade teman, perspektiv och agenter. Vidare är tonen i anmälningarna diffe-rentierad/ande. Den är beskrivande, kritisk eller positivt berömmande. Anmälare, såväl som avhandlings- eller översiktsförfattare, refererar i rekonstruerad mening till värden av olika slag. Ett värde är knutet till *folkbildningsforskningen*, som formering. Ett annat är knutet till *aka-demin*, med krav på vetenskapliggörande och brett gångbara resone-mang. Slutligen har vi *folkbildningen*, som viktig intressent och samar-betspartner. Avhandlingarna ingår, vill jag argumentera för, i en period där fältet etableras och institutionaliseras. Här finns en bredd men ock-så formering kring starka positioner. Mellan dessa finns en tendens till spänning.

---

⁴¹¹ 34 stycken avhandlingar konsekreras från 1990-talet, att jämföra med tidigare perioders 6 (1954-1979) och 13 (1980-1989).

⁴¹² Jämför Gunneriusson, H., 2002a, s 26; Bourdieu, P., 1984/1996, s 52.

Min ingång i avhandlingsmaterialet för 90-talsperioden är det urval som gjorts i *Mimerbladet* (1990-1999) och av KÖ98. Även andra källor används i analysen.

Att bidra, utan att delta själv

Per Hanssons *Styrning och kultur: En studie om förändringsbetingelser i kyrklig församlingsverksamhet* (1990) listas men diskuteras inte närmare i KÖ98. Den konsekreras alltså, men inte i någon större utsträckning. Sin fortsatta bana har Hansson inom pedagogikområdet brett, utan anknytning till folkbildningsforskningen.⁴¹³ Studien handlar om kyrkoförsamlingen, och styrning och kultur, som en fråga om eller i relation till förändringsbetingelser. Folkbildningens anknytning till det religiösa återkommer inom området.⁴¹⁴ Min tolkning är att studien konsekreras därför att den bidrar till denna position, och till området i stort. Hansson lånas in till området, snarare än att han deltar själv. Han tilldelas ett symboliskt värde.

Bildningsbegreppet tar täten

I början av 90-talet kommer Bernt Gustavssons avhandling. I *Bildningens väg: Tre bildningsideal i svensk arbetarrörelsen 1880-1930* (1991) ger han en översikt över folkbildningens historik, spännvidd och möjligheter. Den konsekreras av såväl *Mimerbladet* som i KÖ98, KÖ97 samt KÖ93. Jämför vi med nyss diskuterade Hanssons position så ser vi att skillnaden är stor mellan att konsekreras – och att vara en central spelare inom området. Gustavsson framträder som en av de allra mest framträdande agenterna i mitt material, som läst och ofta refererad, i till exempel definitionen av folkbildning i *Nationalencyklopedin*.⁴¹⁵ Anmälare framhäver olika typer av värden i sin diskussion av studien.

---

⁴¹³ Bilaga 2; Google, 2007-04-30.

⁴¹⁴ Selander (1996) har tidigare diskuterat kyrkoförsamlingen utifrån aspekter på livslångt lärande. Sparrman (1978) har lyft fram folkhögskolor med kristen profil. Frikyrkorörelse finns uppmärksammat av Arvidson (1985). Bergstedt för fram den religiösa eller andliga tematiken i sin studie om N F S Grundtvig (1998).

⁴¹⁵ Bilaga 2; Google, 2007-04-30.

I anmälan i *Mimerbladet*, februari 1991, diskuterar Lars Arvidson och Eva Flogell studien i relation till "en levande bildningsideologi som motkraft mot de krafter som vill reducera folkbildning till redskap för fastlagda mål".⁴¹⁶ I anmälan framhävs relevansen för aktuella problem, på vetenskaplig grund. I grund och botten förstår jag avhandlingens narrativ som en fråga om folkbildningens möjligheter och problem. Med utgångspunkt i det viktiga bildningsbegreppet. Förståelse för nutiden söks, utläser jag av de aktuella konsekratörerna, med idé-historiska perspektiv: "att försöka förstå dagens situation genom att gå tillbaka till bildningstraditionernas rötter och kritiskt granska de bärande idéernas utveckling".⁴¹⁷ En historiskt mer samlad folkbildning hålls upp emot en nutida, präglad av splittring. Gustavssons tes kan läsas som en önskan om att sam-ordna folkbildningens olika sidor, liksom förståelsen av den – begrepp, perspektiv etc. I anmälan görs följande sammanfattning:

Hans tes är att det är sammanhållningen av bildningsbegreppets två huvudsidor, *den fria processen* och *målet*, som ger bildningsarbetet dess styrka före första världskriget. Därefter ser han en motsättning mellan process och mål, mellan elitism och jämlikhet, mellan specialisering och integrering. Detta leder enligt författaren till en olycklig splittring och osäkerhet.⁴¹⁸

Stommen i studien är olika bildningsideal, representerade av stora folkbildningspersonligheter eller ledande gestalter, förankrade i bredare filosofers tänkande.⁴¹⁹ Gustavsson knyter på så sätt an till centrala värden: folkbildningsforskningens, folkbildningens såväl som akademins.

---

⁴¹⁶ *Mimerbladet*, februari 1991, redaktionen, Lars Arvidson och Eva Flogell.

⁴¹⁷ Ibid.

⁴¹⁸ Ibid.

⁴¹⁹ Gustavssons bildningsideal visar fram en spännvidd i folkbildningen, förankrat i filosofi och folkbildarpersonligheter. Tanken om medborgarbildning, självbildning och personlighetsbildning, skildrade som ideal eller riktningar inom folkbildningen, har tidigare antytts, men görs här helt tydligt. Några av folkbildningens stora namn, som Richard Sandler, Oscar Olsson och Arthur Engberg lyfts fram och kopplas till filosofier och filosofer som upplysningstanke, Rousseau, Kant, Humboldt och Hegel. Ibid. Se även Gustavsson, B., 1991.

I KÖ98 knyts studien an till Ginners avhandling (1988) som också den utgår från tre bildningsideal.⁴²⁰ På så sätt placeras studien i ett sammanhang. Diskussionen om begreppet bör, enligt översikten, "emellertid inte betraktas som avslutad utan som ständigt pågående".⁴²¹ Det att bidra till principiella resonemang tolkar jag som ett värde i sammanhanget. Samtidigt som fortsatta forskningsbehov framhävs, vilket är vitkigt för en forskare. Gustavsson nämns i flera sammanhang i översikten, som en generellt intressant forskare. Detta innebär en omfattande, men också specifik form av, konsekration. I anmälan framhävs anknytningen till, och kunskapsbidraget för, folkbildningsforskningen.

Min tolkning är att Gustavssons studie blir något av en bildningsdiskussionens kröning. En kritisk massa finns vid tiden, som Gustavsson knyter an till och vidareutvecklar. Hur lyckas då Gustavsson med detta? Vilka värden är det han har tillgång till, och premieras för? Jag menar att detta har att göra med, eller går att utläsa i, sammansättningen av referenser. Gustavsson (1991) knyter an till olika bildningsideal, till filosofer, folkbildningspersonligheter och folkbildningsverksamheter. Detta kopplas till en aktuell problematik, till frågan om målstyrning, aktuell vid tiden för avhandlingens utgivning, en diskussion om teori och praktik, något som jag menar också ligger till grund för studiens framgång. Gustavsson knyter, i sitt förord, såväl an till folkbildningen som till akademien och folkbildningsforskningen:

Den här avhandlingen har tillkommit både i universitetets rum, med dess krav på precision och vetenskaplighet, och i folkbildningens livsluft. Oftast har min tillhörighet i båda varit befruktande. Ibland, när det gäller framställningssätt och språk, har skillnaden mellan dem känts problematiskt.⁴²²

Sammanfattningsvis, de möjligheter som Gustavsson ger uttryck för i sin position ska, menar jag, förstås som en del av ett institutionaliserat och fältliknande sammanhang.

---

⁴²⁰ KÖ98, del 2, s 12-13, del 1, s 28, 39.

⁴²¹ Ibid.

⁴²² Gustavsson, B., 1991, förordet.

Konsekrationen i ett fältliknande tillstånd

Crister Skoglunds *Vita mössor under röda fanor: Vänsterstudierande, kulturradikalism och bildningsideal i Sverige 1880-1940* (1991) förs fram som intressant i konsekrerande instanser som: *Mimerbladet*, KÖ97 och KÖ98. I Google finns ett antal träffar på författaren och avhandlingens titel.⁴²³ Författaren framträder dock inte som en central agent i materialet i övrigt. Det vill säga, Skoglund är en central agent, fast ändå inte. Med Bourdieus begrepp har han ett symboliskt kapital inom området, men en social position utanför det.⁴²⁴

Skoglund vill, enligt Lars Arvidsons anmälan i *Mimerbladet*, januari 1992, "lyfta fram idéerna hos radikala studenter som sökt sig till den socialdemokratiska arbetarrörelsen, många av dem med tiden ledande gestalter".⁴²⁵ Kring dessa studenter, som till exempel Oscar Olsson, finns ett kluvet förhållande: "akademikerna i arbetarrörelsen är på sätt och vis några som alla vet om att de finns, men som ingen gärna talar om".⁴²⁶ I KÖ98 diskuteras studiens fynd kring "radikala tankar om arbetarbildning i motsats till en allmän och bred folkbildning."⁴²⁷ Dessa fick ingen större framgång. På så sätt intresserar sig Skoglund – och hans anmälare – för några av folkbildningens icke-uppmärksammade och laddade sidor. Vi kan anta att de ryms (men kanske inte mer än så) inom den etablerade förstälseramen. Skoglund anammar en mer kritisk ton, som ska vidareutvecklas under 1990-talet.⁴²⁸ Frågorna om relationen mellan folkbildningen och akademien har en viss fortsatt bäring.⁴²⁹ Detta förklarar möjligtvis något av studiens relevans.

Studiens bidrag, men också möjliga problem, diskuteras vidare i anmälan i *Mimerbladet* med hjälp av opponentens ord (dvs. ytterligare en agent i vår konsekrerande väv). Detta explicita resonemang tillför nytt stoff till vår diskussion om konsekrationens former:

---

⁴²³ Bilaga 2; Google, 2007-07-23.

⁴²⁴ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004; även Gunneriusson, H., 2002a, s 19.

⁴²⁵ *Mimerbladet*, januari 1992, Lars Arvidson.

⁴²⁶ Ibid.

⁴²⁷ KÖ98, del 1, s 28-29, del 2, s 16-18.

⁴²⁸ Jämför Sjösten, N-Å., 1993.

⁴²⁹ Jämför Arvidson, L., 2004; Törnqvist, I., 1996.

I slutet av den livfulla disputationen konstaterade opponenter att respondenten skrivit en uppslagsrik avhandling, som utgör ett pionjärbete och ger uppslag till fortsatt forskning.⁴³⁰

Citatet ovan representerar en mer generell forskningsdiskussion, förd i anledning av studien. Detta förstår jag som ett värde för området, i linje med en vetenskaplig strävan. Nyckelord i anmälan – med positiv laddning – är pionjärbete och uppslag till fortsatt forskning. Medan utmaningen ligger i en önskan om: "starkare samhällsanknytning, mer av problematisering och diskuterande".⁴³¹ Kontentan av anmälan är, som jag läser det, att studien är intressant för området, åtminstone viktig att förhålla sig till.

Sammanfattningsvis, anmälan av Skoglunds studie förebådar, menar jag, en mer explicit konsekvrerande ton, som är en tendens under 1990-talet. Detta följer, menar jag, av etablerandet av en bredd och starka positioner. Där tydlighet och strategiska val blir betydelsefullt. Tidigare perioder, Framväxten (1954-1979) och Expansionen (1980-1989), kännetecknades av skapandet av en i stort gemensam förståelse. Under Institutionaliseringsperioden (1990-1999) uppstår ett större behov av skillnad. Jag har tidigare laborerat med begreppet sam-ordnande, som ett sätt att förstå fält. I de tidigare perioderna ligger tyngdpunkten då på *sam-ordnandet*. I de senare på *sam-ordnandet*.⁴³² Detta ser vi alltså exempel på här i de olika anmälningarna. Skapandet av värde bygger, menar jag, på skapandet av skillnad.⁴³³

XX

Jag gör här en sammanfattande not kring 1990-talets första år. Dessa ger oss något av en bild av skilda typer av värden och konsekration. Hanssons (1990) studie lånas in till området. Gustavssons (1991) är central. Skoglunds (1991) är central, fast ändå inte. Konsekrationen är på så sätt differentierad/ande. I anledning av anmälningarna diskuteras bredare frågor kring forskningens möjligheter och problem. Detta fyl-

---

⁴³⁰ *Mimerbladet*, januari 1992, Lars Arvidson.

⁴³¹ *Ibid.*

⁴³² Jämför Gingras, Y., 1991.

⁴³³ Jämför begreppet distinktion, Bourdieu, P., 1986/1994.

ler menar jag en funktion i att stärka, och fokusera på, de egna värdena – forskningsfrågorna.

Att ingå i en symbolisk kontra social formering

Två studier från 1992, Birgitta Ekmans *Livsvillkor, Livsformer, Utbildning: En kommunstudie i pedagogiskt perspektiv* och Lars Petterssons *Frihet, jämlikhet, egendom och Bentham: Utvecklingslinjer i svensk folkundervisning mellan feodalism och kapitalism 1809-1860* listas men diskuteras inte närmare i KÖ98. Ekmans avhandling ingår i KÖ97. I övrigt refereras de inte i någon större utsträckning, eller förekommer på annat sätt i mitt material. På så sätt har studierna en relativt perifer position i de konsekurerande sammanhangen.

Vid sökningar i Google framträder Petterssons avhandling som relativt använd och omdiskuterad i ett bredare sammanhang, främst utbildningshistoriskt.⁴³⁴ Petterssons studie får på så sätt en liknande status som Skoglunds avhandling (1991). Den har en symbolisk betydelse inom folkbildningsforskningsområdet, men författaren har sin sociala förankring på annat håll. Dessa studier, relevanta för området, hade kunnat få ett större genomslag. De ingår dock i huvudsak i en annan social formering.⁴³⁵ Den *troliga* kopplingen till folkbildningsforskningen är i Petterssons studie frågan om folk/undervisning, och upplysningsidéer i ett moderniserat samhälle. I Ekmans fall är en rimlig förklaring förekomsten av begrepp som livsvillkor, livsformer och utbildning och hennes intresse för kulturfrågan.⁴³⁶ Vad folkbildning, och vuxenutbildning, kan bidra med, i kommunen, är kanske den tydligaste anknytningen, sett till tidigare folkbildningsforskning.⁴³⁷

Tydligare än så framträder inte områdets kärna – sett utifrån de här konsekurerade studierna. Alternativt så är det så att vi här rör oss i yt-

---

⁴³⁴ Bilaga 2; Google, 2007-03-29. Se till exempel forskarskolan i utbildningshistoria, <http://www.skeptron.uu.se/utbhist/utbhistintro.htm>, 2007-03-29; och diskussionen om en bildad arbetarklass, http://www.socialisten.nu/pol/utb/folkskolan_52.shtml, 2007-03-29.

⁴³⁵ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004; Gunneriusson, H., 2002a.

⁴³⁶ Jämför Bergstedt, B., 1998.

⁴³⁷ Jämför Niklasson, L., 2002; Hellblom, L., 1985.

terkanterna, och i det som har att göra med områdets breddning. Enligt Bourdieu är den innehållsliga kärnan ofta arbiträr.⁴³⁸

Ekman's avhandling presenteras vidare i KÖ97, under rubriken "betydelsen av vuxenutbildning och vuxenstudier".⁴³⁹ Studiens resultat om folkhögskolans försvagade förankring i lokalsamhället diskuteras där. På så sätt knyts Ekman's studie även an till en vuxenpedagogisk position, företrädd i KÖ97. Kunskap och utbildning diskuteras i relation till livssituationen. De mjukare värdena, för individen, är ett annat tema som vi sett återkommer. På så sätt knyter/s studien an till såväl en position som området i stort. Studien konsekreras i detta sammanhang.

Lärandebegreppet

Helene Svanberg Hårds *Informellt lärande: En studie av lärprocesser i folkhögskolemiljö* (1992) lyfts fram i *Mimerbladet*, KÖ98 och KÖ97.⁴⁴⁰ Bosse Bergstedt konsekrerar i *Mimerbladet*, september 1992, studiens perspektiv på folkhögskolans betydelse för utvecklandet av en alternativ kunskapsform.⁴⁴¹ Enligt anmälan så finns ett forskningsbehov inom detta område. Det faktum att man på en folkhögskola "bor, studerar och lever tillsammans" gör, skriver han, att utgångspunkten bör vara en annan än den formella undervisningsprocessen.⁴⁴² Det "specifika" knyter, tolkar jag det som, an till en diskussion om folkbildningens potential och realisering. Bergstedt talar vidare om ett "samhällskritiskt projekt, där det unika ligger i att försöka skapa en kunskapsmiljö som bygger på en levande växelverkan". Frågan är "om man lyckas omsätta dessa ideal i praktiken". I anmälan så finns praktiska råd och anvisningar, riktade till folkbildningen. Enligt Bergstedt så är det viktigt att "fortsätta att utveckla pedagogiska metoder, som har som mål att utveckla människor som 'lär sig att lära'". Den praktiska förankringen är

---

⁴³⁸ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004; även Hasselberg, Y., 2005b.

⁴³⁹ KÖ97, s 84-85.

⁴⁴⁰ Författaren heter numera Hård af Segerstad.

⁴⁴¹ Citatet lyder: "Folkhögskolan anses ofta ha en betydelsefull roll för utvecklandet av en alternativ kunskapsform. Det är därför förvånande att så lite forskning finns inom detta område." *Mimerbladet*, september 1992, Bosse Bergstedt.

⁴⁴² Ibid.

ett för området återkommande värde.⁴⁴³ KÖ97 spinner, i sin diskussion kring studien, vidare på relationen mellan formellt och informellt lärande.⁴⁴⁴ Ett annat begrepp som används är autonomt självlärande. Detta tydliggör ett fokus på individen.⁴⁴⁵ Detta ligger nära diskussionen om lärande, som kommer att bli central inom området. Svanberg Hårds studie konsekreras i detta sammanhang.

Bergstedt konsekreras även studiens bidrag i form av en "levande bild av rektorer, lärare och elever".⁴⁴⁶ Den kvalitativa ansatsen kommer senare att etableras som betydelsefull, vid sidan av en idéhistorisk tyngd. Frågan om ansats och tillvägagångssätt bidrar, menar jag, till att stärka de egna forskarvärdena.

Referenser och förord är för mig återkommande frågor. Svanberg Hård (1993) refererar i viss mån till tidigare folkbildningsforskare, men framförallt till en bredare vuxenpedagogisk diskussion. I förordet ger hon uttryck för en tillhörighet till en miljö, knuten till Linköpings universitet. Författaren fortsätter att publicera sig inom det vuxenpedagogiska området, snarare än med fokus på folkbildning.⁴⁴⁷ Som jag förstår författarens bana så deltar hon endast tillfälligt i folkbildningsforskningens arenor. Den vuxenpedagogiska positionen kan förstås som just överlappande, mellan folkbildningsforskningen och akademien bredare sett. Positioner som dessa tydliggörs under 1990- och 2000-talet.

Att knyta *an* och att knyta *samman*

Jill Onsér-Franzéns *Kulturernas kamp: En etnologisk undersökning om kommunala politiker, deras syn på kultur och utformning av praktisk kulturpolitik i en svensk medelstor kommun 1978-1985* (1992) lyfts upp av *Mimerbladet* och listas men diskuteras inte närmare i KÖ98. Den anmäls och konsekreras av Lars Arvidson i *Mimerbladet*, februari 1993. Studien beskrivs där som läsvärd och populärt skriven. Onsér-Franzéns egen erfarenhet av den studerade verksamheten nämns, som

---

⁴⁴³ Vidare lyfts det informella lärandet fram, som en viktig utgångspunkt i sammanhanget.

⁴⁴⁴ KÖ97, s 97-98.

⁴⁴⁵ Jämför Borgström, L., 1988.

⁴⁴⁶ *Mimerbladet*, september 1992, Bosse Bergstedt.

⁴⁴⁷ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25.

en viktig bakgrundsfaktor.⁴⁴⁸ Hon knyter, som jag tolkar det, *an* till och *samman*, centrala teman och perspektiv inom området. Därav något av dess framgång.

Ämnet för studien är, enligt anmälan i *Mimerbladet*, "kommunala politiker och deras syn på kultur samt utformningen av praktisk kulturpedagogik under perioden 1978-1985".⁴⁴⁹ Det vill säga hur folkbildningen förhåller sig till påbud och ideal. Detta är en återkommande fråga inom området.⁴⁵⁰ Teoretiskt knyter Onsér-Franzén an till "folkbildningsforskning". Denna förankring, eller markering av tillhörighet, blir synlig även i resultatdiskussionen. Här urskiljs, skrivs det i anmälan: "tre typer av politiker: borgerliga traditionalister, folkbildningsaktivister samt kulturrelativister". En bredare teoretisk förankring finns i "Göteborgsetnologen Sven B Eks historiematerialistiskt baserade analysmodell och Antonio Gramscis hegemonibegrepp" som tillsammans utgör "en konfliktteoretisk utgångspunkt".

Avhandlingens huvudfråga är om och hur dessa centrala idéer transformeras till den lokala konkreta verkligheten. Frågan om potential och realisering är, som vi sett, central inom området. En annan diskussion – som jag menar bidrar till att studien uppmärksammas och konsekreras – är knutet till demokratibegreppet. Jag citerar anmälan i *Mimerbladet*: "kulturnämndens verksamhet är en god indikator på hur djupt demokratiseringsprocessen har påverkat människors liv och tankar".⁴⁵¹

Sammanfattningsvis så förenar Onsér-Franzén ett antal av områdets centrala värden. Jag tolkar alltså detta som ett sätt att knyta *an* till och *samman*. Nyckelord i sammanhanget är kultur, politik, pedagogik och demokrati. Bredden i utgångspunkter, i folkbildningsforskning men också en teoretiker som Gramsci, är en styrka i sammanhanget. En tolkning är att de tidigare undanskuffade kulturfrågorna här görs mer principiellt gångbara, genom anknytningen till demokratibegreppet med mera.⁴⁵² Den centrala figuren om potential, villkor och realisering finns också representerad i studien. Onsér-Franzéns genomslag är i

---

⁴⁴⁸ Se även Onsér-Franzéns förord (1993) där hon talar om dubbla roller och erfarenhet av att ha varit kultursekreterare. Dvs. hon både positionerar sig och erkänns i relation till dessa värden.

⁴⁴⁹ *Mimerbladet*, februari 1993, Lars Arvidson.

⁴⁵⁰ Jämför Gougoulakis, P., 2001.

⁴⁵¹ *Mimerbladet*, februari 1993, Lars Arvidson.

⁴⁵² Jämför Rosén, G-M., 1985; Hartman, P., 1993.

huvudsak symboliskt. Samtidigt som en viss social förankring finns inom området.⁴⁵³ I huvudsak finns dock denna i en bredare kontext, den etnologiska.

XX

Björn Skogars avhandling *Viva vox och den akademiska religionen: Ett bidrag till tidiga 1900-talets teologihistoria* (1993) listas men diskuteras inte närmare i KÖ98. Däremot anmäldes den mer ingående av Bosse Bergstedt i *Mimerbladet*, januari 1994. Enligt anmälan så handlar studien om begreppet Viva Vox, som en möjlighet för teologin, kontra vetenskapliga krav och influenser. Viva Vox beskrivs som "den levande rösten eller det levande ordet eller språket".⁴⁵⁴ Detta blir en utgångspunkt i karaktäriseringen av folkbildningen. Denna tradition ställs emot "samtidens krav på vetenskaplighet och relevans". Relationen mellan praktik och forskning, som vi också sett, är en återkommande fråga.⁴⁵⁵ Skogar framträder inte i övrigt i mitt material, utan i en bredare religionsvetenskaplig kontext.⁴⁵⁶ Min tolkning är att studien knyter an till en bredare begreppslig diskussion inom folkbildningsområdet men också till det andliga temat.⁴⁵⁷

Vad folkbildningen är och kan

Per Hartmans *Skola för ande och hand: En studie av folkhögskolans praktisk-estetiska verksamhet* (1993) diskuteras i ett antal konsekrerande instanser: *Mimerbladet*, KÖ98 samt KÖ97. I KÖ98 så diskuteras studien i flera sammanhang. Den tilldelas på så sätt ett principiellt värde. Bosse Bergstedt diskuterar i *Mimerbladet*, maj 1993, Hartmans studie i relation till en aktuell ideologisk kris. Relevansen för aktuella problem, i folkbildningen, är ett återkommande värde.⁴⁵⁸ Denna kris har, enligt Bergstedt, sin bakgrund i "en prioritering av kompetensgi-

---

⁴⁵³ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25.

⁴⁵⁴ *Mimerbladet*, januari 1994, Bosse Bergstedt.

⁴⁵⁵ Jämför Skoglund, C., 1991; Arvidson, L., 2004.

⁴⁵⁶ Bilaga 2; Google, 2007-07-24; Libris, 2007-07-24.

⁴⁵⁷ Jämför Bergstedt, B., 1998; Sparrman, K., 1978; Arvidson, L., 1985; Gelfgren, S., 2003.

⁴⁵⁸ Jämför Gustavsson, B., 1991.

vande studier i kombination med ett lågt intresse för praktisk-estetiska ämnen".⁴⁵⁹ Studien anknyter också den till tanken om oförverkligad eller förlorad potential. En slutsats är, enligt anmälan, att "den svenska folkhögskolan övertagit stora delar av det etablerade samhällets rationalistiska syn på kunskap". Jag spinner vidare kring frågan om potential. Titeln, *Skola för ande och hand*, utgör något av en metafor för vad folkbildningen är eller kan vara. Diskussionen om potential blir på så sätt en del av själva karaktäriseringen. Liksom hos Onsér-Franzén (1993) så knyts kulturfrågorna an till mer principiella resonemang, vilket bidrar till dess värde.

Det samlade omdömet om studien refererar till teoretisk såväl som praktisk nytta.⁴⁶⁰ Studien ger, skriver Bergstedt, "ett värdefullt bidrag till förståelsen av folkhögskolans utveckling men också åt dess framtid" samt "inspiration och kunskap för den som vill medverka till förnyelse av folkhögskolan". Som agent framträder Hartman relativt ofta i mitt material.⁴⁶¹ Han deltar i bl. a. Mimers och Föreningens verksamheter. I sitt förord ger Hartman (1993) uttryck för en anknytning till den framväxande Linköpingsmiljön.

Folkuppfostran och folket

Nils-Åke Sjöstens *Sockenbiblioteket - ett folkbildningsinstrument i 1870-talets Sverige: En studie av folkskoleinspektionens bildningssyn i relation till sockenbiblioteken och den tillgängliga litteraturen* (1993) förs fram som intressant i *Mimerbladet*, KÖ97 och KÖ98. I den senare heter det att avhandlingen behandlar "spänningen mellan de folkuppfostrande ambitionerna hos stat och kyrka" och "folkets egen tendens att i litteraturen söka möjligheter till självbildning och förströelse".⁴⁶² Begreppet folkuppfostran implicerar, menar jag, en kritisk ansats. Denna ställs här emot folkets egna strävanden. I KÖ98 diskuteras Sjösten folkbildningssyn kontra "den bildning som verkligen kunde erhåll-

---

⁴⁵⁹ Det vill säga, trots en tidstypisk samhälls- och kulturdebatt så satsar de studerade folkhögskolorna på behörighetsgivande studier. *Mimerbladet*, maj 1993, Bosse Bergstedt.

⁴⁶⁰ Ett teoretiskt värde är "förståelse" medan ett praktiskt har att göra med ord som "medverka till förnyelse". Ibid.

⁴⁶¹ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25.

⁴⁶² KÖ98, de1, s 35; även del 1, s 52.

las". Stöd för detta hämtar Sjösten i Gramscis hegemonibegrepp. Folkskoleinspektionen och biblioteken betraktas då som delar av den dominerande makten. Vidare görs referenser i viss mån till tidigare folkbildningsforskare.⁴⁶³ På så sätt knyter Sjösten an till, och vidareutvecklar, för området viktiga perspektiv. Han är dessutom tidig med att diskutera biblioteken som folkbildande instans. Detta knyter an till tidigare studier om läsning, litteratur och bildning.

I *Mimerbladet* september 1993, bedöms studien som "en ambitiös och noggrann genomgång av en omfattande litteratur".⁴⁶⁴ Enligt anmälarna finns ett fortsatt forskningsbehov om de frågor Sjösten behandlar. Jag tolkar detta som en betydande form av konsekration. Som agent framstår Sjösten i det här skedet som relativt central, över tid med fokus på mer generella vuxenpedagogiska frågor.⁴⁶⁵ Han framträder inom ramen för Mimer och Föreningens verksamheter. Vidare är han en av författarna till den centrala översikten från 1997 (KÖ97). Uppdraget förstår jag ett tyngre sådant – det bygger på legitimitet och tilltro. Sjöstens studie refereras även i bredare utbildningshistoriska diskussioner. I sitt förord (1993) anknyter Sjösten till Linköpingsmiljön.

Forskningsdiskussioner

En annan studie som berör relationen mellan folkbildning som gräsrotsrörelse och folkuppfostrande ambitioner är Peder Aléx *Den rationelle konsumenten: KF som folkuppfostrare 1899-1939* (1994). Bosse Bergstedt betonar, i sin anmälan av studien i *Mimerbladet*, maj 1994, att "kunskap skall växa underifrån". Denna ambition, menar han, är dock inte fullt genomförd. Bergstedt för också en bredare forskningsdiskussion kring författarens sätt att arbeta med empiri, att förmedla stämningbilder av det komplexa och delvis svårfångade, och att skapa en sammanhållen bild med hjälp av teori.⁴⁶⁶ I resonemangen uttalas flera värdeomdömen, som kan tänkas inspirera, men också påverka andra forskare. I anmälan framhävs vidare betydelsen av studier som "ökar vår kunskap om folkbildningens roll i samhällsutvecklingen"

---

⁴⁶³ Ibid. Se även i Sjösten, N-Å., 1993.

⁴⁶⁴ *Mimerbladet*, september 1993, Lars Arvidson, Bosse Bergstedt, Lennart Falklöf.

⁴⁶⁵ Bilaga 2. Se även Skeptrons hemsida,

<http://www.skeptron.uu.se/broad/histedu/utbhist-invent-030419.rtf>, 2007-07-24.

⁴⁶⁶ Jämför diskussioner kring SUFO2, i Mimers Brunn samt i KÖ98.

som "genom sin kritik [ger] möjlighet till nödvändig självreflektion och ställer frågor om hur vi bör forma framtidens folkbildning".⁴⁶⁷ Nyckelord är kunskap, kritik och självreflektion. Dessa värden knyter an till – och samman – en teoretisk såväl som praktisk nytta. Ett annat värde som Bergstedt lyfter fram är Aléx sätt att väva samman folkrörelser, folkbildningen och det moderna samhällets framväxt. Aléx framträder inte som en fortsatt central agent inom området, däremot inom frågor om konsumentkooperationen.⁴⁶⁸

Livsvärld, demokrati och kommunikativ rationalitet

Kjell Gustavssons studie *Vad är idrottandets mening? En kunskapsso- ciologisk granskning av idrottens utveckling och läromedel samt en organisationsdidaktisk kompetensanalys* (1994) konsekreras av såväl KÖ97 som KÖ98. Gustavsson utvecklar ett antal begrepp som bidrar till karaktäriseringen av folkbildningen. Detta tolkar jag som grunden för hans genomslag. I KÖ98 sammanfattas studiens frågor gällande ideal, ledarskapsstrategier och rationaliteter inom idrottsrörelsen.⁴⁶⁹ Idrotten betraktas som "en betydande socialiserande kraft som fått en alltmer integrativ funktion i det moderna samhället". En specifik po- tential finns, återges det, i "deltagarnas livsvärldar" snarare än i en "sy- stemisk karaktär". Dessa begrepp tolkar jag som centrala för områ- det.⁴⁷⁰ Enligt anmälan framstår folkbildningen och SISU som särskilt intressanta ur Gustavssons horisont.⁴⁷¹ I övrigt är referenser till tidigare folkbildningsforskare relativt få.⁴⁷² Tyngdpunkten ligger alltså på bre- dare teoretiska referenser – som dock ligger i linje med och *stärker* områdets grundläggande förståelse. Detta är en tendens under 1990- och 2000-talet hävdar jag.

Enligt KÖ97 så belyser Gustavsson idrottsrörelsen.⁴⁷³ Den kommuni- kativa rationaliteten diskuteras i sammanhanget som: "ett alternativ

---

⁴⁶⁷ *Mimerbladet*, maj 1994, Bosse Bergstedt.

⁴⁶⁸ Bilaga 2; Libris, 2007-05-02; Google, 2007-05-02.

⁴⁶⁹ KÖ98, del 1, s 29; även del 2, s 13-14.

⁴⁷⁰ Vidare: Den teoretiska utgångspunkten tar Gustavsson i Jürgen Habermas. Här finns även en tanke om bidrag till demokratin. Ibid.

⁴⁷¹ SISU är ett studieförbund med fokus på idrott.

⁴⁷² Se även i Gustavsson, K., 1994.

⁴⁷³ KÖ97, s 105-106.

med samtal, diskussion och idéutbyte som väsentliga inslag i ledarskapet". En slutsats är att SISU befinner sig "i ett spänningsfält mellan folkbildningens ideal med kommunikativ rationalitet och idrottens dominerande instrumentella rationalitet". Det teoretiska och empiriska innehållet ges här, tolkar jag det som, en ideologisk och praktisk touch. Som agent förekommer Gustavsson relativt ofta i mitt material.⁴⁷⁴ Han framträder i Mimers och Föreningens olika sammanhang, med fortsatta publiceringar inom området. I sitt förord (1994) visar Gustavsson fram en anknytning till både folkbildningen och forskarmiljöer vid Linköping och Örebro universitet.

Borgerlig bildning och arbetarbildning

Björn Olssons *Den bildade borgaren: Bildningssträvan och folkbildning i en norrländsk småstad* (1994) anmäls i *Mimerbladet* och lyfts fram i KÖ98 och KÖ97. Studien blir också en central referens inom folkbildningsforskningen. Olsson själv framträder dock inte som en central agent inom området.⁴⁷⁵ Studiens syfte är, enligt Arvidsons anmälan i *Mimerbladet*, oktober 1994, "att beskriva bildningsarbetets framväxt, funktion, inriktning och arbetsformer i en bestämd miljö, nämligen Umeå". På så sätt tar Olsson ett brett grepp om folkbildningen.⁴⁷⁶ Detta grepp som alltså konsekreras genom att föras fram och värderas i anmälan. Jag har tidigare argumenterat för att detta med att knyta *an* och *samman* är betydande värden inom området. Olssons har, menar jag, sin relevans i detta sammanhang.

Vidare diskuterar Olsson, enligt anmälan i *Mimerbladet*, borgerlig bildning, i relation till arbetarbildning. Båda syftar de till att skapa "en modern medborgare".⁴⁷⁷ Den borgerliga bildningen beskrivs som neutral, där den bildningssökande förstås som ett objekt. Medan arbetarbildning är knuten till ett definierat politiskt mål, där den bildningssökande är ett subjekt. Karaktäriseringen av bildningens kärna och

---

⁴⁷⁴ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25.

⁴⁷⁵ Bilaga 2.

⁴⁷⁶ Fortsättning citat: "Metoden beskrivs som "nationell historia, lokaliserad /.../ perspektivet är lokalt samtidigt som relationen till det centrala skeendet uppmärksammas." *Mimerbladet*, oktober 1994, Lars Arvidson. Jämför Hellblom, L., 1985; Gustavsson, B., 1991; Hartman, P., 1993.

⁴⁷⁷ *Mimerbladet*, oktober 1994, Lars Arvidson.

spännvidd förstår jag som central för området. Den bidrar till att knyta samman förståelsen av folkbildningen. Medan KÖ98 fokuserar de resultat som pekar på den borgerliga bildningen, som föregångare till, eller influens för, arbetarbildningen:

Här framstår den tidiga folkbildningen snarast som en borgerlig of-fentlighet men med en strävan att också bidra till att upplysa arbetarna.⁴⁷⁸

Knyter vi ihop de olika konsekrerande resonemangen så framstår den borgerliga bildningen som något av förutsättningen, medan arbetarbildningen blir något av idealet eller vägen vidare. KÖ97 skiljer sig genom att lyfta fram de resultat som handlar om medelklassens användande av utbildning.⁴⁷⁹ Deras tolkning är att detta lade en grund för folkbildningen.⁴⁸⁰ Tanken om de tidiga idealens relevans för folkbildningen, så som de skildras i Olssons studie, finns även i KÖ98. Där knyts de tidiga idealen, folkhemstanken och de moderna folkrörelserna an till tolkningen av den nutida folkbildningen.⁴⁸¹

Som agent framträder Olsson inte i mitt material.⁴⁸² Han refereras ofta, men deltar inte själv i de studerade sammanhangen. Avhandlingen har något av en särställning inom området. Den är en vanlig referens i senare avhandlingar, och används i ett längre tidsperspektiv. Olssons fortsatta publiceringar har delvis en anknytning till folkbildningen, men framförallt till en bredare idéhistorisk diskussion. I sitt förord ger Olsson (1994) uttryck för anknytning till forskarmiljöer i Umeå men också till Mimer. Referenser görs i viss mån till tidigare folkbildningsforskare.

---

⁴⁷⁸ KÖ98, del 1, s 28.

⁴⁷⁹ KÖ97, s 107-108.

⁴⁸⁰ Citat: "Berikandet av stadsinnevärnarnas idévärld, vilket bidrog till att underlätta för idéer om folkbildning att göra sig gällande." Ibid.

⁴⁸¹ Citat: "En av Olssons centrala poänger är att dessa tidiga ideal kom att i viktiga avseenden ligga till grund för folkhemstanken och kom att bli en del av de stora folkrörelsernas inre arbete." KÖ98, del 1, s 28.

⁴⁸² Bilaga 2; Libris, 2007-05-02; Google, 2007-05-02.

En avhandling från 1994 diskuterar "Radions folkbildande roll". Solveig Lundgrens *Dikten i etern: Radion och skönlitteraturen 1925-1955* (1994) nämns i KÖ98.⁴⁸³ Att studien konsekreras förstår jag som en effekt av dess bidrag till denna diskussion. Studien knyter även an till litteratur och läsning, som ett centralt tema. Lundgren framträder inte som en central agent i mitt material.⁴⁸⁴ Avhandlingen är ingen vanlig referens inom området. Det vill säga den konsekreras i ett begränsat sammanhang.

Nykter läsning – vilka deltar?

Kerstin Rydbecks *Nykter läsning: Den svenska godtemplarrörelsen och litteraturen 1896-1925* (1995) konsekreras i KÖ98 och KÖ97. Rydbeck knyter i sin studie an till centrala frågor inom området – rörelse, litteratur och ett deltagarperspektiv. Studien handlar, enligt KÖ98, om litteratur och litterära aktiviteter inom ramen för den svenska godtemplarrörelsen under perioden 1896-1925.⁴⁸⁵ Avhandlingsförfattaren tar ett helhetsgrepp, från central- till lokal- men också deltagarnivå. Detta anknyter till det breda samhällsvetenskapliga och principiella värde som förs fram i olika sammanhang. Rydbeck intresserar sig vidare för vilka det är som deltar, ur ett ålders-, klass- och genderperspektiv. Frågan om vilka som deltar kommer senare att bli en viktig fråga.⁴⁸⁶ Detta grepp bidrar, som jag läser anmälan i KÖ98, till definitionen av folkbildningens, och de litterära aktiviteternas, "fostrande, bildande och underhållande funktioner".

En övergripande tes är, enligt de konsekrerande resonemangen i KÖ98, att rörelsens självständiga karaktär alltmer upplöses i takt med att den integrerades i storsamhället. Vad som händer med folkbildningen över tid, antingen i termer av förändring eller av förlorad

---

⁴⁸³ KÖ98, del 1, s 35. Detta tema återkommer i senare forskning – framförallt hos Karin Nordberg. Nämnas kan hennes avhandling, *Folkhemmets röst: Radion som folkbildare 1925-1950* (1998).

⁴⁸⁴ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25.

⁴⁸⁵ Citat: Syftet är vidare "att utröna vilka litterära attityder som dominerade inom rörelsen och exemplifiera vilka funktioner litteraturen hade". KÖ98, del 1, s 35.

⁴⁸⁶ Ibid. Jämför analysen av SUFO2.

potential, förstår jag som en annan viktig fråga inom området. Liksom frågan om vad som är specifikt för den. Teoretiskt knyter Rydbeck an till Jürgen Habermas, och argumenterar för att "nykterhetsrörelsen kan ses som en alternativ offentlighet, alltså inte en borgerlig offentlighet utan en plebejisk, folklig". Rydbeck framträder som en central agent i mitt material.⁴⁸⁷ Hon deltar i Mimers verksamheter i stor omfattning och framträder som expert i SUFO2.

Folk och folkbibliotek

Några avhandlingar från 1996 listas eller nämns endast kortfattat i KÖ98. Det gäller Matts Mattssons *Vinter i folkhemmet: En studie av den svenska modellen på lokalplanet* (1996) och Magnus Torstenssons *Att analysera genombrottet för de moderna folkbiblioteksidéerna: Exemplet Sverige och några jämförelser med USA* (1996). Jag har tidigare argumenterat för att detta innebär en svagare konsekration. En grundidé i min studie är att det är viktigt att få en bild av vad och vem som konsektrerar/s, på vilket sätt och i vilken omfattning. Min hypotes är att en stor del ingår i en symbolisk gemenskap, snarare än en social. Referenser lånas in, vilket bidrar till att stärka folkbildningsforskning som område. Anknytningen till området görs på olika sätt tydlig i anmälningarna. Ibland är den mer implicit. I Mattssons studie finns, som jag läser de bibliografiska uppgifterna, anknytningen i resonemangen kring *folkhemmet*. I Torstenssons fall är det folkbiblioteken som studeras. Här finns även en diskursanalytisk ansats, som har en bredare vetenskaplig relevans. Jag har tidigare argumenterat för att t.ex. Lundgrens studie (1994) kring radions folkbildande funktion så att säga stöttar upp senare forskning, och bidrar till områdets historia.⁴⁸⁸ Min tolkning är att Torstenssons studie på ett liknande sätt utgör en bakgrund för forskning om folkbibliotek.⁴⁸⁹

Varken Mattsson eller Torstensson framträder som centrala i mitt material.⁴⁹⁰ Båda publicerar sig fortsatt inom sina modersdiscipliner, utan anknytning till folkbildningen specifikt.

---

⁴⁸⁷ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25.

⁴⁸⁸ Jämför Broady, D., 2002; Winell-Garvén, I., 2005.

⁴⁸⁹ Jämför Hansson, J., 1997; Jonsson, B., 2003.

⁴⁹⁰ Bilaga 1 och 2; Libris, 2007-07-24.

Folket, vetenskapen och de stora namnen

Ingvar Törnqvists *Oscar Olsson, folkbildaren: I synnerhet hans tankar om universitetens roll i folkbildningsarbetet* (1996) förs fram som intressant i flera sammanhang i KÖ98. Den diskuteras även i andra konsekrerande instanser – av Lennart Falklöf i *Mimerbladet*, maj 1996, samt i KÖ97. Törnqvists studie handlar, enligt anmälan i *Mimerbladet*, om 1920-talets diskussioner om universitetens medverkan i folkbildningsarbetet. Dessa frågor återkommer i olika studier.⁴⁹¹ Jag citerar anmälan:

Folkbildningen behövde få tillgång till vetenskaplig kunskap och metod /.../ det universitetsbaserade folkbildningsarbetet skulle ledas i samverkan mellan universitet och folkrörelser.⁴⁹²

I fokus är, enligt Falklöf, folkbildarpersonligheten Oscar Olsson, som drivande i sammanhanget. Jag har tidigare argumenterat för stora namn som en central utgångspunkt.⁴⁹³ Vidare betonar Falklöf arbetets betydelse – genom den inblick den vetgirige kan få i "Oscar Olssons folkbildargärning /.../ hans bildningssyn och syn på studiecirkeln som metod för lärande". På så sätt förs resonemangen till en bredare nivå. Törnqvist framträder i mindre utsträckning som agent i mitt material.⁴⁹⁴ Han publicerar sig dock fortsatt inom området.

Ungdomsteater och folklig bildning

Christina Chaibs *Ungdomsteater och personlig utveckling: En pedagogisk analys av ungdomars teaterskapande* (1996) diskuteras i KÖ98. Gunnar Sundgren står även för anmälan i *Mimerbladet*, november 1996. Enligt dessa resonemang så studerar Chaib tre olika amatörteatergrupper. Verksamheten analyseras "som en del av folkbildningsverksamheten, arrangerad som den är i studiecirkelform".⁴⁹⁵

---

⁴⁹¹ Jämför Skoglund, C., 1991. Se även resonemang kring s.k. forskningscirkel i KÖ98.

⁴⁹² *Mimerbladet*, maj 1996, Lennart Falklöf.

⁴⁹³ Se t.ex. Gustavsson, B., 1991; Bergstedt, B., 1998.

⁴⁹⁴ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25.

⁴⁹⁵ KÖ98, del 1, s 36, del 2, s 56-57.

Sundgren problematiserar, i anmälan, de dominansförhållanden han menar reproduceras i forskning såväl som praktik.⁴⁹⁶ Detta läser jag även som ett argument för studiens relevans. Sundgren menar, med stöd i Chaibs studie, att de estetiska verksamheterna har svårt att göra sig gällande, gentemot "folkbildningens sinnebild" av "ett arbetarkollektiv som tillsammans läser och diskuterar för att i gemensam handling kunna förändra sina livsvillkor".⁴⁹⁷ Troligt är då att detta avspeglar sig i forskningen, där "den estetiska studiecirkeln – som idag är den vanligast förekommande – ännu är sparsamt belyst". Jag har tidigare argumenterat för betydelsen av mer generella forskningsdiskussioner – som ett sätt att stärka de egna värdena. Resonemangen kan förstås i detta sammanhang.

Vidare, betydelsen av att knyta an och att knyta samman är en poäng jag driver.⁴⁹⁸ Det explicita tydliggörandet av relevansen för området är särskilt markant när det gäller frågor om kultur och genus. Chaib (1996) refererar till tidigare bildningsdiskussioner inom folkbildningsforskningen, samt bredare teaterpedagogiska perspektiv.⁴⁹⁹ Paolo Freire's pedagogik för förtryckta och Augusto Boal's öppna teater är några teoretiska influenser. Chaib stödjer sig även, efter Talerud (1985), på begreppet folklig bildning. Detta begrepp anknyter till folkbildningen – men bara delvis. Denna dubbelhet präglar, vill jag mena, Chaibs positionering över lag. Begreppet definieras av författaren själv:

Estetisk verksamhet som amatörteater, kallar han i stället för folklig bildning, även om det sker i samverkan med studieförbund, för att den inte ska associeras till traditionellt folkbildningsarbete.⁵⁰⁰

Alltså, i fokus för arbetet är betydelsen av amatörteaterverksamhet för ungdomar. Chaib laborerar med effekter som större självförtroende, ökad frihetskänsla och förstärkt identitet. I titeln talas även om person-

---

⁴⁹⁶ *Mimerbladet*, november 1996, Gunnar Sundgren.

⁴⁹⁷ *Ibid.*

⁴⁹⁸ Se t.ex. Onsér-Franzén, J., 1993.

⁴⁹⁹ Även i Chaib, C., 1996. Dels finns referenser med nära anknytning till folkbildningen, i form av folkbildarpersonligheter som Gunnar Hirdman och Ellen Key. Dels finns referenser i folkbildningsforskningen, genom etablerade namn som Bernt Gustavsson och Bo Talerud. Chaib refererar även till bredare teoretiska och filosofiska resonemang, hos Lyotard, samt offentliga, statliga, dokument.

⁵⁰⁰ Chaib, C., 1996, s 51-52.

lig utveckling. Bidraget till förståelsen av verksamhetens betydelse – på deltagarnivå – förstår jag som ett skäl till studiens genomslag. Vidare är betoningen av de estetiska verksamheternas relevans för folkbildningen, och tvärtom, betydelsefull.

Sammanfattningsvis så förstår jag Chaibs positionering som bred. Detta ligger i linje med 1990-talets utveckling. Den grundliga argumentationen för studiens relevans förstår jag som en följd av den estetiska verksamhetens låga status, vilket avspeglar sig i forskningen om den. Samtidigt som omfattningen och tyngden i argumenten kan förstås som ett resultat av folkbildningsforskningens ökade konkurrens. I mitt material framträder inte Chaib som en central agent.⁵⁰¹ I sitt förord ger Chaib (1996) uttryck för en koppling till en del av folkbildningsforskningen, med specifikt fokus på kulturfrågor, till exempel Bo Tale-
rud.

xx

Något som också aktualiseras i 90-talets avhandlingar är "museér, bildning och arbetets historia". Jag diskuterar detta endast kort. Annika Alzéns *Fabriken som kulturarv: Frågan om industrilandskapets bevarande i Norrköping 1950-1985* (1996) konsekreras i KÖ98. Studien handlar, enligt denna, om hur museer förhåller sig till den så kallade kulturarvsdiskursen, och dess tankar kring industrisamhällets miljöer.⁵⁰² Detta knyts an till "vänsterradikala bildningsrörelsers strävan att belysa arbetets historia". Anknytningen till arbetar- och bildningsrörelsen tolkar jag som skälet till att studien konsekreras som folkbildningsforskning. Museer är för övrigt en kategori i den aktuella översikten. Studien bidrar även i detta sammanhang. Museer, som folkbildningsinstitutioner, är ett mindre utforskat område. Författaren framträder i övrigt inte i mitt material.⁵⁰³

Folk och rörelser – brett beforskat

Några studier från 1997 listas i KÖ98 med diskuteras inte närmare. En är Ulf Olssons *Folkhälsa som pedagogiskt projekt: Bilden av hälso-*

---

⁵⁰¹ Bilaga 2; Libris, 2007-05-03.

⁵⁰² KÖ98, del 1, s 35, del 2, s 51.

⁵⁰³ Bilaga 2.

upplysning i statens offentliga utredningar. Anknytningen till området har, som jag tolkar det, att göra med referensen till *folket*.⁵⁰⁴ Vidare har Olssons diskursanalytiska ansats ett värde i 1990-talets vetenskapliga diskussion i relation till 'den språkliga vändningen'. En koppling till folket finns, på liknande sätt, i Mikael Sjögrens *Fattigvård och folkuppfostran: Liberal fattigvård 1903-1918*. När det gäller Håkan Thörns *Modernitet, sociologi och sociala rörelser: Rörelser i det moderna: Politik, modernitet och kollektiv identitet i Europa 1789-1989* finns ett gemensamt tema i rörelsebegreppet.

Ingen av författarna framträder i övrigt i mitt material.⁵⁰⁵ Olsson och Thörn är erkända namn i bredare samhällsvetenskapliga sammanhang, som alltså här får ett genomslag i den konsekvrade folkbildningsforskningen – i linje med 1990-talets strävan mot bredare vetenskapliga resonemang.⁵⁰⁶ Jag har tidigare argumenterat för att de, mellan folkbildningsforskningen och bredare diskussioner, delade objekten och frågorna sätter områdets arbiträra karaktär i fokus.⁵⁰⁷ Liksom de tydliggör förhållandet mellan en symbolisk och social gemenskap. En kärna av agenter har en tydlig bas i folkbildningsforskningen, medan de flesta har även – eller i huvudsak – andra tillhörigheter.

Kvinnor i folkbildningen – forskning att stödja

Eva Trotzigs ”*sätta flickan i stånd att fullgöra sina husliga plikter*”: *fyra märkeskvinnor och flickors slöjdundervisning* (1997) listas i KÖ98. Den lyfts närmare fram i *Mimerbladet* mars 1998, av redaktörerna Inger Landström, Kjell Gustavsson och Lennart Falklöf. Min tolkning är att studiens perspektiv på hantverk och kvinnor i folkbildningen, kopplat till folkskola, fritidsverksamhet samt filantropiska tankegångar, bidrar till dess relevans för området.⁵⁰⁸ Trotzig framträder

---

⁵⁰⁴ Se även begreppet pedagogiska projekt.

⁵⁰⁵ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25; Google, 2007-08-25.

⁵⁰⁶ Detta efter att man under åren 1954-1989 har byggt upp en folkbildningsforskning, med utgångspunkt i folkbildningspersonligheter och tidigare folkbildningsforskare, som centrala referenser, samt i viss mån bredare teoretiska referenser. Jämför Gingras, Y., 1991.

⁵⁰⁷ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004.

⁵⁰⁸ Studien belyser "hur skolämnet kvinnlig slöjd etablerades runt sekelskiftet 1880-1920 /.../ i studiens material ingår också hur handarbete hade en filantropisk praktik i

som en agent i mitt material.⁵⁰⁹ Hon deltar i viss mån i Mimers och Föreningens verksamheter. Min tolkning är att deltagandet inom området bidrar till studiens positiva mottagande.

En annan förklarande faktor – som bidrar till att nyansera bilden av de konsekurerande sammanhangen – är att det aktuella numret av *Mimerbladet*, i mars 1998, ser ut att vara ett temanummer kring kvinnor i folkbildningen. Detta område lyfts i olika sammanhang fram som viktigt att stödja.⁵¹⁰ Ytterligare en avhandling ingår här, Katarina Lewis *Schartauansk kvinnofromhet i tjugonde seklet: En religions-etnologisk studie* (1997), som anmäls i samma nummer av *Mimerbladet*. Studien handlar om hur ”en kristen trosform påverkar kvinnor i deras vardagsliv och vilka uttryck den får”. Den religiösa anknytningen är, som vi sett, ett återkommande tema.⁵¹¹ Lewis framträder i viss mån som agent i mitt material, inom Mimers och Föreningens verksamheter.⁵¹²

”Nyttig” forskning

Under 1997 kommer tre avhandlingar om folk- och stadsbibliotek, som konsekureras *som* – eller intressanta *för* – folkbildningsforskning/en. De konsekurerande instanserna är: KÖ98 och *Mimerbladet*. Joacim Hanssons *Om folkbibliotekens ideologiska identitet: En diskursstudie* ingår i KÖ98. Den diskuteras närmare vid två tillfällen i *Mimerbladet*, i maj 1998 av Inger Landström, och i mars 2000 av Bernt Gustavsson. Den omfattande, och differentierade, konsekrationen förstår jag som en del av 1990-talets utveckling.

I den ena anmälan i *Mimerbladet* tas en diskussion upp om vad som är nyttig forskning.⁵¹³ Detta har föranletts av att studiens nytta ifrågasatts under disputationen. Enligt anmälaren, Gustavsson, så "hävdar många idag att forskning ska kunna resultera i direkt nytta /.../ resultaten måste ha ett slags praktisk användning." Han kopplar samman detta med en ekonomistisk trend, som påverkar forskningen – och folkbild-

---

och med att folkskolebarn fick lära sig olika slags hantverk på fritiden". *Mimerbladet*, mars 1998, Inger Landström, Kjell Gustavsson och Lennart Falklöf.

⁵⁰⁹ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25.

⁵¹⁰ Jämför diskussionen kring Mimers Brunn.

⁵¹¹ Jämför Bergstedt, B., 1998.

⁵¹² Bilaga 2; Libris, 2007-05-03.

⁵¹³ *Mimerbladet*, mars 2000, Bernt Gustavsson.

ningen – negativt. Projektet blir då att freda folkbildningen, som alternativ, med hjälp av forskningen om den. Jag citerar anmälaren: "i ett ideologiskt blint och tomt samhälle, i vilket endast den praktiska nyttan och avnämningens räknas riskerar vi något centralt". Till denna kritiska punkt återkommer flera anmälare.⁵¹⁴

Gustavsson lyfter vidare fram kunskapsbidraget i Hansson studie. Detta handlar, menar han, om hur och varför vi klassificerar saker och ting omkring oss. Specifika värden är här, tolkar jag det som, genomlysning och förståelse. I studiens titel finns även begrepp som diskursstudie och ideologisk identitet. Detta menar jag har en relevans för området. Gustavsson utvecklar:

Vi kan då fråga vad en genomlysning av det självklara sätt på vilket vi klassificerar våra kunskaper har för nyttovärde? Ingen annan än att den ökar vår förståelse för det samhälle och den kultur vi lever i. /.../ Efter ett noggrant studium av denna avhandling är jag beredd att säga: detta är nyttig forskning.⁵¹⁵

I den andra anmälan i *Mimerbladet* diskuterar Landström studiens fokus närmare, på folkbibliotekens formande till politiska institutioner.⁵¹⁶ Folkbildningens relationer till det omgivande samhället är en återkommande fråga. Studien har ett kritiskt perspektiv, på folkbibliotekens samhällsbevarande funktion.⁵¹⁷ Jag har tidigare argumenterat för att kritiska frågor, gällande folkbildningens folkuppfostrande drag, framställs som ett värde inom området. Hanssons studie kan förstås i detta sammanhang. Som agent framträder Hansson i viss utsträckning inom området, inom Mimers och Föreningens verksamheter.⁵¹⁸

Bidrag till ett tema

Två andra avhandlingar om folkbibliotek från 1997 – Mats Myrsteners *På väg mot ett stadsbibliotek* och Angela Zetterlunds *Utvärdering och*

---

⁵¹⁴ Jämför diskussionen om Mimers Brunn.

⁵¹⁵ *Mimerbladet*, mars 2000, Bernt Gustavsson.

⁵¹⁶ *Mimerbladet*, maj 1998, Inger Landström.

⁵¹⁷ Citat: "/.../ hur folkbiblioteken använts för att befrämja och upprätthålla dominerande maktstrukturer och värderingar präglad av kraftiga sociala förändringar". Ibid.

⁵¹⁸ Bilaga 2.

folkbibliotek: En studie av utvärderingens teori och praktik med exempel från folkbibliotekens förändrings- och utvecklingsprojekt – ingår i KÖ98. Myrsteners studie introduceras även närmare av Inger Landström i *Mimerbladet*, maj 1998. Resultaten handlar om en försvagad ideologisk förankring i biblioteken.⁵¹⁹ Denna typ av frågeställning, kring grunden för verksamheten, återkommer som ett konsekrerat värde.⁵²⁰ Folkbiblioteken som tema inom folkbildningsforskningen förstärks, menar jag, genom att dessa studier anmäls. Zetterlunds fokus på utvärderingar är ett mindre centralt tema. Folkbildningen utgör *exempel* för hennes diskussion. Detta innebär ett förtydligande av en position, med en svag anknytning till området.

Min tolkning är att studierna uppmärksammas för dess bidrag till att se folkbiblioteken som ett tema inom området. Varken studierna eller dess författare har/får emellertid en central position inom folkbildningsforskningen.⁵²¹

Att ge tid och att ge röst

Karin Nordbergs *Folkhemmets röst: Radion som folkbildare 1925-1950* (1998) konsekreras som intressant i KÖ98 och i *Mimerbladet*, mars 1999. I den senare ger Bernt Gustavsson uttryck för flera positiva värdeomdömen. Den explicita konsekrationen ligger, som jag på olika sätt argumenterat för, i linje med 1990-talets tydliggörande av värden och positioner. Jag citerar Gustavsson:

Karin Nordberg har med stor iver gett sig i kast med att beskriva radion som folkbildare /.../ resultatet har blivit en lättläst, personlig och mycket intresseväckande avhandling.⁵²²

I anledning av studien för Gustavsson en bredare diskussion, kring forskningens värde och villkor. Detta fokus, på *forskningen*, är menar

---

⁵¹⁹ Citat: "/.../ den från början uttalade ideologin i de organisationer som startade biblioteken – socialismen i arbetarrörelsen, liberalismen i Folkbildningsförbundet, och konservatismen i församlingarna – blir allt mindre profilerad en bit in på 1900-talet." *Mimerbladet*, maj 1998, Inger Landström.

⁵²⁰ Jämför Hellblom, L., 1985; Åkerstedt, J., 1967.

⁵²¹ Bilaga 2; Libris, 2007-05-03.

⁵²² *Mimerbladet*, mars 1999, Bernt Gustavsson.

jag ytterligare ett steg i områdets vetenskapliggörande.⁵²³ Den "intensivt intresserade forskaren som drivs av brinnande iver att berätta om så mycket som möjligt" blir, menar Gustavsson, "allt mer sällsynt i en tid präglad av allt snävare ramar".⁵²⁴ *Tid* framstår som ett värde i sammanhanget.

På ett grundläggande plan handlar studien om radion *som* folkbildare. Radions relevans för folkbildningen, och forskningen om den, explicitgörs på så sätt. Jag har på olika sätt uppmärksammat betydelsen av att knyta *an* och att knyta *samman*.⁵²⁵ Titeln, *Folkhemmets röst*, öppnar upp för en bred förståelse av radions betydelse i tiden.⁵²⁶ Sett ur ett könsperspektiv möjliggjorde studien, enligt anmälan i *Mimerbladet*, ett "möte mellan en manlig och en kvinnlig erfarenhetsvärld". Begreppen "röst" och "erfarenhet" har en emancipatorisk klang. Detta anknyter, menar jag, till centrala värden – och konsekreras här.

Gustavsson sammanfattar så studiens kunskapsbidrag. Detta är, menar han, knutet till en viss historisk period, och ett könsperspektiv. Vidare till frågan om "hur ett nytt medium förändrar villkoren och formerna för folkbildningen".⁵²⁷ Som agent är Nordberg framträdande inom området.⁵²⁸ Hon är en vanlig referens i senare avhandlingar. Hon framträder i stor omfattning inom Mimers verksamheter, och i viss mån i Föreningens. Fortsatta publikationer är centrala inom området.

Att tala *om* och *med* folkbildningen

Bosse Bergstedts *Den livsupplysande texten: En läsning av N F S Grundtvigs pedagogiska skrifter* (1998) konsekreras som intressant i flera sammanhang i KÖ98 samt i *Mimerbladet*, där Per-Anders Fors-
torp i mars 1998 ger flera positiva värdeomdömen. Min hypotes är som nämnts att explicitgörandet av värde utgör en del av 1990-talets ut-

---

⁵²³ Jämför Gingras, Y., 1991.

⁵²⁴ Fortsättning citat: "Det ligger därför en hög grad av idealitet i ett sådant sätt att förhålla sig till sitt ämne." *Mimerbladet*, mars 1999. Gustavsson refererar även till Nordbergs sätt att tala om arbetet, vilket ger resonemangen en personlig ton.

⁵²⁵ Jämför Chaib, C., 1996.

⁵²⁶ Jämför praktisk relevans och nytta, t.ex. i diskussioner kring Gustavsson, B., 1991; Hansson, J., 1997.

⁵²⁷ *Mimerbladet*, mars 1999, Bernt Gustavsson.

⁵²⁸ Bilaga 2; Libris, 2007-07-25.

veckling. Skillnader mellan positioner tydliggörs – genom explicita och stramt hållna resonemang. *Engagemang* och *kunskap* utgör, enligt anmälan i *Mimerbladet*, en grund för tolkningen av Grundtvig.⁵²⁹ Enligt anmälan så är det positivt att Bergstedt talar "om" men också "med" folkbildningen. Folkbildningen och Grundtvig bör behandlas som "en livsform, som en dialog mellan människor" och inte bara som ett "teoretiskt problem". Jag tolkar dessa ord som ett starkt stöd för Bergstedts ansats. Detta berör även kvalifikationen och förutsättningen, för att ta sig an folkbildningsfrågan. Här finns argument för de vetenskapliga såväl som de praktiska värdena. Detta förstår jag som något av folkbildningsforskningens genre.

Enligt Forstorps anmälan i *Mimerbladet* har Grundtvig vidare en "närmast oöverskådlig betydelse för den skandinaviska kulturen".⁵³⁰ Detta med att framhäva objektets relevans bidrar till att konsekvrera studien. Andra värden som lyfts fram har att göra med studiens ansats. Den bredare forskningsdiskussionen är, menar jag, viktig för området och dess agenter. Forstorp sammanfattar studiens bidrag med ord som djupporträtt, initierad, avancerad, närläsning, organisk och levande. Detta knyter an till folkbildningen, såväl som teoretiska, litterära och ideologiska värden:

Avhandlingen blir således inte bara ett djupporträtt av en mycket viktig gestalt i folkbildningens historia, det blir också en initierad introduktion till samtidens kultur- och vetenskapsdebatt, det blir en avancerad närläsning av paradoxala fenomen i språket, en essäistisk eller varför inte litterär och organisk gestaltning av pedagogik som en levande kunskapsväg mellan människor.⁵³¹

En intressant vändning i anmälan är att Forstorp även ger studien epitetet provocerande. Den, skriver han, flyttar fram positionerna i "Grundtvigforskningen såväl som i folkbildningsforskningen och i synen på den pedagogiska vetenskapliga genren". Min tolkning är att detta refererar till områdets legitima värden. Samtidigt som det speciell-

---

⁵²⁹ Citat: "Med sitt stora engagemang och sin kunskap om folkbildning är Bosse Bergstedt en kongenial samtida uttolkare av Grundtvig. För detta krävs ett brinnande intresse". *Mimerbladet*, mars 1998, Per-Anders Forstorp.

⁵³⁰ Det är därför "ett viktigt kapitel som skrivs i folkbildningens historia när den första avhandlingen om Grundtvigs pedagogiska idéer nu presenteras i Sverige". Ibid.

⁵³¹ Ibid. Se även referenser till tidigare folkbildningsforskare i Bergstedt, B., 1998.

la sätt som Bergstedt – och anmälaren – förhåller sig till dessa utgör en eller flera specifik/a positionering/ar. I citatet finns även uttryck för att positioneringen sker i relation till "något annat" – här det gängse, det etablerade. Detta utgör ett slags motbild eller pol i sammanhanget.

Medan studien i KÖ98 beskrivs radikalt annorlunda – som ideologiskt orienterad.⁵³² På så sätt finns en skillnad i sätt att uppfatta och värdera studien, knutet till olika positioner.

Bergstedts perspektiv på "liv och levande text" går igen inom området. Min tolkning är att det bidrar till de kvalitativa resonemangen kring folkbildningens betydelse, ur ett deltagarperspektiv.⁵³³ Detta förklarar något av dess genomslag – och konsekurerande sammanhang. Bergstedt framträder som en central agent inom området.⁵³⁴ Bredden och ambitionen i positionering ligger i linje med 1990-talets utveckling. Han deltar i Mimers och Föreningens verksamheter samt i SUFO2, med ett delbetänkande kring unga vuxna i folkbildningen ur ett existentiellt perspektiv. Denna bredd går igen i fortsatta publiceringar och hänvisningar i Bergstedts avhandlingsförord (1998).

Bredd och anknytning till området

Thomas Öhlunds *Normaliseringspraktiker i det moderna samhället: En diskursanalys av åtta sociala ungdomsprojekt* (1998) diskuteras av Inger Landström i *Mimerbladet*, september 1998. Studien är bred och knyts, menar jag, an till området delvis på grund av forskarens sociala tillhörighet. Detta kan förstås som en del av folkbildningsforskningens institutionalisering.⁵³⁵ Enligt anmälan i *Mimerbladet* så bidrar studien

---

⁵³² KÖ98, del 1, s 28, del 2, s 9.

⁵³³ Forstorp diskuterar t.ex. Bergstedt som en "företrädare för en dialogisk tradition, vilka teoretiserar om växelverkan mellan människor, om närvaro och framväxten av en identitet som ger en insikt om att det är möjligt att leva, att förhålla sig till livet och att bli livsupplöst". *Mimerbladet*, mars 1998, Per-Anders Forstorp. Jämför Linér, B., 1985; SUFO2.

⁵³⁴ Bilaga 2; Libris, 2007-07-25; Bergstedt, B., 1998, förord. Fortsatta publikationer rör sig inom området folkbildning, bildning, vuxenutbildning och etnicitet. I sitt förord anknäver Bergstedt till ett stort antal teman och miljöer, knutna till folkbildare, folkbildningsforskare, som ex. Grundtvig, dekonstruktionen som ansats, samt Mimer och Linköping.

⁵³⁵ Jämför Gingras, Y., 1991.

med förståelse "även för arbete som sker inom folkbildningen".⁵³⁶ Ett bredare område knyts på så sätt an till folkbildningen och forskningen om den. Landström menar att fler ungdomar, med sociala problem, kommer till folkhögskolor och studieförbund. Ett aktuellt problem bidrar alltså till att ge studien relevans. Vidare finns en teoretisk referensram, som jag tolkar som betydelsefull för området såväl som för en bredare akademisk diskussion. Nyckelord i studien är, förstår jag av anmälan: struktur, identitet, integrering, normalisera samt avvikande ungdomar.⁵³⁷ Landström refererar även till andra studier av Öhlund, vilket jag förstår som bidragande till erkännandet. Det vill säga relevanskriterier listas i anmälan av praktisk och teoretisk art – liksom forskarens anknytning till, och erfarenhet av området. Symboliskt och socialt kapital samspelar här. *Bredd* – när det gäller objekt och teori – framstår som ett särskilt viktigt värde under denna period. I mitt material framträder Öhlund i viss utsträckning som agent, i Mimers verksamheter och i SUFO96.⁵³⁸

Det specifika, aktuella och forskning som tar tid

Marion Lefflers *Böcker, Bildning, Makt: Arbetare, borgare och bildningens roll i klassformeringen i Lund och Helsingborg 1860-1901* (1999) recenseras av Lars Arvidson i *Mimerbladet*, oktober 1999. Lefflers studie handlar, enligt anmälan, om arbetarklassens självständiggjorda förhållningssätt till den borgerliga bildningen. Min tolkning är att detta bidrar till återkommande frågor om det *specifika* med folkbildningen. Lefflers studie knyts an till *aktuella* frågor, kring Kunskapslyftet: "den höga uppskattning av kunskap som ett medel att lösa olika samhällsproblem, vilket Kunskapslyftet är ett uttryck för, är inget

---

⁵³⁶ *Mimerbladet*, september 1998, Inger Landström.

⁵³⁷ Fokus är enligt Landström "de strukturella villkor som påverkar ungdomars identitetsarbete och integrering i samhället, vilket också hör ihop med hur de offentliga systemen hanterar och normaliserar 'avvikande ungdomar'". Ibid.

⁵³⁸ Bilaga 2; Libris, 2007-08-25.

nytt".⁵³⁹ Att studera det nutida med hjälp av det dåtida är ett annat fundament inom området.⁵⁴⁰

Arvidson för vidare en bredare forskningsdiskussion i anledning av studien. Han refererar där till Lefflers beskrivning av sin forskningsprocess – utspridd över tid och präglad av engagemang. Detta knyts an till det Arvidson ser som tidens krav på effektivitet. Att uppmärksamma och värna forskningens egna värden har, menar jag, att göra med områdets fortsatta institutionalisering.⁵⁴¹ Häri ingår forskning som tar *tid*. Som en bakgrund till anmälan nämns Lefflers insats som pionjär i Mimers nätverk. Detta ser ut att bidra till studiens legitimitet. I mitt material ser författarens bas ut att finnas i en bredare kontext.⁵⁴² En viss anknytning till folkbildningsforskningen finns.

Folkbildning och etnicitet – skilda perspektiv och värden

Två avhandlingar från 1999 utgår från och anlägger olika perspektiv på folkbildning och etnicitet. Den ena studien knyter an till frågan om folkbildningens potential, medan den andra problematiserar en stereotypiserande praktik. Också de olika anmälnarnas sammanfattningar och värderande resonemang skiljer sig åt. Detta representerar, menar jag, något av spännvidden – kring frågan men också områdets konsekrerade värden. Studierna ifråga är Anders Anderssons *Mångkulturalism och svensk folkhögskola: Studie av en möjlig mötesarena* och Ali Osmans *The "Stranger" Among Us: The Social Construction of Identity in Adult Education*.

Anderssons studie anmäls av Lars Arvidson i *Mimerbladet*, oktober 1999, men också i slutbetänkandet för SUFO2. Den centrala frågeställningen i studien är, enligt anmälan: "på vilket sätt gestaltar sig svensk folkhögskola som möjlig mångkulturell mötesplats i dels institutions-

---

⁵³⁹ Enligt Leffler har det aktuella skedet "sina rötter i upplysningstiden och aktualiserades främst av industrikapitalismens framväxt, då en växande arbetarklass uppfattades som ett problem". *Mimerbladet*, oktober 1999, Lars Arvidson.

⁵⁴⁰ Jämför Gustavsson, B., 1991.

⁵⁴¹ Citat: "Min doktorandtillvaro började för så många år sedan att jag knappt vill komma ihåg det exakta antalet /.../ skulle knappast ha passat in i den nya ordningens tidspress". *Mimerbladet*, oktober 1999, Lars Arvidson.

⁵⁴² Bilaga 2; Libris, 2007-07-25.

och dels organisationsperspektiv?"⁵⁴³ Folkbildningens potential, i relation till förändrade villkor, är ett återkommande fokus.⁵⁴⁴ En slutsats är, enligt anmälan, att tilltron som uttrycks i offentliga statliga dokument, endast delvis har sin motsvarighet i den folkbildande praktiken. I slutbetänkandet för SUFO2 ges de mångkulturella frågorna stort utrymme.⁵⁴⁵ I diskussionen av Anderssons studie framträder en mer "optimistisk" bild av i vilken mån folkbildningsmålen på området kan förverkligas.⁵⁴⁶ En viss skillnad finns i sättet att använda studien, även om en gemesam narrativ är folkbildningens potential och möjlighet. Som agent framträder Andersson i viss mån inom området, huvudsakligen i samband med Mimers och Föreningens verksamheter.⁵⁴⁷

Osmans studie diskuteras av Erik Olsson i *Mimerbladet*, mars 2000, samt i slutbetänkandet för SUFO2. I anmälan i *Mimerbladet* framhävs studiens relevans. I ett mångkulturellt Sverige har, skriver Olsson, skolan och vuxenutbildningen en viktig uppgift. Här finns "ett spännande fält för forskare och andra att dokumentera och analysera denna omvandling".⁵⁴⁸ På så sätt påtalas relevansen för verksamheten såväl som för forskningen. Dessa värden återkommer, och påtalas här, av anmälaren – kanske i högre grad än av avhandlingsförfattaren. Osmans analys handlar vidare, enligt anmälan, om hur "den andre" skapas i tal och handling bland deltagare i vuxenutbildning. Detta innebär att Osman tillskrivs en bredare teoretisk orientering. I fokus är vuxenutbildningen, där folkbildningen ingår som en del. Jag tolkar Osmans position som vetenskapligt orienterad, med en distans till folkbildningen och folkbildningsforskningen i linje med 1990-talets institutionaliserade skeden.⁵⁴⁹

---

⁵⁴³ *Mimerbladet*, oktober 1999, Lars Arvidson.

⁵⁴⁴ Jämför Byström, J., 1976/77; Hartman, P., 1993.

⁵⁴⁵ Slubetänkandet SUFO2, s 256.

⁵⁴⁶ Man skriver att i folkhögskolans hållning samt handlingsberedskap så finns goda förutsättningar. Ibid.

⁵⁴⁷ Bilaga 2; Libris 2007-08-25.

⁵⁴⁸ *Mimerbladet*, mars 2000, Erik Olsson.

⁵⁴⁹ Den breda kontexten liksom det socialkonstruktionistiska perspektivet förstår jag som något av studiens relevans för området. Referenser till tidigare folkbildningsforskare är få. Ibid; även Osman, A., 1999. Detta kan jämföras med två andra positioner. En med en huvudsaklig förankring i folkbildningsforskningen, genom till exempel valet av begrepp och referenser, bidrar till bredden i positioner, t.ex.

I anmälan av Osmans studie förs även en mer principiell forskningsdiskussion. Nyckelord i sammanhanget är pionjärarbete, central problematik, representativ, pedagogisk och begriplig. Detta refererar, menar jag, till vetenskapliga såväl som praktiska värden. Resonemang av detta slag återkommer och är, som jag ser det, ett sätt att reproducera, men också omförhandla, området – vad är god folkbildningsforskning?⁵⁵⁰ Metadiskussionen utgör på så sätt en del av genren. Enligt anmälan så lever Osman upp till viktiga krav, också som förebild för framtida forskare:

Det är särskilt viktigt att pionjärarbeten, som Ali Osmans avhandling kan sägas vara, griper tag i en central problematik. Det är också viktigt att de är någorlunda representativa samt pedagogiska och begripliga – inte minst därför att de kommer att utgöra riktmärken för efterföljare. Ali Osmans arbete har goda förutsättningar att leva upp till dessa krav.⁵⁵¹

Enligt anmälan tillför Osmans diskussion kring stämplingspraktiker viktig kunskap. Dock får man inte veta så mycket om "hur integrationsinsatser uppfattas av invandrarna själva". Studiens för och emot diskuteras alltså. Detta förstår jag som ett sätt att ta studien på allvar, åtminstone hör det till genren.⁵⁵² Intressant och lärorik är, skriver Olsson vidare, "diskussionen om den mer eller mindre rasistiska kulturaliseringen av invandrare". Samtidigt som den vetenskapliga ambitionen bjuder på problem. Resonemangen handlar, i rekonstruerad mening, om värden och villkor för forskningen. Olsson skriver:

Genren och språket (engelska och vetenskapska) gör naturligtvis sitt till att denna viktiga text knappast når ut till så många som den borde.⁵⁵³

Som agent framträder Osman relativt ofta i mitt material, i Mimers verksamheter och i SUFO2.⁵⁵⁴ Författarens specialområde ser ut att

---

Berndtsson, R., 2000. Samt en som (även) är influerad av folkbildningspersonligheter, som referenser, t.ex. Arvidson, L., 1987.

⁵⁵⁰ Jämför Broady, D., 1998a; Gingras, Y., 1991.

⁵⁵¹ *Mimerbladet*, mars 2000, Erik Olsson.

⁵⁵² Jämför Gunneriusson, H., 2002a.

⁵⁵³ *Mimerbladet*, mars 2000, Erik Olsson.

fortsatt vara frågor om mångkulturalitet och integration, där folkbildningspraktiker ingår som en dominerande del. I sitt förord anknyter Osman (1999) till Linköpingsmiljön.

Institutionaliseringen – fältet etableras

Perioden 1990-1999 är mycket intressant. Den grund som lagts under framväxten 1954-1979 hade under expansionen på 1980-talet lagt ytterligare grund för den institutionalisering som utmärker 1990-talet.⁵⁵⁵ Positioner har vuxit sig starka. Möjligheter att verka inom området har ökat. Tillkommer gör ett större antal kunskapsöversikter och programförklaringar. Ett mycket stort antal avhandlingar produceras, som konsekreras i olika sammanhang. Nya arenor innebär ökade möjligheter, till publikationer, tjänster och konferenser. Det gäller Mimer nationellt program för folkbildningsforskning (Mimer) och Föreningen för folkbildningsforskning (Föreningen) samt den statliga utvärderingen av folkbildningen SUFO96. Sammantaget utgör dessa konsekurationsinstanser och arenor en viktig kontext – för samarbete och konkurrens – för avhandlingsförfattare och folkbildningsforskare.

Reproduktionen av, och förhandlingen kring vad som är, *god* folkbildningsforskning, framträder som något av ett fältnav.⁵⁵⁶ Detta kretsar omkring något – särskilt avhandlingarna. Värden som återkommer i anmälares, översikts- och avhandlingsförfattares resonemang är vetenskaplig och praktisk relevans eller nytta. Forskare förhåller sig på så sätt till folkbildningsforskningens kontext, liksom akademien bredare sett. Ytterligare ett ben är förankringen i folkbildningen. Diskussioner handlar om forskningens innehåll såväl som dess former. Fokus på forskningen "i sig" bidrar till områdets relativa autonomi.

Fördelningen av uppdrag på de olika arenorna – Mimer, Föreningen och SUFO96 – visar att en kärna av kapitalstarka agenter etablerats. Samtidigt som ett bredare utbyte med andra forskningsfält och agenter finns. En skillnad mellan symboliska och sociala tillhörigheter blir här synlig. Konsekurationen av avhandlingar präglas av det fältliknande – institutionaliserade – tillstånd som nu är för handen. När de refereras,

---

⁵⁵⁴ Bilaga 2; Libris och Google, 2007-05-04.

⁵⁵⁵ Jämför Bourdieu, P, 1984/1996; Gingras, Y., 1991.

⁵⁵⁶ Jämför Winell-Garvén, I., 2005; Gunneriusson, H., 2002a.

recenseras och diskuteras ingår de i såväl reproducerande resonemang om fältets karaktär som i förhandlingar om dess gränser. Vidare, en stark position inom området tenderar att sammanfalla med en bred förankring inom – men också utanför – området.⁵⁵⁷ Förmågan att knyta an till, och att knyta samman fältets centrala värden tycks vara av stor betydelse i sammanhanget.⁵⁵⁸

1990-talets konsekurerade avhandlingar representerar, menar jag, folkbildningsforskningsfältets spännvidd i tiden. Vad folkbildningen är och kan ställs t.ex. mot kritiska perspektiv på folkbildningens folkuppfostrande och stereotypiserande praktiker.⁵⁵⁹ Skillnader till trots så finns återkommande och systematiserade nav – som forskarna förhåller sig till – arenor, konsekurationsinstanser och kapital.

---

⁵⁵⁷ Jämför Gustavsson, B., 1991.

⁵⁵⁸ Jämför Onsér-Franzén, J., 1993; Nordberg, K., 1998.

⁵⁵⁹ Jämför Hartman, P., 1993 med Sjösten, N-Å., 1993 och Osman, A., 1999.

KAPITEL 9

Konsolideringen 2000-2007

I detta kapitel ska jag avrunda den tidsaxel som jag laborerat med i de senaste tre kapitlen. Jag ska argumentera för att området under perioden 2000-2007 i huvudsak konsolideras. Det som tidigare etablerats upprätthålls, och vidareutvecklas i någon mån. Positioner tydliggörs – samtidigt som spänningen dem emellan ökar. Vi kan se det som att området fortsatt *sam-ordnas*. En central fråga i sammanhanget blir huruvida agenter knyter an till etablerade positioner och/eller fältet i stort.⁵⁶⁰ Det vill säga, kan området behålla sin etablerade status, eller uppgår det i ett antal sär-skiljda positioner? Värt att notera är Vetenskapsrådets specialutlysning av medel för folkbildningsforskning.⁵⁶¹ Detta kan ses som ett tecken på att folkbildningsforskningen nu är ett eget urskiljbart område med fortsatt bärkraft.

Under perioden 2000-2007 tillkommer ytterligare ett antal konsekra-tionsinstanser och arenor, som jag har introducerat i kapitel 5. Dessa utgör en viktig kontext för avhandlingsförfattare och folkbildnings-forskare. Slutbetänkandet från SUFO2, *Folkbildning i brytningstid* (2004), har en konsekrerande funktion. Den utgör, liksom det tidigare slutbetänkandet *Folkbildningen - en utvärdering* (1996), en illustration till hur mötet mellan en politisk kontext och forskning kan gestalta sig. Att områdets aktörer förmår införliva, och bibehålla status av expertis, i det *nya* sammanhanget, ser jag som ett tecken på fältets nyvunna rela-tiva autonomi. Områdets intressenter förmår även att *bearbeta* de te-man och perspektiv som förekommer utvärderingarna.⁵⁶² Att SUFO2 genomförs innebär att SUFO som arena är fortsatt aktuell.

En kunskapsöversikt, eller snarare, en programförklaring, från denna period är den som ges ut av Föreningen för folkbildningsforskning år 2007, *Folkbildningsforskning – vita fläckar och viktiga problemfält*.⁵⁶³ Denna bidrar till att sätta Föreningen i rampljuset. Samtidigt som den i huvudsak reproducerar sedan tidigare kända intressen och får en doxa-

---

⁵⁶⁰ Jämför Gunneriusson, H., 2002a; Broady, D., 1998a.

⁵⁶¹ Vetenskapsrådets hemsida, 2008-01-28.

⁵⁶² Se vidare agentanalysen.

⁵⁶³ Föreningen för folkbildningsforskning/Holmberg, C. & Svensson, A., 2007.

bärande funktion. *Mimerbladet* är fortsatt en viktig konsekrationstans och arena – liksom naturligtvis det att refereras och anlitas i olika uppdrag.

Avhandlingar från perioden 2000-2003 knyter och knyts an till området. Ibland explicit, ibland implicit. Författarnas utgångspunkter är breda *eller* mer tydligt positionerade. Jag rekonstruerar konsekrationen av avhandlingarna som en karta över vad som ryms, och vad som anses intressant, för området. Min tolkning är att avhandlingarnas konsekreering bidrar till att reproducera området, men också till att förändra och utvidga det. Sammantaget ger detta en ökad spänning mellan teman och perspektiv. En öppen fråga är huruvida detta på längre sikt kommer att kunna ses som ett led i att fältets har stärkts eller splittrats. Den mest aktuella tidsperioden är svårast att karakterisera, eftersom mottagandet över tid inte kan avläsas och dess konsekrationseffekt därför inte helt kan bedömas.⁵⁶⁴

Det vill säga, *konsolideringen* innebär att området befästs, även om det som sig "bör" också utmanas.⁵⁶⁵ Skådeplatser för detta är konsekrationstansinstanser, arenor och inte minst avhandlingar.

Avhandlingar som stärker fält och positioner

Sexton doktorsavhandlingar konsekreras som folkbildningsforskning under åren 2000-2003 i *Mimerbladet*.⁵⁶⁶ Den uppmärksamhet studierna får och det relativt stora antalet på en begränsad tid, indikerar att området fortsatt blomstrar. Dess spännvidd kan synliggöras i ett antal rekonstruerade kategorier. En viktig fråga är då hur avhandlingsförfattare knyter och knyts an till fältet.⁵⁶⁷ Anknytningen är mer eller mindre tydlig, och mer eller mindre uttalad. Vidare ges några studier större tyngd genom att de anknyter till områdets centrala begrepp och

---

⁵⁶⁴ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996.

⁵⁶⁵ Som en del av "spelets regler". Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, 1984/1996; Beedholm, K. 2003.

⁵⁶⁶ De avhandlingar som anmäls i *Mimerbladet* utgör urvalet för denna tidsperiod. Därefter används även andra material i analysen.

⁵⁶⁷ Jämför Persson, T., 2001; Paldanius, S., 2002; Köpsén, S., 2003; Carlson, M., 2002.

referenser.⁵⁶⁸ Dessa avhandlingar får något av en doxa-bärande funktion. Jag utvecklar detta något. Ett antal studier tar sin utgångspunkt i begrepp som offentlighet, medborgare och demokrati. Detta kan förstås som ett perspektiv och en positionering som anknyter till fältets etablering och som fortsatt är på frammarsch.⁵⁶⁹ Återkommer gör även studier av historisk karaktär. En traditionsenlig och alltjämt förekommande variant är att ta sin utgångspunkt i någon av folkbildningens stora namn.⁵⁷⁰ Bland de senaste bidragen till folkbildningsforskningen finns också ett antal studier med breda perspektiv och med en kritisk distans till fältets doxa.⁵⁷¹ Till skillnad från tidigare genomgångar av avhandlingar tematiserar, snarare än kronologiserar, jag här.

Att knyts an till och att själv knyta an

Av de studier som anmäls i *Mimerbladet* så diskuteras några endast kortfattat, i form av några rader eller i en kort artikel. Jag förstår detta som en mindre omfattande konsekration. En alternativ tolkning skulle kunna vara att intressebevakningen börjar bli så vid och omfattande att trängsel bland anmälningar, referat och recensioner uppstått. Till grund för diskussionen här använder jag ett antal studier: Torgil Perssons *Den kommunala musikskolans turbulenta 90-tal* (2001); Sam Paldanius *Ointressets rationalitet: Om svårigheter att rekrytera arbetslösa till vuxenstudier* (2002); Susanne Köpséns *Om fackligt lärande: En etnografisk studie av en fackföreningsstyrelses arbete* (2003, lic. avhandling); samt Marie Carlsons *Svenska för invandrare – brygga eller gräns? Synen på kunskap och lärande inom sfi-undervisningen* (2002). Studierna – och anmälningarna av dem – ger en bild över hur olika teman, perspektiv och agenter knyter och knyts an till området. Själva relevansen har en symbolisk och social grund – relaterat till objekt, teori och ansats.

Perssons studie (2001) knyter an till området, med hjälp av kända begrepp och tankefigurer. Författaren behandlar inte någon folkbildande institution, utan de kommunala musikskolorna *som och i relation till*

---

⁵⁶⁸ Se t.ex. Wallin, K. E., 2000; Berndtsson, R., 2000; även Gougoulakis, P., 2001.

⁵⁶⁹ Nicklasson, L., 2002; Stenöien, J., 2003; Lundberg, M., 2003.

⁵⁷⁰ Lindberg, B., 2000; Edquist, S., 2001; Gelfgren, S., 2003.

⁵⁷¹ Eriksson, L., 2002; Jonsson, B., 2003.

folkbildningen. Att in-definiera området som relevant framstår som något av ett villkor för tillhörighet.⁵⁷² Denna anknytning, mellan folk-rörelserna och musikskolorna, lyfts även fram i Inger Landströms och Ann-Marie Laginders anmälan i *Mimerbladet*, mars 2002: "att folk-rörelserna på 1940-talet började använda musiken som medel bidrog till musikskolornas framväxt". Senare minskar denna rörelsekaraktär, och de kommunala musikskolorna utvecklas till kulturskolor.⁵⁷³ Rörelsekaraktären framställs som något av en "förlorad" potential för folkbildningen – här *kulturskolorna*. Min tolkning är att studien tillför något nytt, samtidigt som den (åter)upprättar fältets doxa.⁵⁷⁴ Som agent deltar Persson i till exempel Mimers verksamheter.⁵⁷⁵ Att studien uppmärksammas beror, tolkar jag det som, forskarens symboliska såväl som sociala anknytning.

Carlsons studie (2002) knyter an till området med hjälp av begrepp som kultur, bildning och språk – vilket också ger en bredare positionering. Kopplingen till folkbildningen är däremot inte alls uttalad. Min tolkning är att under 1990- och 2000-talet vidgas ramarna för – närmast experimenteras med – vad och vem som konsekreras. Samtidigt som en grundläggande ordning bevakas. Carlsons studie diskuteras i en kortare anmälan av Inger Landström, i *Mimerbladet* mars 2003. Anmä-laren konstaterar att studien handlar om svenskundervisning för in-vandrare, sfi., men gör ingen specifik koppling till folkbildning eller folkbildningsforskning. Jag förstår det då som "underförstått", att sfi bedrivs i anslutning till, eller är av relevans för, folkbildningen. En anknytning till området finns som vi sett i begreppsanvändning, främst gäller det bildningsbegreppet. Att frågor om etnicitet behandlas bidrar sannolikt till studiens relevans.⁵⁷⁶ Som agent framträder Carlson bara delvis i mitt material, och då i Mimers verksamheter.⁵⁷⁷ Hon kan ses som exempel på hur en agent till del anknyts på ett symboliskt plan men därför inte, på ett socialt plan, får någon tillhörighet.

---

⁵⁷² Jämför t.ex. Chaib, C., 1996.

⁵⁷³ Citat: "I takt med värdeförändringarna i samhället då en förskjutning från kollektiv till individ skett." *Mimerbladet*, mars 2002, Inger Landström & Ann-Marie Laginder.

⁵⁷⁴ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996; 2001/2004.

⁵⁷⁵ Bilaga 2; Libris, 2007-05-08.

⁵⁷⁶ Jämför Osman, A., 1999.

⁵⁷⁷ Bilaga 2; Libris, 2007-05-09.

Köpséns studie (2003) diskuteras i en kortare anmälan av Stellan Bozon i *Mimerbladet*, september 2003. Enligt anmälaren är forskningen inom området begränsad, och studien lämnar ett väsentligt bidrag när det gäller fackligt lärande. Slutsatser handlar om lärande som kommunikation i en social praktik vid problemlösning. Resultaten sägs, i anmälan, ha en praktisk relevans.⁵⁷⁸ Objektets anknytning till folkbildningsområdet är inte heller här uttalad. Lärandebegreppet förstår jag som något av det som ger studien relevans i det här sammanhanget. Samtidigt har författaren ett deltagande på folkbildningens arenor, vilket troligen bidrar till att studien betraktas som relevant folkbildningsforskning. Som agent framträder Köpsén i Mimers verksamheter.⁵⁷⁹ Jag förstår hennes position – och konsekrationen av den – som en del av en under 2000-talet stark tendens till en bredare vuxenpedagogisk orientering. Denna position är symboliskt och socialt etablerad.⁵⁸⁰

En tendens under 2000-talet är att breda teoretiska perspektiv och objekt, med förankring i akademien, gör sig gällande. Paldanius studie (2002) kan ses som ett exempel på detta. Författaren berör vuxenstudierandens situation, sett i en principiellt gångbar kontext, *av relevans för folkbildningen* – utan att kopplingen till den är uttalad. Studien handlar, enligt Inger Landströms och Ann-Marie Laginders anmälan i *Mimerbladet*, mars 2002, om den motvilja som delar av Kunskapslyftets målgrupp visat inför vuxenstudier. Min tolkning är att något av relevansen har att göra med frågor om folkbildningens möjligheter och relation till olika målgrupper.⁵⁸¹ Det teoretiska perspektivet är hämtat hos Pierre Bourdieu, endast några få referenser till tidigare folkbildningsforskare finns.⁵⁸² Någon form av anknytning av detta slag är annars legio. Paldanius deltar på områdets arenor, med tiden som en framträdande agent.⁵⁸³ Det vill säga, författaren knyter delvis själv an

---

⁵⁷⁸ I diskussionen om "behovet av och förutsättningar för pedagogiskt stöd i lokalt fackligt arbetet genom handledning och/eller IT". *Mimerbladet*, september 2003, Stellan Bozon.

⁵⁷⁹ Bilaga 2; Libris, 2007-07-31.

⁵⁸⁰ Jämför nya områden och dess grund, hos Hasselberg, Y., 2005; Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

⁵⁸¹ Jämför olika målgrupper över tid: från arbetare, arbetslösa, unga vuxna etc. Se t.ex. SUFO2.

⁵⁸² *Mimerbladet*, mars 2002, Inger Landström & Ann-Marie Laginder.

⁵⁸³ Bilaga 2; Libris, 2007-05-08.

till området. Men han knyts också an till det av andra, här i anmälnans form.

xx

De här diskuterade studierna – Perssons, Carlsons, Köpséns och Paldanius – anmäls alltså endast kort i *Mimerbladet*. Min tolkning är att de ingår i förståelsen av området, dock inte helt centralt. De knyter själva an, eller knyts an av andra. Möjligen utgör de något av en önskad riktning. Perssons studie innebär en intressant variant, då den närmast återupprättar något av en äldre doxa – i sitt fokus på "kulturskolans förlorade rörelsepotential".⁵⁸⁴ Detta sagt så kan vara av praktiska skäl som studier uppmärksammas i mindre utsträckning, t.ex. ett aktuellt temanummer etc. I huvudsak bör vi dock, menar jag ta konsekrationen, också dess subtilare former, på allvar.⁵⁸⁵

Tyngdpunkt i folkbildningsforskningen

Från studier med mer eller mindre sär-skiljd relation till området, så går jag vidare till studier med tonvikt på folkbildningsforskningens egna begrepp och referenser. Rolf Berndtssons *Om folkhögskolans dynamik: möten mellan olika bildningsprojekt* (2000) diskuteras av Gunnar Sundgren i *Mimerbladet*, mars 2001. Syftet är, enligt anmälan, att diskutera olika bildningsprojekt i relation till folkhögskolan som pedagogisk miljö. Dessa begrepp anknyter till, och knyter samman, centrala positioner inom området. En tyngdpunkt finns i tidigare folkbildningsforskning och referenser till forskare, kända från området.⁵⁸⁶ Detta fyller en doxa-bärande funktion. Författaren refererar ex. till Sundgrens (1986) begrepp, subjekt- och objektkrafter, från dennes tidigare folkhögskoleforskning. Andra begrepp är folkhögskolans sär-art och tradition, bildning samt folkbildningshistoria. I sitt förord ger författaren (2000) även uttryck för en personlig anknytning till folkbildningen.

---

⁵⁸⁴ *Mimerbladet*, mars 2002, Inger Landström & Ann-Marie Laginder.

⁵⁸⁵ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004; Gunneriusson, H., 2002a.

⁵⁸⁶ T.ex. Arvidson, L., Sundgren, G, Gustavsson, B., Ginner, T., Hartman, P.. En bredare utgångspunkt finns även, i Tönnies och Habermas. *Mimerbladet*, mars 2001, Gunnar Sundgren, även i Berndtsson, R., 2000.

Slutsatser som dras i avhandlingen är, enligt anmälan, att ett självbildande bildningsprojekt försvagas, till förmån för de mer meritorienterade.⁵⁸⁷ De förra blir något av ett underförstått ideal, till vilket det senare utgör motvikt. Att bidra med tankar om potential, och möjlig riktning, tolkar jag som en del av genren, och ett starkt värde i sammanhanget. Enligt anmälan så har studien dock även en bredare relevans, för diskussioner om lärandets innebörder och villkor, i folkbildningen men också i det allmänna skolväsendet. Som agent framträder Berndtsson inom Mimers och Föreningens verksamheter.⁵⁸⁸ Fortsatta publikationer rör sig främst inom folkbildningsområdet.

Svensk folkbildnings egenart i relation till omvärlden

En annan studie, som företräder en ackumulerad folkbildningsforskande kärna, är Kerstin Wallins *Folkbildning på export? Sammanhang, förutsättningar, möjligheter* (2000). För anmälan står Gunnar Sundgren i *Mimerbladet*, september 2000.⁵⁸⁹ Studien handlar om "det fackliga SIDA-stödda biståndet till chilensk arbetarrörelse och försöken att via studiecirkelmetoden stärka denna".⁵⁹⁰ Projektet brottas med stora problem. Anmälaren diskuterar, i samband med detta, svårigheter kring att överföra modeller och ideal från en kultur till en annan. Begreppet folkbildningens särart används här. Det vill säga, vad folkbildningen är och kan, i mötet med något annat, fokuseras – närmast återupprättas.⁵⁹¹ Frågor kring kultur, etnicitet och internationalisering tycks vara på frammarsch.⁵⁹² På så sätt möter hos Wallin tunga och etablerade teman, om folkbildningens potential och särart, nya perspektiv. Talet om folk-

---

⁵⁸⁷ *Mimerbladet*, mars 2001, Gunnar Sundgren.

⁵⁸⁸ Bilaga 2; Libris, 2007-05-08.

⁵⁸⁹ Anmälan saknar underskrift men är författad av opponenter. I det här fallet Gunnar Sundgren. Korrespondens med Mimerlektorn och den ansvarige redaktören Ann-Marie Laginder.

⁵⁹⁰ *Mimerbladet*, september 2000, Gunnar Sundgren.

⁵⁹¹ Citat: "Fortsatt forskning om svenskt folkbildningsbistånd skulle kunna leda till bättre förståelse inte bara av folkbildningens beroende av tradition och kontext utan också svensk folkbildnings historia och nutida karaktär." Ibid. Jämför Byström, J., 1976/77; Linner, B., 1984. När det gäller referenser knyter Wallin (2000) t.ex. an till folkbildningsdevisen fritt och frivilligt. Vidare finns många referenser till folkbildningsforskare, även en så tidig avhandling som Åkerstedt, J., 1967.

⁵⁹² Jämför Osman, A., 1999.

bildningens speciella karaktär har en stark ställning inom folkbildningsforskningen, att jämföra med studier med en huvudsaklig teoretisk tyngd, eller en svagare anknytning till området. I anmälan i *Mimerbladet* beskrivs avhandlingsförfattarens personliga erfarenhet av det studerade. Detta förstår jag som ett, av flera möjliga, legitimitetskriterier. I sitt förord tar Wallin (2001) en utgångspunkt i vad studiecirklar kan vara, idealt sett. Det vill säga ett slags patos går igen. Som agent framträder Wallin i viss mån i Mimers och Föreningens verksamheter.⁵⁹³ Författarens fortsatta publikationer handlar om folkbildning och facklig verksamhet i ett bredare perspektiv.

Vad folkbildningen är, kan och bör vara

Ytterligare en studie, som har en stark anknytning till folkbildningsforskningen, är Petros Gougoulakis *Studiecirkeln: livslångt lärande - på svenska: en icke-formell mötesplats för samtal och bildning för alla* (2001). Denna anmäls av Lars Arvidson i *Mimerbladet*, september 2001. Studiens fokus är, i rekonstruerad mening, vad folkbildningen är, kan och bör vara. Referenser finns till centrala värden inom området, knutna till akademien såväl som till praktiken men också en politisk kontext. Det vill säga en bredd finns, men också en ideologisk förankring.⁵⁹⁴ Arvidson inleder sin anmälan med att beskriva Gougoulakis erfarenhet av folkbildning, som gäststudent och cirkelledare. Han refererar till författarens fascination över folkbildningen, som utgångspunkt för arbetet:

Den icke-auktoritära studieformen, de mänskliga relationerna mellan eleverna och lärarna, det fria diskussionsklimatet under lektionerna och inte minst *möjligheten* vanliga människor hade att förkovra sig i allt möjligt under sin fritid, och dessutom utan några som helst avgifter (så var det i alla fall på den tiden!), gjorde starka intryck.⁵⁹⁵

---

⁵⁹³ Bilaga 2; Libris, 2007-05-07.

⁵⁹⁴ Jämför att översätta något till områdets egna logik eller att översätta kapital hos Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004; Broady, D., 1998a; Hasselberg, Y., 2005a.

⁵⁹⁵ *Mimerbladet*, september 2001, Lars Arvidson.

Enligt anmälan så anläggs i studien en bred förståelseram, där studiecirkel knyts an till begrepp som pedagogik och lärande.⁵⁹⁶ Bland Gougoulakis referenser (2001) finns tidigare folkbildningsforskning i stor omfattning. Vidare knyter forskaren an till offentliga och politiska dokument. Det senare implicerar ett *bör*, om än problematiserat. Till exempel ställs, skriver Arvidson, statsapparatusens omfamning av folkbildningen emot studiecirkelns autonomi.

Slutsatserna handlar om studiecirkelns karaktär och potential, genom "det fokuserade samtalet eller med andra ord en målinriktad, tidsbestämd och strukturerad diskussion".⁵⁹⁷ Studien kan vidare sägas ligga i linje med ett intresse för det internationella och för integration, även om *fokus* till stor del ligger på den svenska folkbildningstraditionen.⁵⁹⁸ Bredden i utgångspunkter svarar alltså emot vad jag menar är centrala värden inom området. Detta visar sig även i avhandlingens förord (2001), där en anknytning till folkbildningen såväl som Lärarhögskolan i Stockholm, Folkbildningsrådet och Mimer beskrivs. Som agent framträder Gougoulakis även inom Föreningens verksamheter samt SUFO96.⁵⁹⁹

Traditionella folkbildningsvärden i fokus

En tendens, som jag laborerar med här, är alltså studier med bredd och styrka i utgångspunkter kopplade till fältets traditionella värden. Exempel på det senare är folkbildningens historia, stora namn samt begrepp som medborgarbildning, offentlighet och demokrati. Ett antal historiska studier knyter, och knyts, an till folkbildningsforskningen på olika sätt: Samuel Edquists *Nyktra svenska: Godtemplarrörelsen och den nationella identiteten 1879-1918* (2001); Micael Björks *Upplösningens dialektik: Bildningsmål och politisk modernitet i Sverige kring sekelskiftet 1900* (2002); samt Stefan Gelfgrens *Ett utvalt släkte – väckelse och sekularisering: Evangeliska fosterlandsstiftelsen 1856-1910* (2003).

---

⁵⁹⁶ Författaren vill belysa människan som lärande individ samt betrakta studiecirkeln som en del av modernitetsprojektet. *Mimerbladet*, september 2001, Lars Arvidson.

⁵⁹⁷ Ibid.

⁵⁹⁸ Jämför Wallin, K. E., 2000; Andersson, A., 1999 etc.

⁵⁹⁹ Bilaga 2; Libris, 2007-05-08.

Edquists studie (2001) anmäls av Kerstin Rydbeck i *Mimerbladet*, mars 2002. Enligt Rydbeck så undersöker författaren Godtemplarrörelsens (IOGT:s) ambitioner att åstadkomma ett bättre Sverige, med hjälp av nykterhet och folkbildning. Eller, med andra ord, "folkbildningens roll i skapandet av en svensk, nationell identitet".⁶⁰⁰ Anknytningen till folkbildningsforskningen är här underförstådd eftersom den handlar om en folkrörelseorganisation som har varit en av folkbildningens kända upphov. Här ges detta en bred historisk belysning.⁶⁰¹ Som agent framträder Edquist i mitt material, i *Mimers verksamheter*.⁶⁰² Publikationer rör sig inom historieämnet, kulturarv och nationalism, med en viss anknytning till folkbildningen.

Björks studie (2002) konsekreras i *Mimerbladet* vid två tillfällen, av Bernt Gustavsson samt av Inger Landström och Ann-Marie Laginder. Landström och Laginder pekar på studiens fokus i sin diskussion i *Mimerbladet*, mars 2002, där begrepp som bildning, modernitet, demokrati, bibliotek och läsning är centrala. Gustavsson lyfter, i *Mimerbladet*, september 2002, fram studiens bidrag kring tidens folkbildningssträvanden, men också en bredare diskussion kring modernitetens innebörder. Enligt anmälaren så är studien originell och föredömlig både när det gäller framställning och relevans. Ett specifikt värde är vidare att bidra till förståelsen av vår tids problem. Enligt anmälaren står vi inför en urholkning av bildningens innehåll.⁶⁰³ Då behöver vi vara medvetna om vad som går förlorat. Att diskutera nutiden med hjälp av historien är, som vi sett, ett återkommande grepp inom området. Sammanfattningsvis så konsekreras studien både genom att tas upp, sammanfattas samt explicit värderas. Som agent framträder Björk i mitt material i *Mimers verksamheter*.⁶⁰⁴ Publikationer har inte folkbildning som specifikt fokus. Det vill säga, anknytningen till området är relativt svag. Han snarare *lånas* in till området, menar jag, än att han har sin huvudsakliga plattform där.

---

⁶⁰⁰ *Mimerbladet*, mars 2002, Kerstin Rydbeck.

⁶⁰¹ Ett historiematerialistiskt perspektiv och Gramscis hegemonibegrepp beskrivs i anmälan.

⁶⁰² Bilaga 2; Libris, 2007-05-08.

⁶⁰³ Citat: "Den benhårda upplysningens drivkrafter håller på att urholka institutionerna på deras centrala bildningsinnehåll. Individualisering och omvandling av institutionerna är vad som står för dörren när hela vuxenutbildningens infrastruktur förändras." *Mimerbladet*, september 2002, Bernt Gustavsson.

⁶⁰⁴ Bilaga 2; Libris, 2007-05-08.

Gelfgrens studie (2003) anmäls av Roger Qvarsell i *Mimerbladet*, september 2003. Tonen i anmälan är kritiskt problematiserande. Detta förstår jag som en specifik form av konsekration. Anmälaren diskuterar Gelfgrens sätt att ge "sig i kast med en svår men intressant del av ett forskningsfält", när han studerar relationen mellan väckelserörelsen och den samtida sekulariseringsprocessen.⁶⁰⁵ Detta föranleder en bredare forskningsdiskussion – ett i rekonstruerad mening centralt värde. Qvarsell skriver vidare att förmågan att ställa bra frågor är lika viktig som att kunna ge konkreta svar. Som agent framträder Gelfgren i mitt material, i Mimers verksamheter.⁶⁰⁶ Publikationer är, liksom för historikerna ovan, främst av ett bredare slag.

XX

En variant av historiskt orienterade studier är att ta ett av folkbildningens stora namn som utgångspunkt. I Berit Lindbergs studie, *Kvinnor, vakna, våga! En studie av samhällsvisionären Honorine Hermelin Grönbech* (2000), är det ett i folkbildningssammanhang tidigare knappast diskuterat namn, i form av en kvinnlig visionär, som lyfts fram. Studien anmäls av Bernt Gustavsson i *Mimerbladet*, mars 2001. Den handlar, enligt anmälan, om den första folkbildningsinstitutionen som drivits av och för kvinnor. Nämligen Fogelstadskollektivet med sin medborgarskola och ledsagarinna Honorine Hermelin Grönbech. Utgångspunkten i en person av stor betydelse för området är alltså ett återkommande grepp.⁶⁰⁷

Enligt Gustavsson har studien bäring för dagens folkhögskolerektorer, som kan inspireras eller utmanas av Grönbech och som kan utgöra motvikt till dagens fokus på administration och ekonomi.⁶⁰⁸ Den praktiska relevansen är även det ett återkommande värde inom området. I anmälan framstår detta som studiens kanske viktigaste bidrag. Formu-

---

⁶⁰⁵ Gelfgrens ambition är, enligt Qvarsell "att behandla de historiskt komplexa frågorna om sekularisering och modernisering med hjälp av en ingående studie av utvecklingen inom en enskild, och inte särskilt typisk, gren av väckelserörelsen". *Mimerbladet*, september 2003, Roger Qvarsell.

⁶⁰⁶ Bilaga 2; Libris, 2007-05-09.

⁶⁰⁷ Se t.ex. Bergstedt, B., 1995; Törnqvist, I., 1996.

⁶⁰⁸ Citat: "En allmän reflektion jag gör för vår tid, utifrån den av Lindberg tecknade historien, är att Honorine Hermelin representerar en typ av rektorer som kan tjäna som utmaning för nutida folkbildning." *Mimerbladet*, mars 2001, Bernt Gustavsson.

leringarna framstår som, ett praktiskt tillämpbart, ideal – med forskning som grund:

En bred beläsenhet och kontakt med samtidens intellektuella rörelser, kombinerad med ett slags klokskap om vad som är rätt att göra i samtiden för att göra samhället till något bättre.⁶⁰⁹

Tanken om den bokliga bildningen och dess goda återkommer även den som en central narrativ inom området. Som agent framträder Lindberg enbart i Mimers och Föreningens verksamheter.⁶¹⁰

XX

Ett antal studier anknyter till begrepp som medborgarbildning, offentlighet och demokrati. Jag tolkar detta som något av en position inom området.⁶¹¹ Studierna är: Laila Niklassons *Medborgarbildning i lokalsamhället: En rapport från projektet Folkbildningen och de demokratiska utmaningarna* (2002, lic. avhandling); Jorunn Stenøiens *Den aktive medborger: Nye sosiale bevegelser som møtesplasser for kunnskap og demokrati* (2003) samt Martin Lundbergs *Om överläggande samtal och hållbar utveckling: En studie av deliberativ demokrati* (2003, lic. avhandling).

Niklassons studie (2002) anmäls av Ann-Marie Laginder i *Mimerbladet*, mars 2003, samt i slutbetänkandet för SUFO2. Laginder beskriver studiens fokus som varande "hur medborgarbildning gestaltar sig i ett lokalsamhälle".⁶¹² Den anknyter till folkbildningsforskning men också till bredare teori, hämtad från Jürgen Habermas. Enligt anmälan så *bidrar* studien med forskarvärden som en "inträngande och mångfacetterad bild", utan "enkla och entydiga svar". Vidare lämnar den utrymme för fortsatt diskussion och fördjupade studier. I slutbetänkandet från SUFO2 refereras till författarens perspektiv: medborgarskap, offentlighet och demokrati.⁶¹³ Dessa frågor tillmäts där en betydelse – och underbyggs med referenser bl.a. till Nicklasson. Som agent fram-

---

⁶⁰⁹ Vidare: "Administration och ekonomi behandlas som ett medel och inte ett ändamål i sig." Ibid.

⁶¹⁰ Bilaga 2; Libris, 2007-05-07.

⁶¹¹ Jämför Andersson, E.; Laginder, A-M.; Larsson, S.; Sundgren, G., 1996.

⁶¹² *Mimerbladet*, mars 2003, Ann-Marie Laginder.

⁶¹³ Slutbetänkandet SUFO2, s 229-231.

träder Niklasson i stor omfattning i Mimers och Föreningens verksamheter.⁶¹⁴ I sitt förord (2002) anknyter författaren till Mälardalens högskola och Lärarhögskolan i Stockholm. Det vill säga som för många av agenterna, så finns en plattform inom folkbildningsforskningen och en inom akademien bredare sett.⁶¹⁵

Även Stenøiens studie (2002) anknyter till denna typ av begrepp. Denna diskuteras i en kortare anmälan av Staffan Larsson i *Mimerbladet*, september 2003. Enligt anmälan så är studien ett friskt *bidrag* till folkbildningsforskningen, och till diskussionen om en icke-institutionaliserad folkbildning. Här förs även en bredare forskningsdiskussion, i anledning av studien. Studiens grepp framhålls som ett värde i anmälan.⁶¹⁶ Vidare lyfter anmälaren fram en internationell bäring, i och med de studerade rörelsernas karaktär. Det vill säga bidraget till folkbildningsforskningen – med en bredare och internationell bäring – framhålls. Detta utgör, som jag förstår det, ett värde för området i stort.⁶¹⁷ Som agent framträder Stenøien i viss mån i mitt material, då i Mimers verksamheter.⁶¹⁸

Lundbergs studie (2003) diskuteras i en kortare anmälan av Staffan Larsson i *Mimerbladet*, september 2003. Enligt Larsson bidrar studien med att ge en god insikt i teoribildningen kring begreppet deliberativ demokrati och en kritisk granskning av dess eventuella empiriska motsvarighet.⁶¹⁹ Folkbildningens demokratiska innebörd är, menar Larsson, i behov av fortsatt forskning. Slutsatser handlar om ett visst, men

---

⁶¹⁴ Bilaga 2, Libris, 2007-05-09.

⁶¹⁵ Jämför Gunneriusson, H., 2002a; Broady, D., 1998a.

⁶¹⁶ Studien handlar, enligt Larssons diskussion, om "de nya folkrörelser som växte sig starka i hägnet av 68-generationens öppenhet för radikala tankar /.../ hur deltagandet i kvinno- och miljörelser har påverkat aktivister är kärnfrågan". *Mimerbladet*, september 2003, Staffan Larsson.

⁶¹⁷ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

⁶¹⁸ Bilaga 2; Libris, 2007-05-09. Publikationer rör sig inom området rörelse, vuxenutbildning och demokrati – ett exempel på positionens bredd. En förklaring till att hon uppmärksammas inom området, och att en internationell koppling, har troligen delvis att göra med att hon har haft Lars Arvidson som handledare. Han var tidigare professor i vuxenpedagogik i Trondheim.

⁶¹⁹ Detta genom "att närgånget studera /.../ en serie samtal som handlar om hållbar utveckling." *Mimerbladet*, september 2003, Staffan Larsson.

inte fullt ut genomfört, ideal. I mitt material framträder inte Lundberg i någon större omfattning.⁶²⁰

Konsolideringen – spänningar mellan starka positioner

En utgångspunkt i folkbildningsforskning, såväl som kritisk distansering och bredare begrepp, ligger här till grund för en sista kategori – som även får avrunda diskussionen om 2000-talet. Lisbeth Erikssons och Bosse Jonssons avhandlingar representerar starka positioner – i ett konsoliderat spänningsfält.

Erikssons "*Jag kommer aldrig att tillhöra det här samhället...*" Om invandrare – integration – folkhögskola (2002) diskuteras vid två tillfällen i *Mimerbladet* samt i slutbetänkandet för SUFO2. Författaren knyter an till såväl folkbildningsforskning som folkbildande praktik och en bredare akademisk diskussion. Detta bidrar, som jag ser det, till dess genomslag. Inger Landström och Ann-Marie Laginder introducerar, i *Mimerbladet*, mars 2002, studiens perspektiv på "invandrardeltagares upplevelser av sin vardagssituation och hur det är att studera på folkhögskola".⁶²¹ Deltagarperspektivet förstår jag som alltmer betydelsefullt inom området. Det efterfrågas och diskuteras i debatt och i översikter, närmast i opposition mot ett ökat teoretiskt fokus.⁶²² Staffan Larsson ger, i *Mimerbladet*, september 2002, sin bild av ansatsen som en där "intervjupersonernas berättelser belyser hur undervisningen samspelar med invandrars livserfarenheter och livssituation".⁶²³ Båda recensionerna anknyter, menar jag, till en mer generell forskningsdiskussion – kring forskningens vad, hur och varför. Relevansen kan även kopplas till aktuella frågor om integration. I den "politiska" kontexten, slutbetänkandet för SUFO2, är studien en betydande referens. Diskussionen kring dessa frågor är där omfattande och ingående.⁶²⁴

---

⁶²⁰ Bilaga 2; Libris, 2007-05-09.

⁶²¹ *Mimerbladet*, mars 2002, Inger Landström & Ann-Marie Laginder.

⁶²² Jämför Linnér, B., 1984; Chaib, C., 1996; SUFO2.

⁶²³ *Mimerbladet*, september 2002, Staffan Larsson.

⁶²⁴ Slutbetänkandet SUFO2, s 254, 260-265.

Enligt Larsson är studien vidare "brett användbar".⁶²⁵ Den tillför kunskap, inom ett försummat forskningsområde. *Kunskapen* ligger till grund för reflektion och handling och i det "nya", som folkbildningen står inför, kan den tillvaratas som *resurs*. Detta ger en bild av forskningens makt och position. Enligt anmälan kan studien "läsas som en uppmaning till alla involverade att reflektera djupare över hur den etniska mångfalden skall tas tillvara som pedagogisk tillgång".⁶²⁶ Larsson sammanfattar studiens bidrag till folkbildningsforskningen med att den ger en tolkning av "ett stycke folkhögskoleverklighet" och omfattar en teoretisk diskussion hämtad från "den internationella intellektuella debatten kring multikulturell eller antirasistisk utbildning".⁶²⁷

Studiens slutsatser handlar om motsättningar i lärarnas tänkande, samt att livet på folkhögskolan, liksom i samhället, är segregerat. Som agent framträder Eriksson i stor omfattning inom området. Hon deltar i Mimers och Föreningens verksamheter samt i SUFO2.⁶²⁸ Publiceringar rör sig inom området folkbildning, etnicitet och socialpedagogik. I sitt förord anknyter Eriksson (2002) till Linköpingsmiljön – en under slutet av 1990- och början av 2000-talet allt vanligare referens.

Ytterligare en studie kan hänföras till resonemangen om närhet och distans – och en problematiserad folkbildningstradition. Bosse Jonssons *Medborgaren och marknaden: Pedagogisk diskurs för folkbibliotek* (2003) diskuteras av Lars Arvidson i *Mimerbladet*, mars 2003. I titeln finns flera begrepp som knyter an till området. Folkbiblioteken är en, över tid allt mer beforskad, institution. Medborgarbegreppet återkommer i olika sammanhang. Detta knyts an till aktuella frågor och begrepp, kring marknadisering och pedagogisk diskurs. Liksom Eriksson (2002) så positionerar sig Jonsson brett, som företrädare för en modern folkbildningsforskning. Detta kan jämföras med studier som

---

⁶²⁵ *Mimerbladet*, september 2002, Staffan Larsson.

⁶²⁶ Forskningen är, skriver Larsson, relevant då folkbildningen och vuxenutbildningen under lång tid har utgjort en av invandrarnas första mötesplatser med svenska samhället. Larsson lyfter fram studiens relevans för akademi såväl som folkbildning. Ibid.

⁶²⁷ Eriksson (2002) refererar även till tidigare folkbildningsforskare. T.ex. diskuteras den mångkulturella traditionen inom folkhögskolan, skolformens möjligheter och begränsningar, samt folkbildningsbegreppet. Vidare finns en kritisk diskussion kring policy och retorik inom folkbildningen.

⁶²⁸ Bilaga 2; Libris, 2007-05-09.

mer perifert knyter eller knyts an till området.⁶²⁹ Eller studier med en stark förankring i dess doxa.

Jonsson (2003) refererar till tidigare folkbildningsforskning, med en distans.⁶³⁰ Syftet är, skriver Jonsson, *inte* att utforska i vilken utsträckning folkbiblioteken kan sägas utföra en folkbildande verksamhet, utan att diskutera den pedagogiska diskursen. Det teoretiska perspektivet är hämtat från Michel Foucault och senare tiders diskursanalyser. Slutsatserna handlar, enligt anmälan i *Mimerbladet*, om beslutsfattarnas perspektiv på besökarna som aktiva medborgare men också som konsumenter.⁶³¹ Som agent framträder Jonsson i relativt stor omfattning i Mimers och Föreningens verksamheter.⁶³² Publikationer rör sig inom området folkbildning, bibliotek men rör även det kommunala mer generellt. I sitt förord ger Jonsson (2003) uttryck för en tillhörighet till Linköpingsmiljön och Mälardalens högskola. Han har, som jag förstår det, en bred plattform.

I och med genomgången av åren 2000-2007 så avrundar jag den tidsaxel jag har laborerat med i kapitel 6-9. Dessförinnan har jag även introducerat konsekutionsinstanser och arenor (kapitel 5). Jag har, när det gäller åren 2000-2007, argumenterat för att de värden och positioner som etablerats inom området reproduceras, och i viss mån förändras. Folkbildningsforskningen som fält tydliggörs – *konsolideras*. Detta innebär även en ökad spänning, mellan starka positioner. I nästföljande kapitel låter jag ett antal agenter personifiera områdets värden och positioner över tid, såsom de möjliggjorts för olika generationer sett i ljuset av den rekonstruktion jag här laborerar med.

---

⁶²⁹ Jämför t.ex. Carlsson, M., 2003; Paldanius, S., 2002.

⁶³⁰ Referenser görs till folkbildningsforskare, med fokus på biblioteksområdet. En kritisk diskussion kring folkbildningsbegreppet förs. T.ex. refereras Bernt Gustavssons bildningsdiskussion. Jonsson, B., 2003.

⁶³¹ Beslutsfattarna "betraktar biblioteksbesökaren som kund och anser att folkbibliotekets utbud ska anpassas efter kundens önskningar". Resultaten knyts till Foucaults teorier och perspektiv på "individualisering och individens "omsorg om sig själv"", som "finns som en underström i beslutsfattarnas tal om folkbiblioteket". *Mimerbladet* mars 2003, Lars Arvidson.

⁶³² Bilaga 2; Libris, 2007-05-09; Jonsson, B., 2003, förord.

KAPITEL 10

Agenter, positioner, kapital

Efter arbetet med tidsaxeln, i de föregående fyra kapitlen, går jag här vidare med att låta ett antal agenter personifiera områdets positioner och kapital, såsom de möjliggjorts över tid och för olika generationer. För detta syfte laborerar jag med sex *symboliska karaktärer*. "Folkbildningsnestorn" får stå för bakgrunden i – och den fortsatta närheten till – folkbildningen, en röst att räkna med i folkbildningsforskningen. Han är intressant i sammanhanget för att hans historia, sprungen ur folkbildningen och framgångsrik på ett flertal arenor, personifierar forskningsfältets doxa. Han blir en aktör på forskningsfältet på basis, inte utav en egen forskarutbildning och vetenskapliga meriter, utan på basis av en lång praktik på olika folkbildningsarenor och genom att framgångsrikt bidra till föreställningarna om vad folkbildningsforskning är och bör vara, dvs. till att både som person exemplifiera och bidra till att formulera doxa. På flertalet andra forskningsfält skulle detta sannolikt inte varit möjligt.

Med "Forskarpionjärerna" avser jag de tidiga byggarna av folkbildningsforskningsområdet, de som inledningsvis gav bidrag till centrala teman och arenor. "Professorerna" representerar bredd och tyngd i akademiska positioner och vetenskapligt kapital. Det är de som både förmår fokusera folkbildningsforskningen, och att föra ut denna i ett bredare vetenskapligt sammanhang. Fältblivandet bygger, per definition, på en framväxande dynamik, mellan agenter, positioner och kapital. Något som exemplifieras av de ovanstående karaktärerna. För att det ska bli fråga om ett fält krävs dock också agenter som pretenderar på centrala positioner. Med karaktären "Förnyarna" ger jag en bild av den grupp av agenter som märks, trots att de ännu inte har blivit professorer. Och med karaktären "Yngre pretendenter" avser jag den nya generationen folkbildningsforskare, som i och med områdets förbättrade möjligheter, erbjuds nya ingångar (och utgångar). Bland dessa märks en ökad spännvidd. Några har sin självklara utgångspunkt inom folkbildningsforskningssfären. Andra undersöker folkbildning eller annan vuxenutbildning mer som case i en bredare vetenskaplig diskussion. Eftersom ett av kriterierna på ett fält, i bourdieusk mening, är att det uppvisar en relativ autonomi, i förhållande till fält och intressenter,

har jag också prövat en kategori som jag kallar: ”Viktiga gäster”. De sistnämnda får illustrera något av utbytet mellan områdets kärna och periferi.

Till grund för detta kapitel ligger det insamlade materialet kring agenters deltagande i områdets arenor (bilaga 2). Jag laborerar även med specifika uttryck för kapital, burna av olika agenter. Innan jag går vidare med analysen måste jag dock påminna om något som jag redan diskuterat i metodkapitlet, nämligen det som Bourdieu (1984/1996) kallar skillnaden mellan empiriska och epistemiska individer. De sex symboliska karaktärer som jag här laborerar med knyts till "riktiga namn". Som agenter ska de dock förstås som konstruktioner.

Ett galleri av symboliska karaktärer

Det galleri som jag här konstruerat kring mina sex karaktärer – Folkbildningsnestorn, Forskarpionjärerna, Professorerna, Förnyarna, Yngre pretendenter, Viktiga gäster – är alltså till för att fördjupa och koncentrera diskussion kring de kapital och konsekureringsprocesser som byggt upp och alltså har betydelse för folkbildningsforskningsfältet.

Folkbildningsnestorn

Det är framförallt folkbildarpersonligheten Gösta Vestlund, född 1913, som bär upp karaktären Folkbildningsnestorn. Hans position inom folkbildningsområdet är unik. Och hans betydelse för *folkbildningsforskningens* utveckling är påtaglig. Vestlund representerar en äldre generation, men framförallt en stark företrädare för folkbildningen.

Att ingå i en bredare kanon

Gösta Vestlund är en av de få agenter vars skrifter refereras som källor i *Nationalencyklopedins* (NE:s) artikel om folkbildning.⁶³³ Att Vestlunds *Folkuppfostran, folkupplysning, folkbildning: Det svenska folkets bildningshistoria: En översikt* (1996) här får en funktion av standardverk är i sig en mycket stark indikation på hans betydelse inom området. Att NE dessutom låter presentera honom i en särskild artikel gör

---

⁶³³ NE, webversionen, 2007-05-19, uppslagsord "folkbildning".

honom unik i mitt material.⁶³⁴ Ingen (annan) av folkbildningsforskningsagenterna har getts en sådan framlyft position. Han är folkbildaren som har ett inflytande i bredare sammanhang som NE – men också, ska jag argumentera för, bland forskare.

Från folkbildning till akademiskt erkännande

I en annan artikel i NE, om Gösta Vestlund, får vi en bild av hans yrkesmässiga bana, hans investeringar, positioner och betydelse:

Vestlund, Gösta, f. 1913, folkhögskoleman. V. var under 1940-talet lärare vid Brunnsviks, Sigtuna och Marieborgs folkhögskolor. Även som rektor för Tollare folkhögskola 1952-58, folkhögskoleinspektör 1956-66, undervisningsråd 1966-78 och expert i Tanzania 1976-77 gjorde han viktiga folkbildningsinsatser.⁶³⁵

Artikeln lyfter särskilt fram hans skrifter *Hur vårdar vi vår demokrati?* (1981) och *Folkuppfostran, folkupplysning, folkbildning: Det svenska folkets bildningshistoria - en översikt* (1996). Vidare nämns hans utnämning till hedersdoktor vid Linköpings universitet 1984 samt ordförandeskap i Föreningen för folkbildningsforskning 1991-95. Denna beskrivning ger en bild av breda tillgångar, från folkbildning till akademi. Att Vestlund görs till föremål för en egen artikel i NE stärker alltså bilden av hans breda genomslag och position.

Intresse för personen

Man skulle kunna säga att Gösta Vestlund och "berättelsen" om hans liv i folkbildningens och folkbildningsforskningens tjänst fungerar som en slags gestaltning av doxa. När Vestlunds memoarer, *Klassresa utan kupébyte* (1998), anmäls och recenseras av Björn Höjer får vi inte endast mer information om hans liv utan också om hans personliga lyskraft. "Alla som hört Gösta berätta minnen ur sitt händelserika liv fascinerar", skriver Höjer och ger oss en sammanfattning av Vestlunds resa genom livet. För vår diskussion är det alltså sättet som berättelsen

---

⁶³⁴ NE, webversionen, 2007-05-19, uppslagsord "Gösta Vestlund".

⁶³⁵ Ibid.

– den personliga erfarenheten och "känslan" för praktiken – legitimerar eller ligger till grund för författarskapet som är av intresse:

Här får vi följa hela hans bildningsväg från Gagnef, via den kommunala mellanskolan i Borlänge, folkhögskolan och Humanistiska läroverket i Sigtuna, till universitet i Uppsala. Därefter möter vi arbetskamraterna på folkhögskolorna i Brunnsvik, Marieborg och Tollare. Som folkhögskoleinspektör och undervisningsråd blev Gösta Sveriges ledande folkhögskoleprofil under två decennier. Strax före pensionen blev han också folkbildningspionjär i Tanzania. Efter pensionen fortsatte han sin karriär som föreläsare, författare och ordförande för PRO:s folkhögskola i Gysinge. Många andra engagemang blir också belysta, som t.ex. de funktionshämmandes problem, folkbildningsforskningen, hembygden med familjen i Österfors. Allt skildrat med Göstas värme och humor.⁶³⁶

I Lotta Hellmans bok *Inspiratörerna* (2002) finns en längre intervju med Vestlund där han beskriver sitt liv och förhållande till folkbildningen.⁶³⁷ Berättelsen vävs kring de olika intresseområden Vestlund haft i sin yrkesverksamhet. Utgångspunkten för Hellmans bok är frågor om folkbildning, och ett perspektiv på praktik snarare än teori: "Vi lämnade teorierna och tog istället med oss frågorna till praktikerna. Utförarna. Möjliggörarna. Inspiratörerna", som hon skriver i förordet.

Folkbildningsforskningskapital

Att Gösta Vestlund samlat ett ansevärt kapital inom folkbildningens praktiska verksamheter, står klart. Men hur kommer det sig att detta också har gett honom en position inom folkbildningsforskningen? Detta härstammar från publikationer, men också erkännande bland forskare. En sökning i Libris databas visar på ett omfattande författarskap: tjugotvå titlar.⁶³⁸ Den senaste publikationen är artikeln "Folkbildningsarbete och värderingsförändringar", i Mimerantologin *Folkbildning – samtidig eller tidlös?: Om innebörder över tid* (2005).⁶³⁹ Att bli publicerad i Mimerantologierna förstår jag som ett viktigt kapital inom om-

---

⁶³⁶ Höjer, B., hemsida Instantbooks, hämtat 2007-05-19.

⁶³⁷ Hellman, L., 2002, s 23.

⁶³⁸ Libris, 2007-05-19. Se även bilaga 2; Föreningens hemsida.

⁶³⁹ Laginder, A-M. & Landström, I., 2005, red..

rådet.⁶⁴⁰ Dessa antologier refereras ofta av folkbildningsforskare. Dessutom föregås de av ett urvalsförfarande. Det vill säga inte vad och vem som helst framträder där. I huvudsak är det fråga om agenter av tyngd, som alltså har ett omfattande kapital i övrigt. Vestlund finns även publicerad i ett antal av Föreningen för folkbildningsforsknings skrifter. Att få möjlighet att publicera sig, men också att refereras förstår jag som ett kapital. I Mimerantologin från 2005 är Vestlund inte endast medförfattare, han refereras också i flera av forskarnas bidrag. Detta visar att han inte endast har tyngd som folkbildare utan att hans skrifter också tillmätts värde inom folkbildningsforskningen. Ett exempel på en doxisk position – där praktisk erfarenhet går hand i hand med teoretisk.⁶⁴¹

Insatser för att främja forskning om folkbildning

Mimer är, som tidigare framhållits, en central konsekutionsinstans för folkbildningsforskning. Förutom de Mimerantologier som precis diskuterats så pågår också ett utbyte av kapital i *Mimerbladet*. Och även här kan man se att Vestlund förekommet flitigt som skribent och referens.⁶⁴² Också det faktum att Vestlund har suttit i styrelsen för både Mimer och Föreningen förstår jag som ett tecken på att han har en stark position i relation till folkbildningsforskningen.⁶⁴³

Som exempel på detta kan vi se till hur Vestlund hyllas i *Mimerbladet*, 2006, i samband med att han och Inge Johansson, erhållit medalj av regeringen för sina insatser i folkbildningens tjänst:

Gösta Vestlund har gjort betydande insatser för att främja forskning om folkbildning, inte minst inom Föreningen för folkbildningsforskning, där han blev dess första ordförande vid starten 1991. Inge Johansson och Gösta Vestlund är sedan decennier viktiga idégivare och inspiratörer både för folkbildare och för forskare.

---

⁶⁴⁰ Jämför diskussionen om Mimer som arena.

⁶⁴¹ T.ex. skriver Nordvall (2005): Ett avsnitt ur Gösta Vestlunds *Folkuppfostran, Folkupplysning, Folkbildning /.../* bildar utgångspunkt för denna diskussion. Vestlund är en av de mest namnkunniga inom svensk folkbildning.

⁶⁴² Sökning Mimers hemsida, 2007-05-19.

⁶⁴³ Numera på hedersposter.

De har båda utnämnts till hedersdoktorer vid Linköpings universitet.⁶⁴⁴

Här, liksom i så många andra sammanhang inom folkbildningsforskningsfältet, framhålls Vestlunds förmåga att i *såväl text som handling* inspirera och skapa överblick. Han representerar, som nestor, något av områdets doxiska värden.

Forskarpionjärerna

Jan Byström och Lars Arvidson, födda under 1930- respektive 1940-talet, får här representera "Forskarpionjärerna". Det är de som inledningsvis bidrar till att bygga folkbildningsforskningen, både när det gäller teman, vetenskaplig ambition, sociala arenor och forskningsnätverk.⁶⁴⁵ Inte minst har de spelat en stor roll bland konsekrationshandlingarna. Båda introducerade med sina doktorsavhandlingar centrala och kvarvarande teman inom folkbildningsforskningen. Byströms (1976/77) som handlade om studiecirkelns karaktär och utvecklingspotential. Arvidsons (1985) som undersökte folkbildningens rörelsekaraktär. Båda var drivande i Mimers och Föreningens tillkomst och i dess senare verksamhet. Båda fortsätter de att forska inom området.

I min fortsatta diskussion av forskningspionjärerna fokuserar jag Arvidson, som också var den som 1987 författade den första kunskapsöversikten och programförklaringen inom området.

Grund i folkbildningsforskningen och i bredare kontexter

Lars Arvidson är professor emeritus från Norsk Voksenpedagogik Institutt i Trondheim. Han disputerade i Stockholm 1985 på avhandlingen *Folkbildning i rörelse* och blev docent i vuxenpedagogik i Linköping 1991. Har bland annat skrivit böcker om Oscar Olsson och Carl Cederblad och en historik om Folkeuniversitetet i Norge. Han var också Mimers förste lektor åren 1991-1994.⁶⁴⁶

---

⁶⁴⁴ *Mimerbladet*, september 2006, Ann-Marie Laginder.

⁶⁴⁵ Jämför bilaga 2.

⁶⁴⁶ Laginder, A-M. & Landström, I., 2005, s 369.

En författarpresentation från 2005 får inleda den fortsatta diskussionen om denna Forskarpionjär. Vi ser här en vetenskaplig bana, från doktortitel till docentur och professur i Norge. Man kan här också notera markeringen av Mimerlektoratet. I presentationer av publikationer nämns avhandlingen och studier om folkbildarpersonligheterna Oscar Olsson och Carl Cederblad. Sättet att presentera/s kan förstås som en konsekurationsakt och positionering.

Den viktige konsekuratören

Arvidson var inte endast drivande vid starten av Mimer, utan är också en av de framträdande agenterna inom folkbildningsforskningsfältet under senare år. Han anmäler och presenterar nya doktorsavhandlingar i *Mimerbladet* och han finns med bland dem som i ledaren "Mimers Brunn" anför de mer principiella resonemangen. Arvidson fungerar som ledarskribent från februari 1991 till september 1993, en period då det bland annat var aktuellt med den första forskningsansökan. Bland de avhandlingar som Arvidson lyfte fram under åren 1991-1994 och 1999 märks Bernt Gustavssons, Christer Skoglunds, Jill Onsér-Franzéns, Nils-Åke Sjöstens, Björn Olssons, Marion Lefflers och Anders Anderssons. Bland de teman Arvidsson gärna tar upp i samband med avhandlingspresentationerna kan nämnas: kopplingen till aktuella skeden och folkbildningen, läsvärdhet men också kritiska punkter, den personliga anknytningen, samt värdet av tid till reflektion. Arvidson är alltså en betydande konsekuratör samtidigt som han använder tillfällena till att själv delta i det pågående samtalet. Han medverkar på olika sätt till att påverka fältets kanon.

Festskriften och nätverken

Arvidsons arbete och betydelse ägnas särskilt utrymme i samband med Mimers 10-årsjubileum.⁶⁴⁷ Men den rikaste dokumentationen utgörs av den festskrift, *Utfordringer for voksnes læring: Et nordiskt perspektiv* (2004), som tillägnades honom i samband med 70-årsdagen.⁶⁴⁸ Förutom att festskriften indikerar Arvidsons centrala betydelse inom områ-

---

⁶⁴⁷ *Mimerbladet*, september 2000, Ann-Marie Laginder.

⁶⁴⁸ Redaktörer är: Jorunn M Stenöien, Ann-Marie Laginder, Tone Mörkved, Kjell Rubenson, Sigvart Tösse

det, så ger den uttryck för det nätverk som etablerats mellan miljöerna i Linköping och Trondheim. Erkännandet fyller på så sätt en social funktion.⁶⁴⁹ Det utgör närmast en del av genren – och "homo academicus" sätt att umgås.

När Kjell Rubenson, professor i Linköping och Vancouver, och en av festskriftens redaktörer, presenterar arbetet i *Mimerbladet* ger han ytterligare tyngd åt Arvidssons insatser. Där framhålls det nordiska perspektivet, "som ger ny näring åt diskussionen om framtidens folkbildning, vuxenutbildning och personalutbildning".⁶⁵⁰ Enligt Rubenson finns två samverkande utvecklingstendenser som formar diskussionen om det livslånga lärandets framtid, "en nedbrytning av det sociala kontraktet /.../ en förändrad relation mellan lärande och ekonomi". Festskriften utgör, skriver Rubenson, ett viktigt inlägg i denna debatt:

Sett som en helhet utgör bidragen en fruktbar grund för en seriös diskussion om hur framtidens folkbildning, vuxenutbildning och personalutbildning bör formas /.../ Vad vore en bättre hyllning till Lars än om skriften kan inspirera till förnyat nordiskt samarbete i dessa frågor.⁶⁵¹

På så sätt blir presentationen av festskriften inte endast en hyllning till Arvidsson utan också ett uttryck för nätverket, och dess agenda för fortsatt forskning. Fokus är då ett bredare spektra av "folkbildning, vuxenutbildning och personalutbildning". Detta säger något om möjligheter och villkor – för de här aktuella forskarna, men också området i stort. Festskriften kommenteras i samma nummer av *Mimerbladet*, också av Ann-Marie Laginder. Hon beskriver arbetet med skriften, och det seminarium där den överlämnats, som "ett led i Mimers ambition att öka kontakterna med folkbildning i Norden och internationellt". Alltså ytterligare ett bevis på att festskriften också, i rekonstruerad mening, fyllde andra funktioner än hyllningen till en enskild agent. Med Bourdieu skulle man kunna säga att erkännande, såväl som utmaning, är inbyggd i genren.⁶⁵²

---

⁶⁴⁹ Jämför Gunneriusson, H., 2002a; Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

⁶⁵⁰ *Mimerbladet*, september 2004, Kjell Rubenson.

⁶⁵¹ Ibid.

⁶⁵² Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

Professorerna

Professorerna Gunnar Sundgren, Bernt Gustavsson och Staffan Larsson står för lite olika positioner inom området. Sammantaget har de haft stor betydelse för vidareutvecklingen – institutionaliseringen och konsolideringen – av folkbildningsforskningen. Både när det gäller teman och tillskapandet av sociala arenor och forskningsnätverk.⁶⁵³ Man skulle kunna säga att de tre professorerna representerar en utvecklad dynamik, mellan olika sätt att bedriva forskning och mellan olika forskningsmiljöer.⁶⁵⁴ Förankringen i bredare vetenskapliga sammanhang, liksom i folkbildningsforskningen, och folkbildningen är en annan aspekt av detta. Sundgrens perspektiv tolkar jag som samhällsvetenskapligt, hans tidiga forskning utgår ifrån ett konfliktteoretiskt perspektiv, hans senare från ett ideologikritiskt. Gustavsson, som har sin bakgrund inom idé- och lärdomshistoria anlägger konsekvent ett bildningsteoretiskt perspektiv i sin forskning, men har under på 2000-talet också hävdats värdet av empiriska studier. Både Sundgren och Gustavsson har en bakgrund som folkhögskollärare, skriver sina avhandlingar och bedriver merparten av sin forskning inom folkbildningsforskningsfältet. Larsson är sedan 1980-talet professor i vuxenpedagogik, senare forskningsledare för forskarskolan vuxnas lärande i Linköping och ordförande i Mimer. Han bidrar därmed till att ge folkbildningsforskningen bredd och en vuxenpedagogisk inramning.

Giltiga kapital i olika kontexter

Jag har tidigare visat att flera av agenterna inom folkbildningsforskningsfältet vinnlägger sig om att presentera sig som personer med så väl folkbildningskapital som vetenskapligt kapital.⁶⁵⁵ Sundgren ger i författarpresentationen till det så uppmärksammade delbetänkandet inom SUFO2 exempel på detta. Han beskriver sin erfarenhet inom folkbildningsområdet, men också bredare diskussioner om till exempel skolledning. Han lyfter fram "Bildning och demokrati" som sitt över-

---

⁶⁵³ Bilaga 2.

⁶⁵⁴ Jämför fält som spännvidd, Broady, D., 1998a; Gunneriusson, H., 2002a.

⁶⁵⁵ Jämför Gustavsson, B., 1991; Arvidson, L., 1985.

gripande intresse, som binder samman olika studier. Sundgren låter sig introduceras på följande vis:

Gunnar Sundgren, f. 1943. Professor i pedagogik vid Lärarhögskolan i Stockholm och vid Mälardalens högskola. Fil.dr. i pedagogik 1986 med avhandlingen Folkhögskolepedagogik mellan myndighet och medborgare. Deltog som en av forskarna bakom rapporten Cirkelsamhället i den första statliga utvärderingen av svensk folkbildning, SUFO96. Under några år på 1990-talet var han samordnare för det nationella programmet för folkbildningsforskning, Mimer. I fokus för forskningsintresset är förhållandet mellan bildning och demokrati. Har bl.a. publicerat en översikt över svensk folkbildningsforskning och en essäsamling om svensk folkbildnings innebörder. Leder nu ett forskningsprojekt om hur skolans styrning och ledning förändrats i takt med kraven på ökad demokrati. Ett annat projekt belyser mötet mellan folkbildningens traditionella värden och IKT. Internationellt är intresset riktat mot hur utbildning och bildning kan bidra till hållbar utveckling och rättvisa. Har bl.a. medverkat i projekt i Pakistan, Tanzania och Laos.⁶⁵⁶

I en annan presentation, på Lärarhögskolans hemsida, så placerar han in sitt intresse för folkbildning i ett *bredare* sammanhang: "forskningsintresset gäller främst utbildningens möjliga bidrag till demokratin".⁶⁵⁷ Positioneringen skiljer sig på så sätt åt – beroende av kontext och giltiga värden. Att *också* ha en bredare plattform ser ut att vara något av betingelsen för att vara en framgångsrik folkbildningsforskare – särskilt i det senare, institutionaliserade och konsoliderade, skedet. Sundgren presenteras som följer:

Han förestår forskningsgruppen Ut/bildning som välfärd /.../ Han har både medverkat i och analyserat flera reformpedagogiska försök på olika nivåer i utbildningssamhället, men också studerat lärande inom den idéburna sektorn i det civila samhället. Det senaste forskningsprojektet gällde hur ledning och styrning konstrueras socialt inom skolan som institution och organisation.⁶⁵⁸

---

⁶⁵⁶ Andersén, A., Lundin, A., Sundgren, G., 2003.

⁶⁵⁷ Lärarhögskolans hemsida, Gunnar Sundgren, 2007-05-21.

⁶⁵⁸ Ibid.

Kapitalen är omfattande, och delvis av ett annat slag, än bland tidigare etablerade agenter – forskarpionjärer och nestorer. På så sätt speglar mina symboliska karaktärer skilda möjligheter, knutet till fältets olika faser.

Publikationer är ett för forskare särskilt viktigt kapital.⁶⁵⁹ De, i författarpresentationerna, redovisade publikationerna tyder både på bredd och djup. Publiceringar är både på svenska och engelska. Att refereras är ett annat viktigt värde. Sundgrens skrifter är vanliga referenser. I den senaste Mimerantologin (2005) refereras han i ett antal av bidragen.⁶⁶⁰ I NE:s definition av folkbildning refereras *Cirkelsamhället*, en bok där Sundgren har varit medförfattare.⁶⁶¹ Bland konsekutionsinstanser och arenor finns också Mimer. Här ska nämnas att Sundgren har författat både ledare och anmälan av nya avhandlingar och andra skrifter. Med tanke på hans position inom området så framträder han dock relativt lite i *Mimerbladet*. Till Sundgrens insatser som konsekutionsinstans hör den tidigare uppmärksammade kunskapsöversikten från 1998. Bredden i starka konsekutionsinstanser tillhör områdets senare utveckling.

Gustavssons position liknar på många sätt Sundgrens. Han har både en stark förankring i folkbildningsforskningen och i bredare vetenskapliga diskussioner.⁶⁶² Också Gustavsson är mån om att framhålla sin förankring i folkbildningen, som till exempel i förordet till sin avhandling (1991):

Den här avhandlingen har tillkommit både i universitetets rum, med dess krav på precision och vetenskaplighet, och i folkbildningens livsluft. Oftast har min tillhörighet i båda varit befruktande. Ibland, när det gäller framställningssätt och språk, har skillnaden mellan dem känts problematiskt.⁶⁶³

Några exempel finns på hur Gustavssons närhet till folkbildningen tar sig uttryck. I ett antal anmälningar i *Mimerbladet* diskuterar han forsk-

---

⁶⁵⁹ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, 1984/1996; Gunneriusson, H., 2002a.

⁶⁶⁰ Refereras av: Eriksson; Dahlgren, Hult, Hamilton och Söderberg; Laginder; Landström; Nordvall. I Laginder, A-M. & Landström, I., 2005, red..

⁶⁶¹ NE, webversionen, 2007-05-21, sökord "folkbildning".

⁶⁶² Bilaga 2.

⁶⁶³ Gustavsson, B., 1991, förordet.

ningens anknytning till folkbildningen och aktuella problem, men också akademins egna värden.⁶⁶⁴ När det gäller den bredare forskningsprofilen – och den vetenskapliga tyngden – så är det att publicera sig internationellt viktigt.⁶⁶⁵ Gustavsson är en av relativt få agenter inom folkbildningsforskningsområdet som innehar denna typ av kapital. På den arenan diskuterar han bl.a. temat "education for citizenship in an era of global connection" (2002) liksom livslångt lärande och kunskap i relation till humanistiska och demokratiska värden (2006).⁶⁶⁶ Dessa teman är av bredare slag, samtidigt som de knyter an till folkbildningens grundläggande teman. Han exemplifierar på så sätt något av en möjlighet, etablerad i områdets senare fas. I Mimerbasen finns en liknande beskrivning av forskningsprofilen, som "övergripande om bildning, folkbildning, kunskap".⁶⁶⁷

Som nämnts är även det att refereras betydelsefullt. Med Gunneriusson (2002a) kan det förstås som bekräftelsen på ett "medlemskap" inom området. Gustavssons avhandling, och författarskap i stort, är mycket vanliga referenser inom området. Han förekommer t.ex. som referens i NE:s definition av folkbildning och i den senaste Mimerantologin (2005) finns han med som referens i ett stort antal bidrag.⁶⁶⁸

Tyngd i akademien brett sett

Professor Staffan Larsson är den tredje agenten som får bära upp min kategori "Professorerna". Larsson har en stark position inom folkbildningsforskningen, knutet till en bredare vuxenpedagogisk profil.⁶⁶⁹ Jag

---

⁶⁶⁴ Se anmälan av Hansson, J., 1997, i *Mimerbladet*, mars 2000, Bernt Gustavsson.

⁶⁶⁵ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004. Se även principiella värden.

⁶⁶⁶ Vidare finns internationellt kapital i form av översättningar, t.ex. Gustavsson, B., 2000; 1998. Jämför bilaga 2.

⁶⁶⁷ Mimers hemsida, 2004-11-95. På Örebro universitets hemsida, 2007-08-03, låter han sin forskning presenteras som "inriktad dels på källforskning, dels på att utveckla centrala begrepp inom utbildningens område som folkbildning, demokrati, bildning och livslångt lärande." Han skriver om att "demokratisera och humanisera kunskapsbegreppet." Samt redovisar sina meriter från folkhögskollärare till disputation, lektor, forskarassistent, docentur och professur.

⁶⁶⁸ NE, webversionen, 2007-05-21, uppslagsord "folkbildning". I Mimerantologin refereras han av: Dahlgren m.fl., Larsson, Landström, Stenberg, Nordvall, Nordberg. I Laginder, A-M. & Landström, I., 2005.

⁶⁶⁹ Bilaga 2.

ska argumentera för att hans position är särskilt stark i akademien, som forskningsledare för en större miljö samt med hedersuppdrag som ordförande i NFPF och Mimer.⁶⁷⁰ Med Bourdieus begrepp finns ett omfattande symboliskt och *socialt* kapital.⁶⁷¹ Detta bidrar, menar jag, till områdets fortsatta utveckling. På Linköpings universitets hemsida beskriver Larsson sitt forskningsintresse som flerfaldigt.⁶⁷² En del av detta knyter an till folkbildningen. Bredare forskningsdiskussioner ingår, även av metodkaraktär. Det "flerfaldiga" framstår här, som en del av den särskilt starka positionen – och ett särskilt konsekurerat värde:

Ett är folkbildning, bl.a. dess roll som pedagogiskt avantgarde, men också studiecirklar och demokrati. En omfattande analys av didaktik för vuxna har nyligen publicerats, liksom en antologi om vuxnas studier. Metodintresset har resulterat i artiklar om kvalitativ forskning, t.ex. om kvalitetskriterier och om skrivandets möda, men också en text om etnografins etablering i svensk pedagogisk forskning.⁶⁷³

Larssons kapital som forskare är mycket omfattande. Till exempel är publikationer många. I Libris databas finns 32 titlar, på hemsidan anger han drygt 140.⁶⁷⁴ Bland internationella publikationer kan nämnas "Making the invisible visible: On participation and communication in a global, web-based master's program".⁶⁷⁵ Somliga kapital är mer tydligt knutna till folkbildningsforskningen. Nämnas kan artikeln "Förnyelse som tradition" i den senaste Mimerantologin (2005). I den tidigare antologin *Folkbildningens innebörder* (1995) agerar han både redaktör och artikelförfattare.⁶⁷⁶ Han är också flitigt refererad i de andra bidragen från 2005.⁶⁷⁷

---

⁶⁷⁰ Nordisk föreningen för pedagogisk forskning (NFPF).

⁶⁷¹ Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004. Jämför Gingras, Y., 1991, kring skapandet av en social identitet.

⁶⁷² Linköpings universitets hemsida, 2007-05-21.

⁶⁷³ Ibid.

⁶⁷⁴ Ibid; Libris, 2007-05-21.

⁶⁷⁵ Abrandt Dahlgren, M., Larsson, S., Walters, S., 2006.

⁶⁷⁶ I artikeln "Folkbildningen och vuxenutbildning" för Larsson fram en pragmatisk tolkning av folkbildningen, där folkbildningen "blir vad den kan vara". Larsson, S., 1995.

⁶⁷⁷ Refereras av t.ex. Laginder, Nordvall, i Laginder A-M. & Landström, I., 2005, red.. När det gäller ett bredare genomslag kan nämnas att i NE:s definition av "folk-

Den starka positionen i akademien är som sagt mitt huvudintresse här. Att denna är knuten till folkbildningsforskningen – men också delad av en bredare sfär säger något om områdets villkor och karaktär. På hemsidan, vid Linköpings universitet, beskrivs rollen som forskningsledare närmare. Den aktuella miljön beskrivs som "bred och produktiv". Detta refererar till några av områdets grundläggande värden.⁶⁷⁸ På hemsidan går att läsa:

Verksamheten omfattar ett antal självständiga forskare och doktorander som studerar vuxenutbildning, folkbildning och sociala rörelser från skilda perspektiv. Verksamheten är mycket produktiv, t.ex. när det gäller publikationer.⁶⁷⁹

Andra värden som refereras till på hemsidan är den internationella förankringen. Vidare nämns också ledarskapet för forskarskolan i Vuxnas lärande. Och, inte minst, ett omfattande arbete som tidskriftstiftare och redaktionsrådsmedarbetare. Med Winell-Garvéns begrepp (2005) kan vi sluta oss till att Larsson har tillgång till kanon. Larsson skriver:

Han deltog i att starta "Pedagogisk forskning" och var länge engagerad i Nordisk Pedagogiks väl och ve. Han är f.n. engagerad i följande tidskrifters redaktions råd eller "advisory boards": Education and Ethnography, Pedagogisk Forskning, "Studies in the Education of Adults", International Journal of Research and Method in Education (IJRME), "Qualitative Sociology Review".⁶⁸⁰

Noteras kan även den *berättelse* som Larsson ger på hemsidan, om hur han har kommit olika forskningsfrågor på spåren samt resultaten av detta etc. Detta tolkar jag som ett sätt i tiden, genom Internets resurser, att visa fram och stärka sin, och den egna miljöns, position. Vidare har jag argumenterat för betydelsen av ett fokus på de egna forskarvärdena som ett fältdrag.⁶⁸¹ Larsson skriver:

---

bildning" (webversionen, 2007-05-21) refereras *Cirkelsamhället*, som Larsson är en av författarna till.

⁶⁷⁸ Jämför att "bidra" och andra värden, hos Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

⁶⁷⁹ Linköpings universitets hemsida, 2007-05-21.

⁶⁸⁰ Ibid.

⁶⁸¹ Jämför analysen av Mimers Brunn. Jämför Broady, D., 1998a; Gingras, Y., 1991.

Avhandlingen var ett fenomenografiskt exempel på forskning om lärare. Ur denna kom även en liten skrift om ansatsen som exempel på kvalitativ metod, som fortfarande säljs. Detta följdes av forskning om kortutbildades föreställningar om utbildning och arbete, som kunde relateras till förståelsen av deltagande/intresse i vuxenutbildning.⁶⁸²

Förnyarna

Den fjärde gruppen har jag kallat "Förnyarna" och det är Karin Nordberg, Kerstin Rydbeck och Ann-Marie Laginder som får underbygga denna kategori. Jag har tidigare argumenterat för att det finns en viss systematik kring kvinnliga forskares position inom området.⁶⁸³ Dock väljer jag att i huvudsak tala om grupper av forskare inom området, med olika typer av positioner och kapital. Nordberg, Rydbeck och Laginder bidrar till att etablera nya centrala teman: folkhemmets röst, radion som folkbildare, nykter läsning, folkbildning/lärande och IKT, samt genus.⁶⁸⁴ De är alla väl involverade i folkbildningsforskningen, samtidigt som de delvis har sina akademiska plattformar i bredare diskussioner.

Att bryta en manlig definition av folkbildning

Att bidra med något nytt, i relation till områdets etablerade värden, är centralt för "homo academicus".⁶⁸⁵ Exempelvis argumenteras för ett genusperspektiv på folkbildningen. De tre förnyarna är centrala i detta sammanhang. I förordet till Mimerantologin *Folkbildning och genus – det glömda perspektivet* (2001) gör Nordberg, Rydbeck och Laginder ett gemensamt inlägg om vikten av att också kvinnors position i folkbildningen möts av forskarnas intresse. En konferens efterföljdes av en antologi:

---

⁶⁸² Linköpings universitets hemsida, 2007-05-21.

⁶⁸³ Se slutreflektion kring 1980-talet, kapitel 7.

⁶⁸⁴ Bilaga 1 och 2.

⁶⁸⁵ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996; 2001/2004. Jämför diskussionen om att indefiniera sig som forskare, t.ex. kring Chaib, C., 1996.

Målsättningen med konferensen var att stärka den könsproblematiserade forskningen, som hittills i stort sett lyst med sin frånvaro. En manlig definition av folkbildningsbegreppet till följd av såväl ett manligt dominerat bildningsarbete som forskningen om densamma, har gjort forskningen könsblind och samtidigt skymt de folkbildande kvaliteterna i den bildning som bedrivits för och av kvinnor. Ett annat syfte med konferensen var att söka samla några hittills kända ansatser till en könsproblematiserande forskning i en antologi.⁶⁸⁶

Detta förord knyter, i rekonstruerad mening, an till några centrala värden – i bidraget till definitioner och principiella resonemang. Vi kan med Broady (1998a) säga att vi står inför något av ett fältnav, i diskussionen om vad som *är* (god) folkbildning/sforskning. Att dessa diskussioner förs stärker forskningens egna värden. Andra sätt att skapa intresse och värde är det urvalsförfarande som föregick antologin, forskarkonferensen med genustema.

Det är tydligt att genusantologin från 2001 bidrog till att förnya debatten. Den blev snart ett centralt verk och referenser till den förekommer flitigt i den följande Mimerantologin *Folkbildning – samtidig eller tidlös?: om innebörder över tid* (2005).⁶⁸⁷ Den refereras även i SUFO2, dock inte i samma utsträckning som den föregående Mimerantologin *Folkbildningens innebörder* (1995). Perspektivet utgör en viktig position inom området.

Ett starkt stöd har genusantologin i en artikel i ABF:s *Fönstret*, där Kerstin Rydbeck intervjuas.⁶⁸⁸ Enligt artikelförfattaren Maria Hergren (2001) är antologin en pionjärinsats. Det handlar om att ge kvinnor *tillgång till definitionen* av folkbildningen, igår, idag och imorgon. En lösning är då, enligt Rydbeck, att betona *intentionen* mer än institutionen: "folkbildning är verksamhet som organiseras och bedrivs med en folkbildande ambition".⁶⁸⁹ Vidare borde man, menar hon, i större utsträckning lyfta fram deltagarna. Rydbeck argumenterar för en breddad definition, samtidigt som hon knyter an till en sedan tidigare etablerad

---

⁶⁸⁶ Nordberg, K. & Rydbeck, K., 2001, red., förordet.

⁶⁸⁷ Refereras av: Larsson, Rydbeck, Stenberg, Nordvall, i Laginder, A-M. & Landström, I., 2005, red.. Perspektivet diskuteras fortsatt i *Mimerbladet*, september 2005.

⁶⁸⁸ Hergren, M., 2001.

⁶⁸⁹ Notera att det är "viljan" och det ideella som här uppmärksammas, snarare än det institutionellt erkända/institutionaliserade.

föreställning om folkbildning som icke yrkesförberedande och icke offentlig utbildning.⁶⁹⁰ Detta utgör ytterligare ett exempel på det att delvis knyta *an*, och att delvis bidra med något *nytt* – som en viktig förutsättning för att skapa sig en position.⁶⁹¹ Att genusantologin diskuteras i en av folkbildningens egna tidskrifter förstår jag som en specifik konsekration i sammanhanget.⁶⁹²

Stark position i folkbildningsforskningen och en bredare bas

De tre forskarna, Nordberg, Rydbeck och Laginder har alla en fot i folkbildningsforskningen och en fot i en bredare akademisk kontext.⁶⁹³ En variation i tyngdpunkt finns mellan de tre. Man skulle kunna säga att Laginder i egenskap av samordnare för Mimer har en nyckelposition i folkbildningsforskningen, men att Nordbergs och Rydbecks investeringar är av bredare slag. Gemensamt har de att de representerar en pretenderande och förnyande position inom området. Jag nämner något ytterligare om de tre här nedan.

Karin Nordberg är docent i idé- och lärdomshistoria, med inriktning på media och kommunikation.⁶⁹⁴ Hennes avhandling *Folkhemmets röst: Radion som folkbildare 1925-1950* (1998) anmäldes av Bernt Gustavsson i *Mimerbladet*. Han lyfter där fram avhandlingens värde som ett viktigt kunskapsbidrag om medier och radio, genus och folkbildningshistoria. Nordberg har ett omfattande kapital inom området. Förutom det ovan diskuterade redaktörskapet, för Mimerantologin *Folkbildning och genus* (2001), så bidrar Nordberg med artiklar i tre Mimerantologier. Jag har tidigare argumenterat för att dessa antologier är prestigefyllda, vilket kräver en tyngd inom området. Vi kan här knyta an till Bourdieus tanke om att "kapital drar till sig kapital".⁶⁹⁵ Att en

---

⁶⁹⁰ Deltagarperspektivet kan också förstås som ett etablerat värde. Citat: "Kanske skulle man kunna säga att alla deltar i folkbildande verksamhet som söker bredda sitt vetande genom (mer eller mindre) organiserade studier i någon mening utan att dessa är direkt yrkesförberedande eller bedrivs inom ramen för det offentliga utbildningsväsendet." Herngren, M., 2001.

⁶⁹¹ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004.

⁶⁹² Se vidare i slutdiskussionen kring Sundgrens delbetänkande (2003).

⁶⁹³ Bilaga 2.

⁶⁹⁴ Tidigare lektor i media och kommunikation, Umeå universitet. Bilaga 2; författarpresentation, i Laginder, A-M. & Landström, I., 2005, red..

⁶⁹⁵ Bourdieu, P., 1984/1996, 2002/2004.

systematik finns kring områdets kapital och arenor är ett argument för att ett fältliknande tillstånd föreligger. Dessutom ingår Nordberg på olika sätt i en bredare diskussion om utbildning och samhälle – ett annat viktigt värde i sammanhanget. I Libris databas t.ex. finns 34 titlar.⁶⁹⁶

Kerstin Rydbeck är, liksom Nordberg, inte endast ett namn inom folkbildningsforskningen, utan också inom andra områden. Hon är lektor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Uppsala universitet.⁶⁹⁷ Hennes avhandling, *Nyktet läsning: Den svenska godtemplarrörelsen och litteraturen 1896-1925* (1995), introduceras som intressant för folkbildningsforskningen, både i 1997 och 1998 års kunskapsöversikter (KÖ97 och KÖ98). Rydbecks kapital inom folkbildningsforskningen är omfattande. Hon är knuten till Mimers styrelse, hon var expert i SUFO2 och hon anmäler doktorsavhandlingar i *Mimerbladet*. Nämnas kan även hennes medverkan i *Mimerantologier* (2001, 2005), som redaktör och artikelförfattare. Detta ingår i ett bredare forskningsintresse. På Uppsala universitets hemsida beskriver hon sitt forskningsintresse som biblioteks- och informationsvetenskap, litteratursociologi och historia i allmänhet, särskilt folkrörelse- och folkbildningshistoria (gärna med feministisk inriktning), bokmarknad och populärlitteratur. Meriter inom folkbildningsområdet får relativt stort utrymme på hemsidan, även om en bas finns inom biblioteks- och informationsvetenskap, litteratursociologi och historia med mera. I Libris databas finns 17 titlar.⁶⁹⁸

Drivande i Mimers verksamhet

Nordberg, Rydbeck och Laginder, är på olika sätt drivande i Mimers verksamhet. Särskilt Ann-Marie Laginder spelar en roll i detta sammanhang, som samordnare av Mimer från 1999 och framåt.⁶⁹⁹ Laginder författar anmälningar i *Mimerbladet*, samt har också under åren 1999 och framåt ansvar för ledaren, den s.k. Mimers Brunn. Detta möjliggör

---

⁶⁹⁶ Libris, 2007-05-22.

⁶⁹⁷ Uppsala universitets hemsida, 2007-05-22. Bilaga 2; författarpresentation, i Laginder, A-M. & Landström, I., 2005, red..

⁶⁹⁸ Libris, 2007-05-22.

⁶⁹⁹ Bilaga 2; Linköpings universitets hemsida, 2007-05-17; författarpresentation i *Folkbildning och lärande med IKT-stöd*.

med Winell-Garvéns (2005) begrepp ett inflytande över kanon. Att bidra till, och att förnya, kanon fyller en symbolisk såväl som social funktion.⁷⁰⁰ Vilket också återspeglar sig i Laginders ledare, där innehåll såväl som former diskuteras.

Vidare var Laginder, som tidigare påpekats, en av redaktörerna till den senaste Mimerantologin (2005).⁷⁰¹ Där hon även medverkade med artikeln "Mellan globala hot och individualisering: Om studiecirkel i risksamhället". Även på andra sätt har Laginder ett omfattande kapital inom folkbildningsforskningen. I SUFO96 bidrog hon i, det ofta refererade, delbetänkandet *Cirkelsamhället: Studiecirkelns betydelser för individ och lokalsamhälle* (1996).⁷⁰² I SUFO2 finner vi henne som en av författarna i *Folkbildning och lärande med IKT-stöd* (2004). Studierna knyter an till centrala frågor inom området – kring vad folkbildningen betyder, för individ och samhälle. Liksom hur folkbildningen möter förändringar, som IKT-stödd folkbildning. I Libris databas har Laginder 16 titlar.⁷⁰³ Hon representerar en tyngd i folkbildningsforskningen, med bredare begrepp, som framtidsbilder, hämtade från Tema kommunikation.⁷⁰⁴

Yngre pretendenter

I kategorin "Yngre pretendenter" diskuterar jag de lite yngre forskarna och doktoranderna och deras möjligheter att meritera sig för att så småningom få framträdande positioner på fältet. En del av agenterna är relativt nya i området, medan andra har rört sig där under en längre tid.⁷⁰⁵ Att vara Mimerdoktorand är ett specifikt kapital i sammanhanget. Som exempel för min diskussion använder jag Bosse Bergstedt, Inger Landström och Henrik Nordvall. Nordvall är den senaste Mimerdoktoranden.⁷⁰⁶ Både Bergstedt och Landström har tidigare varit

---

⁷⁰⁰ Jämför doxa och fältfaser, hos Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004; Gingras, Y., 1991.

⁷⁰¹ Laginder, A-M. & Landström, I., 2005, red..

⁷⁰² Andersson, E., Laginder, A-M., Larsson, S., Sundgren, G., 1996.

⁷⁰³ Libris, 2007-05-23.

⁷⁰⁴ Jämför avhandlingen, Laginder, A-M., 1989.

⁷⁰⁵ Bilaga 2.

⁷⁰⁶ Nordvall disputerade i januari 2008.

det. Under årens lopp har de alla varit med om att konsekreras inom Mimerinsitutionen och att konsekra, inte minst i *Mimerbladet*. Andra kapital, som representeras av de aktuella forskarna, är deltagande i SUFO96 och SUFO2, och i den till SUFO2 anslutande debatten. Här tar jag in ytterligare exempel, som Lisbeth Eriksson och Ali Osman. Jag ska argumentera för att gruppen av yngre pretendenter ger en bild av 2000-talets konsoliderade och etablerade spännvidd.

Representanter för 2000-talets utveckling

Tillsammans representerar de fem pretendenterna alltså något av området aktuella status. Här finns en spännvidd, men också sammanhållande faktorer. De teman och perspektiv som representeras av de fem forskarna kan sammanfattas som: ”den livsupplysande texten; folkhögskolans identitet i kursutbudets yrkesinriktning”, ”folkbildning och sociala rörelser” samt ”folkbildning och etnicitet”. Detta bidrar till att belysa olika aspekter av vad folkbildningen är, kan och borde vara. Mötet med något annat – ny verksamhet, nya målgrupper – är en annan narrativ i sammanhanget. De nya ansatserna och perspektiven är kvalitativa och textanalytiska. Teoretiska perspektiv kommer från dekonstruktionism, Giddens, Gramsci och social konstruktivism. Detta ger en bild av möjlighetsrummet, dess värden och krav.

Utgångspunkter och referenser tas, bland dessa forskare, i varierande utsträckning bland tidigare folkbildningsforskare och bredare teoretiska perspektiv, i mindre grad med utgångspunkt från folkbildningspersonligheter.⁷⁰⁷ Folkbildningen utgör i mindre grad fokus, än case för en bredare problematik.⁷⁰⁸ Andra byggstenar gör sig gällande, mer knutna till universitets bredare logik, med fortsatt grund i folkbildningsforskningen, som tidigare grundlagts. Denna tendens gör sig gällande i det senare skedet. Om den yngre generationen kan sägas också att fler namn gör sig gällande än under tidigare år.⁷⁰⁹ Samtidigt som området naturligtvis är konkurrensutsatt.

---

⁷⁰⁷ Jämför KÖ87.

⁷⁰⁸ Jämför Berndtsson, R., 2000.

⁷⁰⁹ Nämnas i detta sammanhang kan forskare som Sam Paldanius, Per Andersson, Laila Nicklasson och Eva Andersson. För de första två ingår folkbildning som en del i ett större vuxenpedagogiskt intresse. De senare två har ett tydligare fokus på folk-

En annan bild som framträder i samband med att en yngre generation framträder på arenan är en tydligare centrering kring Mimer och Linköpings universitet. Vidare finns en tyngd i pedagogikdisciplinen. Fortsatt finns dock en spridning av folkbildningsforskningen bland lärosäten och discipliner, även om den var större förr.⁷¹⁰ Jag har tidigare argumenterat för att begrepp, referenser och agenter lånas in, eller tillfälligt deltar inom, området. Att området, och dess forskare, förmår ha ett utbyte med bredare kontexter, är en direkt överlevnadsfråga. Det tyder på en styrka att begrepp som diskurs eller etnicitet kan kombineras med folkbildningsforskningens narrativer. Samtidigt som den ökade orienteringen mot akademien talar för att fältet kommer att uppgå i ett antal starka positioner.⁷¹¹

Kritisk stöttepelare

Bosse Bergstedt är en av de pretendenter som redan har ett omfattande kapital inom området och inom en bredare akademisk kontext.⁷¹² När det gäller folkbildningsforskningen så är hans kapital särskilt knutna till Mimer. Som f.d. doktorand och vikarierande Mimerlektor så har han påverkat utvecklingen genom inlägg i *Mimerbladet* och i antologin från 1995, *Om folkbildningens innebörder - nio försök att fånga en företeelse*.⁷¹³ I olika sammanhang finns en genomgående tråd, knuten till Bergstedts specifika forskningsintressen – den livsupplysande texten, andlighet och poesi.⁷¹⁴ Han anknyter också till det jag tolkar som grundläggande värden i området. Exempelvis i recensioner i *Mimerbladet* diskuteras ett vetenskapligt värde, men också den praktiska relevansen för folkbildningen. Han innehar även ett annat viktigt kapital, knutet till SUFO2, i och med *Existens och folkbildning: Tolkning av unga vuxnas berättelser om sina liv och lärande omkring år 2000*.⁷¹⁵

---

bildningens kontext. Teoretiska perspektiv av olika slag används: Bourdieu, Foucault och Habermas. Bilaga 1 och 2.

⁷¹⁰ Bilaga 1 och 2.

⁷¹¹ Jämför nya fält som expansionsutrymme för tidigare etablerade sådana, Hasselberg, Y., 2005a, eller "ideella" initiativ som uppgår i något etablerat, Petersen, K. A., 1999.

⁷¹² Bilaga 2.

⁷¹³ Bergstedt, B. & Larsson, S., 1995, red..

⁷¹⁴ Jämför Bergstedt, B., 1998.

⁷¹⁵ Bergstedt, B. & Helmstad, G., 2003.

Detta anknyter till det, för området, viktiga deltagarperspektivet. Delbetänkandet konsekreras i olika sammanhang.⁷¹⁶

Ett lite *specifikt* kapital i sammanhanget är att Bergstedt deltar i debatt och diskussion kring SUFO2. Som forskare kritiserar han denna och menar att "varken teoretiskt eller praktiskt sätts folkbildningen i relation till dagens senmoderna utveckling".⁷¹⁷ Som forskare är han relativt ensam att göra detta så att säga på eget bevåg. Detta gör att han som "kritisk stöttepelare" både knyter an till och ifrågasätter området.⁷¹⁸

Som för många andra av områdets agenter, kanske särskilt de yngre pretendenterna, så kombineras positionen inom området med en bredare profil. På Lunds universitets hemsida låter Bergstedt beskriva sin forskningsprofil, med nyckelord som pedagogisk filosofi, pedagogisk historia, folkbildning och vuxnas lärande, interkulturell pedagogik, samt estetiska och andliga kunskapsformer.⁷¹⁹ Intresset för folkbildningen framstår här som en mindre del. I Libris finns 28 titlar inom dessa områden, även av internationellt slag.⁷²⁰ Detta stärker bilden av Bergstedt som kapitalstark.

Mimerkapitalet specifikt

Jag ska här fördjupa mig något kring det viktiga Mimerkapitalet, i relation till områdets yngre pretendenter. Inger Landströms bana går att följa i *Mimerbladet*. Från det att hon introduceras som ny Mimerdoktorand, till att hon både anmäler och anmäls. I anledning av Landströms disputation får vi, genom Ann-Marie Laginders ledare, mars 2005, en bild av historiken kring Mimerdoktoranderna, men också den konsekrerande kontext de ingår i:

Det var en särskild milstolpe i Mimers historia i december 2004 när Inger Landström lade fram sin avhandling om folkhögskolan. Den anmäls härintill. Inger har innehaft Mimers doktorandtjänst och är

---

⁷¹⁶ T.ex. i slutbetänkandet för SUFO2; samt i Swedenmark, E., 2005.

⁷¹⁷ Citat vidare: "Utredningen är inte kritisk eller ifrågasättande och mister därför sin trovärdighet." *Dagens Nyheter* 2004-01-07; även Lunds universitets hemsida, 2007-05-24. Jämför bilaga 3.

⁷¹⁸ Jämför Eriksson, L., 2003; Jonsson, B., 2003.

⁷¹⁹ Lunds universitets hemsida, 2007-05-24.

⁷²⁰ Libris, 2007-05-23.

den andra doktoranden som lyckosamt gått i mål. Bosse Bergstedt var den förste – han disputerade 1998 med avhandlingen /.../ Den tredje innehavaren är Henrik Nordvall. Han är mitt uppe i sitt avhandlingsarbete om sociala rörelser, folkbildning, makt och motstånd.⁷²¹

Vidare, om Landström kan sägas att hon har ett omfattande kapital inom folkbildningsforskningen.⁷²² Hon bidrar i *Mimerbladet* och i *Mimerantologin* från 2005. Dessutom innehar hon det viktiga SUFO-kapitalet (SUFO96 och SUFO2). Detta kan knytas an till Bourdieus tanke om att kapital drar till sig kapital. Hennes avhandling, *Mellan samtid och tradition – folkhögskolans identitet i kursutbudets yrkesinriktning* (2004), anmäls av Kenneth Abrahamsson i *Mimerbladet*, mars 2005. Studien handlar om den kontroversiella frågan om folkhögskolans relation till yrkesutbildningar. I anmälan konsekreras studiens praktiska relevans.⁷²³

Jag avslutar min genomgång av den yngre generationen med några ord kring Henrik Nordvall, som bidrar till att uppdatera folk rörelsebegreppet. Han var Mimerdoktorand t.o.m. år 2008, då han disputerade på avhandlingen *I skärningspunkten mellan det globala och det lokala: Tolkningsprocesser och koalitionsbyggande i organiseringen av lokala sociala forum*. Här ryms etablerade, såväl som mer moderna grepp. Han knyter liksom Landström an till, men vidareutvecklar också, områdets doxa. Om Nordvall kan nämnas att han har ett Mimerkapital, t.ex. bidrar han till *Mimerbladet* och *Mimerantologin* från 2005.⁷²⁴

Intressant att notera är även det nätverk, kring sociala rörelser, som Nordvall bidrar till och rapporterar om i *Mimerbladet*, mars 2005. Detta refererar till ett annat viktigt forskarkapital – här knutet till Mimer som arena.⁷²⁵ Det aktuella nätverket är, skriver Nordvall, av global och

---

⁷²¹ *Mimerbladet*, mars 2005, Ann-Marie Laginder.

⁷²² Bilaga 2.

⁷²³ Tanken om folkhögskolans identitet ställs här mot det "samhällsvillkor, arbetsmarknad och folkhögskolans uppgift att förbereda medborgarna för olika yrkesområden och samhällssektorer". En relevans påtalas för "fortsatta diskussioner om folkhögskolans roll och identitet på den svenska utbildnings- och bildningskartan". *Mimerbladet*, mars 2005, Kenneth Abrahamsson.

⁷²⁴ Bilaga 2.

⁷²⁵ Citat: "Forskare och praktiker från Stockholm, Linköping, Uppsala, Lund och Göteborg deltog. Teoretiska perspektiv på sociala rörelser och demokrati diskutera-

nationell karaktär, med anknytning till forskare såväl som till praktiker. Detta refererar till etablerade, men också uppdaterade värden – i linje med 2000-talets konsolidering.

Viktiga gäster

Min sista kategori i galleriet av symboliska karaktärer, "Viktiga gäster", har här i huvudsak begränsats till SUFO96 och SUFO2. Här fanns möjligheter till uppdrag av olika slag och hit anlätades agenter som representerade olika positioner och kapital. Det vill säga, de hade förmågan att göra sig gällande på en, för både folkbildningsforskningen och folkbildningen, betydande arena. Så, vilka var det egentligen som framträdde inom ramen för SUFO96 och SUFO? Vilka var de – utredarna, sekreterarna, forskarna, experterna, debattörerna – som samspelade och sarspelade bland akademiska, politiska, byråkratiska och folkrörelseinriktade intressen? Och, kan man se några tendenser på förändrade styrkeförhållanden över tid?

Utredarna ansvarar för utvärderingarna som helhet. Mellan SUFO96 och SUFO2 finns en skillnad så till vida att den första utredaren, Carl-Gustaf Andrén, representerade ett brett universitetskapital.⁷²⁶ Medan den andra utredaren, Gerd Engman, företrädde ett politiskt kapital.⁷²⁷ Detta skulle kunna tolkas som en indikation om att den andra utvärderingen är mer politiskt betydelsefull. Samtidigt som andra uppdrag besätts med agenter, som tillför den andra kapital, och alltså balanserar denna tyngd. Ingen av dessa utredare framträder i övrigt i mitt material, i folkbildningsforskningens sammanhang. Dock har Engman, som tidigare kulturutredare, en koppling till folkbildningens verksamheter och möjligen är Engmans socialdemokratiska anknytning av relevans.

---

des och olika forskningsprojekt presenterades /.../ Preliminära resultat visar att den globala rättviserörelsen i Lund, Stockholm och Göteborg har påfallande likheter med vad liknande studier har visat från till exempel Genua i Italien." *Mimerbladet*, mars 2005, Henrik Nordvall. Jämför "festskriften och nätverken" ovan.

⁷²⁶ Bilaga 2; även Carl-Gustaf Andrén i *Nationalencyklopedin*, webversionen, 2007-05-24. Före detta universitetskansler, professor i teologi, samt rektor vid Lunds universitet.

⁷²⁷ Bilaga 2; även Gerd Engman i *Nationalencyklopedin*, webversionen, 2007-05-24. Före detta landshövding, s-politiker, samt utredare angående kvinnlig representation i statlig förvaltning.

Sekreterarna är i hög grad delaktiga i utvärderingarnas genomförande. En skillnad finns även här, då sekreterarna i den första omgången, Agneta Charpentier och Lars Göransson, har en politisk, administrativ, position och funktion.⁷²⁸ I den andra omgången är det företrädare med anknytning till folkbildning och folkbildningsforskning som gör sig gällande, nämligen Anders Ekman och Alvar Svensson.⁷²⁹ De senare är särskilt intressanta för min diskussion – om SUFO som kontext och möjlighet för folkbildningsforskare. Ekman tar ett stort ansvar för seminarier och debatter kring utvärderingen. Den ökade politiska tyngden gör här, kan man säga, gemensam sak med folkbildningens företrädare. Svenssons deltagande ger även en bild av deltagandet som kapital, som möjliggör fortsatta uppdrag. Han deltar nämligen i första utvärderingen som författare och som sekreterare i den andra. En tolkning är att deltagandet blir ett kapital, som möjliggör fortsatta uppdrag.⁷³⁰ De båda sekreterarna, Ekman och Svensson, ger tillgång till en bredd i kapital, knutna till folkbildning och politisk administration samt folkbildningsforskning. Skillnaden mellan sekreterarna i de olika utvärderingarna tolkar jag som en del av att folkbildningsforskningen som fält vinner mark. Samtidigt som folkbildningens intressenter och den politiska administrationens gemensamma sak tydliggörs i den andra utvärderingen.

Att som *forskare* tilldelas uppdraget som författare till ett delbetänkande inom någon av utvärderingarna kan betraktas som ett erkännande av att det egna forskningsintresset är av allmänt och särskilt intresse.⁷³¹ Sammansättningen av engagerade forskare, och frågor att befors-

---

⁷²⁸ Bilaga 2; slutbetänkandet SUFO96. De presenteras i slutbetänkandet som departementsråd och departementssekreterare. Ingen av sekreterarna framträder i övrigt i mitt material. Någon stark anknytning till folkbildningen har jag inte kunnat finna.

⁷²⁹ Bilaga 2; slutbetänkandet SUFO2; Libris, 2007-08-09; Föreningens hemsida, 2007-05-24. Ekman presenteras i slutbetänkandet som före detta förbundssekreterare och Svensson som före detta konsult. Ekman har varit verksam i studieförbundet NBV, Folkbildningsförbundet och Folkbildningsrådet, samt varit drivande i Föreningen för folkbildningsforskning. Han har även ett antal publikationer inom området, i bland annat Föreningens skrifter. I Libris finns 5 titlar. Svensson har varit verksam inom studieförbundet Bilda. Han har ett antal publikationer i bland annat SUFO96, Folkbildningsrådets, Föreningens och Mimers skrifter. I Libris finns 15 titlar.

⁷³⁰ Jämför bilaga 2.

⁷³¹ Forskare med uppdrag finns listade i slutbetänkanden för SUFO96 och SUFO2. Se även bilaga 2.

ka, förstår jag som en lägesbild över folkbildningsforskningen – såsom den gör sig gällande i denna betydelsefulla kontext. En jämförelse mellan de båda utvärderingarna indikerar att fältet förmår införliva, och forma SUFO, som möjlighet.⁷³² Fler forskare engageras i SUFO2, i vad som förefaller att vara större uppdrag. Dels är det fråga om kända namn, från mitt material.⁷³³ Dels är det fråga om agenter med en anciennitet, på så sätt att de även deltagit i den tidigare utvärderingen.⁷³⁴ Ett antal mindre kända namn inom området tillför perspektiv, som funktionshinder i relation till folkbildningen.⁷³⁵ Samtidigt som "utredare" själva tillkommer som författare.⁷³⁶ I den tidigare utvärderingen, SUFO96, finns också kända namn från området.⁷³⁷ Min tolkning är att en folkbildningsforskande expertis gör sig gällande här, för att bli ännu starkare i den andra utvärderingsomgången. Mindre kända namn inom folkbildningsforskningsfältet, tillför SUFO96 bredare samhällsvetenskapliga och statistiska perspektiv.⁷³⁸

Experter finns knutna till de båda utvärderingarna. Dessa samråder med författare till delbetänkanden, utredare och sekreterare. En tyngdpunkt finns bland forskare, knutna till folkbildningsforskningen och akademien brett sett.⁷³⁹ Samtidigt finns ett representantskap bland folkbildningens företrädare och intressenter. En tendens för utvärderingarna som helhet är att i SUFO2 finns en starkare representation

---

⁷³² Jämför att forma och översätta, Gingras, Y., 1991; Broady, D., 1998a; Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

⁷³³ T.ex. Gunnar Sundgren, Lisbeth Eriksson, Ali Osman, Sam Paldanius, Bosse Bergstedt, Inger Landström, Per Andersson, Jan Byström, Ethel Dahlgren, Ann-Marie Laginder.

⁷³⁴ T.ex. Gunnar Sundgren, Inger Landström, Ann-Marie Laginder, Eva Andersson, Alvar Svensson, Staffan Larsson och Louise Waldén. De senare två i funktionen som expert. Alvar Svensson antar uppdraget som särskild sekreterare.

⁷³⁵ T.ex. Stig Larsson.

⁷³⁶ T.ex. rapporten författad av Statskontoret, Rölsefolkhögskolornas Intresseorganisation, Landstingsförbundet; samt *Vem får vara med?* av Wennerstrand, A., 2004.

⁷³⁷ T.ex. Eva Andersson, Ann-Marie Laginder, Staffan Larsson, Gunnar Sundgren, Inger Landström, Louise Waldén, Alvar Svensson, Lena Lindgren, Kjell Rubenson, Petros Gougoulakis, Thomas Öhlund.

⁷³⁸ T.ex. Jan O. Jonsson och Michael Gähler.

⁷³⁹ Bilaga 2; slutbetänkanden SUFO96 och SUFO2. Forskare kända inom området är Staffan Larsson, Kerstin Rydbeck, Louise Waldén. Andra forskare, med en i huvudsak bredare bas är Lars Furuland, Roger Säljö, Filip Wijkström, Jan O. Jonsson, Michele Micheletti och Rolf Paulsson.

från folkbildningsforskningens kärngrupp. Detta gäller även gruppen av experter. Jag tolkar detta som en del av den över tid ökade tyngden, i SUFO2.

Ett forum där företrädare för folkbildningen, men också politiker och journalister i bredare mening gör sig gällande är den *debatt* som följer med SUFO2. Inläggen kretsar kring forskares delbetänkanden men också utvärderingen som helhet. Under våren 2004 finner jag ett trettio-tal inlägg i dagspress, tidskrifter och på hemsidor.⁷⁴⁰ Diskussionen fortsätter, i form av ett mer reguljärt refererande. Drivande i debatten är utvärderingens sekreterare, Anders Ekman. Andra aktiva agenter är till exempel folkbildningspersonligheten, och nestorn, Gösta Vestlund. Folkbildningens organisationer, som Medborgarskolan, Svenska folkhögskolans lärarförbund och ABF, är centrala i debatten. Även forskare, som Gunnar Sundgren och Bosse Bergstedt, deltar på olika sätt i debatten. Diskussionen handlar om folkbildningens situation, men också om vad som kan förväntas av forskare. Detta tolkar jag som ett starkt intressentskap, och en närhet mellan forskning och praktiker. Debatten utgör en delarena, i relation till utvärderingen, som är mer "öppen" än andra funktioner.

Inläggen i debatten kan förstås som en mini-karta över områdets spännvidd och positioner. Dessa har en delvis tillspetsad karaktär. Journalister argumenterar för folkbildningens bristande särart, samt problem med minskande deltagarantal.⁷⁴¹ Ett antal svar talar för ett förtydligande av, och en utveckling av, folkbildningens potential.⁷⁴² I olika inlägg kritiseras forskarnas roll i sammanhanget. De manas till försiktighet.⁷⁴³ Vidare, att läsa och analysera texter ställs emot att gå ut i verkligheten. Företrädare för folkbildningen menar sig vara missförstådda, och att deras insats undervärderas.⁷⁴⁴ Medan andra försvarar

---

⁷⁴⁰ Bilaga 3.

⁷⁴¹ Annika Persson på *Dagens Nyheter* står för ett tidigt inlägg, i "Folkbildningen söker folk", 2004-01-07.

⁷⁴² Folkbildaren Lars Igeland svarar med artikeln "Folkbildningen måste vitaliseras", i *Dagens Nyheter*, 2004-01-14.

⁷⁴³ Se t.ex. Kristina Mattssons artikel "Särarten är otydlig: Har bara läst, inte undersökt verkligheten", i *Folkhögskolan*, nr 1, 2004; samt Gösta Vestlunds artikel "Grundvärdena i ideologisk kärna viktigare än särart", i *Folkhögskolan*, nr 2, 2004.

⁷⁴⁴ Lisbeth Erikssons och Ali Osmans betänkande *Utsatt folkbildning* väcker diskussion på Sensus hemsida, våren 2004; och i Karin Schagers artikel "Folkbildning och integration", i *Tidsspegel*, nr 2, 2004.

forskningens frihet och manar till öppenhet, för andra fram kritik och nya perspektiv.⁷⁴⁵ Delbetänkanden med ett deltagarperspektiv konsekreras, som på olika sätt intressanta för området.⁷⁴⁶

Den debatt som följer av SUFO2 tolkar jag som ett tecken på dels utvärderingens betydelse och effekt. Och dels som ett led i starka positioners delvisa frigörelse från varandra – i det konsoliderade fältet. Detta visar sig i områdets innersta nätverk såväl som i relation till en bredare intressesfär, med "viktiga gäster".

---

⁷⁴⁵ *Kan folkbildningen rädda världen?* Dokumentation av debatt i ABF:s regi mellan Gunnar Sundgren, Bernt Gustavsson, Anders Ljunggren, 2004-04-20.

⁷⁴⁶ Se t.ex. Sam Paldanius delbetänkande (2003), som refereras av Bernt Gustavsson i debatten i ABF:s regi, 2004-04-20.

KAPITEL 11

Fält och doxa – framgång, gränser och utmaningar

I detta avslutande kapitel diskuterar jag några konklusioner kring folkbildningsforskningens framväxt som fält, dess karaktär och villkor. Vad är det som har etablerats, och som under senare tid är utsatt för större spänningar? Jag reflekterar även något kring studiens metod, och omkring min egen position som avhandlingsförfattare.

Från framväxt till konsolidering

Med hjälp av ett antal exempel har jag nu diskuterat det jag förstår som brytpunkter, men också knytpunkter, mellan etablerade positioner. Jag fördjupar här bilden av vad de aktuella skedena bryter med, respektive försöker att (åter)upprätta, med hjälp av min tidsaxel och mitt galleri av symboliska karaktärer.⁷⁴⁷

I tidsaxeln har jag tittat närmare på *vad* och *vem* som konsekurerats som folkbildningsforskning/are under åren 1954-2007. Denna tidsaxel består av fyra perioder. Period I, (1954-1979) då det etablerades ett antal gemensamma begrepp och referenser. Jag kallar denna period för "Framväxten". Period II, (1980-1989) då området expanderar. Något som innebär både ökade möjligheter för forskarna, men också en tilltagande konkurrens. Denna period benämner jag "Expansionen". Framförallt är det under period III (1990-1999) som man kan iaktta dynamiska förändringar. Kunskapsöversikter och nya intresseorganisationer både bidrar till och vittnar om områdets tilltagande attraktionskraft. Vi kan identifiera ett antal starka positioner liksom det är möjligt att urskilja vissa pretendenter. Dessa knyter, på olika sätt, an till området, men också till bredare kontexter. Jag förstår perioden som "Institutionaliseringen". Under period IV (2000-2007) fortsätter fältformeringen. Här kan man säga att det uppstår en än större spänning, mellan positioner och perspektiv. Detta kan både tolkas som en utveckling mot större

---

⁷⁴⁷ Jämför begreppet doxa, Bourdieu, P., 1984/1996, s 181.

autonomi och som en risk för en kommande splittring. Denna period kallar jag för "Konsolideringen".

I galleriet av symboliska karaktärer har jag låtit ett antal agenter representera områdets möjligheter och värden över tid. Jag kallar dem för folkbildningsnestorn, forskarpionjärerna, professorerna, förnyarna, yngre pretender, samt viktiga gäster.

Under framväxtperioden (1954-1979), men också senare, är en "forskarpionjär" som Jan Byström aktuell. Genom sin avhandling (1976/77) och sina insatser bidrog han till *skapandet av en forskningspraktik*, dvs. det som Gingras (1991) betecknar som kännetecknade för den första fasen i en fältformerings. Påpekas bör att det är framförallt i ett längre perspektiv som en agents position kan rekonstrueras. Byström, och andra tidiga agenter, konsekreras först *senare* som områdets grundare.⁷⁴⁸ Där och då, i sin tid, gjorde de något för att skapa en plattform. Då handlade det om att till folkbildningen tillföra något som tidigare inte funnits, nämligen forskning. Viljan att *sam-ordna* området, i form av egna begrepp och gemensamma referenser, samt att skapa möjligheter för att bedriva forskning inom området, dominerar.

Begreppet "sam-ordna" som beteckning på det som här äger rum är mitt eget. Det är min laboration kring Bourdieus begrepp *doxa*, och fält, som ett sätt att *samla* men också *ordna* resurser. Man skulle kunna säga att tyngdpunkten i sam-ordnadet varierer över tid, men också mellan positionerna. Därför använder jag mig av olika kursivering. I den tidiga fasen är det alltså ett *sam-ordnande* (med betoning på *sam-* som i *samla*) som gör sig gällande. I den senare framträder *sam-ordnandet* som det centrala. Ordnandet indikerar en hierarkisk dimension. Förstavelsen *sam-* skulle också kunna illustrera att det i dessa sammanhang handlar om en grupp agenter *sammanlagda* strävanden. Man kommunicerar, samtidigt som man konkurrerar, med varandra.⁷⁴⁹

Under den andra perioden (1980-1989) blir det tydligt att ett större antal agenter gör sig gällande inom folkbildningsforskningen. Här finns till exempel, ur mitt agentgalleri, "forskarpionjärer" som Lars Arvidson och "professorer" som Gunnar Sundgren. De bidrar till en fortsatt

---

⁷⁴⁸ I t.ex. senare översikter. Jämför re-konsekriering hos Winell-Garvén, I., 2005. Se även historieskrivning som ett fältkriterium, Broady, D., 2002.

⁷⁴⁹ Bourdieu, P., 2001/2004; även Gunneriusson, H., 2002a.

etablering av området. Att 'folkbildningsforskning' håller på att etablera sig som något specifikt görs synligt av titeln på den kunskapsöversikt – *Folkbildningen som forskningsområde: Avgränsningar och forskningsbehov* – som utkommer under perioden.⁷⁵⁰ Här läggs också grunden för den *institutionalisering*, som Gingras (1991) identifierar som fältblivandets fas två. Under slutet av perioden ser vi hur folkbildningsforskningen samlat en mängd aktörer. Vissa har stärkt sina positioner, vilket bidragit till vissa värde-hierarkier. På så sätt är en huvudsaklig tendens under 1980-talet inte bara ett *sam-ordnande*, utan även ett *sam-ordnande*. Detta lägger, som jag ser det, grunden för en doxisk ordning.

Det är under den tredje perioden (1990-1999) som institutionaliseringen av folkbildningsforskningen blir riktigt märkbar. Det är nu vi får Mimer nationellt program för folkbildningsforskning och Föreningen för folkbildningsforskning. Det är under den här perioden som den första stora statliga utvärderingen på området, SUFO96, arbetar. Den institutionella perioden skapar ett tydligare landskap att agera inom. Detta kan även knytas an till Gingras (1991) tredje fält-fas – *skapandet av en social identitet*.⁷⁵¹ Nya publiceringsmöjligheter och nya slag av konferenser gynnar framväxten av nya forskargenerationer. Tillkommer gör, bland mina symboliska karaktärer, "professorer" som Bernt Gustavsson. Dessutom en grupp av "förnyare" och "yngre pretendenter" som bidrar till områdets dynamik.⁷⁵²

En spännvidd har etablerats inom området *samtidigt* som en kontinuitet befästs genom återkommande referenser, centrala begrepp och sociala plattformar. Jag tolkar det som tecken på att ett fält – med specifika villkor – har etablerats. Det är relativt starkt, men inte suveränt i fältbegreppets strängaste mening.⁷⁵³ Under 1990-talet kan också märkas en tydligare förankring i akademien och dess traditionella institutio-

---

⁷⁵⁰ Arvidson, L., 1987/KÖ87.

⁷⁵¹ Jag förstår denna som en övergripande aspekt. Faserna kan också överlappa varandra. Se t.ex. diskussioner i *Mimerbladets* ledare, Mimers Brunn. Jämför även formaliserade positioner, förekomsten av ett socialt rum, hos Gunneriusson, H., 2002a; Broady, D., 1998a.

⁷⁵² T.ex. Ann-Marie Laginder, Ali Osman. Se även "viktiga gäster".

⁷⁵³ Möjligen är det representativt för det humanistisk/samhällsvetenskapliga området, Bourdieu, P., 1984/1996.

ner. Härmed skapas en viss spänning mellan folkbildningskapital och akademiskt kapital. Detta förstår jag som något av områdets grundläggande villkor och karaktär.

Den fjärde perioden, (2000-2007) kan sägas ha sin naturliga startpunkt i beslutet om att tillsätta den andra stora statliga utvärderingen av folkbildningen, SUFO2. Avslutningsåret 2007 kan inte motiveras av annat än att det där blev tvunget att sätta punkt för min egen materialinsamling. Det var således mer en praktisk fråga än en teoretiskt motiverad. Jag kallar perioden för "Konsolideringen". Området reproducerar, men går också emot större spänningar mellan, positioner. Debatten kring SUFO2 är ett exempel på detta. Agenter och positioner knyter an till folkbildningsforskningens grundvalar och akademins legitimerande värden. Anknytningen till folkbildningen förefaller ha försvagats. Detta är en styrka ur strikt vetenskaplig synpunkt – men en svaghet/spänning för/i folkbildningsforskningens specifika sfär. Ett antal agenter ur mitt symboliska galleri gör sig gällande under 2000-talet: folkbildningsnestorn, professorerna, förnyarna och de yngre pretendenterna.⁷⁵⁴ Att området förmår hantera spänning och tvetydiga krav tolkar jag som ett tecken på styrka. Andra tecken på relativ framgång är de från *Vetenskapsrådet* specialutlysta medlen under år 2007.⁷⁵⁵

”SUFO2 är inte ett SARs-virus” – men en utmaning av doxa?⁷⁵⁶

Jag återvänder nu till något av det som var min utgångspunkt: Bilden som publicerades på Ölands folkhögskolas hemsida och som var en kommentar till forskningsrapporten *Folkbildningens särart?* (2003).⁷⁵⁷ Hur kunde ett delbetänkande inom SUFO2 väcka så starka reaktioner?

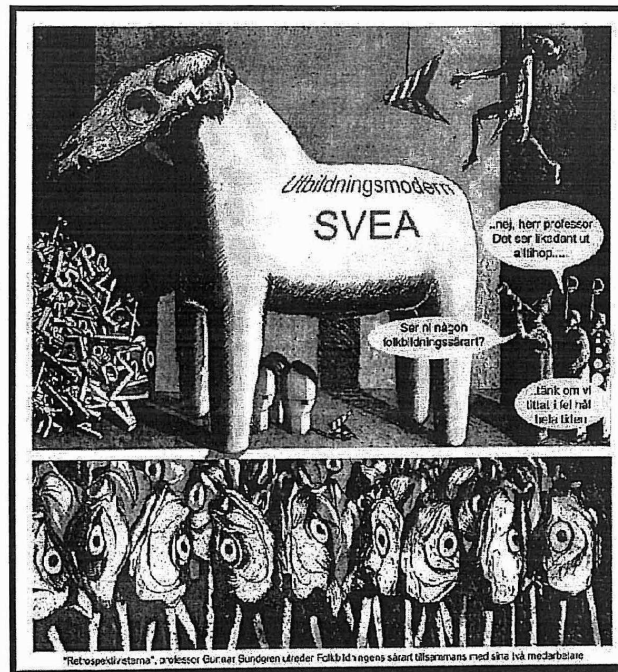
⁷⁵⁴ Även forskarpionjärer och viktiga gäster.

⁷⁵⁵ Vetenskapsrådets hemsida, hösten 2007.

⁷⁵⁶ SARS-viruset var aktuellt vid tiden. I original löd ingressen till bilden: "SUFO2 är inte ett SARS-virus". Ölands folkhögskolas hemsida, Behnn Edvinsson, våren 2004.

⁷⁵⁷ Delbetänkandet författat av Andersén, A., Lundin, A., Sundgren, G., 2003.

Min hypotes var att det handlade om en närhet, mellan forskare och praktiker, som *utmanades*.⁷⁵⁸ Viktiga frågor blev då: Hur stort var hotet mot den gemensamma överenskommelsen? Var detta en spännvidd som kunde accepteras? Rubriken för detta avsnitt refererar till det sätt som bilden introducerades. Vissa upplevde vid den här tiden uppenbarligen "ifrågasättandet" av folkbildningens särart som ett hot. Mitt avhandlingsprojekt blev att försöka fördjupa förståelsen av vad det var som stod på spel. Bilden på Ölands folkhögskolas blev då ett empiriskt material, bland många andra. Bourdieus ord är viktiga för den fortsatta diskussionen:

Vi kan inte förstå krisen utan att i dess innersta sanning förstå den doxiska ordning som den bryter med.⁷⁵⁹

Vi kan se att de tre figurerna, som kikar upp på "Utbildningsmodern Svea", uttrycker en viss osäkerhet om vad de ser. Samtidigt så är det ju

⁷⁵⁸ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004.

⁷⁵⁹ Bourdieu, P., 1984/1996, s 181. Jämför begreppen konfrontation och utmaning.

någon annan, upphovsmannen till bilden, som kikar in mot – och konstruerar – denna plot. Vad är det han ser? Vad är det han vill ha sagt? Det syns mig som om tecknaren försökt skapa intryck av faror, nedmontering och kanske till och med avrättning. Forskarna framställs som småpåvar eller profeter, som dissekerar "Utbildningsmodern Svea". Den senare framstår som skruttig, med en mask för sitt ansikte. Är hon kanske rent av död? Försöker tecknaren antyda att det också finns problem som forskarna *inte* närmat sig?

Man skulle också kunna läsa in att här finns uttryck för en förlorad, eller bristande, närhet mellan de olika aktörernas intressen.⁷⁶⁰ Hemsidan ger också en helt rimlig bild av de olika krav forskare har att leva upp till, tänk till exempel på metoddevisen "närhet och distans".⁷⁶¹ Det är inbakat i själva den akademiska formen, att sträva efter principiella och av-personifierade resonemang.⁷⁶² Samtidigt som bilden ger en rimlig föreställning av en folkbildningssektor i utmanad position.

Min tolkning är att närhet, och ömsesidigt beroende, mellan intressen, *är* en viktig grund för folkbildningsforskningen. Samtidigt som agenterna förmår att röra sig mellan *olika* värdeackumulerade områden. Agenternas samlade handlingar bidrar till att hålla området samman, respektive töja ut det. Ett antal särskilt betydande konsekreterande instanser, arenor och positioner har kunnat identifieras.⁷⁶³ *Bildens* laddning kan förstås som ett visuellt uttryck för det institutionaliserade och konsoliderade fältets dynamik. Folkbildningsforskningen präglas, menar jag, av ett särskilt förhållningssätt till sitt forskningsobjekt *folkbildningen*, dess historia och självförståelse.

Till exempel finns en tendens till att forska med utgångspunkt i idealtypiska föreställningar, för att sedan jämföra med praktiken. Studier som anknyter till tanken om potential kontra realisering är t.ex. Roséns (1985) avhandling om konst- och konsthantverkscirklar. Oförverkligad potential inom kulturområdet problematiseras av Hartman (1993). I andra studier, som Linnérs (1984) används motbilder, som Komvux eller skolklassen, för att förtydliga resonemangen kring vad som är

---

⁷⁶⁰ Här de som kikar upp emot "Utbildningsmodern Svea", och den som kikar in på dessa.

⁷⁶¹ Jämför Repstad, P., 2007.

⁷⁶² Bourdieu, P., 2001/2004, s 76. Samtidigt finns en komplexitet i form av motstridiga krav och intressen, även Bourdieu, P., 1984/1996.

⁷⁶³ Som Mimer, Föreningen, SUFO etc. Jämför analysavsnittet.

specifikt med folkbildningen. Det specifika med folkbildningen, lyfts också fram av Gougoulakis (2001) genom att koppla denna till grekiska klassiker. Studier kring folkhögskolans speciella kännetecken kan också gälla "folkhögskolepedagogik" hos Sundgren (1986) eller "folkhögskoleanda" och "folkhögskolemässighet" hos Paldanius (2007).

Reaktionerna på särartsbetänkandet utgör, menar jag, goda exempel på vad som händer när folkbildningens grundläggande värden, dess doxa och därmed, i förlängningen, också dess villkor uppfattas som ifrågasatta. I en debatt i anledning av särartsbetänkandet, och SUFO2, diskuterades vad "god" folkbildning/sforskning skulle kunna vara.⁷⁶⁴ Huvuddebattörer var professorerna Gunnar Sundgren och Bernt Gustavsson.

Av dokumentationen framgår att Sundgren inledde med att framhålla svårigheten i att finna *en* särart, i den mångfald som folkbildningen utgör. Han gjorde även en distinktion mellan att "ifrågasätta särarten" och att "ifrågasätta värdet av folkbildning". Att detta påpekas tolkar jag som svar på ett upplevt problem – med en eller flera motstridiga doxa/or. Bernt Gustavsson använde sin inledning i debatten till att göra en historisk tillbakablick över talet om folkbildning. Han argumenterade för att frågan om huruvida folkbildningen har en särart i praktiken eller om det bara är retorik, ett sätt att ge den legitimitet, borde beforskas ytterligare. För att komma underfund med detta behöver forskarna ge sig ut i verksamheten hävdade han. Gustavsson bidrog på så sätt till att hävda områdets möjligheter och värden under det att Sundgren utmanade såväl den etablerade folkbildningsforskningen som folkbildningens självförståelse.

I den påföljande debatten, mellan panel och publik, fördes en bredare forskningsdiskussion, där både forskare och folkbildare deltog. Det stärker bilden av forskningen som, en med olika folkbildningsintressenter, delad sfär.⁷⁶⁵ Men också av forskningens etablerade expertis och dominans.⁷⁶⁶ Vidare avhandlades behovet av fortsatt forskning och vikten att finna vetenskapliga metoder för att fånga den svårfångade

---

⁷⁶⁴ Som en central fältmekanism, Broady, D., 1998a; Winell-Garvén, I., 2005. *Kan folkbildningen rädda världen?* Dokumentation av debatt i ABF:s regi mellan Gunnar Sundgren, Bernt Gustavsson, Anders Ljunggren, 2004-04-20

⁷⁶⁵ Enligt dokumentation och information från deltagare i debatten så bestod publiken av såväl forskare som folkbildare.

⁷⁶⁶ Jämför fokus på de egna forskningsfrågorna och värdena, Broady, D., 1998a; Gingras, Y., 1991.

särarten. Det senare kan förstås som en tro på såväl forskningens som folkbildningens värde.⁷⁶⁷

Folkbildningens helhet är mer än de olika delarna och det glömmes ofta när man beskriver verksamheten, det kanske krävs andra forskningsmetoder för att fånga det svärfångade.⁷⁶⁸

Ett annat tema handlade om huruvida det är bra att som forskare ha en förförståelse av området eller om det är bättre att de kommer helt utifrån, med fräscha ögon.⁷⁶⁹ Jag tolkar detta som en diskussion om vem som har legitimitet att forska. Vidare talas det om att folkbildningen måste tåla granskning, analys och kritiska synpunkter. Att diskussioner av det här slaget uppkommer förstår jag som en del av ett förändrat forsknings- och intressentlandskap, under slutet av 1990- och början av 2000-talet. Starka positioner har där etablerats, som delvis strider med varandra, både om fältets gränser och om dess doxa.⁷⁷⁰

”Ska vi nu riva den här folkbildningskyrkan...” – utmaningen införlivas?

Jag har på olika sätt diskuterat folkbildarpersonlighetens och "nestorns", Gösta Vestlunds, genomslag i forskarsammanhang – som något specifikt för området.⁷⁷¹ När han, i kölvattnet till SUFO2, diskuterade delbetänkandet *Folkbildningens särart?* var det i polemik med professor Gunnar Sundgren.⁷⁷² En doxisk ordning ställdes mot en akademisk utmaning. Enligt Vestlund så står Sundgren inför en paradox:

Om särarten bara finns i talet och föreställningen om folkbildningen och inte i verksamheten som sådan, hur kan man då förklara, att deltagarna i folkhögskolekurser och studiecirkel har så positiva upplevelser /.../ förstående lärare, aktiverande lektioner, frihet att

---

⁷⁶⁷ Ibid.

⁷⁶⁸ *Kan folkbildningen rädda världen?* Dokumentation av debatt i ABF:s regi mellan Gunnar Sundgren, Bernt Gustavsson, Anders Ljunggren, 2004-04-20

⁷⁶⁹ Ibid.

⁷⁷⁰ Jämför Broady, D., 1998a; Gingras, Y., 1991.

⁷⁷¹ Se analysen av agenter.

⁷⁷² Vestlund, G., 2004. Delbetänkandet författat av Andersén, A., Lundin, A., Sundgren, G., 2003.

göra intressanta utblickar och en gemenskap i internatet eller cirkeln, som i många fall bestått i decennier.⁷⁷³

Sundgren argumenterar i en senare intervju för att det inte finns någon *motsättning* mellan den vetenskapliga analysen *och* att deltagarna upplever en särart.⁷⁷⁴ Olika perspektiv kan anläggas. Vi kan sluta oss till att Sundgren och Vestlund positionerar sig på olika sätt i förhållande till fältet och dess doxa även om båda värnar om samförstånd mellan forskare och folkbildare.

För Vestlund är frågan om hur man konstruerar bilden av folkbildningen och relationen till forskningen en central del i sammanhanget. Men än viktigare är kanske forskningens tänkbara ideologiska och politiska konsekvenser:

Nu skulle man kunna se diskussionen om folkbildningsarbetets särart som en storm i vårt speciella vattenglas. Men så enkelt är det inte. Det viktigaste i sammanhanget är politikernas inställning till frågan. Signalerna till dem från både folkbildningens representanter och forskarna kan avgöra inte bara bidragets storlek utan också på sikt folkbildningsarbetets vara eller inte vara /.../ Mycket står alltså på spel och uttalanden om folkbildningsarbetets särart måste därför vara väl underbyggda, oavsett om de kommer från folkbildare eller forskare.⁷⁷⁵

För att komma vidare förordar Vestlund, liksom f.ö. också Sundgren, fortsatt forskning kring praktikerna, framförallt om vilken innebörd folkhögskolekurser och studiecirkelar har för deltagarna, både när de väljer att delta i dem och när de slutat. Det Vestlund förespråkar förefallet vara en reproduktion av områdets grundläggande förståelse – framarbetad och förhandlad av folkbildningsforskningen *och* folkbildningen. Vestlund håller i princip med Sundgren om att det är viktigt att komma vidare från "den högstämda och ideologiskt laddade diskussionen om folkbildningens särart", uppfattningen om vad som är "god" folkbildningsforskning är en annan.⁷⁷⁶

---

⁷⁷³ Vestlund, G., 2004.

⁷⁷⁴ Swedenmark, E., 2005. Jämför debatten "Kan folkbildningen rädda världen?"

⁷⁷⁵ Vestlund, G., 2004.

⁷⁷⁶ Ibid.

I en annan debatt, under Mimers årliga forskarkonferens år 2002, frågar Vestlund, i en diskussion om folkbildningens särart: "Ska vi nu riva den här folkbildningskyrkan, som vi alla har varit med om att bygga upp?".⁷⁷⁷ Citatet appellerar till ett *vi*, ett kollektivt projekt att ta ansvar för. Det kanske mest intressanta med citatet är att det ger uttryck för en explicitgjord ordning. En eller flera doxa/or har utmanats, vilket framtvingar ett ordodoxt uttalande.⁷⁷⁸

Liksom webbilden från Ölands folkhögskola så säger Vestlunds uttalande något om vad det var för en underförstådd överenskommelse vi/SUFO2 bröt med. Att värna folkbildningen och att ta särarten för given hade i regel varit något för givet taget, inte bara för folkbildarna utan också för forskarna. I SUFO-kontextens dramatiska form uppstår ett slags metadiskussion, kring vad som skulle kunna kallas för *Folkbildningsforskningens särart?* Det vill säga en diskussion om hur folkbildningen bör förstås och beforskas. Till exempel, är det teoretiska perspektiv och empiriska rekonstruktioner som behövs, eller beskrivningar av deltagarnas upplevelser? Fältet bearbetar och använder sig av utmaningen, för att kanske i högre grad komma att fokusera på de egna forskarvärdena snarare än på folkbildningens egna?

En sökning i Google i maj 2007 gav 484 träffar på "folkbildningens särart", de flesta med referens till delbetänkandet och debatten som följde.⁷⁷⁹ Det som till att börja med väckte debatt och kritiska frågor, tycks med tiden ha blivit en central referens. Detta tolkar jag som ytterligare ett exempel på att fältet förmår bearbeta och införliva utmaningar inom sig – ett tecken på relativ autonomi i ett fält som institutionaliserats och konsoliderats.⁷⁸⁰ I detta sammanhang ingår olika sätt att *referera* till delbetänkandet. Som ett bland flera exempel på detta kan vi ta Kerstin Lökkens projektbeskrivning från 2007 där särartsbetänkandet nu förekommer som "en referens bland referenser".⁷⁸¹ Det vill säga den

---

⁷⁷⁷ Mimers årliga forskarkonferens, 2002. Inlägg i plenumdiskussion, delvis i anledning av *arbetet med* vårt delbetänkande.

⁷⁷⁸ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2001/2004; Broady, D., 1998a; Carlhed, C., 2007.

⁷⁷⁹ Jämför bilaga 3.

⁷⁸⁰ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, 1984/1996; Gingras, Y., 1991.

⁷⁸¹ Lökken, Kerstin, projektbeskrivning, Göteborgs universitets hemsida, 2007-08-02

är viktig att förhålla sig till, även om forskarens positionering egentligen är av ett annat slag:

Institutionen Folkhögskolan har med sin långa tradition, präglad av folkbildningens kännetecken (www.folkhogskola.nu; jmf Andersén 2003), inneburit en viktig väg för de människor som kommer från vad som benämns studieovana miljöer./.../ Folkhögskolan profilerar sig som en unik skolform och sin pedagogik som särskild i relation till andra utbildningsinstitutioner: "Folkhögskolan har en annan definition av kunskap /.../ (jmf Andersén 2003; Lundin 2003; Sundgren 2003).⁷⁸²

Sammanfattningsvis så befasts områdets etablerade värden – genom referenser till Sundgren och andra dissidenter i fältet. Både när debatten gäller att motbevisa utmaningarna mot fältets doxa och gränser och när samförstånd uttalas konsekreras dissidenterna som betydelsefulla aktörer på fältet.

Genus och kultur – andra utmaningar av fält och doxa

En tendens i mitt material är att kvinnliga forskare kommer in i området senare (1984) och i mindre utsträckning intar centrala positioner. Under 1990-talet ändrar sig detta i någon mån.⁷⁸³ Men alltjämt förefaller det finnas en ovilja att diskutera kultur och genus. En viss framgång för kvinnliga forskare bidrar till att fältet vidgas något. På så sätt får vi en diskussion om doxa som navet i en symboliskt och socialt etablerad dynamik.⁷⁸⁴ Självfallet är det svårt att tala om kvinnor som grupp. De kvinnliga forskarna har olika intresseområden och institutionella tillhörigheter. När detta med att vara kvinnlig forskare sammanfaller med mindre framträdande teman och perspektiv, som kultur och genus, me-

---

⁷⁸² Ibid.

⁷⁸³ Under 1980-talet framträder tre kvinnor varav endast någon har en fortsatt, men inte central, position inom området. Under 1990-talet framträder fler kvinnor som centrala agenter, men inte i gruppen av professorer. Eva Öhström blir professor i musikvetenskap, men framträder endast i någon mån i mitt material. Året 2003 är fördelningen bland avhandlingsförfattare fyrtiosju män och tjugotvå kvinnor. Se bilaga 1 och 2.

⁷⁸⁴ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2002/2004.

nar jag dock att något finns att diskutera. I genomgången av avhandlingar har jag även argumenterat för att so­mliga forskare, t.ex. kvinnliga sådana, lägger en grund för ett tema eller perspektiv, som först senare får ett större genomslag. Agenter tilldelas i olika utsträckning ett symboliskt kapital och formaliserade positioner.⁷⁸⁵

Varje forskare "bör" bidra med något nytt, samtidigt som hon knyter an till det som är områdets värden. Detta är, sett utifrån Bourdieu, något av akademins logik.⁷⁸⁶ När det gäller till exempel kulturen krävs en mer omfattande argumentation – för att göra sig gällande – menar jag. Exempelvis Rosén (1984) använder som empiri en kritik mot "kvinno- och hobbycirk­lar". Verksamheten befinner sig i ett underläge gentemot den bokliga bildningen. Detta menar jag avspeglar sig i forskningen, när det gäller dess omfattning och genomslag.⁷⁸⁷ Det vill säga försöket att göra sig gällande inom området sker på olika sätt på doxas villkor.

Jag fördjupar mig här något kring frågan om kön, tema, perspektiv och genomslag. Hur sätter sig doxa igenom? Vilken värde-hierarki ger den uttryck för? Till exempel, vilket fokus har de tre Mimerantologierna som är väl sedda och ofta refererade till?⁷⁸⁸ Vilka författare bidrar? Hur refererar de? *Folkbildning och genus – det glömda perspektivet* (2001) har två kvinnliga redaktörer, Karin Nordberg och Kerstin Rydbeck. Bland bidragen finns diskussioner om folkbildningsbegreppets definition, med genusfrågor som utgångspunkt. Min tolkning är att de principiella frågorna, som har att göra med den sammantagna förståelsen av folkbildningen, har ett specifikt värde.⁷⁸⁹ Genusfrågorna knyts alltså an till denna typ av diskussion. Detta bidrar till dess relevans och dess in-definiering i området. Medverkar med bidrag i antologin gör med några undantag kvinnliga författare.⁷⁹⁰ Detta kan jämföras med *Folkbildningens innebörder* (1995), som är redigerad av två manliga forskare, Bosse Bergstedt och Staffan Larsson. I denna antologi finns

---

⁷⁸⁵ Jämför Bourdieu, P., 1984/1996, 2002/2004; Gunneriusson, H., 2002a.

⁷⁸⁶ Bourdieu, P., 2001/2004, s 55.

⁷⁸⁷ Jämför bilaga 1 och 2.

⁷⁸⁸ Jag diskuterar inte *Musiken och folkbildningen* (1997) närmare här.

⁷⁸⁹ Se avhandlingsanalysen. Jämför Bourdieu, P., 2001/2004.

⁷⁹⁰ Bidragsgivare är: Kerstin Engman, Lisbeth Eriksson, Lena Eskilsson, Kjell Gustavsson, Bosse Jonsson, Berit Larsson, Berit Lindberg, Karin Nordberg samt Kerstin Rydbeck.

en övervikt för manliga bidragsgivare.⁷⁹¹ I *Folkbildning - samtidig eller tidlös?* (2005), finns en relativt jämn könsfördelning.⁷⁹² I dessa två antologier förs principiella resonemang, av betydelse för hur folkbildningsbegreppet definieras.

Tendenser till formering knutet till kön finns i sättet att referera. I t.ex. antologin från 2005 så finns en dominans av manliga referenser i flertalet av bidragen. Undantaget finns i Kerstin Rydbecks artikel, *Från krinolintillverkning till kvinnlig skrivarkurs*, där flertalet referenser är kvinnliga författare. Lisbeth Stenberg har i sin artikel, *Folkbiblioteken och kampen om fantasin*, många referenser till kvinnliga författare. Särskilt frågorna om kultur och genus ser jag här som knutet till kvinnliga forskare. Övriga bidrag har en relativt jämn fördelning, eller få eller inga kvinnliga författare som referens.

Jag går vidare med avhandlingar. Finns en liknande tendens när det gäller kön, tema, perspektiv och genomslag? Kvinnliga författare ägnar sig, menar jag, i större utsträckning åt frågor kring kvinnor⁷⁹³, kultur⁷⁹⁴, hantverk och media⁷⁹⁵. Nordberg (1998) och Rydbeck (1995) har ett genusperspektiv⁷⁹⁶ i sina avhandlingar. Inga manliga författare lyfter fram kvinnor i titeln eller har ett explicit genusperspektiv i sin avhandling. Det finns enstaka manliga författare som behandlar frågor som rör genus och kultur, men de är få. De stora namnen är män, förutom i Berit Lindbergs studie om Honorine Hermelin Grönbech (2000). Andra kvinnliga avhandlingsförfattare anlägger inte något specifikt genusperspektiv.⁷⁹⁷ Jag har kallat detta avsnitt för "genus och kultur – andra utmaningar av fält och doxa" därför att jag menar att etablerade

---

⁷⁹¹ Bidragsgivare är: Bosse Bergstedt, Jill Onzér-Franzén, Bernt Gustavsson, Bosse Jonsson, Staffan Larsson, Karin Nordberg, Kjell Rubenson, Nils-Åke Sjösten samt Alvar Svensson.

⁷⁹² Redaktörer är Ann-Marie Laginder & Inger Landström. Bidragsgivare är: Lars Arvidson; Björn Höjer; Laila Niklasson; Lisbeth Eriksson; Per Andersson; Ethel Dahlgeren, Agneta Hult, David Hamilton, Tor Söderström; Gösta Vestlund; Ann-Marie Laginder; Staffan Larsson; Inger Landström; Kerstin Rydbeck; Lisbeth Stenberg; Torgil Persson; Bernt Gustavsson; Henrik Nordvall; Karin Nordberg.

⁷⁹³ Trotzig, E., 1997; Lewis, K., 1997; Lindberg, B., 2000.

⁷⁹⁴ Rosén, G-M., 1984; Waldén, L., 1994. Se manliga författare: Hartman, P., 1993 och Talerud, B., 1985.

⁷⁹⁵ Lundgren, S., 1994; Nordberg, K., 1998.

⁷⁹⁶ Tillsammans med andra teoretiska utgångspunkter.

⁷⁹⁷ T.ex. Hellblom, L., 1985.

sanningar ständigt utmanas och omprövas. I regel införlivas det nya med tiden i en förändrad förståelse av fältet och dess doxa.

Metodreflektion

En del av det vetenskapligt reflexiva arbetet handlar om att fundera över dess räckvidd. Vad tillför min studie till den vetenskapliga kunskapsbildningen? Enligt ett bourdieuskt perspektiv så skall arbetet förstås som en rekonstruktion.⁷⁹⁸ Som begreppet antyder så handlar det om att återskapa något. I denna studie är det folkbildningsforskning som ett framväxande, expanderande, institutionaliserat och konsoliderat fält som är i fokus. En tanke som har följt mig under arbetets gång är om de omfattande genomgångarna av vad och vem som konsekreras/r hade kunnat göras mindre omfattande. Några argument för uppbygget finns dock. Bland bourdieusinspirerade forskare diskuteras vikten av att få med alla positioner av betydelse.⁷⁹⁹ Detta har jag i någon mån försökt att leva upp till. Min uttolkning av Bourdieu leder mig även till slutsatsen att detta med "upprepning", och "variation inom begränsade ramar", är ett sätt att studera reproduktionens former. Här fyller genomgångarna en funktion. En annan, för sammanhanget viktig, fråga är konsekrationens former över tid, t.ex. de hänvisningar som forskare gör, i form av referenser och i förord.⁸⁰⁰ Vidare ställer jag frågor om konsekrationens mer manifesta former, som fortsatta uppdrag eller formaliserade positioner. Det vill säga poängerna hade kunnat tydliggöras, samtidigt som genomgångarna fyller en funktion.

Kort socioanalys av avhandlingsförfattaren

En poäng med Bourdieus perspektiv är den reflexiva ansatsen. Häri ingår en analys av forskaren, såsom av andra.⁸⁰¹ Denna rekonstruktion avgränsas här, i linje med avhandlingens objekt, till det professionella rummet, utan uppgifter om social bakgrund och livsstil. Till att börja med, den produkt som här föreligger är ett resultat av mitt möte med

---

⁷⁹⁸ Bourdieu, P., Chamboredon, J-C., Passeron, J-C., 1968/1991.

⁷⁹⁹ Jämför Broady, D., 1998a, fältet tar slut där dess effekter upphör.

⁸⁰⁰ Ibid.

⁸⁰¹ Jämför Bourdieu, P., 2001/2004, 1984/1996; Nørholm, M., 2005; Andersson, Barbro, 2006; Heyman, I., 1999.

Bourdieu's perspektiv och folkbildningsforskning som område. Jag är, liksom forskarna jag skriver om, en del av ett sammanhang, som präglar arbetet. Hur kan då jag, som avhandlingsförfattare, förstås i relation till folkbildningsforskningen?

I någon mån förekommer jag själv i mitt empiriska material.⁸⁰² Jag är en av författarna till det omdiskuterade delbetänkandet *Folkbildningens särart?* – och en av de tre figurerna i bilden på Ölands folkhögskolas hemsida.⁸⁰³ Dessa förhållanden blir en utgångspunkt för rekonstruktionen av mig själv som agent i, eller i relation till, folkbildningsforskningen. Min position framstår då som delvis privilegierad, och delvis perifer. Genom min medverkan i författandet av delbetänkandet får jag vad man kan kalla en flygande start inom området. Dock är jag ingen central spelare där. Att jag är doktorand har i sammanhanget betydelse, så tolkar jag det. På grund av detta får jag en chans inom området. Till doktorander är som jag tidigare påpekat knutna en förväntan och en tilltro.⁸⁰⁴ På så sätt att de får ett startkapital. Samtidigt som ett antal avhandlingsförfattare tycks passera genom området, mer eller mindre tillfälligt. Det vill säga, en skillnad finns mellan att delta inom områdets bredare intressesfär, och att etablera sig i dess innersta kärna. *Vad* och *vem* som värderas skiftar något över tid. Tidigare etablerade värden reproduceras, men är också under förhandling. Ett värde under senare – läs *min* – tid, är en bredare teoretisk anknytning. Samtidigt som en närhet till tidigare folkbildningsforskning, och folkbildande praktik, alltså är en viktig grund. Min positionering är främst av ett bredare slag, med utgångspunkt i Bourdieus perspektiv. Samtidigt som jag relativt djupgående går in i folkbildningsforskningen som objekt. Forskning av detta slag finns endast antydd inom området, vilket gör det svårt att anknyta till en kritisk massa eller position. Detta bidrar till att det är en öppen fråga om studien kommer att få genomslag på folkbildningsforskningens område.

Rekonstruktionen av positionen har vidare att göra med genomslaget. För att kunna säga något om detta krävs tid – mer tid och mer empiri – än vad jag nu har. Resonemanget kan fördjupas med hjälp av ett antal

---

⁸⁰² Bilaga 2. Jag finns med i materialet p.g.a. mitt deltagande i SUFO2 samt för mitt deltagande i Mimers årliga forskarkonferenser.

⁸⁰³ Andersén, A., Lundin, A., Sundgren, G., 2003. Ölands folkhögskolas hemsida, våren 2004.

⁸⁰⁴ Jämför analysen av agenter.

hypotetiska frågor: Hur kommer min studie att mottas? Kommer den att anmälas, att refereras? Finns möjligheter till fortsatta uppdrag, och isåfall var? I vilken mån bidrar detta med att vara beforskad till ett intresse för studien? Bland folkbildningsforskare, eller folkbildare? Dessa frågor kan ställas, men ännu inte besvaras. Här kan de dock fylla en funktion, i att tydliggöra perspektivet. Mitt försök till socioanalys ska förstås som ett sätt att perspektivera min egen studie. Inte bara för att upplysa läsaren om något av omständigheterna kring den, utan för att pröva några av mina redskap och fynd på mig själv – som ett empiriskt material.

En sista punkt är i sammanhanget värd att beakta, nämligen att området skriver sin egen historia, som ett rekonstruerat led i strävan efter relativ autonomi. De översikter och formuleringar, i till exempel *Mimerbladets* ledare, som jag analyserar har en central betydelse för att samla och presentera området, utåt såväl som inåt.⁸⁰⁵ Kan min studie förstås som en del av detta? I viss mån kan den det, det är min tolkning. Avslutningsvis, socioanalysen bidrar till en ökad förståelse av fältet genom bilden av mig som forskare i periferin, i fältets gränsland – jämfört med dess centrum.⁸⁰⁶

Slutsatser och fortsatt forskning

Så var landar studien? Vilka slutsatser går att dra? Min tolkning är att folkbildningsforskningen går att betrakta som ett framväxande, expanderande, institutionaliserat och konsoliderat fält. Jag har visat hur folkbildningsforskningen etablerar något eget, i form av begrepp, referenser och sociala plattformar. Samtidigt är det också en del av akademien i bredare bemärkelse och fortfarande har den förankring i den folkbildande praktiken. Området kan förstås som ett specifikt utsnitt av humaniora och samhällsvetenskap vilket möjliggör en bred diskussion om forskningens villkor och konsekvens. Vad innebär det att bedriva forskning? Vem berör den? Vad får den för konsekvens? Detta leder fram till en bredare diskussion om villkoren för akademisering, professionalisering och vetenskapliggörande. Kring dessa begrepp finns en

---

⁸⁰⁵ Jämför Winell-Garvén, I., 2005; Gingras, Y., 1991; Broady, D., 2002; Bourdieu, P., 1984/1996. Framförallt betydelsen av tid, historia och social identitet.

⁸⁰⁶ Jämför Nørholm, M., 2005, som rekonstruerar evalueringsforskning genom att använda sig själv som en eventuell motpol.

pågående debatt. På en konkret nivå så kan vi t.ex. dyka ner i en vilken som helst platsannonser, för en tjänst inom akademien. Här kan vi utläsa förväntningar av olika slag, knutna till vetenskaplig innovation och praktisk nytta etc. Detta säger något signifikant om akademins karaktär. Forskare har att navigera kring detta, men också förhålla sig till de grupper som *berörs* av forskningen. Fortsatt forskning kring denna dynamik – konsekrationen av, och kampen mellan, olika värden eller doxor – vore viktigt.

Summary

Chapter 1-2: The thesis is treating Swedish liberal adult education research (folkbildningsforskning). The thesis takes its startingpoint in an official report from 2003. Here, I participated in questioning the distinctive character of liberal adult education, and how this could be understood as a part of the public, research and the self-understanding of liberal adult educators.⁸⁰⁷ The reactions/reception inspired me to perform a broader study inspired by the French sociologist Pierre Bourdieu and especially his concept of field: What had provoked this reaction, and in which context could these reactions be understood?

The aim of the thesis is to investigate how liberal adult education research is established, and in which way it becomes a specific (or relatively autonomous) field to struggle in and about. Central questions are: In which way can liberal adult education research be reconstructed as a field? How does it emerge? Which are the central values (doxa) that hold the field together and going, and where are the boundaries of the field? Who are the central agents of the field? How do they achieve recognition, and on which grounds? Which are the arenas that work as concecrating instances?

Chapter 3: The theoretical concepts and tools come from Pierre Bourdieu (1984/1996, 2001/2004). His concepts of doxa, consecration, capital and field enables a focus on the creation, and re-creation of a common platform, with distinctive positions. Challenge and recognition are central mecanisms in this context, just as the establishing of a hierarchy of value.

The works of a number of researchers inspired by Bourdieu are also employed: Yves Gingras (1991) finds three phases in the emergence of a field: the establishing of a research practice, of institutions and of a social identity. Håkan Gunneriusson (2002a) elaborates into the subtile games and practices of academic life, e.g. the ways that researchers indicate closeness and distance in prefaces, reviews and in the use of references. Irene Winell-Garvén (2005) discusses the meaning of being a part of, and being able to affect a, canon. Donald Broady (1998a, 2002) gives a number of criteria (rules of thumb) for what is needed

---

⁸⁰⁷ Andersén, A., Lundin, A., Sundgren, G., 2003.

for a field to be relatively autonomous. The ability to translate something new or foreign to the logic of the area is one. Another is that the area is writing its own history. Also, Gunnar Sundgren (2003) has elaborated on some discourses in liberal adult education research – dominant and oppositional etc.

Chapter 4: The theories and methodology of Bourdieu (1964/1979) – of break and reconstruction – are important for this thesis. The empirical material consists of texts and documents. The analysis is structured in two parts. In part one the emergence, expansion, institutionalisation and consolidation of liberal adult education research as a field is explored. In part two a number of symbolic characters are representing some of the opportunities – positions and capitals – of the area.

Part one is structured cronologically between the years of 1954-2007. The starting point being a number of theses that are recognized as (relevant) liberal adult education research in different contexts, for example research summaries and reviews.⁸⁰⁸ My focus is upon *what* and *who* are recogonized, and *how*. Some of the future impact of agendas and agents is also reconstrueterd by means of a quantitative material.

In part two different kinds of materials are used to discuss the range of capitals and positions within the field. E.g., the "pioneers of research" are recognized within an honorary publication, the "professors" are recognized in international publications etc. In the final discussion even my own position, as a researcher is reconstructed.

Chapter 5: This is the first chapter of the analysis. Here I introduce the central arenas and consecrating instances of liberal adult education research. In 1987 a first research summary and a manifesto for further research is published.⁸⁰⁹ It describes the current status and wanted direction. To explicitate this in public contributes to the value and glow of the area.

---

⁸⁰⁸ Arvidson, L., 1987; Abrahamsson, K., 1993; Andersson, P. & Sjösten, P., 1997; Sundgren, G., 1998; Föreningen för folkbildningsforskning, 2007; *Mimerbladet*.

⁸⁰⁹ Arvidson, L., 1987/KÖ87.

In the 1990's a larger number of research summaries are published.⁸¹⁰ These are, in a differentiated way, positioned in the scientification of liberal adult education. Either they focus upon the dialogue between researchers and practitioners, or they see liberal adult education as a broader discussion about adult pedagogy/education. Too, there is a clear focus on the scientification of "liberal adult education research" as such, as well as in relation to broader and more general scientific discourses. In the editorial of *Mimerbladet*, Mimers Brunn, there are ongoing discussions about the contents and forms of liberal adult education research. This is an important arena of recognition.⁸¹¹ I reconstruct these positions as crucial in "ordering" the field.

During the 1990's a number of arenas are established: Mimer nationellt program för folkbildningsforskning [Mimer National Program of Liberal Adult Education Research], Föreningen för folkbildningsforskning [the Association for the Promotion of Research on Liberal Adult Education], and SUFO96 and SUFO2 [the Official Evaluations on Liberal Adult Education from 1994-1996 and 2001-2004]. These arenas have a massive impact on the opportunities within the area, regarding publications, positions, assignments, conferences and seminars. The activities within these arenas engage a broad range of agents. However, the more prestigious tasks are centered among a core of agents holding a strong position within liberal adult education research. The area and its agents are successful in managing and shaping the possibilities that are enabled within these arenas. The consecrating instances and arenas are at the core in "ordering" the area on a symbolic and on a social/formalized level.

Chapter 6: In this chapter I go into the analysis of the emergence, expansion, institutionalisation and consolidation of the field of liberal adult education research. The results from the first period, 1954-1979 (the emergence), indicate that common concepts and references are established among a group of researchers. This form the basis of an emerging symbolic and social order. A number of theses are recognized in different contexts, and are referred to and hence recognized in

---

⁸¹⁰ Abrahamsson, K., 1993/KÖ93; Andersson, P. & Sjösten, N-Å., 1997/KÖ97; Sundgren, G., 1998/KÖ98.

⁸¹¹ Too, I discuss official reports (concluding, SUFO96 and SUFO2) and a last research summary from 2007 (Föreningen/Holmberg, C. & Svensson, A., 2007).

research summaries. Both there and then *and* from a longer time-perspective.⁸¹²

Different kinds of value are promoted in these contexts. One is a "remaining relevance", another is that of being "early and often quoted". To contribute in a "specific" way is also mentioned here. Of my interest is also the emerging differentiation among authors: some are "listed" but not further discussed, some have an ongoing success, and others again "disappear" from the field. My argument is that this forms some of the first bricks in a symbolic and social "order".

Another example is the function that some early theses have in a longer time-perspective. Theses as *Den bildade arbetaren* [The educated worker] and *Alla "studiecirklar" blir inte studiecirklar* [Not all "study-circles" become study-circles] express common narratives within the field.⁸¹³ That is, "access to" and "forms of" as well as the partly realized "potential" of liberal adult education are of interest. Too, they function as part of the history of the area, which is vital from a field-perspective.

Chapter 7: During the second period, 1980-1989 (the expansion), the area expands. There are increased opportunities and, as the other side of this, an increased competition. A larger number of theses contribute to the strength and width of the field. These theses relate to and develop previously established themes and perspectives. This is done in a "systematic" way, which is an argument for the field-like character of liberal adult education research.

There is a width, which is seen as a strength. But there are also some clusters or distinguished positions. These relate to concepts as a distinctive pedagogical character, social movement, and the perspectives of participants. While the focus on culture and gender renders a more peripheral position. I argue that hierarchy is another aspect of value and expansion. In this context the forms of recognition in for example research summaries are more explicit, *and* more varied. The area now has the complexity of a field.⁸¹⁴

---

⁸¹² Cf. Winell-garvén, I., 2005; Broady, D., 2002.

⁸¹³ Åkerstedt, J., 1967; Byström, J., 1976/77.

⁸¹⁴ Cf. Bourdieu, P., 1986/1994.

Chapter 8: The third period, 1990-1999 (the institutionalisation) is so far the most dynamic. A larger number of research summaries as well as special organisations of interests (Mimer, Föreningen, SUFO96 and SUFO2) contribute to the strength of liberal adult education research. Also a number of strong positions are established as well as groups of pretenders.

Regarding the number of theses from the 1990's there is a major expansion. The forms of recognition – in reviews *of* theses as well as *in* theses – are affected by the field-like context they are a part of. The repertoire of recognition and of consecrated values is broad and differentiated/differentiating. Some parts – themes, perspectives and agents – are lent to or are temporarily visiting the area. While others, like the concept of *Bildung*, takes a dominant position within the area. A criterion of success seems to be the ability to connect *with* and to *unite* central interests of the area.

Other criterias of relevance enhanced in research summaries and reviews as well as theses are broader discussions about the conditions for and the value of research. My argument is that this is a way of strengthening the values of research.⁸¹⁵ Moreover, the practical relevance of the studies is a consecrated value. During the 1990s there is a movement towards "academy", and what could be understood as an academisation of liberal adult education research. Simultaneously, the old and established platform of liberal adult education research is protected, as is the contact with practice (liberal adult education).

Chapter 9: In the latest period, 2000-2007 (the consolidation) I argue that the area continues to thrive. At the same time there is an increased tension between strong positions. Specific research funds with liberal adult education research in mind are established at the Swedish Research Council (Vetenskapsrådet). The flow of theses is still extensive.

Tensions are noticed within the context of the official evaluation of liberal adult education (SUFO2). Typically, this evolves around the discussions on what comprises "good" research – *either* research that takes an interest in the participant's experiences *or* research constructing the discourses on liberal adult education. *Either* research that takes responsibility for the political consequences of what researchers say,

---

⁸¹⁵ Cf. Gingras, Y., 1991; Broady, D., 1998a.

or research that simply tries to scientificate liberal adult education research.

As I see it, tensions and opportunities are dealt with and made use of. This contributes to the value and strength of the area. I argue that this is a sign of the usefulness or "effect" of the platform – although this platform for most of the agents is one out of several (obliging) platforms.

Chapter 10: In this chapter the second part of the analysis is presented. Here I let a gallery of symbolic characters represent some of the different possibilities – positions and capitals – of liberal adult education research as a field. This includes a perspective on time and generation. *The nestor of liberal adult education* has an extensive capital within the practical practice (liberal adult education). He also has an impact within the sphere of research. I argue that he represents and "carries" some of the doxa of liberal adult education research. A tension is noticed between the nestor and other positions, that are oriented towards academy in a broader sense. The nestor is recognized in for example interviews, definitions and scientific texts.

The pioneers of research have a background within and a connection to liberal adult education. They contribute to the scientification of liberal adult education, partly within a broader academic sphere. The pioneers form a ground for the area, both on a symbolic and social level. They are recognized in for example honorary publications and in international publications.

The professors represent a diversity in positions as regards to the scientification of liberal adult education. There is an idealistic perspective versus a historical-materialistic perspective versus a pragmatic perspective. The professors possess an extensive capital within the area, but also, and to a larger extent than the nestor and the pioneers, in academy broadly speaking. They have access to capitals on a symbolic as well as on a social/formalized level. The professors are recognized as leaders of research as well as being broadly discussed, referred to and published.

The groups of innovators and younger generations contribute to the diversity of the area. Both when it comes to themes and perspectives and when it comes to assets in capital. Also there is an aspect of "expectation", as a capital, connected with these groups of pretenders. These agents have a broad basis in connection with liberal adult edu-

cation research, but also – and sometimes mainly – in academy broadly speaking. Liberal adult education becomes the case, and not the startingpoint.

Between these different positions and symbolic characters there is a tension. This is brought to the fore and enhanced in for example the discussions about the official report *Folkbildningens särart? Offentlighet, forskning och folkbildares självförståelse* [Does Liberal Adult Education Have a Specific Character? Public, Academic and Practitioners' Discourses]. Another group, *important guests*, contributes to my reconstruction of cooperation *and* tension between agents. I use the context of official evaluations, SUFO96 and SUFO2, as an example of the position of liberal adult education research in relation to a broader sphere of expectancy.

Chapter 11: In the concluding discussion I go back to what was part of my startingpoint. The reactions on the official reports from SUFO2 is understood as part of a challenge against the established order (doxa). Also it is seen as a part of a consolidated field, with tensions between strong positions. Here recognition and challenge is the "rule of the game", or it actually *is* the game. In this chapter I reconstruct some of the ways that the field deals with and makes use of challenge and opportunity. The fact that the field and its agents are able in this respect is seen as a sign of relative strength. In relation to the results of this study I, in the reflexive sense of Bourdieu, reconstruct my own position as a researcher.

Finally I argue that the results from this thesis can be used in general discussions about the conditions within and effects of academy. This is of relevance when it comes to issues of scientification, academisation and professionalisation. And, even more general, to talk about how agents deal with a pre-structured, and changeable, context or field.

Litteraturreferenser

- Abrahamsson, Kenneth (1993a). *Folkbildningsarbetet som kunskapsfält. Idéer och förslag för FoU-dokumentation och kunskapsspridning inom folkbildningsområdet*. Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek.
- Abrahamsson, Kenneth (1993b). *Från arbetarhögskola till forskningscirkel. Om det motsägelsefulla mötet mellan arbetare, vetenskapen och folkbildningen. En skrift till diskussionen om en facklig högskola*. Stockholm: Brevskolan, LO.
- Abrandt Dahlgren, Madeleine; Larsson, Staffan; Walters, Shirley (2006). Making the invisible visible: On participation and communication in a global, web-based master's program. I *Higher Education*. Vol. 52, issue 1, pp. 69-93.
- Albert, Mathieu; Hodges, Brian; Regher, Glenn (2007). Research in medical education: Balancing service and science. I *Advances in Health Sciences Education*. 2007, 12:103-115.
- Aléx, Peder (1994). *Den rationelle konsumenten: KF som folkuppfostrare 1899-1939*. Diss. Umeå: Univ.
- Alzén, Annika (1996). *Fabriken som kulturarv: Frågan om industri-landskapets bevarande i Norrköping 1950-1985*. Diss. Linköping: Univ.
- Ambjörnsson, Ronny (1988). *Den skötsamme arbetaren: idéer och ideal i ett norrländskt sågverksamhälle 1880-1930*. Diss. Umeå: Univ.
- Andersén, Annelie (2003). Talet om "särarten" och dess konstruktion i svenska folkbildningstidskrifter. I Andersén, A., Lundin, A., Sundgren, G. (2003).
- Andersén, Annelie, Lundin, Anna, Sundgren, Gunnar (2003). *Folkbildningens särart? Offentlighet, forskning och folkbildares självförståelse*. Delbetänkande av Utredningen för statens utvärdering av folkbildningen 2004. Sou 2003:94. Stockholm: Fritze.
- Andersson, Anders (1999). *Mångkultratism och svensk folkhögskola. Studie av en möjlig mötesarena*. Diss. Uppsala: Univ.
- Andersson, Barbro (2006). Rapport från hetluften. I Börjesson, Mikael et al. (2006) (red.).

- Andersson, Bo (1980). *Folkbildning i perspektiv: Studieförbunden 1870-2000: organisering, etablering och profilering*. Diss. Göteborg: Univ.
- Andersson, Eva (2001). *Cirkelledarskapet: En intervju- och enkätstudie med cirkelledare*. Stockholm: Folkbildningsrådet.
- Andersson, Eva; Laginder, Ann-Marie; Larsson, Staffan; Sundgren, Gunnar (1996). *Cirkelsamhället. Studiecirkelns betydelse för individ och lokalsamhälle*. Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. Sou 1996:47. Stockholm: Fritze.
- Andersson, Greger (1982). *Bildning och nöje. Bidrag till studiet av de civila svenska blåmusikkårerna under 1800-talets senare hälft*. Diss. Uppsala: Univ.
- Andersson, Per & Sjösten, Nils-Åke (1997). *Vuxenpedagogik i Sverige: forskning, utbildning, utveckling: en kartläggning*. Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. Sou 1997:120. Stockholm: Fritze.
- Aronsson, Peter; Fagerlund, Solveig; Samuelson, Jan (1999) (red.). *Nätverk i historisk forskning: metafor, metod eller teori? Rapporter från Växjö universitet*.
- Arvidson, Lars (1985). *Folkbildning i rörelse: Pedagogisk syn i folkbildning inom svensk arbetarrörelse och frikyrkorörelse under 1900-talet – en jämförelse*. Diss. Stockholm: Univ.
- Arvidson, Lars (1987). *Folkbildningen som forskningsområde. Avgränsningar och forskningsbehov*. Diss. Linköping: Univ.
- Arvidson, Lars (2004). *Mellan rörelse och universitet: folkbildning enligt socialdemokraten Oscar Olsson och liberalen Carl Cederblad*. Linköping: Mimer, Mimers småskrifter.
- Arvidson, Lars (2005). *Bildningsrevolutionen – hur gick den till? I Laginder, Ann-Marie & Landström, Inger (2005) (red.)*.
- Beedholm, Kirsten (2003). *Forandring og trægthed i den sygeplejefagelige diskurs*. Phd-afhandling. Viborg: PUC.
- Bergstedt, Bosse (1998). *Den livsupplysande texten. En läsning av N F S Grundtvigs pedagogiska skrifter*. Diss. Linköping: Univ.
- Bergstedt, Bosse & Helmstad, Glenn (2003). *Existens och folkbildning. I Deltagares upplevelser av folkbildningen*. Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. Sou 2003:112. Stockholm: Fritze.

- Bergstedt, Bosse & Larsson, Staffan (1995) (red.). *Om folkbildningens innebörder - nio försök att fånga en företeelse*. Linköpings universitet: Mimer, Skapande Vetande.
- Berndtsson, Rolf (2000). *Om folkhögskolans dynamik: möten mellan olika bildningsprojekt*. Diss. Linköping: Univ.
- Björk, Micael (2002). *Upplösningens dialektik. Bildningsmål och politisk modernitet i Sverige kring sekelskiftet 1900*. Diss. Göteborg: Univ.
- Bogårde, Bengt (1974). *Svenska folkhögskolans lärarförening och staten 1902-1970: En studie i organisationsinflytande*. Diss. Uppsala: Univ.
- Boman, Ylva; Gustavsson, Bernt; Nussbaum, Martha (2002). A discussion with Martha Nussbaum on 'Education for Citizenship in an Era of Global Connection'. I *Studies in Philosophy and education*. Volume 21, Issue 1, Pages 13-23.
- Borgström, Lena (1988). *Vuxnas kunskapssökande – en studie av självstyrt lärande*. Diss. Stockholm: Univ.
- Bourdieu, Pierre (1984/1996). *Homo Academicus*. Stockholm/Stehag: Symposium.
- Bourdieu, Pierre (1986/1994). *Kultursociologiska texter*. Texter av Bourdieu i urval av Broady, Donald & Palme, Mikael. Stockholm: Symposium.
- Bourdieu, Pierre (1992). *Texter om de intellektuella: en antologi*. Redigerad av Broady, Donald. Stockholm/Stehag: Symposium.
- Bourdieu, Pierre (1992/2000). *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst och struktur*. Stockholm/Stehag: Symposium.
- Bourdieu, Pierre (2001/2004). *Science of Science and Reflexivity*. Oxford: Polity.
- Bourdieu, Pierre & Passeron, Jean-Claude (1964/1979). *The Inheritors. French students and their relation to culture*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bourdieu, P. & Passeron, Jean-Claude (1970/1990). *Reproduction in education, society and culture*. London: Sage publications.
- Bourdieu, Pierre, Chamboredon, Jean-Claude, Passeron, Jean-Claude (1968/1991). *The Craft of Sociology. Epistemological Preliminaries*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Bourdieu, Pierre. & Wacquant, Loic J.D. (1992). *An Invitation to a Reflexive Sociology*. Cambridge: Polity Press.

- Broady, Donald (1998a). *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*. Skeptronhäften nr 15, ILU, Uppsala universitet.
- Broady, Donald (1998b). Inledning: en verktygslåda för studier av fält. I Broady, Donald (1998b) (red.).
- Broady, Donald (1998b) (red.). *Kulturens fält*. Göteborg: Daidalos.
- Broady, Donald (2002). Nätverk och fält. I Gunneriusson, Håkan (2002b) (red.).
- Broady, Donald (2005). *Arkeologin och det symboliska kapitalet*. Skeptronhäften no. 17. SEC, ILU, Uppsala universitet.
- Broady, Donald (2007). Studier av kulturella fält. I Axelsson, Barbro & Fornäs, Johan (2007) (red.). *Kulturstudier i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Broady, Donald & Palme, Mikael (1986/1994). *Kultursociologiska texter*. Texter av Bourdieu i urval av Broady, Donald & Palme, Mikael. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.
- Broady, Donald (1992). *Texter om de intellektuella: en antologi*. Texter av Bourdieu i urval av Broady, Donald. Stockholm/Stehag: Symposium.
- Byström, Jan (1976/77). *Alla "studiecirklar" blir inte studiecirklar* (2 volymer). Diss. Stockholm: Univ.
- Börjesson, Mikael et al. (2006) (red.). *Fältanteckningar. Utbildnings- och kultursociologiska texter tillägnade Donald Broady*. Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi (Sociology of Education and Culture - SEC), Uppsala universitet.
- Callewaert, Staf & Petersen, Karin Anna (1994). Det mandlige herredømme i middelhavskulturen ifølge Pierre Bourdieu. I Callewaert, Staf et al. (red.) (1994).
- Callewaert, Staf et al. (1994) (red.). *Pierre Bourdieu. Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori*. Akademisk Forlag.
- Carlhed, Carina (2007). *Medicinens lyskraft och skuggor - om trosföreställningar och symbolisk makt i habiliteringen 1960-1980*. Diss. Uppsala: Univ.
- Carlsson, Marie (2002). *Svenska för invandrare – brygga eller gräns? Syn på kunskap och lärande inom sfi-undervisningen*. Diss. Göteborg: Univ.
- Chaib, Christina (1996). *Ungdomsteater och personlig utveckling: En pedagogisk analys av ungdomars teaterskapande*. Diss. Lund: Univ.

- Deltagares upplevelser av folkbildningen.* Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. Sou 2003:112. Stockholm: Fritze.
- Edquist, Samuel (2001). *Nyktra svenskar. Godtemplarrörelsen och den nationella identiteten 1879-1918.* Diss. Uppsala: Univ.
- Ekman, Birgitta (1992). *Livsvillkor, Livsformer, Utbildning. En kommunstudie i pedagogiskt perspektiv.* Diss. Uppsala: Univ.
- Eriksson, Lisbeth (2002). *"Jag kommer aldrig att tillhöra det här samhället..." Om invandrare – integration – folkhögskola.* Diss. Linköping: Univ.
- Eriksson, Lisbeth & Osman, Ali (2003). Utsatt folkbildning. I *Folkbildning och integration.* Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen, Sou 2003:18. Stockholm: Fritze.
- Folkbildning i brytningstid: en utvärdering av studieförbund och folkhögskolor.* Slutbetänkandet av Utredningen för statens utvärdering av folkbildning 2004. Sou 2004:30. Stockholm: Fritze.
- Folkbildning och integration.* Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. Sou 2003:18. Stockholm: Fritze.
- Folkbildning och lärande med IKT-stöd.* Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. Sou 2004:8. Stockholm: Fritze.
- Folkbildningen - en utvärdering.* Slutbetänkandet av Utredningen för statens utvärdering av folkbildning 2004. Sou 1996:159. Stockholm: Fritze.
- Folkbildningsforskning. Vita fläckar och viktiga problemfält.* Föreningen för folkbildningsforskning/Holmberg, Carl & Svensson, Alvar (2007).
- Gelfgren, Stefan (2003). *Ett utvalt släkte – väckelse och sekularisering. Evangeliska fosterlandsstiftelsen 1856-1910.* Diss. Umeå: Univ.
- Gingras, Yves (1991). *Physics and the rise of scientific research in Canada.* Montreal: McGill-Queen.
- Gingras, Yves, (2007). *Mapping the changing centrality of physicists.* Paper. ISSI, Madrid, 2007.
- Ginner, Tomas (1988). *Den bildade arbetaren. Debatten om teknik, samhälle och bildning inom Arbetarnas bildningsförbund 1945-1970.* Diss. Linköping: Univ.

- Gougoulakis, Petros (2001). *Studiecirkeln: livslångt lärande - på svenska!: en icke-formell mötesplats för samtal och bildning för alla*. Diss. Stockholm: Univ.
- Gunneriusson, Håkan (1999). En lyckad disputation. I Aronsson, Peter (1999) (red.).
- Gunneriusson, Håkan (2002a). *Det historiska fältet: svensk historievetenskap från 1920-tal till 1957*. Diss. Uppsala: Univ.
- Gunneriusson, Håkan (2002b) (red.). *Sociala nätverk och fält*. Opuscula Historica Upsaliensia 28, Uppsala universitet.
- Gustafson, Bengt; Hermerén, Göran; Petersson, Bo (2005). *Vad är god forskningssed? Synpunkter, riktlinjer och exempel*. Vetenskapsrådets rapportserie.
- Gustavsson, Bernt (1991). *Bildningens väg. Tre bildningsideal i svensk arbetarrörelse 1880-1930*. Diss. Göteborg: Univ.
- Gustavsson, Bernt (1996). *Bildning i vår tid: Om bildningens möjligheter och villkor i det moderna samhället*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Gustavsson, Bernt (1998). *Dannelse i vor tid: Om dannelsens muligheder og vilkår i det moderne samfund*. Århus: Klim.
- Gustavsson, Bernt (2000). *Kunskapsfilosofi: Tre kunskapsformer i historisk belysning*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Gustavsson, Bernt (2001). *Vidensfilosofi*. Århus: Klim.
- Gustavsson, Bernt (2002a). A discussion with Martha Nussbaum on 'Education for citizenship in an era of global connection'. I *Studies in Philosophy and Education*. Vol. 2002, issue 4-5, pp. 305-311.
- Gustavsson, Bernt (2002b). What do we mean by lifelong learning and knowledge? I *International Journal of Lifelong Education*. Vol. 21, issue 1, pp. 13-23.
- Gustavsson, Bernt (2002c). *Vad är kunskap?: en diskussion om praktisk och teoretisk kunskap*. Stockholm: Liber.
- Gustavsson, Bernt (2005). Folkbildningens villkor i den senmoderna epoken. I Laginder, A-M. & Landström, I. (2005) (red.).
- Gustavsson, Kjell (1994). *Vad är idrottandets mening? En kunskaps-sociologisk granskning av idrottens utveckling och läromedel samt en organisationsdidaktisk kompetensanalys*. Diss. Uppsala: Univ.
- Hansson, Joacim (1997). *Om folkbibliotekens ideologiska identitet. En diskursstudie*. Diss. Göteborg: Univ.
- Hansson, Per (1990). *Styrning och kultur. En studie om förändringsbetingelser i kyrklig församlingsverksamhet*. Diss. Uppsala: Univ.

- Hartman, Per (1993). *Skola för ande och hand: En studie av folkhögskolans praktisk-estetiska verksamhet*. Diss. Linköping: Univ.
- Hasselberg, Ylva (2005a). Kontraktet och gåvan. Vad pengar faktiskt gör med forskarutbildningen. I *Glänta* 1-2.05.
- Hasselberg, Ylva (2005b). *Det akademiska fältet och makten*. Uppsats framlagd vid det Svenska Historikermötet 2005, Uppsala 22-24 april.
- Hellblom, Lena (1985). *Från primitiv till organiserad demokrati: En studie av några offentligheter inom den socialdemokratiska arbetarrörelsen med utgångspunkt i 1970-talets studiecirklar i Vikmanshyttan och Söderfors*. Diss. Umeå: Univ.
- Hellman, Lotta (2002). *Inspiratörerna*. Stockholm: Bilda.
- Herngren, Maria (2001). Slutet för den könlösa folkbildningshistorien. I *Fönstret*, nr 12, 2001.
- Heyman, Ingrid (1995). *Gånge hatt till! Omvårdnadsforskningens framväxt i Sverige – sjuksköterskors avhandlingar 1974-1991*. Diss. Uppsala: Univ.
- Heyman, Ingrid (1999). Om socioanalys i den vetenskapliga verkstaden. I *Pedagogisk forskning i Sverige* 1999. Årg 4 nr 2 s 162-180.
- Igeland, Lars (2004). Folkbildningen måste vitaliseras. I *Dagens Nyheter*, 2004-01-14.
- Johansson, Inge (1991). *Folket, makten och bildningen. Ett debattinlägg*. Stockholm: ABF.
- Jonsson, Bosse (2003). *Medborgaren och marknaden. Pedagogisk diskurs för folkbibliotek*. Diss. Linköping: Univ.
- Krantz, Kjell (1989). *Filosofen i exil. Publicisten och folkbildaren Alf Ahlberg*. Diss. Göteborg: Univ.
- Köpsén, Susanne (2003). *Om fackligt lärande. En etnografisk studie av en fackföreningsstyrelses arbete*. Lic. Linköping: Univ.
- Laginder, Ann-Marie (1989). *Framtidsbilder i offentligt utredande: teknik, utbildning och samhällsutveckling*. Diss. Linköping: Univ.
- Laginder, Ann-Marie (2004). Mellan globala hot och individualisering: Om studiecirklar i risksamhället. I *Folkbildning och lärande med IKT-stöd*.
- Laginder, Ann-Marie & Landström, Inger (2005) (red.). *Folkbildning - samtidig eller tidlös?: om innebörder över tid*. Linköping: Mimer, Institutionen för beteendevetenskap.
- Landström, Inger (2004). *Mellan samtid och tradition: folkhögskolans identitet i kursutbudets yrkesinriktning*. Diss. Linköping: Univ.

- Larsson, Hans A., Pålsson Syll, Lars (2004). Folket behöver bildning, *Svenska Dagbladet*, 2004-02-02.
- Larsson, Staffan (1995). Folkbildningen och vuxenpedagogiken. I Bergstedt, B. & Larsson, S. (1995) (red.).
- Larsson, Staffan (2005). Förnyelse som tradition. I Laginder, Ann-Marie & Landström, Inger (2005) (red.).
- Leffler, Marion (1999). *Böcker, Bildning, Makt. Arbetare, borgare och bildningens roll i klassformeringen i Lund och Helsingborg 1860-1901*. Diss. Lund: Univ.
- Lewis, Katarina (1997). *Schartauansk kvinnofromhet i tjugonde seklet: En religionsetnologisk studie*. Diss. Uppsala: Univ.
- Lindberg, Berit (2000). *Kvinnor, vakna, våga! En studie av samhällsvisionären Hororine Hermelin Grönbech*. Diss. Göteborg: Univ.
- Lindgren, Lena; Petersen, Ann-Louise; Ring, Lena (1997). *Excellens i flexibilitet: utvärdering av folkbildningens insatser för arbetslösa*. Stockholm: Folkbildningsrådet.
- Linnér, Bengt (1984). *Litteratur och undervisning: Om litteraturläsningens institutionella villkor*. Diss. Lund: Univ.
- Lundgren, Solveig (1994). *Dikten i etern. Radion och skönlitteraturen 1925-1955*. Diss. Uppsala: Univ.
- Lundberg, Martin (2003). *Om överläggande samtal och hållbar utveckling. En studie av deliberativ demokrati*. Lic. Linköping: Univ.
- Lundin, Anna (2003). Folkbildningens särart - såsom konstruerad i avhandlingar inom folkbildningsforskning. I Andersén, Annelie; Lundin, Anna; Sundgren, Gunnar (2003).
- Mattsson, Kristina (2004). Särarten är otydlig. Har bara läst, inte undersökt verkligheten, *Folkhögskolan*, nr 1, 2004.
- Mattsson, Kristina (2004). Sufoutredningen är inte trovärdig! I *Folkhögskolan*, nr 4, 2004.
- Mattsson, Mats (1996). *Vinter i folkhemmet. En studie av den svenska modellen på lokalplanet*. Diss. Göteborg: Univ.
- Maton, Karl (2000). Languages of legitimation: the structuring significance for intellectual fields of strategic knowledge claims. I *British Journal of Sociology of Education*, Vol. 21, No. 2. (Jun., 2000), pp. 147-167.
- Myrstener, Mats (1997). *På väg mot ett stadsbibliotek*. Diss. Uppsala: Univ.

- Niklasson, Laila, (2002). *Medborgarbildning i lokalsamhället. En rapport från projektet Folkbildningen och de demokratiska utmaningarna*. Stockholm: Folkbildningsrådet.
- Nitzler, Ragnhild, Landström, Inger, Andersson, Inger M., Eriksson, Ulrika. (1996). *Värden i folkhögskolevärlden*. Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen Sou 1996:75. Stockholm: Fritze.
- Nilsson, Urban (1986). *Pensionärer och studieverksamhet*. Diss. Lund: Univ.
- Nordberg, Karin (1998). *Folkhemmets röst. Radion som folkbildare 1925-1950*. Diss. Umeå: Univ.
- Nordberg, Karin (2005). Värsta folkbildningen: en begrepps-inventering i pressen på 2000-talet. I Laginder, A-M. & Landström, I. (2005) (red.).
- Nordberg, Kerstin & Rydbeck, Karin (2001) (red.). *Folkbildning och genus - det glömda perspektivet*. Linköping: Mimer, Institutionen för beteende-vetenskap.
- Nordvall, Henrik (2005). Att konstruera ett folk: Föreställningar om folkbegreppet inom svensk folkbildning. I Laginder, A-M. & Landström, I. (2005) (red.).
- Nordvall, Henrik (2008). *I skärningspunkten mellan det globala och det lokala: Tolkningsprocesser och koalitionsbyggande i organiseringen av lokala sociala forum*. Diss. Linköping: Univ.
- Nørholm, Morten (2007). *Om den sociale og symbolske funktion af uddannelsesevalueringar*. Phd-avhandling, Danmarks Paedagogiske Universitet.
- Nørholm, Morten (2005). *Danske producenter af det som kalder sig og anerkendes for at være evalueringsforskning: Felt eller subfelt? Relativ autonomi eller ikke?* Linköping Electronic Conference Proceedings.
- Olsson, Björn (1994). *Den bildade borgaren: Bildningssträvan och folkbildning i en norrländsk småstad*. Diss. Umeå: Univ.
- Olsson, Ulf (1997). *Folkhälsa som pedagogiskt projekt. Bilden av hälsoupplysning i statens offentliga utredningar*. Diss. Uppsala: Univ.
- Onsér-Franzén, Jill (1992). *Kulturernas kamp: En etnologisk undersökning om kommunala politiker, deras syn på kultur och utformning av praktisk kulturpolitik i en svensk medelstor kommun 1978-1985*. Diss. Göteborg: Univ.
- Osman, Ali (1999). *The "Strangers" Among Us. The Social Construction of Identity in Adult Education*. Diss. Linköping: Univ.

- Paldanius, Sam (2002). *Ointressets rationalitet: om svårigheter att rekrytera arbetslösa till vuxenstudier*. Diss. Linköping: Univ.
- Paldanius, Sam (2003). Det här borde alla få pröva! I *Deltagares upplevelser av folkbildningen*. Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. Sou 2003:112. Stockholm: Fritze.
- Paldanius, Sam (2007). *En folkhögskolemässig anda i förändring: En studie av folkhögskoleanda och mässighet i folkhögskolans praktik*. Linköping: Institutionen för beteendevetenskap och lärande.
- Persson, Annika, (2004). Folkbildningen söker folk. I *Dagens Nyheter*, 2004-01-07.
- Persson, Torgil (2001). *Den kommunala musikskolans framväxt och turbulenta 90-tal: en studie av musikskolorna i Mörbylånga, Tranås, Kiruna och Borås*. Diss. Linköping: Univ.
- Petersen, Karin Anna (1998). *Sygeplejevidenskab – myte eller virkelighed? Om genese og struktur af feltet af akademiske uddannelser og forskning i sygepleje*. Phd-afhandling. Aarhus Universitet.
- Petersen, Karin Anna; Høyen, Marianne; Åberg, Annika (2003). A study of life trajectories at two nursing schools. I Petersen, Karin Anna; Callewaert, Staf; Lindblad, Sverker; Steensen, Jette; Åberg, Annika (2003) (red.).
- Petersen, Karin Anna; Callewaert, Staf; Lindblad, Sverker; Steensen, Jette; Åberg, Annika (2003) (red.). *The Network Society and The Demand of Educational Changes*. Uppsala: Univ., Department of Education.
- Pettersson, Lars (1992). *Frihet, jämlikhet, egendom och Bentham. Utvecklingslinjer i svensk folkundervisning mellan feodalism och kapitalism 1809-1860*. Diss.Uppsala: Univ.
- Repstad, Pål, 2007, *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Rosén, Gull-Marie. (1984). *Konst- och konsthantverkscirklar under 1970-talet. De fyra största studieförbundens syn på denna verksamhet med anledning av den nya kulturpolitiken*. Diss. Umeå: Univ.
- Rydbeck, Kerstin (1995). *Nykter läsning. Den svenska godtemplar-rörelsen och litteraturen 1896-1925*. Diss. Uppsala: Univ.
- Rydbeck, Kerstin (2005). Från krinolintillverkning till kvinnlig skrivarkurs. I Laginder, Ann-Marie & Landström, Inger (2005) (red.).

- Schager, Karin (2004). Folkbildning och integration, *Tidsspegel*, nr 2, 2004.
- Selander, Sven-Åke (1986). *Livslångt lärande i den svenska kyrkoförsamlingen. Fleningen 1820-1890*. Diss. Lund: Univ.
- Sjögren, Mats (1997). *Fattigvård och folkuppfostran. Liberal fattigvårdspolitik 1903-1918*. Diss. Umeå: Univ.
- Sjösten, Nils-Åke (1993). *Sockenbiblioteket - ett folkbildningsinstrument i 1870-talets Sverige: En studie av folkskoleinspektionens bildningssyn i relation till sockenbiblioteken och den tillgängliga litteraturen*. Diss. Linköping: Univ.
- Skogar, Björn (1993). *Viva vox och den akademiska religionen. Ett bidrag till tidiga 1900-talets svenska teologihistoria*. Diss. Umeå: Univ.
- Skoglund, Crister (1991). *Vita mössor under röda fanor. Vänsterstudier, kulturradikalism och bildningsideal i Sverige 1880-1940*. Diss. Stockholm: Univ.
- Sparrman, Karl-Johan (1978). *Folkhögskolor med profil: Rörelsekaraktären hos svenska folkhögskolor med anknytning till kristna samfund*. Diss. Umeå: Univ.
- Stenberg, Lisbeth (2005). Folkbiblioteken och kampen om fantasin. I Laginder, Ann-Marie & Landström, Inger (2005) (red.).
- Stenøien, Jorunn M. (2003). *Den aktive medborger. Nye sosiale bevegelser som møtesplasser for kunnskap og demokrati*. Institutt for sosiologi og statsvitenskap. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Stenøien, Jorunn M.; Laginder, Ann-Marie; Mørkved, Tone; Rubenson, Kjell; Tösse, Sigvart (2004) (red.). *Utfordringer for voksnes læring: et nordiskt perspektiv: festschrift till Lars Arvidson*. Trondheim: Vox.
- Sundgren, Gunnar (1986). *Folkhögskolepedagogik mellan myndighet och medborgare. En studie av ett forsknings- och utvecklingsarbete på fem folkhögskolor 1975-1978*. Diss. Stockholm: Univ.
- Sundgren, Gunnar (1998a). *Folkbildningsforskning - en kunskapsöversikt. Om forskningsfältets historiska bakgrund, nuläge och framtid. Del 1*. Stockholm: Folkbildningsrådet.
- Sundgren, Gunnar (1998b). *Folkbildningsforskning - en kunskapsöversikt. Kommenterad bibliografi. Del 2*. Stockholm: Folkbildningsrådet.

- Sundgren, Gunnar (2003). Folkbildningens särart som fenomen och problem. I Andersén, Annelie; Lundin, Anna; Sundgren, Gunnar (2003).
- Svanberg Hård, Helene (1992). *Informellt lärande. En studie av läroprocesser i folkhögskolemiljö*. Diss. Linköping: Univ.
- Swedemark, Elin (2005). Kan man ha patent på folkbildning? I *Fönstret*, nr 8, 2005.
- Sörbom, Per (1972). *Läsning för folket. Studier i tidig folkbildningshistoria*. Stockholm: Norstedt.
- Talerud, Bo (1985). *Kulturpedagogik i tekniksamhälle: Om möjligheter till kulturell utveckling genom pedagogisk verksamhet*. Diss. Stockholm: Univ.
- Thörn, Håkan (1997). *Modernitet, sociologi, och sociala rörelser*. (Del 1). Diss. Göteborg: Univ.
- Thörn, Håkan (1997). *Rörelser i det moderna. Politik, modernitet och kollektiv identitet i Europa 1789-1989*. (Del 2). Diss. Göteborg: Univ.
- Torstensson, Mats (1996). *Att analysera genombrottet för de moderna folkbiblioteksidéerna: Exemplet Sverige och några jämförelser med USA*. Diss. Göteborg: Univ.
- Trotzig, Eva (1997). "sätta flickan i stånd att fullgöra sina husliga plikter": fyra märkeskvinnor och flickors slöjdundervisning. Diss. Linköping: Univ.
- Törnqvist, Ingvar (1996). *Oscar Olsson, folkbildaren: I synnerhet hans tankar om universitetens roll i folkbildningsarbetet*. Diss. Linköping: Univ.
- Törnqvist, Kurt (1954). *Studieintresse och studiemotiv hos vuxna: En sociologisk-pedagogisk undersökning av vuxnas fritidsstudier i smågrupper inom Folkuniversitetet*. Diss. Lund: Univ.
- Ullman, Annika (1997). *Rektorn. En studie av en titel och dess bärare*. Diss. Stockholm: Univ.
- Vem får vara med? En belysning av folkbildningens relation till icke-deltagarna*. Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. Sou 2004:51. Stockholm: Fritze.
- Vestlund, Gösta (1981). *Hur vårdar vi vår demokrati? En undersökning av föreningslivets och folkbildningsarbetets betydelse för demokratin*. Stockholm: Liber/Utbildningsförlaget

- Vestlund, Gösta (1996). *Folkuppfostran, folkupplysning, folkbildning. Det svenska folkets bildningshistoria. En översikt*. Stockholm: Brevskolan.
- Vestlund, Gösta (1998). *Klassresa utan kupébyte: några livsminnen*. Stockholm: CKM.
- Vestlund, Gösta (2002). *Global livssyn på väg? Om tro och värderingar i ett sextiotal länder*. Stockholm: Bilda förlag.
- Vestlund, Gösta (2004). Grundvärdena i ideologisk kärna viktigare än särart. I *Folkhögskolan*, nr 2, 2004.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Waldén, Louise (1994). *Handen och anden: de textila studiecirkelarnas hemligheter*. Stockholm: Carlsson.
- Wallin, Kerstin (2000). *Folkbildning på export? Sammanhang, förutsättningar, möjligheter*. Diss. Stockholm: Univ.
- Winell-Garvén, Iréne (2005). *Vägen till parnassen. En sociologisk studie av kvinnligt konstnärskap i Sverige 1864-1939*. Diss. Göteborg: Univ.
- Zetterlund, Angela (1997). *Utvärdering och folkbibliotek. En studie av utvärderingens teori och praktik med exempel från folkbibliotekens förändrings- och utvecklingsprojekt. 1939*. Diss. Göteborg: Univ.
- Zetterqvist, Sigvard (2004). Mellan myndighet och medborgare. I *Folkhögskolan*, nr 1, 2004.
- Åkerstedt, Jonas (1967). *Den litterate arbetaren: Bildningssyn och studieverksamhet i ABF 1912-1930. 1939*. Lic. Uppsala: Univ.
- Öhlund, Thomas (1998). *Normaliseringspraktiker i det moderna samhället. En diskursanalys av åtta sociala ungdomsprojekt*. Diss. Umeå: Univ.
- Öhlund, Thomas (1996). Studieförbundens roll i vuxenutbildningen. I *Tre rapporter om studiecirklar*. Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. Sou 1996:154. Stockholm: Fritze.
- Öhrström, Eva (1987) (red.). *Musiken, folket och bildningen - glimtar ur folkbildningens historia*. Linköping: Mimer, Institutionen för pedagogik och psykologi.

Övriga källor

- Folkbildningsförbundets hemsida, seminariedokumentation kring *Folkbildningens särart?*, www.studieforbunden.se, 2003-11-25
- Forskarskolan i utbildningshistoria,
<http://www.skeptron.uu.se/utbhist/utbhistintro.htm>, 2007-03-29
- Föreningen för folkbildningsforskning hemsida,
<http://www.folkbildning.net/fb-forskning/>
- Föreningen för folkbildningsforskning hemsida, om styrelsen,
http://www.folkbildning.net/fb-forskning/om_oss/styrelsen.html,
2007-05-24
- Google sökmotor, www.google.se
- Instantbooks hemsida, om Gösta Vestlunds memoarer,
<http://www.instantbook.se/books/klassresa.html>, 2007-05-19
- Kan folkbildningen rädda världen?* Dokumentation av debatt i ABF:s regi mellan Gunnar Sundgren, Bernt Gustavsson, Anders Ljunggren,
<http://www.folkbildning.se/page/132/Nyhetsartiklar?d=0&Print=1>,
2004-04-20
- Libris databas, <http://www.libris.kb.se/index.jsp>
- Linköpings universitets hemsida, Ann-Marie Laginder,
<http://www.ibv.liu.se/vufo/aml/presentation>, 2007-05-17
- Lunds universitets hemsida, Bosse Bergstedt,
<http://www.pedagog.lu.se/personal/bb/>, 2007-05-24
- Linköpings universitets hemsida, Staffan Larsson,
<http://www.ibv.liu.se/vufo/sl/presentation>, 2007-05-21
- Lärarhögskolans hemsida, Gunnar Sundgren
http://www.lhs.se/LHS/Templates/Page____5929.aspx, 2007-05-21
- Lökken, Kerstin, projektbeskrivning på Göteborgs universitets hemsida,
http://www.pa.adm.gu.se/digitalAssets/765147_Bil2_studerandeperspektiv.pdf, 2007-08-02
- Mimer nationellt program för folkbildningsforskning hemsida,
<http://www.liu.se/mimer/se>
- Nationalencyklopedin*, nätversionen, www.ne.se
- Sensus studieförbunds hemsida, inlägg om Utsatt folkbildning,
www.sensus.se, 2004-03-03

Skeptrons hemsida, <http://www.skeptron.uu.se/broad/histedu/utbhist-invent-030419.rtf>, 2007-07-24

Socialisten hemsida,

http://www.socialisten.nu/pol/utb/folkskolan_52.shtml, 2007-03-29

Uppsala universitets hemsida, Kerstin Rydbeck,

<http://www.abm.uu.se/index.php?sida=5&id=4>, 2007-05-22

Vetenskapsrådets hemsida, www.vr.se

Ölands folkhögskolas hemsida, Behnn Edvinsson. Bild om Folkbildningens särart? www.ofhs.ltkalmar.se, 2004-01-27.

Örebro universitets hemsida, Bernt Gustavsson,

http://www.oru.se/templates/oruExtNormal____19116.aspx, 2007-08-03

Figur 1

Översikt analyserat material

1. Kunskapsöversikter, programförklaringar, slutbetänkanden SUFO96 och SUFO2

- * Arvidson, L. (1987). *Folkbildning som forskningsområde. Avgränsningar och forskningsbehov*. Universitetet i Linköping. Institutionen för pedagogik och psykologi (KÖ87);
- * Abrahamsson, K. (1993). *Folkbildningsarbetet som kunskapsfält. Idéer och förslag för FoU-dokumentation och kunskapsspridning inom folkbildningsområdet*. Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (KÖ93);
- * Andersson, P. & Sjösten, N-Å. (1997). *Vuxenpedagogik i Sverige. Forskning, utbildning, utveckling. En kartläggning*. Sou 1997:120 (KÖ-97);
- * Sundgren, G. (1998). *Folkbildningsforskning - en kunskapsöversikt. Om forskningsfältets historiska bakgrund, nuläge och framtid*. Del 1, Stockholm: Folkbildningsrådet/Mimer; *Folkbildningsforskning - en kunskapsöversikt. Kommenterad bibliografi*. Del 2, Stockholm: Folkbildningsrådet/Mimer (KÖ98);
- * Slutbetänkanden. *Folkbildning i brytningstid. En utvärdering av studieförbund och folkhögskolor*. Sou 2004:30; *Folkbildningen - en utvärdering*. Sou 1996:159;
- * Föreningen för folkbildningsforskning/Holmberg, C. & Svensson, A. (2007), *Folkbildningsforskning. Vita fläckar och viktiga problemfält*. Föreningen för folkbildningsforskning.

2. Dokument och material från Mimer nationellt program för folkbildningsforskning

- * *Mimerbladet*. I huvudsak anmälningar av avhandlingar samt diskussioner i ledaren, Mimers Brunn, mellan åren 1991-2003. Några artiklar med annat innehåll analyseras;
- * Medverkan i Mimerantologier: *Folkbildningens innebörder* (1995, Bergstedt, B. & Larsson, S., red.); *Folkbildningen och musiken* (1997, Öhrström, E., red.); *Folkbildning och genus* (2001, Nordberg, K. & Rydbeck, K., red.); *Folkbildning - samtidig eller tidlös?* (Landström, I. & Laginder, A-M., 2005, red.);
- * Mimers årliga forskarkonferenser. Program och deltagarlistor mellan 1994-2003;
- * Beskrivning av Mimers verksamhet på hemsidan.

3. Dokument och material från Föreningen för folkbildningsforskning

- * Föreningens publiceringar. Dokumentation kring, index på hemsidan;

* Föreningens seminarier/Sigtunaseminarier. Dokumentation kring, hemsidan;

* Beskrivning av Föreningens verksamhet på hemsidan.

4. Debatt och diskussion kring SUFO96 och SUFO2

* Debatt och diskussion kring SUFO2. Cirka 30 insamlade artiklar, seminarie- och debattdokumentation, samt projektbeskrivningar har samlats in genom eftersökningar via Google, hemsidor, dagstidningar och facktidskrifter under åren 2003-2005.⁸¹⁶ Jag har inte funnit något motsvarande debatt kring SUFO96. Se vidare bilaga 3.

5. Konsekrationen av avhandlingar och avhandlingstexter

De doktors- och licentiatavhandlingar som på olika sätt uppmärksammas och anmäls i de ovan listade kunskapsöversikterna samt i *Mimerbladet* utgör underlag för min analys. Se vidare bilaga 1.

6. Uppgifter kring agents positioner och kapital

Genomgångar av ovanstående material ligger till grund för analyser av agents framträdande och deltagande i folkbildningsforskningen. Vidare har jag eftersökt informationer kring agenter via Libris, google etc. Se bilaga 2.

---

⁸¹⁶ Några kompletterande sökningar har gjorts under 2007.

Bilaga 1, Sammanställning av material kring relevanta avhandlingar

Sammanställningen utgår från de avhandlingar som konsekrerats i Sundgrens kunskapsöversikt från 1998 (KÖ98) och/eller i *Mimerbladet* under åren 1991-2003. Vidare finns uppgifter kring avhandlingarnas konsekration i andra instanser, i andra kunskapsöversikter (KÖ87, KÖ93, KÖ97) eller i form av referenser. Jag har även noterat vilka avhandlingar vars förord och referenslistor jag har analyserat. Här finns också uppgifter om utgivningsår, författarnamn, avhandlingstitel samt förlag/universitet, institution och ämne.

År	Namn	Titel och förlag Universitet, Institution och ämne	KÖ98 sid + ev *marke ring ⁸¹⁷	Mimer- Bladet	Andra konsekra- tions- instan- ser ⁸¹⁸ Analyse- rade för- ord och referenser
1954	Törnqvist, Kjell	<i>Studieintresse och studiemotiv hos vuxna: En sociologisk-pedagogisk undersökning av vuxnas fritidsstudier i smågrupper inom Folkuniversitetet.</i> Lunds universitet. Lund, sociologi/pedagogik Stockholm: AWE Geber.	X * del 2 s 43, del 1 s 32		Förord, referenser
1967	Åkerstedt, Jonas	<i>Den litterate arbetaren: Bildningssyn och studieverksamhet i ABF 1912-1930.</i> Uppsala universitet: Litteraturhistoriska institutionen, litteraturhistoria/sociologi	X del 1 s 29		KÖ93 Refereras särskilt Förord, referenser
1972	Sörbom, Per	<i>Läsning för folket. Studier i tidig folkbildningshistoria.</i> Uppsala, historia Stockholm: Norstedt.	X del 1 s 27, del 2 s 18		
1974	Bogärde,	<i>Svenska folkhögskolans</i>	X		

⁸¹⁷ Stjärnmarkering från KÖ98. Diskuteras särskilt

⁸¹⁸ Detta material används som komplement efter att urvalet har gjorts via KÖ98 och *Mimerbladet*.

	Bengt	<i>lärarförening och staten 1902-1970: En studie i organisationsinflytande.</i> Uppsala universitet: Statsvetenskapliga institutionen; 66/ Stockholm: Rabén & Sjögren.			Förord, referenser
1976/77	Byström, Jan	<i>Alla "studiecirklar" blir inte studiecirklar (2 volymer).</i> Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen.	X * del 2 s 35, del 1 s 30		Refereras särskilt Förord, referenser
1978	Sparrman, Karl-Johan	<i>Folkhögskolor med profil: Rörelsekaraktären hos svenska folkhögskolor med anknytning till kristna samfund.</i> Umeå universitet: Pedagogiska institutionen. Stockholm: Gummesson.	X * del 2 s 28, del 1 s 33		
1980	Andersson, Bo	Folkbildning i perspektiv: Studieförbunden 1870-2000: organisering, etablering och profilering. Göteborg historia Stockholm: LT	X * del 2 s 34, del 1 s 31		KÖ87 KÖ93 Förord, referenser
1982	Andersson, Greger	<i>Bildning och nöje. Bidrag till studiet av de civila svenska blåsmusikkåreerna under 1800-talets senare hälft.</i> Uppsala universitet: Studia musicologica Upsaliensia; N.S.,7/ Stockholm: Almqvist & Wiksell international.	X		KÖ87
1984	Linnér, Bengt	Litteratur och undervisning: Om litteraturläsningens institutionella villkor. Malmö: Liber. Litteraturvetenskap Lund	X* del 1 s 30, del 2 s 28		Förord, referenser
1984	Rosén, Gull-Marie	<i>Konst- och konsthantverks-cirklar under 1970-talet. De fyra största studieförbundens syn på denna verksamhet med anledning av den nya kulturpolitiken.</i> Umeå universitet: Umeå studies in the humanities; 65/Stockholm: Almqvist & Wiksell International.	X * del 2 s 41		KÖ97 s 103 Förord, referenser

1985	Arvidson, Lars	<i>Folkbildning i rörelse. Pedagogisk syn i folkbildning inom svensk arbetarrörelse och frikyrkorörelse under 1900-talet - en jämförelse.</i> Högskolan för lärarutbildning i Stockholm: Institutionen för pedagogik, Studies in Education and Psychology; 16. Malmö: Liber.	X * del 2 s 8, del 1 s 28, 30, 33, 39,		Formuleringar slutbetänkandet SUFO2, s 31, KÖ97s 109, KÖ87 Förord, referenser
1985	Hellblom, Lena	<i>Från primitiv till organiserad demokrati: En studie av några offentligheter inom den socialdemokratiska arbetarrörelsen med utgångspunkt i 1970-talets studiecirkel i Vikmanshyttan och Söderfors.</i> Stockholm: Salamanders förlag.	X*, del 2 s 37, del 1 s 31		Formuleringar slutbetänkandet SUFO2, s 31 KÖ87
1985	Talerud, Bo	<i>Kulturpedagogik i tekniksamhälle: Om möjligheter till kulturell utveckling genom pedagogisk verksamhet.</i> Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen: Umilrapport; 21	X * del 2 s 57, del 1 s 36		KÖ87
1986	Nilsson, Urban	<i>Pensionärer och studieverksamhet.</i> Lunds universitet: Pedagogiska institutionen	X * del 2 s 39, del 1 s 31		Formuleringar i KÖ97 s 105
1986	Selander, Sven-Åke	<i>Livslångt lärande i den svenska kyrkoförsamlingen. Fleningen 1820-1890.</i> Lunds universitet: Pedagogiska institutionen / Uppsala: Erene/Jala bok & musik.	X		Formuleringar i KÖ97 s 111-112
1986	Sundgren, Gunnar	<i>Folkhögskolepedagogik mellan myndighet och medborgare: En studie av ett forsknings- och utvecklingsarbete på fem folkhögskolor 1975 - 1978.</i> Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen: Umilrapport; 22.	X* del 2 s 29, del 1 s 33		Formuleringar i KÖ97 s 96 Förord, referenser
1988	Borgström, Lena	<i>Vuxnas kunskapssökande - en studie av självstyrt lärande.</i>	X * del 2 s 10		Formuleringar i KÖ97 s 82

		Högskolan för lärarutbildning i Stockholm: Institutionen för pedagogik, Studies in Education and Psychology; 24/Stockholm: Brevskolan.			
1988	Ginner, Thomas	<i>Den bildade arbetaren. Debatten om teknik, samhälle och bildning inom Arbetarnas bildningsförbund 1945-1970.</i> Linköpings universitet: Tema.	X * del 2 s 12, del 1 s 29		Formuleringar i KÖ97 s 106 KÖ93
1989	Krantz, Kjell	<i>Filosofen i exil. Publicisten och folkbildaren Alf Ahlberg.</i> Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. Gothenburg studies in the history of science and ideas.	X		
1990	Hansson, Per	<i>Styrning och kultur. En studie om förändringsbetingelser i kyrklig församlingsverksamhet.</i> Uppsala universitet: Pedagogiska institutionen, Uppsala studies in education; 35.	X		
1991	Gustavsson, Bernt	<i>Bildningens väg. Tre bildningsideal i svensk arbetarrörelse 1880-1930.</i> Göteborg, idéhistoria Stockholm: Wahlström & Widstrand.	X*, del 2 s 12, del 1 s 28, 39	Mimerbladet februari 1991	Formuleringar i KÖ97 s 108 KÖ93
1991	Skoglund, Crister	<i>Vita mössor under röda fanor. Vänsterstudierande, kulturradikalism och bildningsideal i Sverige 1880-1940.</i> Stockholms universitet: Avdelningen för idéhistoria, Studies in the History of Ideas; 2 / Stockholm: Almqvist & Wiksell International.	X * del 2 s 16, del 1 s 29	Mimerbladet januari 1992	Formuleringar i KÖ97 s 111
1992	Ekman, Birgitta	<i>Livsvillkor, Livsformer, Utbildning. En kommunstudie i pedagogiskt perspektiv.</i> Uppsala universitet: Pedagogiska institutionen, Uppsala Studies in Education; 42/Stockholm: Alm-	X		Formuleringar i KÖ97 s 84

		qvist & Wiksell International.			
1992	Pettersson, Lars	<i>Frihet, jämlikhet, egendom och Bentham. Utvecklingslinjer i svensk folkundervisning mellan feodalism och kapitalism 1809-1860.</i> Uppsala universitet: Historiska institutionen, Studia Historica Upsaliensia; 168/Stockholm: Almqvist & Wiksell International.	X		
1992	Svanberg Hård, Helene	<i>Informellt lärande. En studie av lärprocesser i folkhögskolemiljö.</i> Linköpings universitet. Institutionen för pedagogik och psykologi. Linköping studies in education and psychology; 33.	X * del 2 s 30	Mimerbladet september 1992	Formuleringar i KÖ97 s 97 Förord, referenser
1992	Onsér-Franzén, Jill	<i>Kultureernas kamp: En etnologisk undersökning om kommunala politiker, deras syn på kultur och utformning av praktisk kulturpolitik i en svensk medelstor kommun 1978-1985.</i> Göteborgs universitet: Etnologiska institutionen: Skrifter från Etnologiska föreningen i Sverige.	X	Mimerbladet februari 1993	Förord, referenser
1993	Skogar, Björn	<i>Viva vox och den akademiska religionen. Ett bidrag till tidiga 1900-talets svenska teologihistoria.</i> Stockholm: Stehag: Symposium. Göteborg: idé och lärdomshistoria.	X	Mimerbladet oktober 1994	
1993	Hartman, Per	<i>Skola för ande och hand: En studie av folkhögskolans praktisk-estetiska verksamhet.</i> Linköpings universitet: Linköping studies in education and psychology; 38.	X * del 2 s 26, del 1 s 33	Mimerbladet maj 1993	Formuleringar i KÖ97 s 95 Förord, referenser
1993	Sjösten, Nils-Åke	<i>Sockenbiblioteket - ett folkbildningsinstrument i 1870-talets Sverige: En studie av folkskoleinspektionens bildningssyn i relation till sockenbiblioteken och den tillgängliga</i>	X * del 2 s 52, del 1 s 35	Mimerbladet september 1993	Formuleringar i KÖ97 s 112-113 Förord, referenser

		<i>litteraturen.</i> Linköpings universitet: Linköping studies in education and psychology; 37.			
1994	Aléx, Peder	<i>Den rationelle konsumenten: KF som folkuppfostrare 1899-1939</i> Stockholm: Stehag: Symposium. Umeå: historia.	X	Mimerbladet maj 1994	
1994	Gustavsson, Kjell	<i>Vad är idrottandets mening? En kunskapssociologisk granskning av idrottens utveckling och läromedel samt en organisationsdidaktisk kompetensanalys.</i> Acta Universitatis Upsalien-sis, Uppsala Studies in Education; 55.	X * del 2 s 13, del 1 s 39		Formulering-ar i KÖ97 s 105-106 Förord, referenser
1994	Olsson, Björn	<i>Den bildade borgaren: Bildningssträvan och folkbildning i en norrländsk småstad</i> Historia, Umeå, Stockholm: Carlsson	X*, del 1 s 28, del 2 s 14	Mimerbladet oktober 1994	Formulering-ar i KÖ97 s 107-108
1994	Lundgren, Solveig	<i>Dikten i etern. Radion och skönlitteraturen 1925-1955</i> Uppsala universitet: Litteraturvetenskapliga institutio-nen: Avdelningen för litteratursociologi vid Litteraturvetenskapliga institutonen; 31.	X del 1 s 35		
1995	Rydbeck, Kerstin	<i>Nyktet läsning. Den svenska godtemplarrörelsen och litteraturen 1896-1925.</i> Uppsala: Avd. för litteratur-sociologi vid Litteraturvetenskapliga institutonen, Univ.	X * del 2 s 15, del 1 s 28		Formulering-ar i KÖ97 s 113-114
1996	Mattsson, Matts	<i>Vinter i folkhemmet. En studie av den svenska modellen på lokalplanet.</i> Göteborg: Institutionen för socialt arbete, Univ.	X		
1996	Törnqvist, Ingvar	<i>Oscar Olsson, folkbildaren: I synnerhet hans tankar om universitetens roll i folkbildningsarbetet</i> Linköpings universitet:	X* del 2 s 42, del 1 s 30	Mimerbladet maj 1996	Formulering-ar i KÖ97 s 114-115

		Institutionen för pedagogik och psykologi, Linköping studies in education and psychology; 46. Stockholm: Sober, Borgholm: Bildningsförlaget.			
1996	Torstensson, Mats	<i>Att analysera genombrottet för de moderna folkbiblioteksidéerna: Exemplet Sverige och några jämförelser med USA.</i> Göteborgs universitet: Uppsatser från Avdelningen för biblioteks- och informationsvetenskap; 1. (Lic. avh.).	X del 1 s 35		
1996	Chaib, Christina	<i>Ungdomsteater och personlig utveckling: En pedagogisk analys av ungdomars teaterskapande.</i> Lunds universitet: Pedagogiska institutionen.	X*, del 2 s 56, del 1 s 36	Mimerbladet november 1996	Förord, referenser
1996	Alzén, Annika	<i>Fabriken som kulturarv: Frågan om industrilandskaps bevarande i Norrköping 1950-1985.</i> Stockholm: Stehag: Symposium.	X * del 2 s 51, del 1 s 35		
1997	Olsson, Ulf	<i>Folkhälsa som pedagogiskt projekt. Bilden av hälsoupplysning i statens offentliga utredningar.</i> Uppsala universitet. Studies in Education 72. / Stockholm: Almqvist & Wiksell.	X		
1997	Sjögren, Mikael	<i>Fattigvård och folkuppfostran. Liberal fattigvårdspolitik 1903-1918</i> Stockholm: Carlsson. Umeå: historia	X		
1997	Thörn, Håkan	<i>Modernitet, sociologi, och sociala rörelser (Del 1). Rörelser i det moderna. Politik, modernitet och kollektiv identitet i Europa 1789-1989 (Del 2)</i> Göteborgs universitet: Sociologiska institutionen./ Stockholm: Rabén Prisma	X		

1997	Trotzig, Eva	<i>"sätta flickan i stånd att fullgöra sina husliga plikter": fyra märkeskvinnor och flickors slöjdundervisning.</i> Universitetet i Linköping.	X	Mimerbladet, mars 1998	Förord, referenser
1997	Hansson, Joacim	<i>Om folkbibliotekens ideologiska identitet. En diskursstudie.</i> Göteborg: Avdelningen för biblioteks- och informationsvetenskap; Institutionen för tvärvetenskapliga studier av människans villkor. Lic. avh	X	Mimerbladet maj 1998, mars 2000	
1997	Myrstener, Mats	<i>På väg mot ett stadsbibliotek.</i> Uppsala universitet: Litteraturvetenskapliga institutionen.	X, del 1 s 35	Mimerbladet maj 1998	
1997	Zetterlund, Angela	<i>Utvärdering och folkbibliotek. En studie av utvärderingens teori och praktik med exempel från folkbibliotekens förändrings- och utvecklingsprojekt.</i> Göteborgs universitet: Avdelningen för biblioteks- och informationsvetenskap; Institutionen för tvärvetenskapliga studier av människans villkor.	X		
1997	Lewis, Katarina	<i>Schartauansk kvinnofromhet i tjugonde seklet: En religionsetnologisk studie</i> Uppsala universitet, etnologi.		Mimerbladet mars 1998	
1998	Bergstedt, Bosse	<i>Den livsupplysande texten. En läsning av N F S Grundtvigs pedagogiska skrifter</i> Linköping: pedagogik. Stockholm: Carlssons Bokförlag.	X* del 1 s 28, del 2 s 9	Mimerbladet mars 1998	Förord, referenser
1998	Nordberg, Karin	<i>Folkhemmets röst. Radion som folkbildare 1925-1950.</i> Umeå universitet: Institutionen för idéhistoria/Stockholm: Symposion.	X del 1 s 35	Mimerbladet mars 1999	
1998	Öhlund, Thomas	<i>Normaliseringspraktiker i det moderna samhället. En</i>		Mimerbladet septem-	

		<i>diskursanalys av åtta sociala ungdomsprojekt.</i>		ber 1998	
		Akademisk avhandling nr 24 i skriftserien. Umeå universitet: Institutionen för socialt arbete.			
1999	Leffler, Marion	<i>Böcker, Bildning, Makt. Arbetare, borgare och bildningens roll i klassformeringen i Lund och Helsingborg 1860-1901.</i>		Mimerbladet oktober 1999	
		Bibliotheka Historica Lundensis 91. Lund: University Press			
1999	Andersson, Anders	<i>Mångkulturalism och svensk folkhögskola. Studie av en möjlig mötesarena.</i>		Mimerbladet oktober 1999	Formulering-ar slutbetänkandet SUFO2, s 255-256
		Uppsala Studies education 78, Uppsala universitet.			
1999	Osman, Ali	<i>The "Strangers" Among Us. The Social Construction of Identity in Adult Education.</i>		Mimerbladet mars 2000	Formulering-ar slutbetänkandet SUFO2, s 254-255, 257, 259
		Linköpings universitet; Institutionen för pedagogik och psykologi.			Förord, referenser
2000	Wallin, Kerstin E.	<i>Folkbildning på export? Sammanhang, förutsättningar, möjligheter.</i>		Mimerbladet september 2000	Förord, referenser
		Stockholms universitet, Pedagogiska institutionen.			
2000	Lindberg, Berit	<i>Kvinnor, vakna, våga! En studie av samhällsvisionären Honorine Hermelin Grönbech.</i>		Mimerbladet mars 2001.	
		Göteborgs universitet, idéhistoria			
2000	Berntsson, Rolf	<i>Om folkhögskolans dynamik: möten mellan olika bildningsprojekt.</i>		Mimerbladet mars 2001	Förord, referenser
		Linköping studies in education and psychology.			
2001	Gougoulakis, Petros	Studiecirkeln: livslångt lärande - på svenska! : en icke-formell mötesplats för samtal och bildning för alla.		Mimerbladet september 2001	
		Stockholm: HLS förl			
2001	Edqvist, Samuel	<i>Nyktra svenskar. Godtemplarrörelsen och den natio-</i>		Mimerbladet mars	

		<i>nella identiteten 1879-1918.</i>		2002.	
		Studia Historica Upsaliensia 200, Uppsala.			
2001	Persson, Torgil	<i>Den kommunala musikskolans framväxt och turbulenta 90-tal: en studie av musikskolorna i Mörbylånga, Tranås, Kiruna och Borås.</i>		Mimerbladet mars 2002	
		Göteborg: Institutionen för musikvetenskap			
2002	Björk, Mikael	<i>Upplösnings dialektik. Bildningsmål och politisk modernitet i Sverige kring sekelskiftet 1900.</i>		Mimerbladet mars och september 2002.	
		Göteborg, sociologiska institutionen. Eslöv: Brutus Östlings Bokförlag Symposium.			
2002	Paldanius, Sam	<i>Ointressets rationalitet. Om svårigheter att rekrytera arbetslösa till vuxenstudier</i>		Mimerbladet mars 2002	Förord, referenser
		Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap			
2002	Eriksson, Lisbeth	<i>"Jag kommer aldrig att tillhöra det här samhället..." Om invandrare – integration – folkhögskola.</i>		Mimerbladet mars och september 2002	Formuleringar slutbetänkandet SUFO2, s 254, 260-264 Förord, referenser
		Linköping: Studies in Education and Psychology No. 84.			
2002	Niklasson, Laila	<i>Medborgarbildning i lokalsamhället.</i>		Mimerbladet mars 2003	Formuleringar slutbetänkandet SUFO2, s 229-231 Förord, referenser
		En rapport från projektet Folkbildningen och de demokratiska utmaningarna. Folkbildningsrådet utvärderar, No 1 2002. Stockholm: Folkbildningsrådet och Mälardalens högskola.			
2002	Carlsson, Marie	<i>Svenska för invandrare – brygga eller gräns? Syn på kunskap och lärande inom sfi-undervisningen.</i>		Mimerbladet mars 2003	
		Akademisk avhandling No 13, Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet.			
2003	Jonsson, Bosse	<i>Medborgaren och marknaden. Pedagogisk diskurs för folkbibliotek</i>		Mimerbladet mars 2003	Förord,

		Linköping Studies in education and psychology No. 90.			referenser
2003	Gelfgren, Stefan	<i>Ett utvalt släkte – väckelse och sekularisering. Evangeliska fosterlandsstiftelsen 1856-1910.</i> Umeå universitet, idéhistoria. Skellefteå: Norma förlag.		Mimerbladet september 2003.	
2003	Köpsén, Susanne	<i>Om fackligt lärande. En etnografisk studie av en fackföreningsstyrelsens arbete.</i> Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.		Mimerbladet september 2003.	
2003	Stenöien, Jorunn M.	<i>Den aktive medborger. Nye sosiale bevegelser som møtesplasser for kunnskap og demokrati</i> Institutt for sosiologi og statsvitenskap. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.		Mimerbladet september 2003.	
2003	Lundberg, Martin	<i>Om överläggande samtal och hållbar utveckling. En studie av deliberativ demokrati.</i> Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.		Mimerbladet september 2003.	

Bilaga 2

Sammanställning av materialet kring agenterna

Bilaga 2 innehåller tabeller och sammanställningar av de material som jag samlat in kring de agenter som framträder i den folkbildningsforskande sfären. Deras "Deltagande i arenor" redovisas i tabell 1a och 1b. "Övrig eftersökt information" redovisas i tabell 2a och 2b.

Observera att jag inte gör anspråk på fullständighet i tabellerna (se vidare metodkapitel). Uppgifterna är i huvudsak hämtade från tiden för min huvudsakliga datainsamling, 2002-2003. Därefter har kompletterande eftersökningar gjorts. Förhållanden kan dock ha förändrats, som innehav av tjänster etc.

Deltagande i arenor: tabeller 1a och 1b

Under rubriken "deltagande i arenor" presenterar jag deltagande och framträdande på de arenor som jag bedömt som centrala för folkbildningsforskningen: *de statliga offentliga utvärderingarna SUFO96 och SUFO2 (Sou-uppdrag, inlägg i debatt etc); *Mimer nationellt program för folkbildningsforskning (publikationer, deltagande/uppdrag i konferens, omnämnande *Mimerbladet*, presentation i Mimerbas, tjänst/styrelseuppdrag inom Mimers verksamhet); *Föreningen för folkbildningsforskning (publikationer, deltagande i seminarium, tjänst/styrelseuppdrag inom Föreningens verksamhet).

Tabell 1a ger en sammanställning av de agenter som deltagit i flest sammanhang. Tabell 1b ger motsvarande överblick över de som förekommit mindre ofta.

Tabell 1a: Deltagande i arenor - för agenter med ett omfattande framträdande i materialet

Namn	SOU uppdrag	Inlägg Debatt SUFO2	Publ.Mimer	Publ. Före- ningen	Deltagande konfe- rens/sem. talare	Mimerblad	Mimerbas	Tjänst/styrelse Mimer & Förening- en ⁸¹⁹
Eva Anders- son	Forskare SUFO96 och SUFO2				3		X	
Per Anders- son	Forskare SUFO2				5	1	X	
Lars Arvid- son			4	9	2	3	X	M-lektor
Bosse Bergtedt	Forskare SUFO2	Inlägg i Folk- högskolan		7	3	2	X	M-dokto- rand, fd M- lektor
	Forskare SUFO2		1	2	7			
Jan Byström	Forskare SUFO				2		X	Styrelse M & F Styrelse F
Anders Ekman	Särs sekr SUFO	Seminarier kring delbetänkanden, se även Folk- bildning i bryt- ningstid		21				
Lisbeth Eriksson	Forskare SUFO2		1	1	2		X	
Bernt Gustavsson		Debatt kring Folkbildningens särart?	1	3	5	2	X	
Kjell Gus- tavsson			1	1	3	1	X	
Petros Gougoulakis	Forskare SUFO96			2	2	1	X	
Per Hartmann	Forskare SUFO96			3	3	2		
Björn Höjer			38		1			Styrelse F
Maj-Britt Imnander			3					Styrelse F
Åke Isling			3					Styrelse F
Inge Johansson				5		2		
Tore Johansson			1	5				Styrelse F
Bosse Jonsson			2	2	4	1	X	
Maj				3	4			

⁸¹⁹ Under tiden för studien eller tiden innan dess.

Klasson Susanne				2		1	X	
Köpsén Ann-Marie Laginder	Forskare SUFO96 och SUFO2	1	2	6		1	X	M-lektor, styrelse M
Inger Landström	Forskare SUFO96 och SUFO2		1	4		1	X	M- doktorand, knuten till M
Berit Lars- son		1		2		1	X	
Staffan Larsson	Forskare SUFO96, expert SUFO2	1	1	10			X	Styrelse M
Katarina Lewis			1	2		1		
Berit Larsson		1	2	3		1		
Lena Lindgren	Forskare SUFO96						2	
Karin Löfdahl			6					Styrelse F
Laila Nicklasson		1	2	2		1	X	
Karin Nordberg		2	1	10		2	X	Styrelse M
Henrik Nordvall		1		2		1	X	M- doktorand, styrelse M
Jill Onsér- Franzén			1	4		2	X	
Jan-Erik Perneman			5	2				Styrelse F
Kjell Rubenson	Forskare SUFO96	1		1				
Kerstin Rydbeck	Expert SUFO2	2		8		1	X	Styrelse M
Nils-Åke Sjösten		1	1	1		1		
Gunnar Sundgren	Forskare SUFO96 och SUFO2	2	4	4		1		M-lektor, styrelse F
Alvar Svensson	Forskare SUO96, sekretera- re SUFO2	1	8					
Kajsa Tegnér				2			X	
Eva Trotzig			3	1		2	X	
Margareta Tömgren			8					
Ingvar Törnqvist			2			1		

Ralph Uddman			4				
Ann-Christine Utterström				3			Styrelse M
Louise Waldén	Forskare SUFO96			2		1	
Gösta Vestlund		Folkhögskolan	7	2		1	Styrelse M, F, hedersposter
Tomas Öhlund	Forskare SUFO96					1	Styrelse M
Eva Öhrström			1	2		1	
Stellan Boozon-Johansson				5			
Lars Furuland	Expert SUFO96		4			1	Styrelse M
SG				2		1	
Joacim Hansson			1	2		1	X

Tabell 1b: Deltagande i arenor - för agenter med ett *mindre* omfattande framträdande i materialet

Observera att på grund av utrymmesskäl delar kolumnen för deltagande konferens/seminarium delvis utrymme med omnämnande i *Mimerbladet* (MB, markeras med litet x, kursiverat).

Namn	SOU uppdrag	Inlägg debatt	Publ. Mimer	Publ. Före- ning- en	Delt. konf/sem – talare <i>MB</i>
Folke Albinson					
Ulla Alsin				2	X
Peder Aléx					
Anders Alzén					
Margot Amling					
Annelie Andersén	Forskare SUFO2			2	
Anders Andersson				1	
Bo Andersson					
Dan Andersson				1	
Ebbe Andersson		Folkhögskolan			
Greger Andersson					
Inger Andersson	Forskare SUFO2				
Karin Andersson				2	X
Krister Andersson					
Lars Andersson					
Mikael Andersson	Forskare SUFO2				
Margareta Andersson/ Ax				1	
Carl-Gustaf Andrén	Särskild utre- dare SUFO96				
Berit Asp	Tillsättande utredning SUFO96				
Tomas Aronsson				2	
Alf Arvidsson			1		
Liselott Assarsson				1	X
Jan-Inge Bengtsson		Folkhögskolan			
Alf Bergkvist			1		
Hans Bernskiöld			1		
Ken Bjerregaard					
Olle Bjärmark					
Micael Björk				1	
Margareta Björkman					
Eva Blomberg				1	
Helena Blomberg				1	
Bengt Bogärde					
Lena Borgström				1	
Maria Branzell				1	
Michal Bron jr				1	

Hans Burgman			1	
Malin Bäckström		1		
Marie Carlsson			1	X
Leon Cerruto		2	1	
Christina Chaib				
Agneta Charpentier	Sekreterare SUFO96			
Johanaa Cohan		1		
Tetti Domonyi				X
Maritta Edman				
Olle Edström		1		
Samuel Edquist			1	X
Hanna Egardt	Forskare SUFO2			
Birgitta Ekman				
Inga-Maj Elfström				
Roland Eliasson				
Peter Engberg				
Gerd Engman	Särskild utre- dare SUFO2			
Kerstin Engman		1		
Gunnel Eriksson				
Gunilla Eriksson				
Leif Eriksson				
Toni Eriksson	Expert SUFO2			
Ulrika Eriksson	Forskare SUFO96			
Carina Erlandsson				
Lena Eskilsson				X
Carin Falkner				X
Andreas Fejes				X
Thord Fjällström				
Christina Florin				X
Mikael Forsberg				
Jan Fredriksson				X
Katarina Friberg			1	
Erik Fridén		4		
Nils-Eric Frinnman				
Judith Gedding			1	
Thomas Ginner				
Rolf Granstrand			1	
KG2				
Lars Göransson			1	
Mikael Gähler	Forskare SUFO96			
Maria Göransdotter				X
Bengt Göransson				
Lars Göransson	Sekreterare SUFO96			
Bo Göthberg		5		
Lena Hallengren	Tillkallande av snabbutredning i anslutning till SUFO2, mottagande av SUFO2			
David Hamilton	Forskare SUFO96		2	

Per Hansson				
Lennart Hedberg				
Lena Hellblom				
Glenn Helmstad	Forskare SUFO96			
Hjelmqvist				
Ola Holmström				
Lars Holmstrand			1	
Hans Hovenberg			1	
Agneta Hult	Forskare SUFO2		2	
Torsten Husén				
Robert Höghielm			1	
Gunilla Höjeberg				
Lars Igeland		Debatt DN		
Kent Ivarsson	Expert SUFO2			
Roger Jacobsson				X
Kent Jaakobsson			1	
Kurt Johansson			1	
Jan O. Jonsson	Forskare SUFO96			
Kjell Jonsson			1	
Åke Josefsson			1	
Nine Christine Jönsson			2	
Georg Karlsson				X
Jan-Sture Karlsson			2	
Knut Karlsrud				X
Yngve Kasimir			1	
Kjell Krantz				x
Ove Korsgaard				
Johan Kärnfeldt				
Anna Larsson				X
Hans Albin Larsson		Debatt DN		
Monica Larsson			1	X
Sten Larsson				
Stig Larsson	Forskare SUFO2			
Marion Leffler				X x
Sven-Eric Liedman			1	
Boel Lindberg			1	2
Britt-Marie Lindell				X
Kerstin Lindberg			2	
Anne-Li Lindgren				X
Elisabeth Lindow				X
Bengt Linnér				
David Livingstone	Forskare SUFO2			
Anders Ljunggren		Debatt ABF		
Mats Lodén			1	
Ingrid Lomfors			1	X
Hans Lorentz			1	
Martin Lundberg				X
Max Lundgren			1	
Anna Lundin	Forskare SUFO2			2
Ingemar Lundkvist			2	

Åke Lundquist		2	
Tottie Lönn		1	
Bo Löwcrantz	SUFO		
Staffan Lööf		1	
Sine MacDonald		1	
Bodil Mannergren			2
Anita Marcus		1	
Marianne Marcusdotter		1	x
Kristina Matsson	Debatt Folkhögskolan		
Mats Matsson			
Michele Micheletti	Expert SUFO96		
Johan Melkemichel		1	
Lina Midholm			
Lars Mouwitz			X
Birgitte Mral		1	
Erland Munck-Petersen		1	
Kerstin Mustel		2	
Staffan Myrbäck	Debatt SUFO2		
Mats Myrstener			2
Britten Månsson-Wallinf		2	
Arja Mäntykangas			X
Bengt Nerman		1	
G M Nilsson		4	
Urban Nilsson			
Ragnhild Nitzler	Forskare SUFO96		
Johan Norbeck			
Kjell Nordberg		1	X
Ulla-Britt Nordin Sieblids		1	
Birger Norman		1	
Christina Nyhed		1	
Chalmar Nyman		1	
Kerstin Olofsson	Forskare SUFO2		
Peeter Olsek		1	
Bertil Olsson		1	
Björn Olsson			
Dan Olsson			
Lars Olsson		1	
Marta Olsson	Expert SUFO96		
Mia Olsson			
Tommy Olsson		2	
Ulrbn Olsson			
Ali Osman	Forskare SUFO2		x
Sam Paldanius	Forskare SUFO2		
Rebecka Paulsson			X
Annika Persson	Debatt ABF		
Christina Persson		1	
Tore Persson			
Torgil Persson		1	
Ann-Louise Petersen		1	X
Conny Pettersson			X

Bengt Pettersson	Forskare SUFO2		1	
Lars Pettersson				
Eerik Peurell	Expert SUFO2			
Olle Pilsäter				
Ingrid Rasch				
Greta Renborg				
Sandra Rentzchoug				
Sandra Riomar	Forskare SUFO2		1	
Jan Ristarp				
Mats Rolén				
Gull-Marie Rosén				
Lars Rumar				
Caroline Runesdotter			2	
Gunnar Rydström				
Josefine Rönnbäck			1	X
Petri Salo			2	
Folke Sandgren				
Karin Schager		Tidsspegel, flera inlägg		
Halvar Sehlin			1	
Inger Selander				X
SM		Folkhögskolan		
Sven-Åke Selander			2	
Lars Seldén				
David Sundén		Sensus, inlägg		
Katarina Sipos-Zackrisson			1	X
Carina Sjöholm				
Mats Sjölin			1	
M Sjögren				
Birgitta Skarin Frykman			1	
Bengt Skogar				
Crister Skoglund				
Karl-Johan Sparrman				
Lennart Spindler				
Kurt Stellborn				
Lisbeth Stenberg			3	
Helena Stenbäck			1	
Karin Stensson				
Jorunn M. Stenöien			1	
Kenneth Strömberg				X
Ulla Stålberg				
Rolf Sundén			1	
Helene Svanberg-Hård				
Ingemar Svensson			1	
Lars Svensson				X
Roger Säljö	Expert SUFO96 och SUFO2			
Lars Pålsson Syll		Debatt DN		
Kerstin Svensson	Expert SUFO96			
Göran Sällnäs				
Tor Söderström	Forskare SUFO2			
Per Sörbom		Debatt DN		
Bo Talerud				

Elna Tedroff		2	
Karl-Herman Tapper			
Barbro Thomas			
Ulla-Britt Thomberg		1	
Trine Thommessen			
Håkan Thörn			
Mats Torstensson			
Tomas Tydén			
Inge-Bert Täljedal			
Kurt Törnkvist			
Ralph Uddman			
Ann-Christine Utterström		3	
Nina Wadensjö	Forskare SUFO2		
Kerstin E Wallin		1	
Kent Waltersson			X
Kerstin Wennebro			
Anna Wenerstand	Forskare SUFO2		
PW			
Lars Wessman			
Gunnar Widforss			
Ants Viirman	Expert SUFO2		
Filip Wijkström	Expert SUFO2		
GW	Expert SUFO2		
Crister Wilestam			Tidsspegel
Elisabeth Wilhelmsson		1	
Carl-Johan Wilson		1	
Ingegerd Wärnesson	Tillsättande SUFO2		
KW	Expert SUFO2		
Sigurd Zetterkvist			Folkhögskolan
Angela Zetterlund			
Jonas Åkerstedt			
Johanna Åfreds	Expert SUFO2		
Cecilia Åkerblom		1	
Per-Johan Ödman		1	
Eva Öhrström		1	
Birgitta Östlund			

Fortsättning tabell 1 b

För gruppen av agenter med ett mindre omfattande deltagande är ett antal agenter involverade i Mimer och Föreningens styrelser. Ett antal har presenterat sig i Mimerbasen. Då kolumnen blir rapsodisk sammanfattar jag istället detta här. I Mimers styrelse framträder: Maritta Edman, Marianne Marcusdotter, Birgitta Skarin Frykman, Eva Öhrström. I Föreningens styrelse framträder: Lars Andersson, Ken Bjerregaard, Inga-Maj Elfström, Ola Holmström, Tomas Tydén. I Mimerbasen framträder: Anna Larsson, Anne-Li Lindgren, Ingemar Lundkvist, Lina Midholm, Mats Myrstener, Mia Olsson.

Läsaren bör dock ha i åtanke det stora antalet som inte ingår i detta sammanhang (jämför tabell 1a). En poäng är också att de agenter som listas kan vara perifera i andra sammanhang.

Tabeller 2 (a och b): Eftersökt information om agenterna

Här redovisas eftersökt information om agenternas framträdande och kapital när det gäller: *förekomst i Sundgrens kunskapsöversikt (KÖ98); *disputationsår; *antal titlar i Libris; *förlag som titlar publiceras i; *födelseår; *kön; *titel/tjänst; *disputationsämne; * lärosäte.

Tabell 2a: Eftersökt information om agenterna med ett omfattande framträdande i materialet

Namn	Disp. år	Reception över-sikt (tom 1998)/ Mimer-bladet	Libris	Förlag (analyserat för dem som i analysen framträtt som mest intressanta)	Föd.år	Könn	Titel/tjänst Ämne Univ.
EvaAndersson			6	2 utbdep/SUFO, 2 Fbr, 2 GU	1957	K	Lektor, enhetschef Ped GU
PerAndersson	2000		5	1 Integrationsverket, 1 Myndigheten för skolutveckling, 2 Liu, 1 utbdep/SUFO	1964	M	Vik.lektor /fo.ass Ped LiU
LarsArvidson	1985	KÖ98	25	2 Mimer, 1 Trondheim Vox/Mimer, 1 Carlsson, 1 Norsk voksenped forskning-sinst, 2 Föreningen, 5 Liu, 1 Folkuniversitetet, 1 tiden, 1 IFLA, 3 Utbildningshistoria, 2 Lychnos, 1 Skolöverstyrelsen, 1 Liber/Gleerup, 2 okända	1934	M	Docent Ped LiU
BosseBergtedt	1998	KÖ98	18	1 LU, i utbdep/SUFO, 3 Studentlitt, 1 Köbenhavn Foreningen for folkehøjskoler, 2 Föreningen, 3 Frikyrkliga studieförb, 1 Skolöverstyrelsen, 1 Röda rummet, 1 NFA, 1 Folkbildning och demokrati, 1 Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitut	1954	M	Docent lektor Ped LU
JanByström	1977/78	KÖ98	47	1 Föreningen, 1 SISU, 9 Sthlms kooperativa insitutit Brevskolan, 1 liu, 10 IAN rapporter, 1 SU, medförfattare, titlar som inte handlar om folkbildning, många upplagor	1944	M	Projektforskare Fou chef Ped x
EthelDahl-			7	6 Umu, 1 utbdep/SUFO	1941	K	Lektor Ped

gren Anders Ekman			5	1 Föreningen, 1 Sthlm kungliga bibliotek, NBV, Sthlm nykterhetsrörelses bildningsverksamhet	1942	M	UmU X
Lisbeth Eriks- son	2002		?	1 utbdep/SUFO, 1 mimier, 2 Liu, 2 Folkbildningsrådet, 1 Studentlitteratur, 1 GU, 2 okända	1951	K	Lektor/expert Ped LiU
Bernt Gus- tavsson	1991	KÖ98	24	4 Studentlitteratur, 2 Sthlm myndighet för skolutveckling, 2 Århus Klim, 1 Folkbildningsrådet, 4 Wahlström & Widstrand, 1 Bibliotekstjänst i samarbete med SAB:s demokrati-grupp, 2 Liu, 1 Riksföreningen för folkets historia, 1 Sou, 1 UU, 1 Borgholms bildningsförlag, 1 Blekinge läns folkhögskola, 1 tvärsnitt, 1 Linköping rapport från PUFF, 1 Köbenhavn Hans Reizels förlag.	1946	M	Professor Ped OrU
Kjell Gus- tavsson	1994	KÖ98	?	Studentlitteratur, Oru, Liu, Växjö Kronobergs läns hembygdsförbund (2), artikel Svebis årsbok Lund (2), Almqvist & Wiksell International, rapport från Planeringsberedningen i mellersta regionen, Örebro studieförbundet (2), studieförbundet, socialförvaltningen Örebro läns lands-ting, Oru, Su, okänt	1944	M	Lek- tor/forskarass . Ped OrU
Petros Gou- goulakis	2001		5	Föreningen, Atlas, SU/HLS förlag, HLS förlag (3)	1958	M	Lektor Ped Lhs/SU
Per Hart- mann	1993	KÖ98	8	Liu (7), LHS (2)	1934	M	Projektledare Ped LiU
Björn Höjer			25?	Ej analyserat	1925	M	X
Maj- Britt Imnan-			9	Ej analyserat	1935	K	X

der						
Åke		115?	Ej analyserat	1918	M	X
Isling						
Inge		19	Ej analyserat	1916	M	X
Johans- son						
Tore		49	Ej analyserat	1947	M	X
Johans- son						
Bosse	2003	7	Liu (2), CVF/Mdh (6), Föreningen, Utbild- ning och demokrati	1959	M	Lektor Ped Mdh
Jonsson						
Maj	1984	39	Linköping Länsbiblio- teket Östergötland, Borås Valfrid (5), Liu (12), Borås Swedish School of Library and Information, GU (3), Föreningen, GU/Borås, Sthlm Skolöverstyrelsen, Linköping kulturbyg- gares förlag, Sthlm svenska biblioteks- samfundet, Pedago- giskt utvecklingsarbe- te Linköping, LU, malmö Liber/Gleerup, Linköpings universi- tetsbibliotek (3), Liu Tryckcenter, Linkö- ping lärarutbildning (2), Sthlm 1968 års litteraturutredning, malmö lärarhögskola	1935	K	Lektor Bibl. info.vet. Borås/GU
Susan- ne		10	Liu (8), Sthlm LO, Personal och utveck- lingsstudier/Liu (2)	1952	K	Adjunkt Ped LiU
Köpsén	1989	11	Sthlm/Carlsson, Föreningen, Liu(8), Gbg NFA, Kvinnove- tenskapligt forum GU/Kvinnofolkhögsk olan GU	1951	K	Lektor Ped Liu
Ann- Marie						
Lagin- der						
Inger	2004	4	Fbr, Umu, Sthlm konstnärernas riksor- ganisation, Liu	1954	K	Lektor Ped Liu
Land- ström						
Berit		6/8?	Liu Mimer Skapande vetande, Alingsås: U M Holm, Sthlm Föreningen Lambda Nordica, Gbg Anam- ma, Ord & Bild, GU C-Uppsats	1944	K	x
Larsson						
Staffan	1983	?	? Liu(2), Lund stu- dentlitteratur (3), SOU (2), Mimer, Förening-	1947	M	Professor Ped Liu
Larsson						

Katari- na Lewis Berit Larsson	1997 2000		25 14	en, Sthlm Skolöverstyrelsen, GU (17), New York Falmer P. Ej analyserat Uppsala Uppsala Publishing House (2), Mimer IBV Skapande vetande, LU (3), Uppsala Föreningen för svensk undervisningshistoria, malmö Interskol. (7)	1929 1941	K K	X x Etnologi Lektor X X
Lena Lind- gren	1991		9	Libris: Gbg centrum för forskning om offentlig sektor GU, Fbr, Sthlm Carlsson, SOU (2), Sthlm SASDA, GU, Sthlm Skolöverstyrelsen	1951	K	Docent Offentlig förvaltning GU
Karin Löfdahl			25	Ej analyserat	1935	K	X X x
Laila Niklas- son			8	Föreningen, Sthlm kommentus, Fbr, Haningen familjecentralen Jordan Haningen kommun, Sthlm Riksförbundet för social och mental hälsa (2), Örn-sköldsvik Riksförbundet för social och mental hälsa, Afrika-gruppens årskrönika, SU	1951	K	X Ped Mdh, Lhs
Karin Nord- berg	1998	KÖ98	25	Föreningen, Kulturella perspektiv Umu, GU (4), Lu, Sundsvall/Medelpads historiska förening, Liu Mimer Skapande vetande (2), Brutus Östlings förlag symposium, Sthlm VR Tvärsnitt, Sthlm UR, Sthlm Föreningen Pressarkivets vänner (2), Umu (2), Västerbottens läns hembyggsförening (2), Sthlm Carlsson, Sthlm Föreningen för kritiska studier (2), Oknytt, Ica kuriren	1940	K	Lektor Media- kommunika- tionsvet. UmU
Henrik Nord-			4	Fronesis (3), Sthlm Atlas	1977	M	Doktorand Ped

vall Jill Onsér- Franzén	1993	KÖ98	8	Föreningen, Mölndal Humtek (3), Gu (3), Gu Etnologiska före- ningen i västsverige	1945	K	Liu Projektledare Etnologi GU
Jan- Erik Perne- man	1977	?	31	Ej analyserat	1947	M	Lektor Ped Högskolan Väst
Kjell Ruben- son	1975		34	Ej analyserat	1944	M	Professor Ped Vancouver
Kerstin Ryd- beck	1995	KÖ98	16	GU/SU, UU (8), Sthlm svenska histo- riska föreningen, UU/Oru, Liu Mimer Skapande vetande (2), Sthlm kvinnoveten- skaplig tidskrift, Uppsala tidskrift för svensk litteraturveten- skaplig forsk- ning/svenska littera- tursällskapet, Umu Tidskrift för litteratur- vetenskap	1958	K	Lek- tor/prefekt Litteratur UU
Nils- Åke Sjösten	1993	KÖ98	9	Sthlm Myndigheten för skolutveckling, Hanaskag N-Å Sjö- sten (3), Sthlm Ama- törkulturens samråds- grupp, Köbenhavn Nordisk ministerråd, SOU, Sthlm Försvars- högskolan, Liu (2), Föreningen	1953	M	X Ped Liu
Gunnar Sund- gren	1986	KÖ98	36	SOU (2), Borgholm bildningsförlag, Lund studentlitteratur (3), Föreningen, Sthlm Fbr (3), Köbenhavn Förlaget Bör nog Unge, Lhs (9), SU (5), SU Umil, Sthlm katarina tr., Sthlm Wahlström & Wid- strand	1943	M	Professor Ped Lhs/SU
Alvar Svens- son			15	Sthlm Fbr (4), Sthlm Svenska kommunför- bundet Kommentus (5), SOU (2 – står ej som författare Fb i brytningstid dock), Västerhaninge Ha- ningen hembygds- gille, Sthlm Informations- tjänst, Sthlm/Ålvsjö Frikyrkliga studieför-	1935	M	X Ped LiU

Kajsa Tegnér			2	bundet (3) Solna arbetslivsinstitutet, SU, CFL	?	K	Adjunkt Ped. X
Eva Trotzig	1997	KÖ98	25	personhistorisk tidskrift, Linköping länsbiblioteket Östergötland, Antropos LHS, UU/Sec, Sthlm Föreningen hemfosa hage, Sthlm KB, Föreningen, Sthlm, Liu (3), Liu skapande vetande (2), Hjärna händer GU, Sthlm LHS Kusk projektet, LHS, Sthlm statens kulturråd, Sthlm svenska bibliotekariesamfundet, Sthlm LT (4), Sthlm SÖ	1938	K	X X Ped X
Margareta Törn-gren			10	Ej analyserat	1935	K	X
Ingvar Törn-qvist Rahhp Udd- man	1996	KÖ98	10	Ej analyserat	1938	M	X Ped LiU
Louise Waldén Ann- Christi- ne Utter- ström Gösta Vest- lund	1990		45	Ej analyserat	1940	K	Lektor
Tomas Öhlund	1997		5	Umu (2), SOU, Su, osäker på titel från Handelshgsk	1959	M	Lektor Socialt arbete LiU
Eva Öhr-ström	1987		67	Artes Sthlm Natur och Kultur (2), Sthlm statens musikbibliotek, CD, Svensk tidskrift för musikforskning/svenska samfundet för musikforskning (18), personhistorisk tidskrift (2), sthlm Prisma (3), Berlin Verl. Spitz, Sthlm Musikmuseet, Mimer Linköping	1944	K	Professor Musikvet. Kmh

Stellan Bo-ozon-Johansson			1	Skapande vetande (2), Sthlm Kungliga musikaliska akademien (4), Odense universitetsforlag, Sthlm nationalmuseum Berlin Jovis, berlin Jovis, Makt att tlka verkligheten Sthlm (2), Sthlm stadsbibliotek, KMH (2), oslo Institutt for Musikk og teater, Sthlm Almqvist & Wiksell, Nyhamnsläge Gyllemstienska Krappeupstift, Musikrevy, Föreningen häften för kritiska studier (2), GU (2), Kvinnors musik Sthlm (2), Sthlm Carlsson, Stiftelsen Musik Halland, Sthlm Brevskolan (2), Sthlm Kvinnovetenskaplig tidskrift, Sthlm förf., Uppsala svenska kyrkans forskningsråd, Gbg Tidskrift för Sveriges sjuksköterskor		M	Adjunkt, studierektor Ped LiU
Lars Furuland			151	Ej analyserat	1928	M	Professor Litteratur UU
Lars Furuland	1999	KÖ98	13	Ej analyserat	1966	M	Lektor Bibl. infovet. Borås/GU

Tabell 2b: Eftersökt information om agenter med ett *mindre* omfattande framträdande i materialet

För den grupp agenter som endast framträder med ett mindre omfattande deltagande har jag inte eftersökt disputationssämne och lärosäte. I huvudsak är jag intresserad av om dessa agenter listas i Sundgrens översikt (1998/KÖ98). Då tabellen blir av rapsodisk karaktär sammanfattar jag här istället de agenter som listas i Sundgrens översikt: Peder Aléx, Bo Andersson, Greger Andersson, Bengt Bogärde, Lena Borgström, Christina Chaib, Thomas Ginner, Lena

Hellblom, Kjell Krantz, Bengt Linnér, Mats Myrstener, Urban Nilsson, Björn Olsson, Gull-Marie Rosén, Sven-Åke Selander, Bengt Skogar, Crister Skoglund, Karl-Johan Sparman, Helene Svanberg Hård, Per Sörbom, Bo Talerud, Håkan Thörn, Kurt Törnqvist (jämför bilaga 1).

Läsaren bör dock ha i åtanke det stora antalet som inte ingår i detta sammanhang (jämför tabell 1b). En poäng är också att de agenter som listas kan vara perifera i andra sammanhang.

Bilaga 3,
Sammanställning av debatt och diskussion i anslutning till
SUFO2

Materialet bygger på sökningar kring debatt och diskussion som efterföljer SUFO2. Det kan vara i form av artiklar, seminariedokumentation eller referenser till Sou:er.

Tidskrift/datum	Författare/arrangör	Rubrik/sammanfattning
<i>DN</i> 2004-01-07	Annika Persson	Folkbildningen söker folk
<i>DN</i> 2004-01-14	Annika Persson	Unga vill spela en roll i folkbildningen
<i>DN</i> 2004-01-14	Lars Igeland, Färnebo folkhögskola	Folkbildningen måste vitaliseras
2003-11-25	Seminarium på Folkbildningsförbundet Anders Ekman	Seminarium kring Folkbildningens särart?
<i>Folkhögskolan</i> nr 1 2004	Ebbe Andersson	Ebbe har ordet
<i>Folkhögskolan</i> nr 1 2004	Kristina Mattsson	Särarten är otydlig. Har bara läst inte undersökt verkligheten.
<i>Folkhögskolan</i> nr 1 2004	Sigurd Zetterkvist Sigtuna FHSK	Mellan myndighet och medborgare
<i>Folkhögskolan</i> nr 2 2004	Gösta Vestlund	Grundvärdena i ideologisk kärna viktigare än särart
<i>Tidsspegel</i> nr 1 2004	Karin Schager	Folkbildningens (o)befintliga särart?
2004-04-20	Debatt i ABF-huset Sundgren, Gustavsson	Kan folkbildningen rädda världen? Om Folkbildningens

	och Ljunggren m.fl.	särart?
hösten 2004	Folkhögskolemöten Folkbildningsrådet	Om SUFO2
våren 2004	Ölands folkhögskolas hemsida, Behnn Edvinsson	Bild om Folkbildningens sär- art
våren 2004	Sensus hemsida, David Sundén	Om Folkbildning och inte- gration
<i>Tidsspegel</i> nr 2 2004	Karin Schager	Folkbildning och integration
2004-02-16	Folkbildningsförbundet, Anders Ekman	Seminariedokumentation: Vem "styr" i folkbildningen?, delbetänkande SUFO2
våren 2004	Folkbildningsförbundet, Anders Ekman	Seminariedokumentation; Folkbildningen och kulturen, delbetänkande SUFO2
<i>Folkhögskolan</i> nr 4 2004	Kristina Mattsson	Sammanfattning Vem får vara med?
<i>Tidsspegel</i> nr 2 2004	Christer Wilestam	Folkbildning i brytningstid?
<i>Folkhögskolan</i> nr 4 2004	Bosse Bergstedt intervjuad av K Mattsson	Sufoutredningen är inte trovärdig?
<i>Folkhögskolan</i> nr 3 2004	Ebbe Andersson	Folkbildningen behöver ekonomisk grundtrygghet
<i>Folkhögskolan</i> nr 3 2004	Kristina Mattsson	Männen styr över folkbild- ningen
<i>Folkhögskolan</i> -våren 2004	Jan-Inge Bengtsson	Från folkhögskola till bild- ningskoncern
<i>Folkhögskolan</i>	Staffan Myrbäck	Sträck på ryggen folkhögskol-

nr 3 2004		lärare
<i>SvD</i> 2004-02-02	Hans Albin Larsson, Lars Pålsson Syll,	Folket behöver bildning
<i>DN</i> 2004-02-04	Carina Erlandsson	Politik bättre än silversmide
<i>DN</i> 2004-02-11	Per Sörbom	Vilka kunskaper ska förmedlas?
<i>DN</i> 2004-02-10	Per Forssell	Studieförbunden slåss mot passiviteten
<i>Tidsspegel</i> nr 2 2004	Karin Schager	En motvikt till försöfnig
<i>Fönstret</i> nr 8 2005	Elin Swedenmark	Kan man ta patent på folkbildning

LINKÖPING STUDIES IN BEHAVIOURAL SCIENCE

98. MATWEJEFF, SUSANNA. Svenskfödda adopterades sökprocess. 2004. ISBN 91-85295-49-3. (Ej framlagd)
99. LANDSTRÖM, INGER. Mellan samtid och tradition – folkhögskolans identitet i kursutbudets yrkesinriktning. 2004. ISBN 91-85297-01-1.
100. MOQVIST, LOUISE. Ledarskap i vardagsarbetet – en studie av högre chefer i statsförvaltningen. 2005. ISBN 91-85297-35-6.
101. HILL, TECI. Allians under tvång. Behandlingssamarbete mellan elever och personal på särskilda ungdomshem. 2005. ISBN 91-85299-38-3.
102. FOGELBERG ERIKSSON, ANNA. Ledarskap och kön. En studie av ledare och maskuliniteter i ett verkstadsindustriföretag. 2005. ISBN 91-85299-93-6.
103. ASSARSSON, LISELOTT & SIPOS ZACKRISSON, KATARINA. Iscensättande av identiteter i vuxenstudier. 2005. ISBN 91-85457-26-4.
104. GRAHN, MARGARETHA. Musernas viskningar förr och nu. En studie av det musiska och inriktningen musiskt lärande. En teoretisk analys samt ett empiriskt bidrag från lärarutbildningen. 2005. ISBN 91-85457-27-2.
105. THORNBERG, ROBERT. Värdepedagogik i skolans vardag: Interaktivt regelarbete mellan lärare och elever. 2006. ISBN 91-85497-40-1.
106. FEJES, ANDREAS. Constructing the adult learner – a governmentality analysis. 2006. ISBN 91-85497-47-9.
107. SWAHN, RAGNHILD. Gymnasieelevers inflytande i centrala undervisningsfrågor. 2006. ISBN 91-85523-72-0.
108. ALM, CHARLOTTE. The Role of Causal Attribution and Self-Focused Attention for Shyness. 2006. ISBN 91-85523-73-9.
109. SVENSSON, LOTTA. Vinna och försvinna? Drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter. 2006. ISBN 91-85523-50-X
110. HÄLL BJERNEBY, MARIA. Allt har förändrats och allt är sig likt. En longitudinell studie av argument för grundskolans matematikundervisning. 2006. ISBN 91-85523-55-0
111. BAUMGARTEN, MAUD. Anställdas deltagande i läraktiviteter. En studie av arbetsplatslärande i ett industriföretag. 2006. ISBN 91-85523-36-4.
112. NORDZELL, ANITA. Samtalat skolledarskap. Kategoriserings- och identitetsarbete i interaktion. 2007. ISBN 91-85643-15-7.
113. WEDIN, ANN-SOFI. Lärares arbete och kunskapsbildning. Utmaningar och inviter i den vardagliga praktiken. 2007. ISBN 978-91-8571563-3.
114. BRÜDE SUNDIN, JOSEFIN. En riktig rektor. Om ledarskap, genus och skolkulturer. 2007. ISBN: 978-91-85715-62-6.
115. JAKOBSSON, ERIK. Mot en ny vuxenutbildningspolitik? Regional utveckling som policy och praktik. 2007. ISBN: 978-91-85715-13-8.

116. JOHANSSON, KRISTINA. Broad Entrance - Vague Exit the trajectory of Political Science students through higher education into work life. 2007. ISBN 978-91-85831-86-9.
117. HELLBERG, KRISTINA. Elever på ett anpassat individuellt gymnasieprogram: skolvardag och vändpunkter. 2007. ISBN 978-91-85831-92-0.
118. SPARRLÖF, GÖRAN. Vi manliga lärare: Folkskolans lärare och lärarinnor i kamp om löner och arbetsvillkor 1920-1963. 2007. ISBN 978-91-85831-38-8.
119. LARSSON, ANN-CHRISTINE. Empowermentprocesser - ett sätt att öka långtidssjukskrivna kvinnors resurser? En studie om att återta balansen i arbetslivet och i vardagslivet. 2007. ISBN: 978-91-85831-02-9
120. NILSSON, STAFFAN. From Higher Education To Professional Practice. A comparative study of physicians' and engineers' learning and competence use. 2007. ISBN: 978-91-85895-70-0.121.
121. WALLGREN, LILLEMOR. Mellan skilda världar. En studie av doktoranders lärsituation i relation till förutsättningarna i fyra företagsforskarskolor. 2007. ISBN:978-91-85895-69-4.
122. AHN, SONG-EE. Ur kurs - om utbytesstudenters rörelser i tid och rum. 2007. ISBN: 978-91-85895-41-0.
123. KARLSSON, YVONNE. Att inte vilja vara problem - social organisering och utvärdering av elever i en särskild undervisningsgrupp. 2008. ISBN: 978-91-85895-28-1.
124. KÖPSÉN, SUSANNE. Från revolution till reträtt. Lärande i en fackförenings vardag. 2008. ISBN: 978-91-85895-03-8.
125. NORDVALL, HENRIK. I skärningspunkten mellan det globala och det lokala, Tolkningsprocesser och koalitionsbyggande i organiseringen av lokala sociala forum. 2008. ISBN: 978-91-85523-00-9.
126. SAMUELSSON, MARCUS. Störande elever korrigerande lärare Om regler, förväntningar och lärares åtgärder mot störande flickor och pojkar i klassrummet. 2008. ISBN: 978-91-7393-994-2.
127. LARSSON, KJERSTIN. Mellanchefer som utvecklar - om förutsättningar för hållbart utvecklingsarbetet inom vård och omsorg. 2008. ISBN: 978-91-7393-993-5.
128. FORSLUND FRYKEDAL, KARIN. Elevers tillvägagångssätt vid grupparbete. Om ambitionsnivå och interaktionsmönster i samarbetsituationer. 2008. ISBN: 978-91-7393-950-8.
129. RIESBECK, EVA. På tal om matematik. Matematiken, vardagen och den matematikdidaktiska diskursen. 2008. ISBN: 978-91-7393-948-5.

